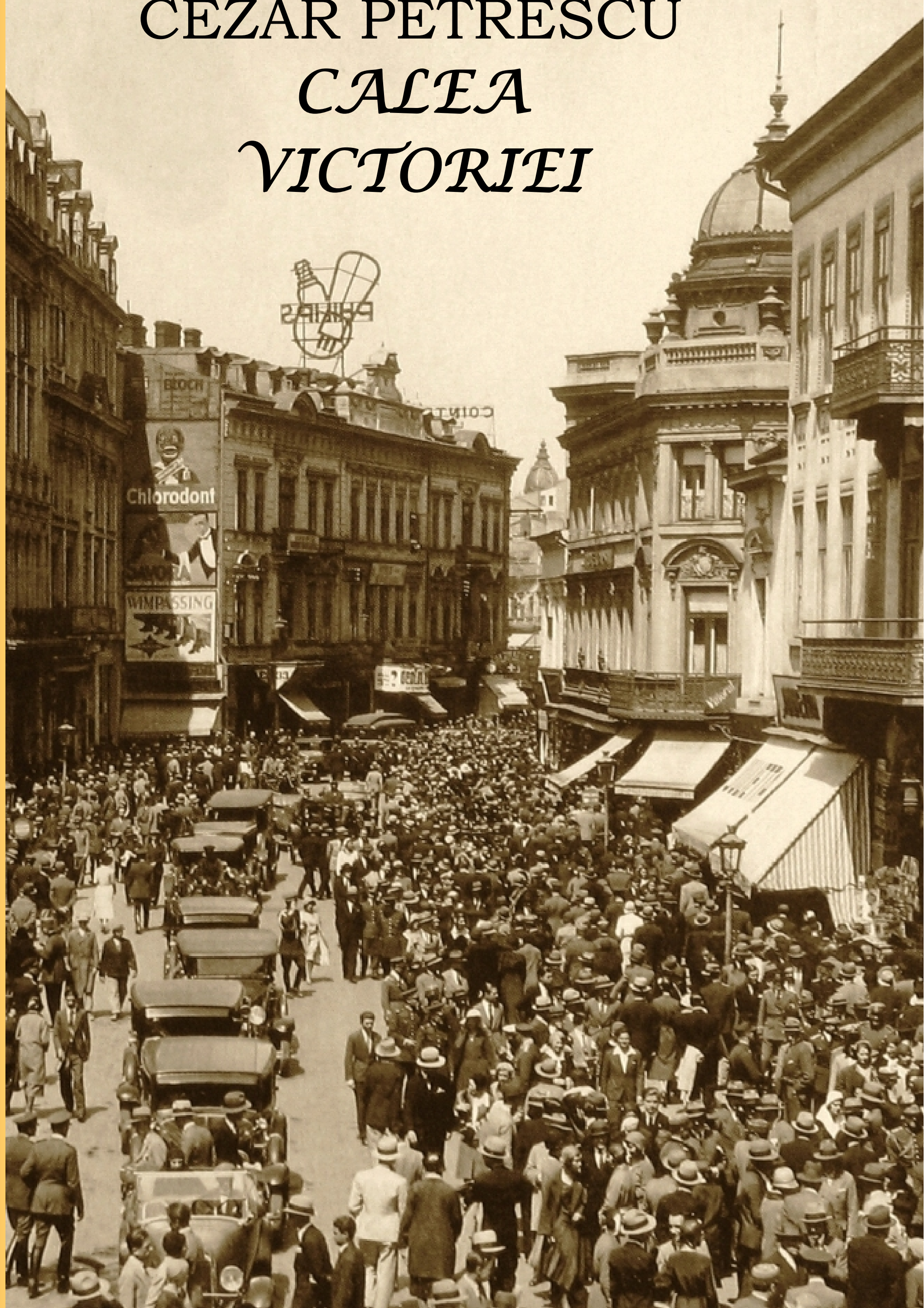
CEZAR PETRESCU

CALEA VICTORIEI

CEZAR PETRESCU *CALEA VICTORIEI*

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

După *Întunecare* (Editura Cartea Românească, 1984), *Aurul negru* (Partea întîi: *Comoara regelui Dromichet*; Partea a doua: *Aurul negru*, Editura Dacia, 1984) şi *Apostol* (Editura Dacia, 1984), redăm acum „textul definitiv" al unei noi scrieri pe care Cezar Petrescu a pregătit-o pentru tipar cu puțin timp înaintea morții sale. Este vorba de romanul *Calea Victoriei.*

Ca şi în cazul volumelor *Întunecare* şi *Apostol*, Cezar Petrescu a operat modificări pe ediția apărută la editura Cugetarea-Delafras. Intervențiile pe text au tins, în intuiția autorului, să ducă la o mai sugestivă redactare finală.

Corneliu Popescu

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCA 1985

CEZAR PETRESCU

CALEA VICTORIEI

roman

1930

PARTEA ÎNTÎI

PARTEA A DOUA

PARTEA A TREIA

PARTEA ÎNTÎI

J'ai tout donné pour rien.

Théophile Gautier

- Am dat totul pentru nimic (fr.) –

I
BUCUREŞTI — GARA DE NORD

Un întuneric dens, materializat, de pîslă. Nici o constelație sus. Nici steaua polară. E de mirare din ce noapte cu duhuri vrăjmaşe a descins peste cîmpuri o beznă atît de opacă şi grea. E de mirare şi parcă de teamă.

Numai ferestrele trenului preling dintr-un capăt în altul un şir de lumini, ireal şi fantast. Văzut de departe, arată ca pachebotul-fantomă cu pasagerii-strigoi. Ştiți, vasul-

> nălucă din legendele mateloților, navigînd cu lampioane de bal şi orgie spre naufragiul din fiecare miez de noapte, unde toți vor pieri ca toți să învie în cealaltă seară, pînă la dezlegarea blestemului rău.
>
> Dar teama e absurdă şi romantică înşelare. Locomotiva cu picuri roşii pe piept spintecă pîrtie în întunerecul de smoală, pe-un drum străbătut de o mie de ori. Acolo, în fund, mijeşte o geană fosforică. Şi cînd a ajuns, nimeni nu mai priveşte înapoi.

Domnul străin din colțul compartimentului, lîngă fereastră, ațipi cu ziarul despăturit pe genunchi, cu tîmpla rezemată în speteaza de pluş vişiniu. Surîse îndată prin somn unui vis şăgalnic, care-i descruntă figura osoasă şi fină, cu profil de medalie.

Sabina duse degetul la buze în semn de tăcere:

— Ssst! A adormit Caton Austerul! Şi pot să vă spun ce visează de-i atîta de fericit!

— Sabina! Te rog, linişteşte-te! Dacă domnul se deşteaptă? se alarmă în şoaptă doamna Elena Lipan.

Sabina păru că nici n-a auzit admonestarea maternă. Continuă:

— Visează că în sfirşit a căpătat autorizație să dărîme Cartagina şi că a pornit cu preafaimosul regizor cinematografic Rex Ingram să filmeze ruinele. Ascultați-l ce spune...

Declamînd cu mîna întinsă:

— *„Ceterum censeo Cartaginem esse delendam!”*[1]

Mania lui. Nu-l lăsa nici prin somn...

Într-adevăr, domnul străin, poreclit de scorniturile Sabinei cu numele bustului de pe biblioteca părintească, Caton Cenzorul, își întrerupse surîsul. Dormind, șoptise cîteva cuvinte neînțelese. Se răsuci foșnind ziarul și căută o poziție mai comodă, apărîndu-se de lumina verticală a becului.

Sabina rămase cu gestul suspendat, prefăcîndu-se că-și orînduiește în fața oglinzii părul zburlit și obraznic.

— Sabina, încetează odată! porunci cu asprime Constantin Lipan.

— Dar ce fac, papa?! se miră cu ipocrizie copila, dovedind încă o dată că nu-și cîștigase stînd cu brațele încrucișate reputația de marea tartoră a tuturor drăciilor închipuite și neînchipuite. Ce fac? Mai întîi nu scrie nicăiri că-i interzis să vorbim despre Caton. Citește și mata toate afișele: „Scuipatul oprit! Fumatul oprit! Urcatul cu picioarele pe banchetă oprit!” Despre Caton, nimic! Și pe urmă, de unde să știe că el e Caton Austerul sau Caton Cenzorul?! De altfel, e momentul să profităm de ocazie și să aflăm cu cine am avut onoarea să călătorim...

Se înălță în vîrful pantofilor și întoarse rama de piele în care

---

[1] Sînt de părere că trebuie să fie distrusă Cartagina! (lat.).

se afla, agățată de mînerul valizei din plasă, cartea de vizită. Citi cu ochii măriți de mirare: *Dr. Mihai Pop-Spătarul. Profesor universitar. Fost ministru de Instrucțiune. Fost ministru al Sănătății publice.*

Atîtea titluri o intimidară mai mult decît toate severele dojane de mai adineaori. Se aşeză cuminte la loc, tipărindu-şi fustele scurte de uniformă cu mutra cea mai spăşită de pe lume.

— Ei, ce e cu domnul Catone al tău? întrebă Nellu Lipan cu aerul lui insuportabil de frate cu un an mai mare, trecut de doi ani în cursul superior de liceu.

Sabina se plecă, şoptindu-i în ureche numele şi titlurile lui Caton Austerul. Ştirea trecu din ureche în ureche, transmisă la toți membrii familiei Lipan. Şi toți deveniră deodată de o servilă şi miloagă cucernicie, respectînd somnul înaltului personagiu.

Constantin Lipan îşi pipăi involuntar cravata. Elena Lipan îşi verifică în oglinda poşetei obrazul cu pleoapele ostenite de drum şi de fum. Copiii îşi rectificară ținuta din ce în ce mai dezordonată după atîtea ceasuri de interminabilă şi plicticoasă călătorie.

Toți îşi recapitulară în gînd cuvintele şi gesturile care ar fi putut să indispună cumva tovarăşul de compartiment.

Era o familie crescută în cultul mărimilor şi în respectul înaltelor titluri.

Un timp, se auzi numai ţăcănitul monoton al roţilor în noapte. Vuietul trenului pe poduri sonore de fier.

Elena Lipan închise poşeta, după ce orînduise conţinutul cu toată luarea-aminte de femeie meticuloasă şi terorizată de veşnicul spectru al economiei. Apoi cuprinse cu o privire satisfăcuta şi tutelară copiii, strînşi în juru-i ca puii de cloşcă în cuibar.

Aşa îi voia şi ea: cuminţi, ordonaţi şi cuviincioşi.

Pe figura pretimpuriu veştedă, cu ochii decoloraţi şi cu subţiri cute în jurul buzelor, trecu o lumină de destindere. Viaţa începea, în sfîrşit, să le surîdă. După douăzeci de ani, tainica şi suprema lor dorinţă, pe care nici nu se mai încumetau s-o exprime, se afla brusc împlinită. Constantin Lipan, înaintat încă de îndelungată vreme pe loc în somnoroasa şi săraca urbe provincială unde vegetau fără speranţă, era mutat la Curtea de apel din Bucureşti, prin bunăvoinţa şi capriciul ministrului de justiţie, fost trecător coleg de şcoală. Cariera lui de magistrat model, felicitată pînă acum platonic în toate memoriile şi rapoartele forurilor superioare, îşi găsea o încununare mai puţin vagă. Douăzeci de ani, capitala le păruse un pisc inaccesibil, spre care aveau drept să năzuiască numai cutezătorii cu glezna tare şi cu plămînii largi: oamenii înălţimilor. În existenţa lor restrînsă şi mediocră, capturaţi de smîrcurile neînsemnatului tîrg de la marginea ţării, renunţaseră osteniţi să se mai măsoare cu asemenea privilegiaţi ai norocului. Cînd iată că

mutarea neaşteptată, aproape inexplicabilă, le-a căzut ca o recompensă de natură divină!

Femeia aruncă o privire piezişă bărbatului. Îl găsi încărunțit prea devreme, împuținat şi slăbit, cu trăsăturile amare. „Încă doi ani, trei, şi îl dădea gata provincia!” gîndi cu ură la tot ce lăsase înapoi: bîrfelile şi spionajul cucoanelor adunate la ceai şi la maus; şicanele mărunților satrapi locali, iritați de rigorile acestui magistrat scrupulos pînă la manie; necazurile de gospodină în care şi-a mistuit tinerețea cu slugi toante; grija copiilor crescuți într-un tîrg cu şcoli puține şi sărăcăcioase. Toate sfîrşeau. Rămîneau un vis urît şi lung de care şi amintirea va fugi mîine cutremurată.

— Cît e ceasul, Const? Nu mai ajungem oare în astă noapte? întrebă, incapabilă să-şi mai biruie nerăbdarea, acum, la capătul drumului. .

Constantin Lipan deschise capacul gravat al cronometrului de aur — cadou de logodnă datînd de peste două decenii — şterse cu ticăiala dintotdeauna sticla ochelarilor şi păru că descifrează oracolul cine ştie cărei controversate inscripții hieroglifice, cu atenția concentrată a unui egiptolog miop şi covârşit de imensitatea răspunderilor, înainte de a se pronunța.

— Încă o oră şi trei sferturi! anunță, închizînd delicat capacul şi introducînd ceasornicul în pungulița de piele mată.

Amîndoi aveau mişcări încete, pline de precauție, pîndiți parcă de nevăzute şi perfide amenințări. Cum descoperise

Sabina în competinţa ei de jună pasionată a cinematografului, amîndoi îşi trăiau viaţa *au ralenti*[2]. O economiseau cu avariţie de bătrîni. Şi păreau într-adevăr mult mai vîrstnici decît ar fi arătat actul de naştere, cu ochii lor uzaţi, cu mîinile lor pale şi uscăţive, cu hainele lor îngrijit periate, dar păstrînd un iremediabil miros de naftalină, de benzină şi de muced garderob întunecos.

— Numai de-am găsi camere la otel! Şi numai de-ar sosi mai repede vagonul cu mobile, să ne putem aranja casa! îşi repetă Elena Lipan îngrijorarea care-o muncise tot timpul, cu o săptămînă încă înainte de plecare.

— Eleno, iar începi să-ţi creezi panică din senin? o dojeni bărbatul. De două ori şeful de staţie şi-a dat cuvîntul de onoare că vagonul porneşte chiar în astă seară. Iar la otel am telegrafiat ieri să ne reţină camerele.

— Dormim la otel?! se bucură Sabina, frămîntată din nou de neastîmpăr. N-am stat niciodată la otel. Pot spune aşa, că mi se împlineşte în astă seară unul din idealurile mele. Dacă are să fie, mai ales, o cameră cu fereastra la Calea Victoriei, n-am să dorm toată noaptea. Şi mîine dimineaţă ieşim toată trupa la plimbare, ca familia lui Enache Cocoloş, cu umbrelă şi galoşi!

Elena şi Constantin Lipan o fulgerară cu o dublă şi aspră privire. Sabina îşi încrucişă braţele pe piept, pocăită. Dar

---

[2] Lent (fr.).

ochii negri, de luciul antracitului, sau, cum spunea ea, ochii de galoşi noi, Tretorn, clipeau de nerăbdarea atîtor indescriptibile desfătări, rîvnite fără speranță şi ajunse la sorocul împlinirilor fără nici un semn vestitor. Căci pentru toți patru copiii, cu toată deosebirea de vîrstă şi fire, capitala era necunoscutul miraculos, cetatea mirajiilor, vrăjita turbincă unde fiecare va afla tot ce-i pofteşte inima şi tot ce i-a urzit, himeric, închipuirea.

Pentru Ana, domnişoara Annie, care de un an terminase pensionul şi tînjise în mocneala oraşului de provincie, capitala însemna decorul în sfîrşit vrednic de făptura ei înaltă, rece, aristocratică şi țîfnoasă. Loja la teatre şi la operă, relații cu altă lume decît aceea vulgară de unde venea şi de a cărei atingere se ferise cu orgoliu, poate o prietenă de neam ales, poate un logodnic.

Pentru Costea — „rebelul tribului Lipan”, cum îl numise Sabina — absolvent cu elogii al liceului, dar adolescent încăpățînat şi ursuz, capitala reprezenta facultatea, conferințele şi biblioteca. Academiei, anticarii şi cursurile savante. Şi însemna, mai ales, camaradul necunoscut, care, fără îndoială, se află undeva, aşteptîndu-l şi căutîndu-l cu antenele fine în nevăzut pentru a-l consola de orizontul mărginit al familiei, unde se simțea străin, disprețuindu-i pe toți de-a valma, cu excepția Sabinei, din pricina meschinelor prejudecăți burgheze şi a egoismului lor orb, de soboli.

Nellu, al treilea frate în ordinea cronologică, închipuia ca-

pitala ca un fabulos garaj de unde nu lipseşte nici o marcă de automobil din cele mai rarisime şi ca o vastă arenă sportivă, unde în fiecare zi se dezlănţuie competiţia între două echipe, doi campioni, două celebrităţi măcar europene, dacă nu mondiale.

Iar pentru Sabina, capitala însemna larmă, prilej de înveselire şi de încîntare a ochilor, forfota de bîlci a mulţimii, un necurmat film în care comedia irezistibilă şi drama patetică se alternează, într-o reprezentaţie fără pauze, cu programul mereu schimbat şi cu actorii mereu întineriţi la izvorul nimfei *Jouvence*.

Tot ce auziseră, tot ce citiseră, tot ce ştiau pe nevăzute despre oraşul zugrăvit cînd ca un Babilon al tuturor pierzărilor, cînd ca un feeric Paris oriental, se transfigurase, în fiecare imaginaţie, după chipul, dorinţa şi asemănarea fiecăruia.

Nici o mirare deci, că acum toţi trepidau de nerăbdare.

În întunericul nepătruns, cîte-o haltă singuratică rămînea în urmă cu lumini palide şi triste.

Sabina îşi turti nasul de fereastră, să citească din treacăt inscripţia de pe banda unui felinar anemic. Nu izbuti şi se aşeză la loc, mînioasă.

— Vintileanca! informă cu un surîs binevoitor Caton Austerul.

Nimeni nu observase cînd s-a deşteptat şi de cînd, cu ochii lui, albaştri şi reci, îi înfăşurase încă o dată pe toţi într-un examen atent, aplicîndu-le profesional diagnosticul.

Elena şi Constantin Lipan priviră apăsat la Sabina. Abia atunci copila îşi dădu seama că uitase să mulţumească.

— Mersi! spuse şi izbucni în rîs, fără motiv, numai fiindcă irupea toată tinereţea voioasă din ea.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, profesor universitar şi fost de două ori ministru, neştiind că a devenit prin somn Caton Austerul, zîmbi mai departe cu nevinovăţie. Scoase din buzunarul vestei o cutiuţă de email cu pastile parfumate şi, înainte de a se servi, o întinse Sabinei:

— Îmi faci plăcerea, domnişoară?

Sabina roşi parcă, fiindcă întîia oară o trata cineva ca pe-o domnişoară în toată puterea cuvîntului. Ba încă un cineva atît de important!

Părinţii o încurajară din ochi să primească.

— Mersi! rosti, fără să mai aştepte de astă dată mustrarea privirilor care-o struneau cu hăţuri invizibile.

Şi cum era încă atît de copilă, în loc să savureze încet bomboana, ca orice plăcere care trebuie să dureze cît mai îndelung, începu s-o crănţăne în dinţii ei mărunţi, albi, tari şi voraci.

— V-au cam deranjat copiii cu neastîmpărul lor... căută prilej de vorbă Constantin Lipan, gata să se prezinte, mînat de convingerea că o asemenea cunoştinţă ar putea fi cîndva preţioasă pentru el sau pentru copii.

— De fel! reteză scurt Caton Austerul, şi privi de îndată pe fereastră, în noapte, arătînd astfel că el n-are nici o poftă să-şi recruteze relaţiuni într-un compartiment de tren.

Îi cîntărise pe toţi. Îi găsise insignifianţi şi de o jalnică platitudine. O familie de provinciali cu sîngele sleit. Numai mezina, vioaie şi impertinentă, cu sfîrcul obraznic al nasului şi cu ochi de cărbune, îl încintase ca un pui de leopard născut pentru sprintene salturi în aer liber. „Au s-o asfixieze cu mediocritatea lor! gîndi. Sînt o familie de pisici jigărite în care s-a ivit o felină nobilă şi ageră de junglă."

Asemuirea cu puiul de leopard îi revenea stăruitor, fiindcă în ţări depărtate, de unde se întorcea, în preziua plecării admirase la grădina din Anvers o pereche de asemenea pui, hîrjonindu-se si încercîndu-şi elastic puterile tinere, fără să sufere încă de marasmul captivităţii.

Sabina terminase de ronţăit. Înţelese după mutra-i deznădăjduită că rebelul tribului Lipan se sfîrlogea pe banchetă, căutînd un pretext să evadeze pe culoar şi să fumeze a şasea ţigară clandestină. Ştia numărul exact, căci între dînşii exista o veche complicitate.

Îi făcu semn cu un imperceptibil tremur al genelor:

— Mergi cu mine să ne dezmorţim puţin, Costea?

Costea se ridică şi o însoţi cu înfăţişarea resignată de om care se sacrifică tuturor capriciilor. Dar abia ajunse pe culoarul îngust şi pufni uşurat, prinzînd-o de umeri şi scuturînd-o cu recunoştinţă:

— Uff! Bine că ți-ai adus aminte! Credeam că mă înăbuş. Ai auzit? „V-au deranjat poate copiii cu neastîmpărul lor, preaînalt stăpîne?" Numai n-a milogit cunoştința. Era gata să ducă mîna la buzunar şi să scoată cartea de vizită. Ştii tu, cartea de vizită nou-nouță, tipărită după gustul scumpei noastre mămucuțe şi afectatei noastre surioare, Annie, recte Anuța sau Anica: *Const. Lippan, consilier al Curții de apel din Bucureşti.* Const. prescurtat, fiindcă li se pare mai puțin banal decît un simplu Constantin sau Costică. Şi Lippan cu doi p, fiindcă se cred aşa, dintr-o dată, înnobilați. Pe bunicul nostru îl chema Costache Lipan, dascălul de strană Costache Lipan din Cîrligi. Şi nu văd în asta nici o ruşine.

— De ce vorbeşti aşa, dragă Costea? îl întrerupse rugător Sabina. Cu tine nu poate avea nimeni nici o bucurie! Tuturora ne vine a zburda de fericire, fiindcă am scăpat de „Hai la gază, gazăăă", de cățeluşa lui madam Ştiubei, care trecea cu codița bîrligată printre gard, şi de toate meschinăriile din tîrgul nostru, de care tu te plîngeai cel dintîi. Cînd colo, încă nici n-am ajuns bine să respirăm, şi iată că ai început din nou cu ale tale!...

Glăsuind, Sabina imitase volubil pe jupîn Fişel cînd striga „Hai la gază, gazăăă!" şi aştepta cu bidoanele la portiță. O imitase pe madam Ştiubei, care se tînguia cu glas pițigăiat, din cap, urcată pe zaplaz, cînd i-a scăpat Firfirica plecată cu coada bîrlig în aventuri galante, şi ar fi fost gata să mimeze toate cucoanele din oraş cînd se adună la ceai, să

descoasă pe cele care lipsesc, numai ca să descrețească așa posomorala fratelui mai mare, întotdeauna în război cu familia, cu tîrgul natal şi cu tot universul.

Costea aprinse țigara, coborî fereastra şi rămase rezemat de bara de alamă, cu părul aspru răscolit de vînt. Sabina păşi în vîrful picioarelor, lipită de perete, să facă de strajă şi să tuşească, semnal de alarmă în clipa cînd vreunuia din părinți i-ar fi venit în gînd să iasă din compartiment şi să surprindă fiul rebel în flagrant delict de fumat.

Apoi, sătulă de imobilitatea de sentinelă, trecu la cealaltă uşă și se iți înăuntru.

Veni repede, cu schime misterioase, anunțînd o senzațională descoperire:

— Închipuieşte-ți! Pinguinul şi Barbara Ubrich s-au împrietenit. S-au întins la mare cislă şi taifas!

Costea dădu din umeri cu ostilitate de plebeu pentru toată umanitatea din clasa întîi, în care se afla înregimentat numai prin tirania şi snobismul familiei: „Să le fie de bine! Cisluiască şi tăifăsuiască în pace şi onor! Ce-l interesează pe el?"

Sabina îşi simți stinsă toată veselia. Cu un frate cum e Costea, n-avea niciodată chip să se desfăteze de tot ce-i oferea spectacolul vieții, amuzant şi pitoresc. El e întotdeauna posomorit şi revoltat pe cineva. Trăieşte numai împotriva cuiva.

Dacă ar fi fost altfel de om, ar recunoaşte şi el că nu există o scenă mai nostimă ca discuția care s-a încins între Pinguin şi Barbara Ubrich. Pinguinul stă cu pîntecul revărsat, abia mişcînd din mîinile scurte, ca aripile ciunte ale păsării antarctice din pozele manualelor de geografie. Barbara Ubrich îi vîră căngile degetelor în ochi, gesticulînd repede şi după aceea căzu în imobilitate letargică, probabil să mediteze la jalnica ei tragedie.

Aşa îi botezase Sabina mai devreme, cînd i-a întrevăzut în compartimentul vecin, făcîndu-şi vis-a-vis: bărbatul, corpolent din cale-afară, cu haina de lustrin neagră şi cu vesta albă bombată pe pîntec, dormind cu obrazul lucios de sudoare, parcă uns proaspăt cu undelemn; femeia, uscată ca o scîndură, cu profilul tăios, cu ochii sticloşi de sufragetă care a făcut greva foamei şi cu degete încovoiate de vrăjitoare

Acum Pinguinul se deşteptase şi amîndoi vorbeau. Păreau că se cunosc de cînd lumea. Iar pentru Sabina dialogul dintre aceste exemplare reprezentînd două contraste extreme şi caricaturice ale speței umane e lucrul cel mai înveselitor cu putință. Păcat că nu-i rost să-i şi audă, ca să-i fie înveselirea deplină! Căci ce pot să vorbească altceva decît ceea ce-şi spun hazliu doi eroi de comedie americană înainte de a începe să spargă teancurile de farfurii, să se ridice cu plafonul vagonului în cap, să se fugărească pe scări înguste, unde Barbara Ubrich rămîne atîrnată de coade şi unde Pinguinul nu mai încape de pîntec, barînd defileul ca un butoi de bere?

Bietul Pinguin! Biata Barbara Ubrich! în ciuda aspectului comic cu care îi blagoslovise natura şi viața pe amîndoi, conversația lor n-avea cu toate acestea nimic înveselitor. Şi poate chiar Sabina, ascultîndu-i, s-ar pomeni, cu toată pofta ei de veselie, deodată întunecată la presimțirea atîtor mîhnite întîlniri cîte sînt pe acest pămînt!

Cînd Pinguinul se urcase în vagon, răsuflînd astmatic şi tamponîndu-şi broboanele de năduşeală, nici nu aruncase o privire la tovarăşa de drum pe care i-o rezerva întîmplarea. Se trîntise între brațele jilțului, gemînd ca un om greoi ce era, îşi înfăşurase o batistă în jurul gulerului înmuiat de sudoare şi ațipise la comandă. Călătoarea din ungherul opus făcuse o mişcare de surpriză, gata să-i vorbească, sub impresia că recunoaşte ceva dintr-un foarte îndepărtat trecut. Apoi renunțase. Şi au mers aşa ceasuri întregi: bărbatul horăind, femeia cercetîndu-i cu fixitate obrazul invadat de grăsime, în care abia mai dura suvenirul unui astfel de chip: tînăr, vivace, agresiv.

De la Buzău, Pinguinul se deşteptase. Căscase, se frecase la ochi, îşi desfăşurase batista udă din jurul gîtului, şi cum i s-a părut că necunoscuta-i surîde prietenos, a zîmbit şi el, aşa, într-o părere, de bunăcuviință, întrebîndu-se cu cine-l confundă oare?! Iar numai cu încetul s-a lămurit, din pîcla de ani, amintirea. Venea, vai, acum de atît de departe!

Dacă s-ar fi întâlnit în mijlocul străzii, pieptiş, în plină

lumină a zilei, ar fi trecut fără să se recunoască foştii tovarăşi de bancă din anii universității, din care pentru el nu mai supraviețuia nici cenuşa.

Şi-au strîns mîinile cu înduioşare. Şi-au povestit. Şi-au amintit, scormonind, unul pe fața devastată a celuilalt, deşertul peste care a bîntuit vremea.

Ea se întorcea după şaptesprezece ani de lipsă, cu o diplomă de doctorat a Sorbonei, docență, titluri, lucrări, o modestă dar consolidată reputație în specialitate. Nopțile de veghe, cărțile, laboratorul, lipsurile îndurate cu încăpățînare şi bravură pe tărîmuri străine painjeniseră obrazul în crețuri mărunte şi multe, ca un fruct ce-a fost cules crud şi s-a uscat. În glas, avea ceva neplăcut, de sticlă sfărîmată. În toată făptura, ceva ucis pentru totdeauna de formule chimice şi de ariditatea tratatelor. Ochii bărbatului nu se puteau desprinde de la mîinile arse de acizi: mîini fără feminitate, cu grația devorată de lichidul fiolelor şi de fumegarea retortelor.

Fusese atît de vie, de nebunatică! Întindea spre cerul primăverilor de atunci mîini cu degetele atît de febrile şi ochi fragezi atît de însetați de toate nălucirile tinereții, şi o regăsea atît de străină, cu glasul acela atît de strident, cu atît de urîte şi nestăpînite ticuri nervoase, cu ochii atît de sticloşi! Privirea fixă cu deosebire îl neliniştea, silindu-l să plece pleoapele. O simțea măsurîndu-l cu neîndurare, descifrîndu-i fiecare tras, ca o confruntare intolerabilă cu un

alt seamăn al lui, care a murit de mult şi a fost îngropat; pe care l-a uzurpat ca să-i poarte numele, dar căruia nu i-a putut smulge şi tot ce celălalt luase cu el, proaspăt, generos şi pur.

— Am auzit că ai devenit scriitor mare! Ziarele pe care le primeam din cînd în cînd din țară pomeneau despre dumneata ca despre cel mai mare. Îi dai voie unei prietene vechi să te felicite?...

— O! se apără Pinguinul. Toate sînt exagerări! În cărțile mele se află atît de puțin din ceea ce crezusem odinioară că am într-adevăr de spus!

— Erai ambițios şi ai devenit modest. Erai pornit să cucereşti lumea, şi te regăsesc dezgustat, tocmai poate fiindcă s-a lăsat cucerită atîta de uşor.

— Nu! Eram tînăr şi acum nu mai sînt. Uite la grăsimea aceasta! S-a hrănit dintr-un mort! Din celălalt eu, de atunci, pe care l-am asasinat.

Femeia rîse, clătinîndu-şi pălăria ei slută de sufragetă, cu un şuierat dezagreabil printre buzele vinete şi subțiri:

— Eu văd, dimpotrivă, că ai rămas acelaşi. Literaturizezi viața...

Omul gras vru să adaoge ceva. Făcu un gest neisprăvit cu mîna scurtă. De mult ştia că vorbele nu pot exprima ceea ce rămîne tulbure şi pe vecie nespus în fiecare cuget.

Tăcură.

Priviră amîndoi, ca să-şi ocolească ochii, în bezna unde despica tunel, gîfîind, expresul. Cîmpuri negre, fără conturul satelor. Întinderi ascunse misterios în noaptea fără fund.

O singură luminiță afară, dincolo de geam: becul reflectat de sticlă, călătorind alături de dînşii, suspendat în aerul negru şi atît de aproape şi atît de clar, încît ar fi crezut amîndoi că e destul să coboare fereastra şi să o atingă cu mîna. Dar dacă ar fi coborît geamul, luminița — părelnica amăgire a ochilor — ar fi dispărut şi ea, iar dincolo n-ar fi rămas decît întunericul nepătruns şi amenințător.

— Am parcurs viața întovărăşit de-o asemenea amăgire! spuse mai tîrziu omul, ridicînd mîna greoaie spre refluxul luminii ireale de-afară. Pentru alții, pentru dumneata bunăoară, precît am înțeles din cele ce-mi vorbeai adineaori, sînt vrednic de invidiat. Tot ce doream atunci — îți aduci aminte serile noastre, cînd ne întreceam construind proiecte? — totul s-a împlinit. Nu? S-ar zice, într-adevăr, că totul s-a împlinit şi că a depăşit cu mult cele mai cutezătoare veleităţi, proiecte, ambiții. Faimă, un teanc de cărți, Academie! Şi, mai ales, ceea ce socoteam în acea vreme că e suprema fericire. Putința să ne realizăm, cum spuneam cu termenul care ne obseda şi ne era scump. Îți aminteşti, prietenă?

— Evident! rîse femeia, arătînd dantura cariată şi pe alocuri ştirbită cu desăvîrşire. Evident că-mi amintesc, fiindcă dumneata erai cel mai înverşunat duşman al celor care căutau fericirea „în afară”.

— Tocmai. Cînd în jurul nostru toată tinerețea forfotea de ambiții vulgare, unii pregătindu-se să cucerească situații politice, alții avere, alții mai ştiu eu ce satisfacții terestre, noi singuri ne înțelegeam şi ne credeam plămădiți dintr-un aluat excepțional. Găsisem cheia fericirii! Cifrul secret! Cum bine ți-ai amintit, descoperisem că taina cea mare a fericirii era să ne bizuim pe chemările din noi, dinlăuntru, nu s-o căutăm în afară de noi. Dumneata te mulțumeai cu un laborator. Eu nu pretindeam decît o carrieră cu o măsuță de scris, undeva, într-un loc tihnit, apărat de toată gălăgia stupidă şi deşartă a camarazilor. Ca să ne realizăm! Mă temeam să nu înăbuş în mine, comprimînd, un întreg univers. Fiindcă văd că atît de bine îți aminteşti totul, sînt sigur că n-ai uitat nici veşnica dumitale tachinare cu care mă întrerupeai de cîte ori spuneam, cu emfază pretențioasă, că nu-mi aparțin. Că am o singură datorie: să eliberez lumea aceea care crescuse în mine o dată cu mine. În ziua cînd ne-am despărțit şi am pornit fiecare pe drumurile noastre, în ziua cînd am părăsit facultatea, laboratorul, experiențele şi formulele pentru care nu prea simțeam cine ştie ce vocație, îți mai aminteşti, veche prietenă, ce mi-ai urat?

Femeia închise o clipă pleoapele. Fără lucirea sticloasă a ochilor, fața avu paliditate şi nemişcare de cadavru. Pe urmă, îl privi iarăşi cu luciditatea-i atroce, şi vorbi:

— Ți-am urat, dacă nu mă înşel, să-ți clădeşti singur soclul statuii. Un morman de cărți! O movilă cît să nu încapă în Biblioteca Universității, secția marilor autori clasici, pentru generațiile viitoare de studenți!...

Ca încheiere, clădi în spațiu, cu căngile unghiilor cornoase, mormanul imaginar. Apoi se retrase în fundul banchetei şi micşoră privirea, părînd că măsoară de la distanță un soclu îndeaievea şi că se întreabă dacă va suporta un asemenea om, mare şi gros.

Omul mare şi gros clătină din cap aprobînd şi ştergîndu-şi sudoarea din jurul gîtului:

— Ei bine, prietenă, cărțile acelea le-am scris! Nu chiar atîtea, dar mai mult decît ale altor contemporani. Mi-au adus tot ceea ce nu le cerusem. Cum ai văzut: Academie, faimă, bani chiar. Ha-ha! Mai ales bani, mie, care adesea n-aveam bănuțul unui covrig de dimineață! Mă întorc de la proprietatea mea, ai crezut că am să devin şi proprietar, eu, care mă zbăteam la sfîrşitul lunii să-mi împlinesc chiria camerei? De la vila mea, ai crezut că am o vilă, eu, care locuiam într-o bojdeucă, perete în perete cu un coteț de păsări, unde cocoşul ținea loc ceasornicului amanetat la Muntele-de-pietate? Mă întorc la editor cu un manuscris, colea, în acest geamantan. Un manuscris transcris curat la maşină ca un raport administrativ, ai crezut că voi avea şi o maşină de scris? Ştiu că mîine au să mă salute respectuos pe Calea Victoriei oameni de al căror nume nici nu-mi amintesc, dacă îi voi fi cunoscut cîndva! M-am deprins acum să simt în urma mea cîte un necunoscut întorcînd capul şi şoptind cu evlavie: „Acesta e Teofil Steriu, scriitorul, romancierul, preşedintele Academiei!” M-am deprins şi mă lasă rece! Poate o singură imputare întemeiată îmi fac toți:

nu corespund imaginei convenționale de om de litere! N-am chică. N-am port romantic. Sînt un domn oarecare, cu burtă şi cu chelie. Încolo, toți au căzut de acord: sînt cel mai mare talent, cel mai puternic creator de viață, cel mai fin psiholog. Cel mai, cel mai! Ți-a căzut cumva în mînă vreunul din romanele mele?

— Nu! mărturisi femeia, care toată vremea nu-şi desprinsese privirea sticloasă de la el, urmărindu-l cu mare încordare, ca pe o foarte curioasă experiență de laborator menită să dea la lumină încă şi mai curioase fenomene. Nu! Fiindcă, după cum spuneam, abia sosesc în țară. De altfel, chiar să-mi fi căzut o carte de-a dumitale în mînă, n-aş fi avut răgaz să o citesc. Eram şi eu obligată să mă consacru numai şi numai „realizării mele".

— Cu atît mai bine. Şi pentru prietenia noastră veche, e încă mai bine să nu le citeşti niciodată. Sărmane prăvălii de păpuşi umplute cu tărîțe de lemn! Sărmane parodii, sărmane surogate ale oamenilor vii, pe care, poate, într-adevăr, i-am purtat odată în mine! Mi-e silă de ele, şi totuşi la ele nu mai pot renunța, cum nu pot renunța pătimaşii la viţiul lor. Nu mai trăiesc decît pentru ele. Viața dinafară nici nu mă interesează. Nici n-o văd. Nu există. Mă aşez dimineața la masă, ca un copist conştiincios, şi nu mă ridic de pe scaun pînă nu mi-am împlinit orele. Cînd s-a adunat numărul cuvenit de pagini, le încredințez secretarului să le țăcănească la maşina de scris, şi predau pachetul frumos şnuruit editorului, care-l înhață cîntărindu-l din

ochi şi din mînă: atîtea pagini, atîtea coale, atîtea ediţii!! Atîta sumă în contul drepturilor de autor, cu trei-patru zerouri în coadă. Încasez onorarii de invidiat. Accept cu seninătate toate elogiile. Mă las fotografiat şi nu mă indignează cînd alţii descoperă viaţă acolo unde n-am pus decît sfori grosolane.

Făcu o pauză. Era vădit că nu mai vorbise aşa nimănui, niciodată. Se răsuci, iar bancheta gemu sub greutate. Urmă:

— Aşa „m-am realizat", veche prietenă! Pentru aceasta mi-am interzis orice pasiune în viaţă, orice sentiment, toate plăcerile, orice nebunie generoasă. N-am nevastă, n-am copii, n-am prieteni. N-am ştiut altceva decît să mă aşez atîtea ore la birou şi să scriu, să scriu, să scriu... Am evitat tot ce mi se părea că m-ar putea sustrage de la misiunea mea. De la misiunea de a popula lumea cu încă vro cîteva duzini de fantoşe umplute cu tărîţe de lemn. Aşa îmi visam eu misiunea de scriitor, atunci cînd nu mă gîndeam că poate deveni o profesie oarecare?! Mai ţii minte? Voiam să pun şi eu o lespede grea de mormînt pe-o lume care moare; să pregătesc şi eu cu scrisul meu o lume care se naşte. Ce-a mai rămas din eroii pe care îi întrezăream atunci? Uneori mă culc seara cu teama că au să vină prin vis să mă înşface de piept, să mă zgîlţîie, întrebîndu-mă:,,Ce-ai făcut din noi?" Cînd şi cum s-a petrecut asemenea lunecare nu pot să-mi dau seamă! Iată un roman, singurul roman adevărat al lui Teofil Steriu, pe care nu voi fi capabil să-l scriu niciodată, veche prietenă!...

Teofil Steriu îşi şterse, cu o mişcare circulară, sudoarea de pe chelia rotundă, grasă şi lucie. Se mişcă şi împinse geamul în jos.

Luminița din fereastră dispăru. Rămase numai întunericul cutreierat de vînturile începutului de toamnă, unde nu se desluşeau nici cîmpurile deşarte, nici lăcaşuri omeneşti, numai la intervale scurte copacii de cărbune depărtîndu-se îndărăt, în pustietatea neagră şi tristă.

Însuflețirea care-i încordase un răstimp liniile păstoase şi scînteiase un licăr de nelinişte în ochii mici se topi ostenită. Omul privi cu indiferență afară, privi cu indiferență la tovarăşa din față, cu ochii dintotdeauna, care au văzut tot, cunosc tot şi nu mai tresar la nimic. Ochi somnoroşi şi încețoşați în bulzul de grăsime...

Tîrziu, rosti mai mult pentru sine:

— Şi cînd te gîndeşti că se mai găsesc imbecili gata să reînceapă aceeaşi poveste!...

Teofil Steriu, spunînd, nu s-ar fi crezut un profet atît de apropiat realității în spațiu şi în timp.

În acelaşi tren, cu trei vagoane mai spre coadă, pe banca de scîndură a unei încăperi de clasa a treia, în fum cătrănit de mahorcă, în duhoarea iute de botfori şi de sudoare, călătorea tocmai un asemenea tînăr purces să reînceapă tocmai aceeaşi poveste. Era deşirat, pletos, şi el nu ațipise o clipă. Tot ce zărea în juru-i şi tot ce trăia într-acest ceas

hotărîtor i se părea lui Ion Ozun de un cumplit interes. Nu şi-ar fi iertat să-i scape ceva. În şapte ore, de cînd se urcase cu lădiţa de lemn acoperită cu tinichea şi cu legăturica lui de haine sărace, iscodise toate figurile tovarăşilor de vagon, şi pentru fiecare durase un sumbru roman al existenţei. Trăsese cu urechea la întărîtata discuţie a celor doi negustori de lîngă uşă şi notase în memorie, cu aviditate, amănuntele vrednice de luare-aminte. Nu-şi luase ochii de la încăpăţînata perseverenţă cu care unul privea în fundul gambetei slinoase, ca şi cum de acolo scotea toate argumentele ca dintr-o pălărie de boscar. Nu slăbea din ochi nici mîna pistruiată a celuilalt, cînd, răsucind vîrful bărbiţei roşcate, se repezea deodată să întrerupă triumfător:

— Şi dacă Herş Goldenberg nu poate găsi parale? Şi dacă-i pune sechestru şi-l vinde la darabană?

— Herş are dreptatea de partea lui! citi în fundul pălăriei negustorul cu barbă de patriarh, şi cu pleoapele bombate, fără gene.

— Ce-i pasă băncii, dacă Herş are ori n-are dreptate? Băncii îi trebuie parale, nu dreptate! Dacă Herş crede că în ziua de azi îşi poate hrăni cineva copiii cu dreptate, n-are decît să meargă el la tribunal să capete dreptate, şi dreptatea aceea s-o aducă în pachet acasă şi s-o dea de mîncare la copii. Să văd dacă poate el sătura nouă guri cu dreptate. Eu am zis întotdeauna că Herş îi un mare prost!...

Ion Ozun reconstituise vertiginos existenţa lui Herş, care

are dreptate, dar n-are parale. Îl scosese dintr-o dugheană scundă şi hîită, cu fitiluri de lampă şi bulgări vineţi de sare, şi îl plimba la tribunal să-şi caute dreptatea. Îl aducea apoi îndărăt într-o odaie fumegoasă, unde dormeau, scufundaţi în perne roşii de cit, o puzderie de odrasle de toate mărimile, care cer mîncare, nu dreptate. Îl aşeza pe un scaun zoios şi şchiop, fără spătar, ca să rămînă încă mai încovoiat sub apăsarea cumplitelor poveri. Îi sprijinea fruntea, în palmă şi îl lăsa în neclintire de stană sub gazorniţa cu lumina sleită.

— Herş, ţi-am oprit zupă şi o scrîmbie grasă! spune nevasta, punîndu-i înainte o farfurie şi tăind o felie de coilici. O adus Haia Idelovici scrîmbii proaspete de Dunăre, aşa de faine scrîmbii, că s-o făcut îndată o bătălie ceva grozav, care de care s-o apuce pe cea mai mare! Şi Haie s-o răstit la mine, faţă de toată lumea, să-i plătim mîne numaidecît datoria. Zice că numai aşa un butoi mare de scrîmbie faini, cum o adus ie, costă azi o avere, şi ei nu-i dă nimeni marfă pe credit.

Herş împinge farfuria neatinsă. N-a auzit nimic. Nu vede nimic. Un nod de iască i s-a oprit în gît. Haia cere datoria. Banca tot datoria cere. Şi copiii cer de mîncare.

— Herş, ce ai tu azi de nu mănînci, Herş?...

De la Herş Goldenberg şi de la cei doi negustori de lîngă uşă, Ion Ozun a trecut cu privirea lui vie de viezure la soldatul dormind cu gura căscată, rezemat cu ceafa în perete şi lăsînd să se vadă în gulerul prea larg nodul beregatei,

urcîndu-se şi scoborînd spasmodic la fiecare sforăitură, ca o vietate închisă şi zbătîndu-se deznădăjduit să scape de-acolo. Pe urmă, îşi opri ochii la femeia care-şi alăptează pruncul cu gingii dezgustătoare de cauciuc roşu; la jandarmul strîngînd carabina între genunchi şi scuipînd țîşnit printre dinți din cinci în cinci minute; la țăranii care-au desfăcut desaga ospătîndu-se cu pită neagră, brînză şi ceapă zdrobită cu pumnul, ca la un popas de cărăuşie; la mahalagioaica sulemenită ca un ou roşu de Paşti sub pălăria de cel mai strepezit verde, ca un ceaunel de aramă coclită; la ologul care şi-a descătărămat piciorul de lemn şi l-a aşezat alături, la îndemînă, ca să amenințe cu el doi băieți hliziți, cu buzele şi cu degetele înnegrite de coaja nucilor bătute cu haragul în livezile vecinilor; la bucovineanca rumenă, cu sîni tumultuoşi şi pieptarul strîns; la tot norodul ticsit în vagon, muncindu-şi ciolanele pe scîndura tare, căscînd şi scărpinîndu-se, fumînd şi scuipînd, povestindu-şi necazuri amare întîmplătorului tovarăş de drum abia cunoscut, într-o atmosferă irespirabilă de submarin.

Tuturor le-a descifrat destinul, corectîndu-l şi rotunjindu-l, ca să urzească din fiecare un tip, un personagiu de roman, eroul unei povestiri ori victima unei drame sfîşietoare.

Simțea o amețeală plăcută şi orgolioasă la gîndul că a pornit să cucerească astfel capitala, necunoscut şi sărac, într-un ungher întunecos de vagon, confundat cu mulțimea netrebnică şi osîndită la veşnic anonimat.

Mai tîrziu, acest episod va fi o amintire vrednică de povestit şi, fără îndoială, plină de duioşie.

Înadins nu şi-a ştirbit cele patru bancnote de cîte o mie de lei, neatinse în buzunar. Ar fi putut să-şi cumpere un bilet de clasa a doua. Socotise însă că e mai bine aşa: să înfrunte de la început toate potrivniciile, cu tinerețe oțelită, ca să sfarme cît mai multe obstacole, şi biruința să-i fie cît mai întreagă, numai a lui.

„La douăzeci şi doi de ani, în acea noapte de la începutul lunii septembrie, anul 1925, a sosit în Bucureşti, într-un vagon de clasa a treia, cu singura avuție, o lădiță cu schimburi şi cîteva manuscrise la fund...” vor consemna biografii viitori.

Şi surîdea lăuntric la această certitudine, observînd că de pe acum a purces să măsluiască realitatea, potrivind-o cum îi şade mai bine, ca o femeie cochetă în fața oglinzii.

De fapt, nu plecase atît de necugetat în aventură. Chibzuit, în şase luni îşi pregătise din leafa de copist la tribunal, economisită pînă la ultimul ban, un rînd de straie să-i țină un an, o zestre de schimburi neatinse, un modest, dar rezistent echipament de campanie, să nu apară pe cîmpul de bătălie zdrențăros şi famelic. Trei adrese notate în fruntea carnetului cu scoarță de muşama moale erau menite să-i îmblînzească asprimile începutului. O scrisoare, de la fostul dascăl de limba şi literatura română, îl înfățişa lui Teofil Steriu ca o mare nădejde a viitorului. Iar celelalte două adrese

urmau să-l introducă în tainele vieții bucureștene încă din ceasul descălecării: Mirel Alcaz, jurnalist cu multe cunoştințe, găzduit la dînşii acasă în timpul războiului, şi Bică Tomescu, fost camarad de liceu, pornit acum trei ani să se inițieze în meşteşugul actoricesc şi să-şi răsfețe făptura de băiat chipeş la arzătoarea lumină a rampei.

Susținut de aceste rezerve şi cu munițiile celor patru mii de lei împăturiți în portbilet, asaltul capitalei îi apărea ferit de surprize.

Bică Tomescu îl aşteaptă pe peronul Gării de Nord, cum au hotărît dinainte, prin scrisori şi telegrame. Vor sta pînă tîrziu, după miezul nopții, să-şi istorisească amintiri, să înjghebeze un plan metodic de ofensivă. Mîine va închiria o cameră strîmtă cît să cuprindă un pat, o masă de scris, un scaun şi un raft de cărți. Ar vrea-o la mansardă, ca să domine toate acoperişurile şi să aibă toată zbaterea oraşului la picioare, ca un spectacol mereu şfichiuitor. Se va aşterne fără întîrziere la lucru. Teofil Steriu îi va deschide uşa unei redacții de revistă literară; Mirel Alcaz, drum la o redacție de ziar. În cîteva luni, toți vor şti să-l prețuiască pentru ceea ce simte clocotind. În el, cutezător şi proaspăt, puternic şi generos.

Ion Ozun aprinse o țigară şi trecu mîna prin păr, cu un gest pe care îl ştia romantic şi-l socotea potrivit momentului.

Pruncul cu gingii de gumă începu să zbiere la sînul femeii din față, învinețindu-se instantaneu ca un ficat, ca şi

cum în mişcarea inofensivă a tînărului pletos ar fi bănuit o teribilă intenție agresivă. Femeia îl descotoşmă din boarfe şi descoperi în scutec că, pînă una-alta, omulețul şi-a cam stricat stomacul.

Chiar acest amănunt, urît la vedere şi greu la miros, nu izbuti să zdruncine senina încîntare a lui Ion Ozun, care aduna suveniruri ca să aibă ce povesti, după mulți ani, cu vervă îndrăcită şi cu pitoreşti înflorituri, tolănit într-un vagon de lux, unei admiratoare în extaz. Se şi închipuia istorisind. Atunci femeia mi-a cerut ruşinată:

— Mă rog, domnule, n-ai mata cumva o bucată de ziar, o hîrtie, ceva?

M-am căutat în buzunar. N-aveam ziar. Singura hîrtie era manuscrisul unei schițe, destinată să-mi asigure un debut glorios. L-am oferit cu generozitate.

A doua zi am descoperit că nu păstrasem nici o copie. Şi nici n-am mai putut reconstitui vreodată paginile acelea! Era lucrul cel mai bun pe care l-am scris în viața mea...”

Ion Ozun se vedea aievea, tolănit picior peste picior, scuturînd cu un deget neglijent scrumul țigării cu vîrf aurit şi privind blazat pe fereastra vagonului, în gara unde s-a oprit trenul şi unde vînzătorii de gazete flutură o revistă ilustrată, cu fotografia lui ocupînd prima foaie în întregime. E atît de sigur că asemenea scenă închipuită va trăi-o aidoma peste şapte, opt, zece ani, încît ar vrea să se dezrăsucească vertiginos mosorul vremii, ca în povestea copilului nerăbdător care-a sfîrşit ghemul ursitoarelor într-o singură zi.

Pe urmă, cu o îngrijorare de om neobişnuit să poarte asupra sa o sumă atît de fabuloasă — patru mii de lei! — se pipăi cu latul palmei deasupra buzunarului. Portbiletul era la locul său. Savura anticipat clipa cînd, celebru şi plictisit, va repeta aceleaşi admiratoare în extaz constatarea unui erou de roman pe care îl jefuise fără scrupul de cuvintele de duh:

„— Era, iubită doamnă, vremea cînd îmi pipăiam partea aceasta a hainei numai fiindcă acolo au obicei croitorii să pună buzunarul portbiletului! Acum am descoperit că natura a mai aşezat acolo şi ficatul.

— Suferiți de ficat? întreabă admiratoarea cu îngrijorare.

— Se răzbună viața, frumoasă doamnă! Toate excesele şi nebuniile se plătesc. Există un ceas al scadențelor.

— Şi n-ați urmat nici o cură?

— Ba da! răspunse el cu un distins scepticism. Două veri la Karlsbad. Dar mă stenahoriseşte regimul acela anost: piurea de cartofi, legume fără sare, compot fără zahăr, pîine prăjită. Pfui! Cum să nu scrii cărți pesimiste? Anul acesta am ales Vichyul. Plec numai să fac pe placul medicilor.

— E regretabil că nu luați prescripțiile medicilor în serios. Viața dumneavoastră e prețioasă pentru noi toți.

— Aş, prețioasă! rosteşte el cu o schimă de sceptică şi modestă lepădare de sine şi de orice vanitate, deşi ştie el mai bine decît toți cît de prețioasă îi este viața."

Femeia din față, străină cu totul de aceste episoade ale viitorului în care, transfigurată, va juca şi ea un rol cîndva, fără să ştie, deocamdată întinse cu simplitate scutecul ud pe fereastra vagonului. Oftă stenahorisită şi ea ca de obida atîtor necazuri ceva mai reale şi astupă gura odraslei cu sfîrcul sînului, enorm şi lăptos ca un uger de capră.

Ion Ozun citi din mersul trenului inscripția stației Chitila.

Cu înfrigurare îşi inspectă încă o dată bagajele, să le aibă la îndemînă, şi lungi gîtul pe geam, afară, să se îndestuleze de magia amețitoare a luminilor care-l întîmpinau la orizont, orbitor şi festiv, asemeni globurilor fosforescente cînd atrag hipnotic gîzele şi fluturii din depărtările nopții.

Semnale roşii, galbene şi verzi presărau pămîntul întunecat cu necunoscute constelații descinse la macazuri din cerul golit. În fund, undeva, de la aeroport ori de la un cîmp de exercițiu militar, un proiector tăia cu lama albastră înălțimile, se oprea nemişcat, cădea scurt, şi cerul părea încă şi mai enigmatic.

Atunci trenul se opri brusc, patinînd, cu toate frînele încleştate. Şi la toate ferestrele năvăliră capete, înghesuindu-se şi cercetînd noaptea, întrebînd cu amestec de alarmare şi de curiozitate. Felinarele roşii începură să alerge de-a lungul liniilor, legănate suspendat de mîini invizibile. Locomotiva se văieta lung, şi ecoul răspunse ciudat, ca un țipăt de la alt tren, de foarte departe. Un glas răguşit vorbi din întuneric:

— A călcat o femeie!

Altul sosi gîfîind:

— Un doctor! Întrebați dacă nu se află în tren un doctor!...

Mihai Pop-Spătaru își făcu loc din compartiment, cu buzele strînse.

În urmă, de pe scările înalte, cu salturi de acrobați, se revărsă toată mulțimea lacomă de priveliști crude, uitînd nerăbdarea cu care se plîngeau o clipă înainte că nu mai ajung. Alergau toți, pășind peste sîrme și lunecînd pe traversele unse cu catran, strigîndu-se pe nume și îndemnîndu-se unul pe altul, grăbiți să prindă rîndul dintîi. Dar la locul întîmplării se și adunase o roată neagră de privitori, încît s-ar fi spus că de mult așteptau ascunși în cîmpul numai înșelător deșert, ca să dea goană la primul semnal. Cei sosiți mai tîrziu se înălțau în vîrful picioarelor, se cățărau pe umeri, să vadă peste capete.

— S-a aruncat singură! Spune mecanicul că a văzut cum s-a aruncat singură sub roți! rosti un lucrător cu felinar, rămas în urmă și lărgind pașii, să calce din traversă în traversă.

— E a cincea în toamna asta! Ar trebui să se pună pază, domnule! Aci vin toate nebunele să-și facă seamă!

— Loc! Faceți loc! A sosit un domn doctor! Poftiți pe aci, domnule profesor. Hei, domnule, n-auzi? Dă-te la o parte, să treacă domnu doctor! Ce lume, domnule, ce lume! Poftiți, domnule profesor...

Mihai Pop-Spătaru pătrunse printre rîndurile deschise, condus de felinarul omului în uniformă, balansat la înălțimea capetelor. Alte felinare, ieşite ca din pămînt, plimbau peste trupul zdrobit lumina lor murdară şi sinistră. Amîndouă brațele, retezate pe deasupra cotului, ca două piese anatomice, zăceau azvîrlite în sînge şi în prund negru, de o parte şi de alta.

Cineva atinse una cu vîrful bastonului.

Cadavrul, dezvelit de îmbrăcămintea sfîşiată, arăta o goliciune impudică şi de un alb ireal, cu tot sîngele scurs, cu intima feminitate expusă tuturor privirilor şi cu sînii globuloşi, intacți, scăpați afară prin spintecătura bluzei. Balta de sînge lucea întunecată, ca păcura sub luminile tremurătoare.

— E de mirare, domnule, cum nu i-a sfărîmat capul! vorbi un domn scund şi cu mustața stufoasă, care luptase cu coatele să-şi facă loc mai în față.

Capul, răstignit între brațele ciunge, căsca ochii dilatați de spaimă. Un cap blond, mic, să nu fi încăput un sîmbure de cuget grav în el. Aproape un cap de copilă.

— S-a aruncat singură! întări cel care ştia. Mecanicul spune că a văzut-o mergînd liniştită pe marginea liniei. Deodată, cînd a ajuns locomotiva în fața ei, s-a repezit, şi gata!...

Picioarele mai păstrau încă pantofii negri şi sărăcăcioşi. Minusculi pantofi, prăfuiți de drumul străbătut pînă aci, la locul ales morții!

— E una de-alea! Uitați-vă acilea, poşeta! Domnule jandarm, poți constata dumneata! Sînt martori toți că nu mă ating de nimic din pungă. Un roş de buze. O cutioară de pudră. Trei poli. O batistă. Mai este o scrisoare, o fotografie de marinar şi carnetul. Avea condicuță. Dumneata trebuie să faci proces-verbal!! Mai au gazetele ce scrie mîine!...

Omul cu atît de energică inițiativă polițistă predă jandarmului punga şi se uită la degete, să vadă dacă n-au rămas cumva urme de sînge. Jandarmul, încurcat şi străin, coborît şi el din tren ca toată lumea, nu ştia ce să facă. Nu era circumscripția lui! Scuipă amărît şi se şterse de sudoare.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru îşi deschise drum afară din cercul privitorilor. Îl chemaseră de prisos. Aici era nevoie numai de medicul-legist.

Printre privitori recunoscu şcolărița din vagon, strîns încleştată la brațul lui Costea Lipan.

— Tinere! îl mustră. De ce tolerezi să privească aceasta? Nu e un spectacol pentru o copilă.

Sabina se acățase cu amîndouă mîinile, tremurînd, cu ochii în lacrimi.

— E îngrozitor, Costea! Cum poate să facă cineva aceasta?

Costea Lipan se întoarse, tîrînd-o, cu dinții clănțănind de emoție, dar silindu-se să-şi pară tare şi nepăsător:

— Tu ai vrut! Ți-am spus că...

— Domnilor! Domnilor! Păziți, soseşte expresul! Două brațe puternice îi smuci pe amîndoi de pe linia vecină, trăgîndu-i îndărăt.

Expresul dinspre Bucureşti, cu ferestrele luminate, trecu furtunos în zîngăt de fiare. Aproape îi atinse. Aburul locomotivei îi stropi. Vîntul le fîlfîi hainele. Din vîrtej se desluşiră umbre plecate la geamuri. Vagonul de dormit cu paturi desfăcute. Arătare rapidă, de bunăvoie şi confort.

Fiindcă un cadavru zăcea îmbucătățit pe pietre, întorcînd spre cerul negru cinica şi oribila lui goliciune, aceasta nu însemna că viața nu trebuie să colcăie mai departe, spre toate nesățioasele chemări.

— Era să vă calce! vorbi tînărul înalt care-i smulsese de pe linie, păşind alături de dînşii şi aprinzîndu-şi din mers țigara.

— Mulțumesc, domnule! Dacă pentru aceasta poate exista mulțumire! Nu-mi dădeam seama ce se întîmplă cu noi. Surorii mele îi venise rău şi...

— Îmi dați voie să mă prezint: Ion Ozun! Şi îndată tînărul înalt adăugă, anticipînd: — Ziarist şi scriitor.

— Costea Lipan, student! anticipă la rîndul său rebelul tribului Lipan. Sora mea, Sabina!

Se apropiară de trenul lor, tăcuți, cu toată atenția concentrată la prundul negru pe care călcau, şi cu inimile strînse de obsesia priveliştii neştearsă şi cruntă.

— E teribil acest Bucureşti! declară, cu autoritate de adînc cunoscător, Ion Ozun. În fiecare zi două-trei sinucideri. Un Moloh care nu se mai satură!...

— Ca ziarist, trebuie să vedeți atîtea! rosti cu admirație Costea Lipan.

Ion Ozun n-avu cînd să replice.

— Urcați în vagoane, domnilor! dădu semnalul şeful de tren.

Îşi strînseră mîinile.

— Mi-a părut bine!

— Sper să ne cunoaştem mai de aproape, domnule salvator!

Ion Ozun schiță un gest modest de apărare, ca un salvator de profesie, care nu face caz de asemenea întîmplări, pentru el foarte fireşti. Salută înălțînd de pe plete pălăria cu boruri imense, ca o pistă de velodrom.

Toți se urcară la locurile lor. Salvatorul, în vagonul de clasa a treia, Sabina şi Costea, în compartimentul unde-i aştepta o aspră dojană, fiindcă s-au amestecat în mulțimea de gură-cască.

— Se pare că a fost un accident. E o nenorocită care s-a aruncat înaintea trenului! spuse Barbara Ubrich, potrivindu-şi pălăria urîtă şi încercînd să culeagă pachetele din plasă.

— În ziua de astăzi sinuciderile au ajuns fapte curente!

încuviință cu indiferență Teofil Steriu, care nu se mişcase de la locul lui şi nici nu arătase vreo curiozitate să afle ce s-a întîmplat.

Pe urmă trenul porni. Şi toți uitară să vorbească, apăsați de imaginea moartei rămasă cu trupul sfărâmat, în noapte, printre felinarele murdare, ca un umil dar înfricoşat avertisment.

În Gara de Nord, Ion Ozun îşi căută în zadar, cu ochii de viezure, prietenul. Nu se afla nici pe peron. Nu-l aştepta nici la ieşire, cum fusese înțelegerea.

Cu toate proiectele sale răsturnate atât de neprevăzut chiar de la primii paşi, nu se hotărî să plece pînă ce nu colindă amănunțit, de două ori, toate ieşirile, restaurantul, sălile de aşteptare, mereu pipăindu-şi cu palma portbiletul din buzunarul de la piept: fondul se subzistență şi de rezistență. Depuse lădița de lemn şi legătura la casa de bagaje. Se aventură cu mare prudență pe Calea Griviței, simțindu-se dintr-o dată demoralizant de singur şi neînsemnat, cuprins, înghițit, tîrît de torentul norodului fără număr.

Mîncă într-un birt cu miros sfîrîit de mititei, printre golani şi pungaşi dezmățați, cu şapca pe ochi şi cu mucul țigării lipit la colțul buzei de jos.

Cu stomacul pus la cale, sătul şi încălzit cu o jumătate de vin, prinse însă din nou curaj. Îi păru iarăşi că o voință

mai tare decît el i-a pregătit înadins ceasul acesta dintîi, să-l trăiască singur, într-o asemenea cîrciumă, printre asemenea tovarăşi.

Citi numele birtului pe sticla vitrinei, cu literele întoarse, de-a-ndăratelea:

CIMONOCE TRIB NALĂB LULAC AL

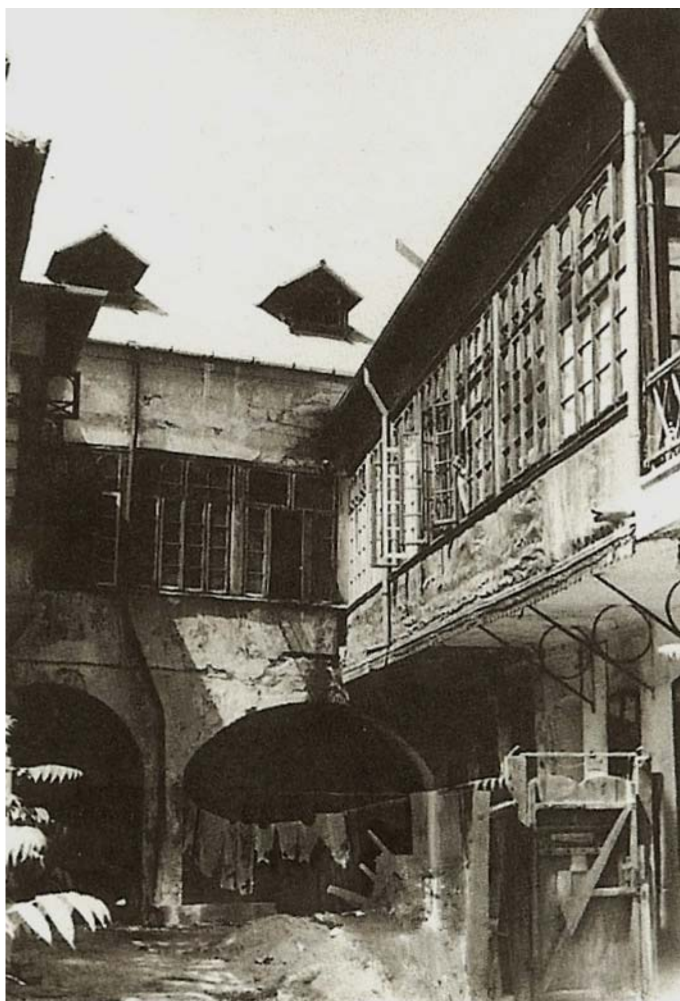
Îl repetă de mai multe ori, să-i rămînă bine fixat în amintire, pentru memoriile de mai tîrziu.

— Birt economic.

La Calul Bălan.

Pe urmă intră la otel ieftin. Cum n-avea bagaje, portarul îi ceru plata camerei înainte.

II
BURSUCĂRIA LUI CHIR PANAIOTI

Dimineața, înainte de a porni la crîncen război, tînărul își reazemă pieptul de pervazul ferestrei, să urmărească jos furnicarea mulțimii și să-și călească oțelite puteri. Acolo, în puhoirea străzii, privirea sa descopere de fiecare dată alți frați necunoscuți; de fiecare dată tot alți și alți frați nenumărați. Sînt ca și dînsul de înfrigurați și famelici, cum au evadat din cărțile lui Balzac.

Capitala i-a chemat ca și pe el, ispitiți tot de pilda lui Rastignac, Rubembre ori Rafael de Valentin. Îi recunoaște după pașii grăbiți. După nepăsarea cu care, singuratici în mijlocul mulțimilor, își poartă glorios, ca viteze trofee de bătălie, vestmintele lor roase și de mult înfruntînd vremelnicia modelor.

Spre dînșii înduioșarea lui coboară ca o dezmierdare. Îi regăsește în fiecare dimineață. Sînt alții și sînt aceiași. Sînt legiune. Ei alcătuiesc o lume a lor în cealaltă lume. Sînt legați printr-o ascunsă francmasonerie. Se caută și se urăsc. Se așteaptă și se vor extermina. Merg cot la cot, și vai de cel care va rămîne în urmă!

De acolo, de sus, tînărul le flutură un semn cu mîna în fiecare dimineață:

— Așteptați. Vă ajung! Așteptați. Am sosit!...

95, 96, 97, 97... Aici se împiedică prin întuneric de o treaptă, mormăi de unul singur oarecare aluzii la sfinții

părinți ai bisericii ortodoxe, române şi autocefale, şi ca întotdeauna pierdu numărul.

De trei săptămîni de cînd se mutase în mansarda visurilor sale din tren, Ion Ozun îşi propusese dintr-o curiozitate, la început dezinteresată, să afle exact cîte trepte are de urcat şi de coborît de cinci-şase ori pe zi, iar pînă acum încă nu izbutise. Întotdeauna i se împotrivea un obstacol neprevăzut. Uneori întîlnea un locatar de la alt etaj şi, ferindu-se din cale, întrerupea şirul. Alteori îşi amintea abia după ce trecuse de jumătatea urcuşului. Noaptea, se poticnea bîjbîind ca acum. Şi niciodată nu ajusese la sfîrşit...

Pe urmă, numărătoarea căpătă pentru el alt interes, însuşindu-şi fără voie superstițiile unchiaşilor şi babelor bisericoase de care îşi rîdea în tîrgul său, acum, în măreața, în strălucita şi civilizata capitală a aspirațiilor ce-l mînaseră să alerge de-acolo, ajunsese şi el să-şi spună că în clipa cînd va izbîndi, reuşita va fi semnul cel mai sigur, providențial, că s-a încheiat cu toate peregrinările deşarte care-l descurajau şi că toate îi vor merge în plin. Însă pentru aceasta era neapărat nevoie să nu trişeze. Să nu pornească bunăoară din cameră înadins numai pentru asemenea operațiune, sau cînd a greşit, să nu coboare şi să nu înceapă din nou. O astfel de măsluire a oracolului n-ar rezolva nimic.

În antretul îngust şi lung, becul împrăştia o lumină muribundă.

Era fără îndoială becul cel mai ofticos care a fost fabricat

vreodată, cu cele mai puține lumini. Iar dom' Panaioti, proprietarul — mai zgîrcit ca Hagi-Tudose, ca părintele Eugeniei Grandet şi ca avarul lui Moliere laolaltă — nu l-a descoperit poate decît după îndelungi şi îndărătnice investigațiunii la magazinele de lămpi şi accesorii electrice, dacă nu cumva la unul de curiozități. Dar tenacitatea-i fusese recompensată cu prisosință şi cu suplimentul unor sadice efecte. Înregistra cîțiva lei economie pe lună la contoar, şi chiriaşii înaintau cu mîinile întinse în tenebre, ca orbii, izbindu-se în praguri şi ornîndu-şi frunțile cu vînătăi cît pruna şi cucuie cît nuca. Astfel, adversitățile existenței aveau pentru toți un caracter tangibil. Fiecare se introducea în aşternut, pipăindu-şi cu duioşie o contuziune şi consolîndu-se cu balsamul satisfacției că totuşi s-a întors viu şi aproximativ intact de la crîncena încăierare a zilei, plină de mult mai crîncene riscuri şi cumpene la pîndă.

Ion Ozun se lovi de astă dată numai la gleznă. Căci culoarul sepulcral prezintă paşilor un teren accidentat, capricios şi presărat de căpcăni perfide, întrerupt de trepte, urcînd o scară şi coborînd o pantă, trecînd un prag şi căscînd o trapă, încît din cele douăsprezece camere cu uşile înşirate de o parte şi de alta nu se aflau decît perechi-perechi, cîte două la acelaşi nivel.

Se lovi, invocă mai insistent aceiaşi sfinți părinți ai calendarului ortodox, îşi frecă osul secat de durere şi înainta precaut, ca un spărgător fantomatic în exercițiul funcțiunii.

Camera lui era cea mai din fund.

Parcurgînd distanța într-acolo, constată că la ușa lui Bică Tomescu lacătul era pus la amîndouă verigile, deci nu se întorsese încă. La vecina din față, Sonia Viișoreanu, „absolventă a Conservatorului de artă dramatică”, după cum afirmă cartonul prins cu pioneză, lumina filtra pe sub prag. Se auzea un sfîrîit de primus. „Își spală ciorapii! gîndi Ion Ozun. Sau își fierbe ouă.”

Pereții erau atît de subțiri și acustica atît de perfectă, încît toți trăiau sub un regim de control reciproc. Fiecare știa despre vecin cînd a plecat și cînd sosește, de cîte ori s-a spălat pe zi, dacă a răcit și tușește, cîtă vreme îi trebuie să citească ziarul desfășurat cu foșnetul enervant al hîrtiei și, mai ales, cînd se descalță și dă drumul ghetelor să cadă de la înălțime pe dușumeaua goală: pac! și, după un răstimp, alt pac!, care se transmite prin nevăzutele vibrații sonore pînă într-a șasea încăpere.

Ajuns la destinație, Ion Ozun deschise lacătul.

Toate ușile aveau lacăt, fiindcă altfel toate cheile broaștelor se potriveau. Din aspectul acestor lacăte, încă din prima zi noul chiriaș și viitoarea glorie a literelor române, cu ascuțitul său ochi de observator, citise ca într-o carte de zodii firea tăinuită a tuturor vecinilor.

Erau lacăte uriașe și grosolane, indiciu al unor firi simpliste, care au prejudecata forței. Erau lacăte complicate cu secret, trădînd firi bănuitoare și ascunse. Erau lacăte minuscule

şi frivole, cum sînt acele de la zgarda cîinilor, dovedind o lipsă totală de seriozitate.

La uşa domnului rotofei ca un godac şi chel ca în palmă, care sosea întotdeauna chefliu, spre ziuă, să sforăie ca o locomotivă sub presiune pînă după amiază, un lacăt gigant, de temniță, ar fi înşelat numai indivizii cu judecată superficială, încrezători aparențelor mincinoase. De fapt, domnul cel chefliu pierduse de mult cheia, sau poate o aruncase dinadins într-un fund de sertar, din ceasul cînd se mutase, ca să scape de o grijă; iar lacătul se afla prins numai de formă în belciuge, îndeplinindu-şi misiunea prin intimidare. De cele mai multe ori, uitat într-un singur cîrlig, atîrna ca un monstruos cercel de dihanie preistorică. Lacătul de la uşa Soniei Viişoreanu era de alamă şi-i lipsea numai funda roz. Lacătul lui Bică Tomescu se deschidea cu un cifru, şi cifrul „yoryk” nu mai însemna un secret pentru nimeni. Bică Tomescu îşi alesese cu prevedere un lacăt care să-l dispenseze de grija cheiței, însă precauția aceasta lăudabilă şi dovedind o justă cunoaştere de sine nu-l împiedica să sosească adeseori noaptea tîrziu fără un singur chibrit. Atunci bătea la vecini, rugîndu-i să-i dea o cutie de chibrituri ca să poată potrivi cifrul şi să-şi poată deschide lacătul. În afară de aceasta, în ziua cînd descoperise un lacăt atît de ingenios, cu un cifru atît de discret adecvat carierei sale dramatice, nu-l răbdase inima şi nu-şi găsise astîmpăr pînă ce nu trecu pe la toți vecinii — îi cunoştea pe toți, fiindcă tuturor le datora o sumă potrivită capacităților

financiare — punîndu-i la probă, să dezlege secretul, ca o şaradă de concurs cu premii. Celor nevrednici să ajungă la un rezultat cu propriile puteri le demonstrase triumfător cît era de simplu şi cît e de practic. Țac-țac! De cinci ori. Şi gata! Nici o cheie, nimic. Simplu ca lumina zilei. Numai că în lipsă de lumina zilei, chibriturile se dovedeau absolut indispensabile.

Ion Ozun îşi cumpărase un lacăt solid şi discret, cu o cheie de rezervă, încît, dacă ar fi pierdut-o pe aceea din lanț, îi rămînea cealaltă, prinsă cu un ac de siguranță în buzunarul interior al vestei.

Deschise, aşadar, lacătul său patent. Răsuci butonul şi, la izbucnirea luminii, asistă la aceeaşi panică a gîndacilor mari, negri şi dezgustători, care țîşniră în găuri cu o uimitoare velocitate de gîngănii mecanice cu resort.

Ion Ozun şi-i închipui îndată, retranşați în cotloane, pîndindu-l ca tot atîția spioni.

Făcuse experiență de cîteva ori. Stinsese becul şi aşteptase nemişcat, cu mîna pe comutator. După cinci minute aprinsese brusc. Toți înaintaseră în mijlocul camerei şi toți o rupseră la goană, îmbulzindu-se la gurile negre. Ce puteau găsi într-o încăpere atît de deşartă? Cu ce se hrăneau oare de erau atît de graşi! Aceasta nu şi-o explica Ion Ozun şi categorisise întrebările fără răspuns printre misterele impenetrabile ale naturii.

S-ar fi resemnat în definitiv să însumeze şi această proble-

mă la noianul celorlalte fără număr şi dezlegare, cîte i-au contrariat romanțioasele iluzii chiar din clipa cînd se mutase aici. Toate se vădeau departe, foarte departe de tot ce-şi închipuise el! Fereastra răspundea într-un zid grunzuros şi coşcovit, acoperindu-i toată priveliştea. Nici vorbă nu mai putea fi de oraşul întins la picioare, cum îl voise, cu forfota-i multiplă şi tentaculară, ca o fiară pe care avea s-o domesticească subjugînd-o. Zgomotele necunoscute din fiecare încăpere, tusetele, rîsetele, glasurile şi paşii, ciocnetul lighenelor şi scrîşnitul scaunelor urnite din loc nu-i mai îngăduiau singurătatea în care-şi hotărîse emfatic să se izoleze, cu pieptul rezemat pe o masă de brad, creînd în solitudinea înaltă a nopții opera nepieritoare şi vastă, destinată să zguduie indiferența bestială a plebei de jos.

La toate ar fi renunțat măcar pentru un timp. Numai cu prezența aceasta, a gîndacilor hidoşi şi fără hodină, nu se putea deprinde în ruptul capului.

Noaptea tresărea din somn cu impresia că-i aleargă pe față. Se temea atunci să păşească pînă la butonul luminii, ca să nu strivească vreunul sub talpă cumva, oribil, cu o pocnitură împroşcînd de sub teasc vîscozitatea albă.

În mişuneala lor grețoasă, vedea prinzînd corp toate mizeriile mărunte şi toată ostilitatea subterană, perfidă şi trivială a vieții, care nu te invită la luptă loială şi bravă, pe un cîmp vast de bătălie, de unde să te întorci pe scut ori sub scut, ci îți sleieşte îndărătnicia în hărțuiala istovitoare de fiecare ceas.

După trei săptămîni de adăstat la uşi închise şi de făgăduieli amînate, Ion Ozun îşi înfăţişează universul ca o armată invizibilă de şvabi, libărci de mansardă şi gîndaci de pivniţă, pîndindu-l din unghere ascunse să-i dea asalt şi să-l asfixieze, îndată ce va capitula, sub milioanele lor de picioare agile şi sub pîntecul lor gras şi respingător.

Îşi aruncă pălăria pe masă. Pălăria nouă, verzuie, cu boruri mici, aşa cum o cumpărase chiar astăzi în locul vastei borsaline calabreze, fiindcă recunoscuse toată dreptatea lui Bică Tomescu atunci cînd îl sfătuise să se lepede de această insignă corporativă a poeţilor de provincie.

Înaintă pînă la oglinda camerei şi îşi contemplă cu o legitimă curiozitate şi cu o lăudabilă autocritică, din faţă şi din profil, chipul renovat şi amenajat ca un parc englezesc. Tot după îndemnul prietenului mai vechi adaptat la spiritul capitalei, îşi sacrificase chica pletoasă care îl singulariza ostentativ printre ceilalţi muritori.

Aproape nu se recunoscu. Din oglinda spectrală şi învălurată îl privea, cu ochi de viezure, o figură lunguiaţă străină, cu tîmplele indecent goale şi cu părul scurt, lipit pe scăfîrlie, ca o caschetă de jocheu fără cozoroc.

Schimbarea la faţă nu-l încîntă de fel, dar de fel!

— Pfui! făcu de unul singur.

Golaş ca un pui de curcă, de ţarcă, de vultur pleşuv!

Se retrase doi paşi îndărăt, să se examineze în întregime,

însă sticla poleită îl reflectă amputat de deasupra genunchilor. Oglinda fusese spartă în cine ştie ce accident din epoci imemoriale. Jumătatea absentă era înlocuită cu o coală de hîrtie verde, decolorată, pe care chiriaşii predecesori o transformaseră în agendă, în blocnotes şi tabel de calcule.

Astfel, se putea ceti cu litere mari, trase cu creion roşu, dominînd restul textului: „Sîmbătă, ora 5, Ghisela”. Apoi, de aceeaşi mînă, altă dată, de o importanță mai modestă, după dimensiunea redusă a literelor: „La 15 ian. rata croitor”‘ Pe urmă o listă de rufe date la spălat, un calcul enigmatic şi o indicație de laconism telegrafic: „Polița Gogu”.

La început, Ion Ozun, cu promptitudinea unui vechi obicei, reconstituise după procedeul lui Cuvier, din cîteva oase fosile, existența necunoscutului predecesor în această cavernă a gîndacilor burduhoşi. Imaginase un mic roman. Se gîndea chiar să-l scrie.

Acum s-ar fi mulțumit, în locul incripțiilor de pe coala colorată, cu o oglindă întreagă. Nu-l mai pasionau peripețiile altora. Îl acaparaseră total propriile sale peripeții. Erau îndestule şi deveneau amenințătoare.

Răsturnă pe masă mărunțişul din buzunar şi scoase restul bancnotelor din portbilet, să dreseze un bilanț exact al situației. Nu se arătă nevoie de un casier-contabil, specialist în bilanțuri de cifre cu cîte opt-nouă nule în coadă. Numărătoarea dură scurt, şi suma se dovedi catastrofală: 377 lei, între care un pol rupt şi restaurat din două jumă-

tăți, de emisiuni deosebite. Cu cei două sute de lei împrumutați lui Bică Tomescu din prima zi a întîlnirii reprezintau o săptămînă, maximum zece zile de existență, evaluate în perechi de crenvurşti cu hrean, salate de boeuf, regale şi ridichi cu pîine, cu pîine cît mai multă.

Iar după aceea?

Ion Ozun îşi şterse sudoarea rece de pe tîmplele deposedate de plete.

Proiectele grandioase şi cutezanța provocatoare se surpaseră o dată cu inelata-i coamă de leu.

S-ar fi spus că, asemeni unui Samson de proporții mai puțin epice, ca pentru astfel de prozaice vremi, o dată cu părul retezat de foarfecul frizerului, ce nu aducea de altfel nici el întru nimic cu biblica Dalila, pierduse toată semeția cu care sosise să înfrunte vrăjmăşiile capitalei. Se văzuse odinioară sfărîmînd obstacole tari, pietroase, care zdrelesc pumnul şi scapără scîntei în izbituri. Se simțea acum încleindu-se într-o rezistență vicleană, sorbit de un mîl alifios, unde piciorul se înfundă atrăgîndu-l mai adînc, cum a citit că există pe-aiurea smîrcuri ocolite cu groază de drumeți, ca un cimitir blestemat.

A doua zi după sosire, îşi căutase prietenul. Îl găsise dormind.

Bică Tomescu se scuzase că nu s-a ținut de cuvînt să-l întîmpine la gară. Un angajament neaşteptat, cel dintîi —

rol cu două duzini de replici — îl ținuse prizonier la teatru toată seara. Pe urmă se încurcase să sărbătorească debutul. Ajunsese acasă la ziuă. Era încă mahmur, cu gura coclită.

Dar nu-l uitase. Îi reținuse cameră. Îl tîrî pe toate străzile şi bulevardele principale, să-i fixeze cîteva puncte de reper în oraşul necunoscut. Îi smulsese cu o grație irezistibilă două sute de lei pentru 24 ore, care au trecut de douăzeci de ori.

Şi de atunci Ion Ozun bate la uşi închise...

Nu aşa îşi închipuise cucerirea capitalei. El îi ceruse să-l pună la încercare şi să-i cîntărească puterile. Însă nimeni nu-l punea la încercare şi puterile lui nu se arătau nimănui de vreun folos.

Se trînti îmbrăcat în pat, cu fața în sus, cu mîinile împreunate sub ceafă.

Oricît se silea să-şi lămurească un gînd întreg şi statornic, de îndată slabele mijiri se risipeau fără sens în absurde asociații. Toată ființa lui se concentra bolnăvicios în auz. Urechea înregistra cu o acuitate tiranică viața încăperilor vecine în cele mai mărunte amănunte, cu cele mai obsedante amplificări. Sfîrîiala primusului amuțise. Sonia Viişoreanu ieşi din cameră în pantofi cu talpa moale. Ion Ozun ştia că merge la robinetul din capătul sălii să-şi care singură apă. Ascultă şuroitul canelei. Apoi uşa trîntită la loc, cu piciorul.

Pe frontul acesta se făcu tăcere. Acum duruia surd, în

încăperea extremă, maşina de cusut. Croitoreasa cu lucru suplimentar de noapte. Pe urmă, întrerupt, în răstimpuri, în a treia cameră, studentul gîngav şi cu fruntea îngustă, care monologa recitîndu-şi cursurile în ajun de examen. Foxul impiegatului de la Finanțe, închis în casă, în odaia de lîngă scări, începu să zgrepțene.

Acestea erau rumorile nocturne.

Ziua se adăugau trilurile de flaut, răbufneala țoalelor scuturate, patefonul domnişoarei Sonia, bătăile factorului poştal, zăngănitul cănilor de tablă şi comisionarii căutînd o adresă indescifrabilă.

Niciodată Ion Ozun n-ar fi crezut că într-un spațiu atît de strimt poate viețui, atît de sonor, o atît de diversă şi tristă umanitate.

— Mai sosesco ca țe vedemo țe mai fațe bursucaria me! anunța chir Panaioti Cațafanis, proprietarul, inspectînd măcar o dată pe săptămînă odăile, ca să constate dacă nimeni n-a deteriorat paturile, n-a şchiopătat scaunele şi n-a înstrăinat ceva din inventar.

O mai potrivită denumire nici c-ar fi meritat această adevărată bursucărie.

Ion Ozun nu mai putea vedea altfel locatarii decît strecurîndu-se din vizuini, ca bursucii, dimineața, prelingîndu-se pe lîngă ziduri, risipindu-se la îndeletnicirile lor misterioase, de unde noaptea se întorceau, furiş, să-şi ocupe culcuşu-

rile în aceleaşi vizuini, ca să înceapă a doua zi iarăşi şi iarăşi.

Urechea, deprinsă acum să izoleze fiecare sunet, lămuri paşi alegîndu-se din vuietul surd al oraşului, urcînd treptele, poposind la al doilea etaj, pe urmă continuînd pînă sus şi înaintînd dibuit pe culoar. Îi recunoştea, cum identifica fără greş mersul tuturor celor unsprezece tovarăşi de bursucărie. Erau paşii lui Bică. Se opriră în fața lacătului cu cifru.

Pauză.

Apoi un țistuit de surpriză consternată.

Oricît devenise de prudent în administrarea ultimului capitol bugetar, Ion Ozun ar fi pus la bătaie toți cei 377 lei într-un pariu la egal că prietenul s-a scormonit în buzunare şi a descoperit că-i lipseşte cutia de chibrituri.

Două ciocănituri scurte în uşa lui îi dovediră că n-ar fi pierdut pariul.

— Eşti acasă, Jane?

— Intră! îl invită Ion Ozun, ridicîndu-se în capul oaselor pe marginea patului.

— Iar nu găsesc chibriturile, fir-ar ale dracului de chibrituri şi plezni-i-ar rînza zgîrciobului de chir Panaioti cu economiile de la lumină! Să-l pui în romanele tale, bă Jane, bă, ca să ne răzbuni! se lamentă Bică Tomescu intrînd.

Şi îndată observă transformarea radicală din fizionomia

viitorului romancier, aprobînd-o şi bucurîndu-se ca de-o importantă victorie personală:

— Ei, bravos! Aşa mai vii de acasă! Ți-am spus eu... Ce era claia aia? Plete, pălărie, de bandit mexican şi lavalieră poartă azi numai poeții, pictorii şi actorii ratați. E uniforma lor!

Vorbind, înaintă în cameră şi descoperi pălăria de castor cu boruri înguste. O examină cu expertă competință, citi marca din fund, o răsuci pe o parte şi pe alta, o încercă pe cap, în fața oglinzii, ridicînd din sprîncene admirativ:

— Şic! Ştii că începi să te civilizezi, Jane?! Progresezi în pas gimnastic, în pas alergător, în galop de curse! Bravo şi supra-bravo!

Ion Ozun surîse amar. În sinea sa ascunsă recunoscu pizmareț că pălăria nouă îl prindea mai bine pe prieten decît îi venea lui, care o alesese răscolind o jumătate de ceas în toate rafturile prăvăliei.

Bică Tomescu era ceea ce se numeşte un băiat frumos. Vulgar şi cu mutră de secătură, dar frumos! În trei ani de cînd nu se văzuseră, capitala îl transformase după un tip standardizat, spilcuit şi cu haine după ultima tăietură, cum apăreau pe Calea Victoriei şi pe bulevarde, la oră fixă, vreo cîteva sute de exemplare identice.

Se răsuci pe călcîie:

— Am să cumpăr şi eu una la fel. Asta-i boala mea, dragă Jane! Pălăriile şi crăvățile au să mă dea gata. La crăvăți să

mergi cu mine. Am un fler!... Uite la asta. Pipăie! îi întinse capătul, plecîndu-se şi fluturîndu-i sub nas fâşia de mătase zmeurie cu buline albastre.

Ion Ozun se supuse şi pipăi, deşi din toate lucrurile de pe lume calitatea unei crăvăți era poate problema care îl pasiona. În ceasul aceia cel mai puțin.

— Ce zici? Mătase curată. Şi observă, te rog, lungimea! Aş vrea să văd unde ai să găseşti tu o cravată ca asta, şi cu prețul pe care-l plătesc eu?!...

Ion Ozun se declară incapabil să găsească o asemenea cravată, şi cu atît mai puțin una cu prețul pe care îl plătise Bică Tomescu.

Prietenul fu sincer înduioşat de atîta lipsă de vanitate:

— Asta-mi place la tine, Jane! Dai fiecăruia ce e al lui. Te-i fi pricepînd tu la literatură... Dar în trei chestii să te laşi pilotat de mine. În materie de teatru, de crăvăți şi de Bucureşti. N-ai să regreți niciodată! A propos! Ar trebui să încerci şi tu o piesă. Cum ai dialog, reuşita e asigurată. Formulezi apoi pretenția să creez eu neapărat rolul principal şi dacă nu ți-o plăcea ce-am să scot din el, să nu-mi spui mie Bică!

Ion Ozun clătină din cap, strîmbînd buzele cu o desăvîrşită lipsă de entuziasm.

— Ce ai, bre? Ce naiba, parcă tot îți ninge şi-ți plouă! se minună prietenul de mutra-i posomorită. Toate au să se rezolve... Ți-o garantez eu!

— Garanțiile tale...

— Ce garanțiile mele? Ți-o spun fiindcă eu cunosc Bucureştii cum îmi cunosc buzunarele. La început scîrțîie. O săptămînă, o lună, un an. Pe urmă, deodată începe să-ți bată vîntul în pupă, şi atunci, fşiut! te duce de nu te mai ajunge nimeni din urmă. Uite la mine! Eu nu m-am descurajat niciodată. Şi bagă de seamă, tîrîi sania pe uscat aici de trei ani. Am răbdat, am tăcut, am înghițit şi-am dat din mîini. Însemnează-ți ziua asta în calendar, şi peste un an să ne aducem aminte şi să vorbim!...

— Pînă la anul sînt altele mai aproape! Peste o săptămînă se împlineşte termenul camerei şi trebuie să scot din pămînt chiria. Iar banii au ajuns la fund. În zece zile n-am să am ce mînca...

— Nu moare nimeni de foame în țara românească! îl asigură Bică Tomescu, plin de convingere şi de experiență. Dă-o dracului de chirie! Găsim noi. Eu de trei ani, la fiecare sfîrşit de lună, tot cred că am buclarisit-o şi că are să-mi scoată dom' Panaioti calabalîcul afară. Şi în ajun, cînd am epuizat toate resursele, îmi cade de unde nici nu gîndesc. Principalul e să dai din mîini, nu să stai!...

Bică Tomescu, el nu stătea. Cuvîntînd, dădea din mîini cu o elocventă artă a gestului.

Se opri cu picioarele răşchirate în fața lui Ion Ozun, cu mîinile în şolduri, privindu-l în creştet cum stătea pe marginea patului şi examinîndu-l cu autoritate de dascăl care-şi supune elevul la interogator.

— Ce ți-a spus Teofil Steriu?

— N-a venit încă. Sosise să stea numai două zile, şi tot dusu-s-a dus! Iar de-atunci eu tot trec şi-l tot aştept. Servitoarea crede că nu se întoarce pînă săptămîna viitoare.

— Scrie-i!

— M-am gîndit. Dar ce fac cu o scrisoare? Ca să-i povestesc tot, se înşiră o polilogie mai lungă decît romanele lui. Nici n-are s-o citească! Îmi imaginez că-i sătul de asemenea epistole cu care-l vor fi bombardînd şi alți Ioni Ozuni din România mare. Că or fi destui!

— Ce-ți pasă?! Parcă Bică Tomeşti n-or fi destui? Urma alege! Viitorul e al celor care ştiu să lupte şi nu se predau...

— Viitorul! răbufni Ion Ozun cu năduf. Pînă la viitor, mai urgentă e chestia cu prezentul!

Bică Tomescu îi făcu un gest elocvent cu palma să se liniştească din partea asta. Viitorul era al lor, prezentul nu mai puțin! Întrebă:

— Şi Alcaz? De ce te poartă cu vorba Alcaz?

— De! De unde să ştiu de ce mă poartă cu vorba Alcaz? Cum văd, parcă tot eu sînt vinovat...

— Să ştii că eşti vinovat! Eşti vinovat fiindcă nu te ții de el destul de stăruitor. Alcaz are relații. Îi învîrte pe toți pe degete. Numai să vrea. Eu, în locul tău, m-aş instala pe

scaun, să-i spun neted: „Uite, nu mă mişc de aici, pînă nu-mi rezolvi chestia!” Dacă vrea, poate. Ți-o garantez eu!

— M-a invitat să iau dejunul cu el mîine. Zice că altfel n-are timp să stea mai pe îndelete de vorbă.

— Ce nu spui asta, dragă Jan? se bucură Bică din cale afară. Dacă te-a invitat la masă, se schimbă chestia. E ca şi făcut! Ți-o garantez eu.

Ion Ozun nu arăta prea mare încredere în garanția prietenului. Oftă din adînc. Scoase un pachet albastru de tutun şi începu să-şi răsucească o țigară, fiindcă, în proiectele sale de economie, renunțase la țigările gate fabricate ale Regiei.

— Fumezi acum tutun de pachet, ca măturătorii de stradă?! se miră cu dispreț Bică Tomescu. Dă-l dracului de tutun şi ia o țigară de la bădia. Specialitate! Eu nu fumez decît Specialitate. Şi să te învăț eu: cumpără întotdeauna de la debitul special, Calea Victoriei, în fața Palatului. Marfă extra, proaspătă, dever mare, reclamă pentru străini. Învață de la Bică, sireacul, tainele Bucureştilor şi ale artei de a se învîrti-învîrtire!

Îi întinse portțigaretul plin.

Aprinse şi îşi opri cutia de chibrituri.

— De-acum la culcare! spuse. Şi mîine pune-i o pilă lui Alcaz! Ascultă-mă pe mine, că-s cîine mai bătrîn. După masă, după ce-ai aranjat tot cu el, pune-i pe deasupra şi-o

pilă de o mie de lei. Nu lăsa pila de azi pe mîine. Nu poate să te refuze.

Plecînd, Bică Tomescu văzu pe masă, întinsă, toată averea lui Ion Ozun: cei 377 lei, din care un pol rupt şi cîrpit din jumătăţi străine. Se miră cu sinceritate şi entuziasm:

— Păi ai parale, dragă Jan! Ce te plîngi? Poţi să-mi pasezi şi mie o hîrtie de-o sută pînă iau chenzina de la teatru. Fac în total trei sute. N-avea nici o grijă! Eu ţin socoteala exactă cît şi cui datoresc.

Cu delicateţă de prestidigitator, apucă de un colţ o hîrtie de o sută, o scutură şi o escamotă în buzunar, fără să mai aştepte încuviinţarea proprietarului. Duse degetul la buze:

— Pa! Şi noapte bună! Nu uita mîine pila de o mie. Gîndeşte că e chiria. Ba îţi rămîne şi rest. Mergi apoi cu mine, şi cu restul îţi aleg o cravată pre cinste! A se învîrti-învîrtire!...”

Se învîrti pe călcîie, închise uşa şi se mistui în cotlonul său din bursucăria lui chir Panaioti.

III
STRADA

Altul. Şi altul. E neînchipuit cît de mulţi trec, au sosit, se întorc şi iar vor sosi.

Uneori trotuarele negre par negre omizi cu mii de picioare articulate. De unde vin toţi şi ce îi goneşte pe toţi?

E greu să admiți că în fiecare palpită o altă durere, alt sînge, alte ambiții şi poate o scînteie din focul divin. E greu să admiți că dintr-o mie de mii, cu fețe la fel, cu ochi la fel, cu haine la fel, doar unul ales între toți va supraviețui peste toți. E greu să admiți că domnul ghiontit — vezi colo! — domnul acela ghiontit şi timid, cînd toți vor fi morți şi toți dispăruți fără urme, el singur încă va mai trăi peste veac, într-o carte, într-o pînză, într-un muzeu.

Ei astăzi e număr. E cei mai neînsemnat şi sfios trecător. Strada îl înghite şi strada îl varsă ca pe cel mai netrebnic şi anonim trecător.

În soarele palid şi blînd de octombrie, toată capitala se revărsase pe străzi şi pe bulevarde, să se resfețe, ca la o ultimă sărbătoare a toamnei, înainte de ploile urîte şi lungi. Femeile treceau felin, în proaspete toalete de sezon. Din mers, se confruntau cu priviri aparent nepăsătoare, cercetîndu-şi reciproc modelul pălăriilor de fetru, blănile moi, un amănunt imperceptibil, dar numai Dumnezeu şi ele ştiau cît de hotărîtor. Rochiile se mai scurtaseră încă de un deget şi pălăriile îşi mai expropriaseră încă trei degete din perimetru. Minuscule şi mirobolante coşulețe, înfipte cu gura în jos pe frunte, pînă peste nas, peste urechi, peste sprîncene.

Ion Ozun observă acest lucru ciudat: trecătoarele care păşeau adineaori elastic, cu rîsul voios şi cu o fără de grijă

copilărească în ochi, cum întîlneau venind potrivnic o altă femeie într-o mai încîntătoare haină de toamnă, şi cu o asemenea pălărioară-coşuleț mai dată dracului, la clipeală strîngeau buzele, întrerupeau fraza începută şi defilau pe lîngă inamic, cu obrazul brusc concentrat şi sever. Astfel, află că femeile nu se îmbracă pentru a cuceri admirația şi a asmuți instinctul genezic al bărbaților, precum pretind legile biologilor şi cum naiv se încîntă vanitatea de mascul. E un război numai al lor, între ele, şi nu e de fel un război frivol.

Pe urmă, Ion Ozun recunoscu, dezmierdat de razele bune, că viața e îndestul de plăcută şi că spectacolul Bucureştilor e cîteodată fermecător.

De pe Bulevardul Academiei înaintă în Calea Victoriei şi fu înghițit de cele două puhoaie, pentru care trotuarul era prea strimt. S-ar fi oprit la „Capşa”, unde a dat de atîtea ori tîrcoale, dar nu cunoaştea pe nimeni şi nu avea atîta curaj să intre, să bată în masă şi să comande indispensabilul şvarț. Trecu deci mai departe, strîns încleştat în coloana de marş a necunoscuților, cu bucuria soarelui molatic răcită deodată. Se simțea din cale-afară străin într-o lume străină şi fără nume, la fiecare pas încrucişîndu-se cu un trecător pe care nu l-a mai văzut niciodată şi n-are să-l mai vadă vreodată, o mie şi o mie de fețe ale aceluiaşi necunoscut.

În tîrgul lui îl ştiau toți şi pe toți îi ştia. Aşa neînsemnat şi pirpiriu cum era, îl saluta birjarul, îl întreba din prag

băcanul, foştii profesori traversau strada să se intereseze cînd pleacă, îngrijoraţi şi ei să nu se prăpădească într-o asemenea urbe ticăloasă. La cofetăria cu mesele de table şi de şah era pe cale să devină un personagiu, fiindcă se dovedea cu rare însuşiri tactice şi strategice de tablagiu şi şahist. Trecuse de a treia idilă. Aici l-a sorbit tumultul mulţimii, anonim redat marelui anonimat. Iar singurătatea şi nimicnicia lui îi păreau mai insuportabile decît într-o pustietate de nisipuri, Sahara, deşertul Gobi sau Kalahari, fiindcă nu există o singurătate mai cruntă decît cea din mijlocul mulţimilor.

În faţa Palatului, puhoiul compact îşi descleştă strînsoarea. Toţi respirau mai larg. Automobilele soseau rapid, încetinindu-şi mersul suplu într-o procesiune de necunoscuţi răsturnaţi pe pernele moi, de necunoscute privind absent înainte, alături de superbi cîini, imobili şi aroganţi.

„Cine sînt toţi? se întreba Ion Ozun. De unde vin? Ce însuşiri, multe şi tari, îi îndreptăţesc să se bucure de toate bunurile, sătui şi fără de grijă, surîzători şi victorioşi, aşa cum trec toţi în soarele auriu?”

Nici unul nu părea că aleargă spre o ţintă precisă. Pe nici unul nu părea că-l aşteaptă o îngrijorare ori un chin. Îşi lăsaseră îndeletnicirile şi necazurile undeva, închise acasă şi în birouri, ca tot atîtea jivine stricătoare şi plicticoase, în sfîrşit prizoniere între gratii, de unde nu vor mai scăpa să-i urmărească. Iar toţi trăiau acum numai pentru ceasul

acesta de plimbare fără grijă, în lumina pentru toți blîndă, poposind la vitrinele încărcate, tărăgănindu-şi paşii fără nici o direcție, lenevoşi şi hoinari. Numai în fabrici, în uzine, în ateliere, rămăseseră să trudească la întuneric, în fum, în praf, în duhoare înecăcioasă de uleiuri arse, de clor, de zgură, de acizi, veşnicii iloți ai acestei lumi. Dar cine avea timp să se gîndească la dînşii? Pentru cei mai mulți existența lor era mai vagă şi mai îndepărtată decît a scalvilor care-au construit piramidele Egiptului...

La „Tripcovici", dintr-un taximetru, hîrbuit coborî, cu pălăria pe ceafă şi cu privirea împăienjenită, un om în sfîrşit cunoscut şi de Ion Ozun. Cunoscut din fotografii şi din caricaturi; Leon Mătăsaru, poetul suavelor idile şi al etericelor nostalgii.

Era cu o bandă întreagă şi se vedea lămurit că o duc într-o întinsoare de astă-noapte. Un prieten îl trăgea îndărăt de pulpana hainei. O femeie cu pălăria tuflită şi cu sulimanurile prelinse pe obrazul veşted chicotea răguşit şi vulgar.

— Numai un rînd de pelinaşe, să ne dregem, şi cîte-o pîrjoală! Eu mor după pîrjoalele lui Tripcovici! se zbătea, încăpățînat să scape din cleştele prietenului, poetul suav şi nostalgic, cu o barbă țepoasă de trei nopți.

Ion Ozun şi-l închipuise nepămîntean şi devorat de o iremediabilă melancolie. Poetul tristeților transcendentale, Leon Mătasaru, se smuci şi izbuti să scape din laț. Se arătă foarte vesel de acest succes. Se întoarse şi-şi înjură tovarăşii:

— Ai sictir!

Apoi se izbi peste o doamnă cu un copil de mînă. Salută, exagerat:

— Pardon!

Se prăbuşi pe uşa localului de aperitive, iar ceata de amici cu femeia văpsită, după un scurt conciliabul, descinse din automobil şi îl urmă.

Adînc scîrbit, Ion Ozun îşi şterse idolul adolescenței din tabelul secret al adorațiilor sale, unde, alături de Teofil Steriu, încă de pe băncile şcolii, poetul atavicelor suspine, era gravat cu litere adînci, aurite, ca pe frontispiciul Panteonului.

Pîrjoalele lui Tripcovici, atît de apreciate de idolul proaspăt detronat, îi amintiră însă că se apropie ora dejunului.

— La unu, unu şi un sfert! îi spusese Mirel Alcaz. Întrebi de masa mea. Şi dacă eu întîrzii cumva, aştepți!

Mai bine să aştepte şi între timp să-şi recapituleze vorbă cu vorbă tot ce avea să-i ceară. Grăbi pasul, făcînd drumul îndărăt. Şi cu cît se apropia, cu atît i se părea mai complicat şi irealizabil tot ceea ce astăzi dimineață, în hotărîrea lui, se arătase atît de simplu şi atît de uşor.

La restaurant, îşi încredință pardesiul şi pălăria persoanei rotunde şi afabile de la garderobă. Îşi pipăi în fața oglinzii părul scăpat rebel din lăcuita cască de pomadă, îşi încheie nasturii şi înaintă pipăindu-şi în buzunar cartonul cu numărul vestiarului.

Niciodată nu intrase într-un restaurant atît de luxos. Cu atît mai mult se sili să treacă printre mese cu un aer degajat, refuzînd, cu o superbie de senior plictisit, invitația chelnerilor să ocupe una din mesele libere.

— Masa domnului Alcaz? întrebă autoritar, ca un foarte intim prieten al preacunoscutului ziarist.

— Poftiți p-acilea. Mitache, condu pe domnu la masa lui conu Mirel!

Masa era în fund.

Aşezîndu-se, Ion Ozun abia atunci îşi dădu seamă că a uitat să depună şi bastonul la garderobă. Bastonul moştenit de la un unchi, grefierul Tăsică Ozun. Exemplar rar, din lemn de mahon, cu un cap de rață sculptat în fildeş, patinat de palma defunctului după o carieră inseparabilă şi atît de fidelă vreme de treizeci de ani, încît contimporanii grefierului nici nu şi-l mai puteau imagina fără acest sceptru al bătrîneții şi al unei statornicii exemplare.

Ion Ozun nu ştia unde să razeme sceptrul. Îl puse între genunchi şi începu să privească împrejur, supraveghindu-se să pară cît mai la el acasă într-un asemenea restaurant, printre asemenea lume.

Un picolo îi prezintă lista. O respinse.

— Aşteptați atunci pe conu Mirel? îl înțelese, aprobînd, băiatul sufocat în gulerul prea înalt. Dumnealui vine întotdeauna după unu jumătate. L-au întrebat doi domni pînă acum. L-a sunat şi la telefon. Vă servim o țuică?

Şi alergă să aducă ţuica, fără să mai aştepte răspuns.

Proprietarul prin succesiune al sceptrului cu bot de raţă se întreba, cuprins de o îngrijorare bruscă, ce se va face dacă Mirel Alcaz, prin cine ştie ce consipraţie de împrejurări, va fi împiedicat să se ţină de cuvînt?! Va mînca singur, de ruşinea chelnerilor, dar îşi va dezechilibra ireparabil rămăşiţele bugetului, suprimîndu-şi cu o singură masă subzistenţa pe trei zile. Trase cu coada ochiului la lista de preţuri. Cifrele erau astronomice. Se simţi cel mai focos partizan al preţurilor maximale.

Sorbi ţuica şi se pomeni cugetînd lucruri displăcute şi crunte pe socoteala lui Mirel Alcaz.

Era elev la liceu, în timpul războiului, cînd biroul de încartiruire îl izgonise din camera lui în casa bătrînească şi săracă, să facă loc acestui locotenent de rezervă, vorbăreţ, şi spilcuit, în uniforma albastră de stofă franceză şi cu un chipiu fantezist, cu cozorocul de lac îngust de un deget. Mosafirul forţat, scuzîndu-se şi surîzînd foarte prietenos, anunţase că vor scăpa de el într-o săptămînă. Se instală şi rămase şapte luni. Dar mătuşă-sa se bucură de un asemenea oaspe, fiindcă, în sărăcia ei de văduvă bătrînă şi bolnavă, ofiţerul adusese belşug: bonuri de aprovizionare, zahăr şi ordonanţă. Era prieten cu toată lumea. Lui Ion Ozun i se păruse că pune oarecare fanfaronadă în graba de a servi pe oricine, poate mai mult pentru a arăta vanitos cît îi preţuiesc puterile.

Aflase mai apoi că a devenit jurnalist cu mare trecere, deşi semnătura îi apărea rar, şi atunci numai în josul unor articole de culise politice, declaraţii ale miniştrilor, foştilor ori viitorilor miniştri, intrigi şi misterioase combinaţii.

Că a ajuns acum să apeleze la bunăvoinţa unui asemenea flecar, pe care îl socotea fără talent şi cu spinarea cartilaginoasă faţă de toţi stăpînii zilei, i se păru lui Ion Ozun primul simptom al capitulării. Semn rău şi semn trist!

Mai apoi, se gîndi că şi el face în clipa aceasta chiar dovada unui asemenea caracter dezgustător şi amfibiu, ca fostul coleg de bancă, Bică Tomescu. Milogea sprijinul unui om, şi pe omul acela nu-l socotea vrednic de stimă. Mîine, ce-l va împiedica, oare, cînd înjosirea va fi desă-vîrşită, să-i ceară şi o mie de lei, cum îl sfătuise prietenul să-i pună „o pilă", şi cum nu s-ar fi umilit deocamdată, chiar dacă s-ar tîrî pe stradă, izgonit din bursucăria lui chir Panaioti, zdrenţăros şi lihnit?!

Descoperirea îl mîhni. Se simţi împresurat de tot mai multe şi mai felurite ameninţări invizibile, de tot mai neprevăzute bestii vîscoase şi tîrîtoare după chipul şi asemănarea celor din bursucăria lui chir Panaioti, pe care nici nu le bănuise în ceasul cînd s-a urcat în tren. Cîţi din sala aceasta, cu albul de zăpadă al feţelor de masă, cu tacîmuri grele de argint şi cu mîncări scumpe, cîţi nu-şi plătesc oare fiecare înghiţitură şi respectul slugarnic al chelnerilor cu astfel de capitulări?

El rîvnea la altfel de victorie, cu altfel de preț.

Ridică ochii, să-i măsoare cu disprețul tinereții virtuoase şi cu superioritatea sărăciei care nu are de ce roşi. Dar din celălalt capăt al sălii, de la uşă, îl întîmpină privirea lui Mirel Alcaz, căutîndu-l şi făcindu-i semn că l-a văzut.

Fu ca o privire fascinatoare de dresor, încovoindu-i moale, de gumă, toată cerbicia.

Mirel Alcaz se oprise să arunce în brațele unui picolo pălăria şi pardesiul. Distribui la cîteva mese o jerbă de surîsuri cu o subtilă şi savantă ştiință a nuanței, pe rînd: cordial, indiferent, amical, vag, distant, familiar, proteguitor ori distrat. Toate acestea in cîteva piruete, care au durat o singură clipă. În cealaltă clipă, a trimis un semn francmasonic perechii de la o masă din ungherul extrem: domnul, ras şi cu ochelari americani, prinşi după ureche în cîrlige: doamna, cu părul roşu şi cu pieptul opulent. În a treia clipă, a fost lîngă Ion Ozun. I-a scuturat mîna cu o cordialitate exagerată şi ocrotelnică:

— Mă ierți? Am întîrziat la Externe. Tocmai îmi aranjam plecarea la Geneva şi ne-a tras Jan o şuetă de nu mai puteam scăpa. Teribil pisălog! Încolo, băiat admirabil Jan...

Ion Ozun aflā astfel că mai există şi alți Ioni pe lume, mai importanți fără îndoială decît el, dar nu cuteză să întrebe ce Jan anume a dat o şuetă la Externe pînă după ora unu şi jumătate.

Mirel Alcaz abia s-a aşezat pe scaun şi abia a despăturit şervetul, că a doua listă a şi apărut generație spontană pe masă, ca şi sticlele din baterie, ca şi mastica fără comandă, ca şi măslinele înfipte în scobitoare, ca şi panerul schimbat, cu franzeluțele dolofane şi aurii. El le priveşte sosind, cu o vădită satisfacție de om căruia îi place să-şi vadă gusturile ştiute şi respectate. E proaspăt bărbierit, cu o uşoară umbră de pudră, cu părul dat peste cap, şi străbătut de cîteva şuvițe argintii, care păreau mai mult o cochetărie, un artificiu decît o jalonare a sistemului capilar pe curba anilor, a vîrstei, a declinului ce va să vină. Nici gînd să-i pese de asta! Deocamdată în ochii verzi, limpezi, surîzători sclipeşte numai o mare încîntare de sine şi aceeaşi generoasă încîntare de alții, de tot ce vede împrejur, de tot ce i s-a întîmplat ieri, ce i se întîmplă azi şi i se va întîmplă mîine. Chelnerul pare fericit că serveşte un asemenea client, şi el pare fericit că e servit de asemenea chelner.

— Nu te-ai fixat încă? observă cu dezaprobare că Ion Ozun a început a citit lista de la capăt. În acest caz, dă-mi voie să fac un menu pentru amîndoi. Cunosc toate specialitățile casei. De exemplu: o cegă rasol. Preferi cu maioneză? Văd aci nişte ciuperci cu smîntînă. Iar ca să încheiem, ne prepară Iancu, după toate regulele artei, o pereche de sitari. Nu-i văd pe listă, dar m-a anunțat de ieri că-mi rezervă. De acord?

Ion Ozun căzu de acord, descoperindu-şi o jalnică lipsă de personalitate. Alcaz văzu că mută incomodat sceptrul cu bot de rață, căutîndu-i un loc. Făcu semn picolului.

— Ia bastonul domnului!

Picolul se execută. Ion Ozun se uită după suvenirul de familie cu sincer regret, îndoindu-se că are să-l mai revadă vreodată.

Pînă acum mîinile erau ocupate. Dezmierdau botul păsării palmipede şi lameliroste, tot aşa cum treizeci de ani palma defunctului unchi grefier patinase fildeşul gălbui cu neclintită fidelitate. Eliberate de această calmantă şi tonică îndeletnicire, mîinile nu mai ştiau acum ce altă treabă să-şi afle. Frămîntară între degete mici cocoloaşe de pîine. Le clădi în efemere piramide, care nu vor dura cît a lui Keops.

— Îmi pare rău că te-am făcut să aştepți! vorbi Mirel Alcaz, turnînd maioneză peste cegă. Din principiu vin la toate întîlnirile cel dintîi şi plec cel de pe urmă. E singurul sistem să nu laşi prietenilor timp nici să gîndească, nici să vorbească rău despre tine. Să te foarfece, cum numai bunii şi dragii prieteni ştiu s-o facă. E tocmai ceea ce-i spuneam ieri lui Minu.

Se opri, cuprins de îndoială.

— Îl cunoşti pe Minu?

— Nu! mărturisi Ion Ozun, privind la sosiera cu maioneză din celălalt capăt al mesei, ca la un astru inaccesibil.

Mirel Alcaz îi înțelese privirea şi-i trecu sosiera. Explică apoi, în continuare:

— Minu... Minulescu, *mon cher ami*![3] Trebuie să-i faci neapărat cunoştinţa. Lui şi tuturor, de la „Capşa”, de aci, din foaierul teatrului şi de pretutindeni. Ca să răzbeşti în Bucureşti, dragul meu, prima condiţie e să-ţi cultivi relaţiile. Ajunge la început o jumătate de duzină. Pe urmă se iau unul de la altul, ca scarlatina, gripa spaniolă, guturaiul, rîia... Picolo, toarnă vin şi Apolinaris! Nu amesteca! În pahare separate, mizerabile!

— Tocmai fiindcă e vorba de relaţii, aşa singur, cum am căzut aici din lună... crezu că a găsit o introducere potrivită Ion Ozun.

Celălalt nu-l lăsă să isprăvească.

— A propos de relaţii... Îmi spuse una bună Puiu. Pe Puiu cred că-l cunoşti.

Ion Ozun declară că nu-l cunoaşte nici pe Puiu. Mirel Alcaz se scandaliză cu desăvârşire.

— Puiu... Puiu Iancovescu! Cum văd, ai pierdut trei săptămâni degeaba, dacă n-ai parvenit să cunoşti pe nimeni! În ce lume te-ai învârtit, dragul meu, pînă acum? Neapărat trebuie să-ţi schimbi tactica... Dar să-ţi spun istoria cu Puiu, fiindcă e nostimă de tot...

Povesti istoria cu Puiu (Iancovescu). Apoi alta cu Istrati (Micescu), cu Mărioara (Voiculescu), cu Gică (Elefterescu), cu Lucia (Sturdza-Bulandra), cu Mişu (Pop-Spătaru), cu

---

[3] Scumpul meu prieten! (fr.).

Păstorel (Teodoreanu), cu Ionel (Vulturescu), cu Teofil (Steriu), şi alţii, şi altele, defilînd rapid, apărînd şi dispărând ca figurile din pragul ornicelor cu cuc. O jumătate din capitală. E prieten cu toţi. I-a văzut adineaori ieri ori alaltăieri, cel mult acum trei zile. Îi tutuieşte pe toţi şi toţi îl tutuiesc. Tuturor le-a spus ceva, toţi i-au spus ceva.

Ion Ozun nu poate plasa un cuvînt. Cu o sumbră deznădejde, gîndeşte la bursucăria lui chir Panaioti, de unde a plecat astăzi dimineaţă şi unde se va întoarce diseară, condamnat să nu evadeze niciodată din irevocabila mediocritate a celor unsprezece colocatari. A deşertat înadins paharele de vin unul după altul, să prindă curaj.

Cînd au ajuns la cafea şi cînd Mirel Alcaz a aprins ţigarea de foi, îndepărtînd scaunul şi rezemîndu-se cu şira spinării în spătar, crezu că a găsit în sfîrşit momentul potrivit. Dar în aceeaşi clipă un domn bătrîn, cu ghetre albe şi cu monoclu atîrnat în panglică lată şi neagră pe jiletca gri, apăru adus de o divinitate nefastă, şi, fără introducere, se aşeză la masa lor.

— Mirel, Mirel! ameninţă cu degetul lung şi uscat, de mumie. *Toujours le même*![4] Te conservi! M-ai placat alaltăseară şi te-am aşteptat pînă la două jumătate...

— Am spus, *mon prince*[5], că nu ştiu precis. Poate vin, poate nu! Altfel, ştii că sînt cel mai exact om din lume! Dă-mi

[4] Veşnic acelaşi! (fr.).
[5] Prinţul meu (fr.).

voie să-ți prezint un prieten: Ion Ozun, tînăr publicist şi scriitor, despre care are să se audă în curînd vorbindu-se. Principele Antoine Muşat.

Principele Anton Muşat întinse mîna scheletică, şi dintr-o lîncedă privire a ochilor cenuşii şi mici, ascunşi în văgăunele orbitelor, evaluă individul din față ca pe-un obiect neînsuflețit şi lipsit de orice interes. Ion Ozun îşi aminti fără de voie fotografiile ziarelor de la rubrica fenomenelor curioase, sub titlul: „un caz excepțional de longevitate"; un şef de trib al pieilor-roşii, Rockefeller, entomologistul Emile Fabre sau decanul monahilor centenari din Tibet. Atît de uscat, ca pergamentul, era acest supraviețuitor autentic sau pretins din neamul Muşatinilor şi atît de moartă îi era privirea cînd tăcea!

— Şi cu cine ai stat pînă la orele două jumătate, mon prince? întrebă Mirel Alcaz, pregătindu-se să asculte cu mare interes.

— Oribil! O companie oribilă! Toto, Iordan Hagi-Iordan, Săvel Gregoriady, un gigolo, nici nu-mi amintesc cum se numeşte. Şi antilopele dintotdeauna. O dansatoare nouă, o unguroaică, Ilona. Un animal admirabil, *mais d'une bêtise.*[6] De mult nu m-am ambetat în aşa hal! S-a ridicat o lume foate vulgară. Nu ştiu nici să se amuze. Nopțile au devenit sinistre, sinistre, sinistre...

---

[6] Dar de o prostie! (fr.).

Introduse sticla rotundă în caverna orbitei şi consultă lista. O aruncă dezgustat:

— Nici nu se mai poate mînca în acest Bucureşti!...

— Sînt sitari. Au fost minunați, nu? se adresă Mirel Alcaz către Ion Ozun, invocîndu-i mărturia.

— Da, destul de buni! aprobă moale Ion Ozun, silindu-se să nu pară prea entuziasmat, ca un june care în scurta-i viață n-a mîncat altceva decît sitari preparați după toate regulele artei şi ale lui Brillat-Savarin, părintele şi idolul gastronomilor.

Principele Anton Muşat nu dădu nici o importanță acestor aprecieri. Bătu în masă:

— Două ouă moi, de rață. Un lapte covăsit. O pară şi un marghiloman. Bine fiert, fără zahăr!

Ion Ozun îşi spuse că n-ar fi cutezat niciodată într-un asemenea restaurant să comande un dejun atît de frugal. Dar ceea ce era îngăduit unui prinț de autentic ori de pretins sînge domnesc nu era permis unui muritor de rînd oploşit în bursucăria lui chir Panaioti, cu toată averea 277 lei, numărați.

Mirel Alcaz se ridică.

— Mă scuzați o clipă. Numai două cuvinte. Un răspuns unui prieten! arătă spre perechea care de două ori îi făcuse semne nerăbdătoare: domnul cu ochelari prinşi în ramă neagră, doamna cu părul roşu şi sînii opulenți.

— Cine sînt? întrebă principele Muşat, împingîndu-şi mai profund monoclul să-i examineze.

— Fredy. Alfred Goldamm, bancherul...

— Acesta e faimosul Alfred Goldamm? se întoarse Anton Muşat să-l măsoare peste umăr din tălpi pînă-n creştet. Bătrînul Aron Goldamm avea o cîrciumioară pe una din moşiile tatei. Şi Fredy al dumitale, după cît îmi aduc aminte, acum vreo treizeci-patruzeci şi cinci de ani umbla desculț şi cu cămaşa de cit ieşită prin despicătura pantalonilor. L-am bătut o dată cu cravaşa, fiindcă se acățase de coada docarului meu de vînătoare. Nu s-ar fi spus că avea să devină acest american de darabani... În orice, caz, femeia e epatantă! Îmi pare de undeva cunoscută...

— Te cred, mon prince! E o Ghiculeasă. Marie-Jeanne Ghica. E vorba să se mărite cu el...

— Non! Se miră Anton Muşat, lăsînd să-i cadă sticla atîrnată în şnur. E leit portretul maică-si, Zoe. Minus sînii aceştia de Svițera. Mă miram de unde-i cunosc eu ochii Zoei Ghica!

Mirel Alcaz se depărtase. Principele, fiindcă nu avea altcui să-i împărtăşească scandalizarea, continuă, adresîndu-se lui Ion Ozun:

— *C'est inouï*![7] O Ghiculeasă, să ia un asemenea *sale type*![8] E drept, sînt o ramură colaterală şi degenerată a

---

[7] E nemaipomenit! (fr.).
[8] Tip murdar! (fr.).

Ghiculeştilor. Născută tot dintr-o mezalianță... Dar Zoe?! Zoe Ghica era una din femeile cele mai stilate din Țara Românească, prin optzeci şi nouă - nouăzeci! Frumusețe, inteligență, spirit, cultură. N-aş fi dat-o pe marchiza de Sévigné, pe madame de Rambouillet, pe ducesa de Berry. Să-şi vadă la ce i-a ajuns fata! *Pauvre Zoé*![9]...

Ion Ozun aprobă stupid, cu un surîs onctuos pe buze, făcînd toate sforțările să pară foarte interesat de aceste peripeții, şi înlăuntrul său, foarte flatat că din bursucăria lui chir Panaioti se află aici, la masă cu un prinț de viță domnitoare, confident şi arbitru. Asemenea minuni numai în Bucureşti se pot întîmpla! Dacă e vorba să-şi creeze relații, cum l-a sfătuit Mirel Alcaz, a început călcînd cu dreptul. Şi aprobă mai energic, turtind cu vîrful cuțitului cocoloaşele de pîine şi chiar plasîndu-şi o opinie:

— E trist că noblețea noastră...

Prințul Muşat îl privi sever. El nu tolera să audă părerile sale confirmate de un oricine neîntrebat, de un Ion Ozun oarecare.

— Ce e trist că noblețea noastră?...

— E trist că nu mai păstrează... că, în sfîrşit, a părăsit o tradiție... care, oricît!... se fistîci Ion Ozun, pierzîndu-şi firea sub privirea cenuşie şi aspră.

---

[9] Sărmana Zoe! (fr.).

— Ce şti dumneata? rosti Anton Muşat, făcînd semn chelnerului să-i pună înainte farfuria cu lapte covăsit şi presărînd zahăr.

Ion Ozun, într-o subită inspiraţie, apelă la un argument disperat, inventînd o poveste neadevărată de la început pînă la sfîrşit:

— Ştiu, fiindcă m-am ocupat foarte de aproape. Lucrez la un studiu. La un eseu asupra boierimii noastre în ultima jumătate a veacului trecut. Am studiat documente. Acte şi scrisori. Testamente şi hîrtii de afaceri. Mi-am făcut convingerea că e o clasă calomniată prea cu hurta de demagogia electorală a partidelor aşa-zis democratice. Va fi un eseu care să irite multă lume. Goleştii n-au fost boieri? Kogălniceanu n-a fost boier? Alecsandri, Costache Negri n-au fost boieri patrioţi şi democraţi?...

Făcu o pauză, şi, în vreme ce o pîlpîire a mustrării de cuget îl întreba unde-a pornit şi unde-are s-ajungă, perora cu o mai sfruntată energie:

— Şi Bălcescu n-a fost boier patriot şi democrat, progresist?

— Boiernaşi! rectifică principele Muşat. În afară de Goleşti, ceilalaţi, boiernaşi de-a doua şi de-a treia mînă...

— Ce importanţă? stărui Ion Ozun, deşertînd paharul de vin, pe care şi-l umpluse singur, să-şi întreţină curajul şi verva. În studiul meu voi reabilita cu documente o clasă nedreptăţită brutal şi odios de oportuniştii politicei de azi!...

Anton Muşat îl cercetă mai atent, ezitînd între bunăvoie şi neîncredere.

— În acest caz se schimbă lucrurile! Dumneata eşti o pasăre rară... Zici că te numeşti Ion Ozun? N-am auzit de numele acesta.

— Am publicat numai prin reviste. Numai fragmente fără impotanță. Nu sînt grăbit! anunță cu fățarnică modestie Ion Ozun.

— E foarte frumos pentru un tînăr şi foarte rar pentru vremurile acestea de oameni grăbiți. Îți mărturisesc că-mi face plăcere! La cea dintîi ocazie, îți stau la dispoziție cu tuieuri foarte interesante. Am acasă un sertar cu scrisori de familie în strînsă legătură cu evenimentele politice dintre 1870—1900. Exact în domeniul dumitale. De douăzeci de ani îmi tot propun să le clasific şi nu găsesc timp. Dacă eşti curios să le cercetezi, ne-am face un „serviciu reciproc. Dumneata ai afla lucruri necunoscute de nimeni şi eu m-aş alege cu hîrtiile cartate.

— Oricînd. Cu mare plăcere! se grăbi Ion Ozun, spunîndu-şi că la urmă n-ar fi o idee atît de proastă să debuteze în cariera literelor nu cu un eseu, dar cu un roman al clasei boiereşti, care se duce ca apa la vale, cum spunea unchiu-său, Tăsică grefierul.

Dar în aceeaşi clipă se mustră cu dezgust de el însuşi, dîndu-şi seamă cît de uşor şi fără să roşească a mințit,

abandonînd atît de slugarnic şi de laş convingerile sale şi căutînd să cîştige atît de ieftin simpatia unui bătrîn decrepit, fălos şi desigur inutil. Ce diferență mai era între el şi între un cabotin ca Bică Tomescu? Între el şi un flecar, un om de nimic ca Mirel Alcaz?

Mirel Alcaz tocmai se întorcea. În drum, poposea la ultimele mese, să împartă strîngeri de mînă, biletele de recomandații, bilete de teatru, o taină şoptită la ureche, o glumă auzită de la Minu, Puiu, Jan, Ionel, Istrati ori Simona.

Se aşeză, frecîndu-şi mîinile:

— Am aflat o noutate senzațională. Împrumutul nu se mai face! M-a asigurat Fredy, care a avut ieri invitat la masă delegatul consorțiului american. Ceea ce înseamnă că zilele guvernului sînt numărate. Intrăm în criză. Vodă l-a chemat pe Titulescu, telegrafic, de la Londra. Începe iar să fiarbă cazanul lui Satan. Plata!

Plăti şi dejunul frugal al prințului Anton Muşat, care o luase înainte, aşteptîndu-i la uşă.

— Atunci cînd vorbim? întrebă rugător Ion Ozun.

— Ah, uitasem! Treci mîine pe la redacție. Acum trebuie să mă duc neapărat la tipografie, să intre ştirea în ediție. Aranjăm mîine, poimîine. Nu e nici o grabă! Şi ascultă-mă ce ți-am spus. Cultivă relațiile! De exemplu, principele Anton Muşat. În două cuvinte te previn: e curățat complet. Trăieşte din expediente. Toată averea tocată pe Riviera, şi

aici, la fața locului, în cabarete, la club et ețetera. Dar înrudit cu toată lumea bună a Bucureştilor, Mi se pare că se cam înțeapă de o bucată de timp.

— Cum adică? întrebă naiv Ion Ozun.

— Ei, cum?! Seringa! Morfină! Ai să-i vezi ochii. Supraveghează-i mai atent privirea. La vîrsta lui, ce pasiune vrei să mai aibă?

La vestiar, Ion Ozun reintră cu bucurie în posesiunea sceptrului cu bot de rață. Mirel Alcaz porni spre Sărindar, să arunce vestea proaspătă şi senzațională rotativelor.

Principele Anton Muşat apucă brațul tînărului deşirat şi stângaci, cuprins de o bruscă simpatie pentru prepusul istoriograf al clasei boiereşti, sau poate cuprins numai de groaza singurătății.

— Mă aşteaptă la colț maşina lui văru-meu, Barbu. Din cînd în cînd mi-o trimite pentru plimbare, deşi nu sîntem în relații prea călduroase. Dacă nu ai altceva de făcut, trecem pe-acasă. Afli astfel unde stau. Fumăm o țigară, bem o cafea şi un lichior. Pe urmă mergem să ne bucurăm de ultimile raze de soare la Şosea...

Automobilul era imens ca o vitrină. Şoferul, cu manta albastră şi cu nasturi de metal, salută, solemn ca un diplomat, deschizînd portiera.

— Şi Barbu are documente foarte interesante, extrem de

interesante! spuse principele Anton. Dar cred că nu prea face caz de ele. Un om nou, Barbu, ca pentru aceste vremi! Dacă nu l-aş şti din ce os se trage, aş spune că e un parvenit. Un arivist. Face politică. Bineînțeles, democrată! Director de bancă. Terenuri petrolifere în Dîmbovița. Vicepreşedintele consiliului de administrație al filialei româno-americane pentru exploatarea şi valorificarea petrolului din scumpa noastră patrie! A găsit sistemul să se îmbogățească, în timp ce noi, ceilalți, sărăcim. Nici o mirare că relațiile noastre nu sînt prea afectuoase...

Ion Ozun era preocupat să pară cît mai natural tolănit într-o maşină de-un milion jumătate, cu şoferul purtînd blazon princiar gravat pe nasturi.

Locuința lui Anton Muşat nu-l surprinse. Era prevenit că intră în casă de om ruinat. O sală şi două încăperi laterale. Zestrea unui muzeu, înghesuită haotic, prăfuită, coclită, mucezită, ruginită.

Un valet contemporan cu stăpînul servi cafeaua. Principele Anton deschise o casă de fier, din care scoase sticla de benedictină, probabil singura valoare vrednică să fie zăvorîtă într-un adăpost blindat.

— Te las numai o clipă. Răsfoieşte aceste albume! se scuză, după ce sfîrşiră cafeaua, țigarea şi lichiorul.

Rămas singur, Ion Ozun se plimbă cu mîinile la spate, răsucind gîtul la fotografiile şi tablourile de pe pereți. Se

afla în fața unui grup de la curse, în costume din preajma anului 1912. Rochii lungi, pălării minuscule, cocoțate pe coafuri imense. În mijloc, principele Anton Muşat, în jachetă, cu țilindru şi tocul binoclului atîrnat în curea. Niciodată lumea de acum doisprezece-treisprezece ani în urmă nu i s-a părut mai bătrînă, ca din alt veac şi din altă planetă. Fotografia arăta ca o caricatură a timpurilor dispărute.

— Iată ceea ce nu se mai poate vedea astăzi, în epoca aceasta grotescă şi fără stil! exclamă principele Anton, intrînd şi apropiindu-se să privească şi el vestigiul trecutului atît de apropiat. Fotografia datează din 1912. Cînd pursîngele meu Ienuper a luat premiul cel mare. S-ar crede că e un grup de acum o jumătate de veac. Mergem repede de tot. Ca Rollsul lui Barbu: *cent trente à l'heure*[10].

Ochii îi scînteiau înviați ca două licăre sub spuză. Ion Ozun se gîndi la informațiile laconice ale lui Mirel Alcaz: seringă, morfină! Desigur, a trecut în cealaltă cameră numai pentru aceasta. Să ceară seringii şi fiolei viață încă pentru un ceas.

— Acum putem merge! Ştii unde stau. Mă găseşti acasă întotdeauna dimineața. Eu, înainte de ora unu după-amiază, n-am văzut de douăzeci de ani capitala. Nici nu cunosc aspectul străzilor, la ore atît de absurde. *Allons*![11]

---

[10] Cu o sută treizeci pe oră (fr.).

[11] Să mergem! (fr.).

Astfel, Ion Ozun parcurse toată Calea Victoriei de-a lungul, pînă la Şosea, într-o superbă limuzină, asemeni sutelor şi sutelor de necunoscuți pe care îi invidiase astăzi dimineață. Răspundea şi el la saluturile adresate principelui Anton. Purtat pe perne elastice, avu iluzia că se numără şi dînsul printre cei tari şi invidiați.

La Şosea, automobilele şi trăsurile se țineau lanț. Alergau întrecîndu-se să prindă ultimele zile frumoase ale toamnei.

Cerul era decolorat. Aerul, molatic. Adierea legăna cele din urmă frunze. Dezmierda obrazul, prefirîndu-se cu o înviorare voluptuoasă.

Femeile priveau spre crepusculul palid cu surîsuri melancolice şi absente. De pe toate chipurile dispăruseră brutalitatea şi graba. Era un amurg grandios şi trist.

Trecu un echipaj demodat, prea mare şi prea înalt, cu valet în livrea şi cu o doamnă bătrînă în costum anacronic.

Principele Anton Muşat salută pînă la pămînt.

— Principesa Agata! spuse. Agata Bogdănişteanu.

Şi mai tîrziu:

— Ai observat cît de străină trece prin această lume nouă? Poate nici nu vede pe nimeni. Ea se plimbă pe Şoseaua de acum patruzeci de ani, printre fantomele celor de acum patruzeci de ani. Rudele susțin că i s-a cam slăbit mintea. Eu cred dimpotrivă, că e mai cuminte decît noi toți, fiindcă a ştiut să oprească vremea şi să trăiască numai în cea în

care s-a simțit bine. Tinere! Oricîte documente vei căuta şi vei răscoli, aceasta nu ai s-o poți înțelege deplin! Ca să ne înțelegi, trebuie să înțelegi farmecul acestui Bucureşti aşa cum se afla înainte de pospăiala lui de modernizare şi de occidentalizare. Bucureştii cei mai apropiați de Orient decît de Apus. Acel din gravurile lui Raffet şi Bouquet, cu cişmelele de la Filaret, unde Dinu Păturică, eroul lui Nicolae Filimon, ciocoiul cel nou, cumpăra pentru postelnicul Andronache Tuzluc, ciocoiul cel vechi, apă boierească de un taler pe zi, încărcată la socoteală cu doi. Ca să înțelegi oamenii şi stările de acum, trebuie să te întorci la vremea lui Caragea şi a lui Alexandru Constantin Moruz, acolo se află rădăcinile stărilor de azi, acolo năravurile şi tradiția, tot ce-i bun şi ce-i rău, ce ne-a dat viață şi ce ne-a pierdut. Occidentalizarea e numai lustru. A schimbat doar Podul Mogoşoaiei în Calea Victoriei. Încolo? Fă o asemănare între ce-a fost şi ce este! Atunci cînta un calemgiu serenade cherei Duduca. Chera Duduca există încă, numai serenada sună altfel şi nu mai este cîntată de un taraf sub geam. Există şi kiramelele Arghira, Rozalina, Kalmuca, numai că se numesc Dolly, Renee, Mary sau Nina. Şi bucatele cu cheltuială: chiabapurile, iahniile şi plachiile, crapii umpluți cu stafide şi coconari, papornița cu anason de Chio, chiar tămîiosul e tot de Drăgăşani! Iar tarafurile de țigani, după care aleargă la hale şi la Băneasa cheflii snobi în zori de zi, tarafurile acelea nu atrag oare junețea ostenită de jazz-band-uri, de banjo şi de havaiane, tocmai fiindcă în larma

țambalagiilor se prelungesc metarhanelele şi tumbelehelurile în jurul cărora se adună toată cască-gura măhălălii în ziua cînd se îmbracă un nou boier, şi în poarta curții domneşti, başi-bulucbaşa striga numele şi rangul boieriei? John, opreşte un moment!...

Automobilul viră curb în fața vilei „Minovici”, făcînd front cu alte maşini aşezate pe două rînduri, toate lucioase şi noi, toate uriaşe şi scumpe, ca o expoziție de modele şi ca o întrecere a vanităților. Altele treceau spre Băneasa, altele se întorceau dinspre Băneasa. Clopoțeii de cleştar din turnul vilei sunau limpede în aerul sonor al toamnei.

Principele Muşat, cu ochii scînteietori, aprinşi din cenuşa răcită a privirii dintotdeauna. se răsuci şi urmă:

— Numai aşa, tinere, ai să înțelegi de ce iubesc şi urăsc acest Bucureşti! În el nimic nu e nou. Totul a mai fost! Numai fața oamenilor e mai vulgară şi plăcerile lor mai lacome. Încolo? În sala de bal a domniței Ralu, la Cişmeaua Roşie, protipendada juca menuet, cracoviană, cotilionul, valsul şi ecoseul. La mahala, gloata se mulțumea cu pristoleanca, chindia şi zoralia. La ceaiurile dansante şi la balurile de binefacere, nepoții şi strănepoții celor de atunci, şi mai ales nepoții şi strănepoții slugilor lor de atunci, dansează foxtrot, shimmy, tango şi nu mai ştiu eu ce. Muzica de pe estradă e africană, americană, englezească, argentiniană, cubană. Danțul şi-a schimbat ritmul. Dar numai un lucru n-a putut fi schimbat: cei care dansează acum sînt nepoții

şi strănepoţii celor care dansau atunci, sau nepoţii şi strănepoţii argaţilor care atunci dănţuiau chindia şi pristoleanca. Ne învîrtim în aceeaşi lume, doar că unii coboară şi alţii se înalţă. Doar că şi unii şi ceilalţi şi-au schimbat chipul şi portul... Mahalaua popei Darvaş se numeşte altfel. În locul Marghioalei, nevasta serdarului Dumitrache Bogdănescu de la teatrul de scînduri înălţat la curtea banului Manolache Brîncoveanu, joacă la Naţional ori Teatrul Mic sau la Regina Maria actriţe care au poate mai mult talent, dar au mai puţin stil. În locul spectatorilor, veliţi boieri cu bărbile albe, îmbrăcaţi în antereu de suvai alb cu vărguliţe de fir, cu fermenea cu buhur ca paiul griului şi cu giubea de zuf albastru, vremea a adus în fotoliile de orchestră şi în loji spectatori mai puţin veliţi, în smoching şi în jachetă, cu mustăţile rase şi cu chelie, iar la scară, în loc să aştepte butcile şi carîtele, aşteaptă Rollsurile, Buicku-rile şi Packard-urile. Aceştia sînt însă strănepoţii acelora. Ciocoi vechi sau ciocoi noi! Ceva din sîngele morţilor a trecut în arterele viilor. Oamenii trec, rasa rămîne! Chiar nesaţiul acesta de lux al capitalei îl găseşti moştenire veche în năravurile epocei, aspru mustrate în pitacul domnesc din leatul 1794 al lui Ion Alexandru Constantin Moruz, voievod şi domn al Ţării Româneşti, poprind vînzarea de fiude şi limaş, zadetică în cusături şi basmale, „lucruri ce pricinuiesc cheltuială zadarnică şi stingere de obşte”, făcute zapt la cămara domnească şi scoase din ţară afară. În loc de hataia de Veneţia, camohaş, sadea, sandal cianfes, narez

pungiuc, tulpan Mosc, şal de India ciceacliu, cetari şi gazii de Brusa, de ghiordane de diamant, rubin şi matostat, de caofițe de aur, chera Duduca şi kiramelele contimporane se aprovizionează tot de pe Lipscani şi de pe Podul Mogoşoaiei, cu alte podoabe purtînd alte etichete, *din Rue de la Paix*, *Faubourg St.-Honoré* sau *Avenue de l'Opéra*. Dar deosebirea rămîne fără însemnătate. Năravurile poartă alt nume, ca şi eticheta mătăsurilor, ca şi oamenii. Dar năravurile sînt tot acele şi, sub numele nou, oamenii tot aceiaşi! Pe domnii care vorbesc despre occidentalizarea capitalei îi poftesc într-o zi de paradă pe Calea Victoriei. Atunci cînd măhălălile desfundate revarsă gloata să caşte gura la defilările filmate de Serviciul geografic al armatei. În norodul asudat şi ghiontindu-se, ca şi în soldații bătînd talpa în asfalt, recunoşti strănepoții norodului care se îmbulzea în jurul palatului domnesc cu pridvoare largi, unde voievodul se întindea pe divan să-şi bea cafeaua şi să-şi sugă ciubucul. Şi recunoşti strănepoții catanelor spătăreşti cu mintene, porturi şi ghebe cu găietane, strănepoții călăreților polcovniceşti, ai tălpaşilor dorobănțeşti cu chivere şi cimpoaie, ai scutelnicilor şi ai seimenilor cu haine roşii şi moțuri galbene, aşa cum defilau pe Podul Mogoşoaiei în ziua de Sfîntul Gheorghe, patronul de atunci al Țării Româneşti. Nume schimbate, porturi schimbate, dar viața prelungindu-se aceeaşi, fiindcă sîngele a rămas acelaşi. De aceasta mi-s dragi Bucureştii şi de aceasta îi urăsc, arză-i focul! Aici mi-am mîncat tinerețea şi viața şi averea. Cîteodată găsesc totul hidos şi netrebnic,

ca o mahala a Fanarului abia mai pospăită cu o minciună de civilizare. Capitală? Cetatea Dîmboviței, cetatea Bucureştilor? Ce fel de cetate? O cetate rezistă inamicului, suportă asedii, îşi căleşte sufletul în suferință şi abnegație. Ce suflet să aibă acest Bucureşti şi de unde să-l aibă? Bătăliile se desfăşurau aiurea. Voievodul şi curtea o tuleau în văgăunile munților. Năvălitorii dădeau foc caselor părăsite, case şi curți de bîrne, de butuci, de lut. Pe urmă, cînd pojarul se potolea, cînd se răcea cenuşa peste ruini, cînd se îndepărta ropotul cailor, totul era cum a mai fost! Curtea voievodului se întorcea cu alai de bejenie, coconii şi domnițele, slugile şi arnăuții, carăle cu scoarțe şi tacîmuri de argint, lăzile vistieriei îşi făceau intrarea cel mai adesea pe furiş, noaptea. Cu alt scîrțîit de roți purcedeau îndărăt chervanele şi caleştele boiereşti din ascunzătorile mînăstirilor sau din tîrgurile Ardealului, acelea da, adevărate cetăți, cu ziduri, şi metereze. Căsoaiele bucureştene de bîrne şi tizic, mistuite de flăcări şi de fum, intrau pe mîna meşterilor să capete o fățuială nouă. Şi tot aşa înviau din cenuşă morile de pe apa Dîmboviței şi hanurile de cale domnească. Neguțătorii gabroveni şi lipscani scoteau la iveală iarăşi mărfurile lor. Cîrciumarii desfundau alte antaluri de vin. Scripcarii zdrăngăneau alte cîntece proaspete, de jale unele, cele mai multe însă de veselie şi de petrecere. În cerdacurile largi, boierii cu perne sub şale se întindeau iarăşi la nesfîrşite taifasuri, pufăind din ciubuce şi sorbind din felegeanul de cafea. Țigăncile roabe legănau

în scutece s-adoarmă alte generații de odrasle, a căror viață nu putea fi alta decît asemeni celei trăite de părinții lor, trăită în prezent, nesățioasă de prezent, cu prea puține amintiri reconfortante din trecut și cu fără grija zilei de mîine! Mai ales fără această lipsă de grijă a zilei de mîine! Așa ai să-ți explici ciudata indiferență față de viitor a lumii pe care o vezi de jur împrejur. Această așa-zisă capitală, această așa-zisă cetate fără nimic de cetate în ea a trăit și trăiește într-un veșnic azi, fără un ieri, fără un mîine. Nu știe ce înseamnă „strînge bani albi pentru zile negre!" E un oraș de „ce-am avut și ce-am pierdut!" Care cum izbutește a împrumuta cîteva sute de lei se aruncă într-o birjă ori într-un taxiu și strigă șoferului sau birjarului: „Înainte! Dă-i drumul înainte, oriunde!" Ce suflet să aibă un asemenea tîrg și cetățenii unui asemenea tîrg? Urbanism, arhitectură, monumente, muzee? Simbolul nu e Calea Victoriei, tenia aceasta de stradă lungă-prelungă și strîmbă, cotită, sucită, corcită, unde toți își vîntură o viață tot așa de strîmbă, cotită, sucită, corcită? Cînd trec și îi văd pe toți, și mă văd printre dînșii la fel cu dînșii, atunci nu pot suporta oamenii, portul lor, vorba lor, năravurile lor, căci mă recunosc în ei. Îmi stă în gîtlej mîncarea, mi-e coclită gura și mi-s strepeziți ochii. Atunci îi urăsc și-i osîndesc și mi se pare că nu găsesc cuvinte îndestul de grele. Pe urmă, mă trezesc iubindu-i cu înduioșare, cum îmi iubesc și tîrgul acesta în care am să mor fără a fi trăit ceea ce se cheamă o adevărată viață. Viața! De cîte ori am plecat, după o lipsă de un an

ori doi, tot aici m-am întors. Probabil că tot aşa îşi iubeşte viermele putreziciunea în care s-a născut şi trăieşte... John, putem pleca!

După un timp, rîzînd:

— Şoferul lui Barbu e englez, fiindcă aşa cere moda. Vizitiul lui bunicu-meu, care a fost şi bunicul lui Barbu, era arnăut, fiindcă aşa cerea moda. Cum vezi, nimic schimbat. Totul e cum a mai fost!...

Principele Muşat se înghemui în fundul maşinii, pe pernele elastice. Ochii se stinseră. Obrazul deveni deodată foarte bătrîn şi trist, ruinat şi scheletic. Flacăra artificială de viață se sleise.

Întoarcerea fu posomorîtă, printre automobile şi echipagiile gonind să prindă ultimul amurg al toamnei, blînd şi de-o vastă întristare.

— E o seară dinainte de război! suspină uşor, ca o şoaptă, principele Anton Muşat.

Ion Ozun nu auzi ori nu înțelese.

IV
NR. 117 BIS. ETAJ III

— Cine locuieşte aci? Şi aci? întrebă necunoscutul din întuneric, ridicînd bastonul şi punctînd noaptea spre toate ferestrele misterioase şi stinse.

— Nu ştiu! răspunse poetul, strîngînd din umeri. Ce mă priveşte pe mine cine locuieşte aci ori dincolo? Oameni! Necunoscuți! Eu vreau să cînt o lagună albastră din mările Sudului, cu zvelți cocotieri aplecați spre oglinda apei, neclintită etern.

— Ha-ha! rîse necunoscutul, şi rîsul sfredeli noaptea ca un junghi răsucit într-o rană. Ha-ha! Cauți poezia, şi drama, şi pateticul în mările Sudului, pe care nu le-ai văzut niciodată? Deschide fereastra de aci, şi de dincolo, de oriunde. Acolo e poezia şi drama, fiindcă acolo sînt oamenii. Cîteodată o fereastră se deschide singură şi lasă să scape în noapte un vaier, ori un suspin, ori un chiot de bucurie. Dar numai cîteodată. Şi dacă fereastra rămîne închisă, aceasta nu înseamnează că acolo nu se întîmplă nimic. Eu nu ştiu ce fel de poet eşti dumneata! Ha-ha! Ce fel de poet te crezi dumneata!

Apoi necunoscutul întoarse spatele, şi negru se cufundă cu întunericul negru. Era o stradă tăcută, şi toate ferestrele erau închise şi negre.

Cu urechile astupate, ca să se izoleze de tot zgomotul din sufragerie, Sabina recita lecția pe de rost, cît o ținea gura:

— „În era secundară se dezvoltă foarte mult fanerogamele gimnosperme, se împuținează criptogamele vasculare, apar fanerogamele angiosperme. Mai întîi mono-cotiledoane, apoi dicotiledoane. Dintre acestea mai fntîi cele fără petale. Pe

urmă cele cu petale. Era secundară este aşadar era gimnospermelor.”

— Duduie Sabina, faceți-mi loc să aşez masa!

Sabina nu auzea nimic. Îi dădea înainte:

— „În era terțiară fanerogamele gimnosperme...”

— Duduie Sabina, mă rog matale! imploră Catinca, ținînd în brațe un vraf imens de farfurii, care părea piedestalul unei coloane atmosferice prelungite prin plafon pînă la stele.

— „Rogamele gimnosperme se reduc la formele pe care le cunoaştem astăzi, iar angiospermele”...

Catinca interveni mai energic, punîndu-i mîna pe umăr, cu familiaritatea unei slugi bătrîne care a ținut toți copiii casei pe genunchi.

— Duduie Sabinăăă!

— Ce vrei, criptogamă vasculară? ridică ochii Sabina, desfăcîndu-şi capacul palmelor de la urechi.

— Mai întîi, te-aş ruga, duduie, să nu mă faci mata pe mine *criptomagă vasculacă*, adicătelea, pe româneşte, vacă, fiindcă-s femeie bătrînă şi ți-am şters năsucul de cînd erai atîtica. Pe urmă, te-aş ruga, duduie Sabină, să-mi faci loc să pun masa! Acuşica vine boierul şi ne face cu ou şi cu oțet dacă o scrîntim cu *pogramul*.

— Uff! suspină Sabina, strîngîndu-şi vraful de cărți şi caiete. Acum unde mă mai mut cu şatra?

— Treci în odaie la băieți! spuse Elena Lipan, întrerupînd o numărătoare complicată a șervetelor aduse de la spălătoreasă și așezate pe categorii.

— Acolo nu mă lasă Nellu. Mîine are teză. Tocește și el.

— Du-te la Ana...

— Annie are migrenă. De altfel, mi-a spus să nu-i mai calc prin odaie de cînd i-am răsturnat flaconul de parfum. Zice că-i cotrobăiesc în lucruri...

— Zice? întrebă apăsînd semnificativ Elena Lipan. Zice așa, din senin?

Sabina crezu prudent să nu mai stăruie asupra acestei chestiuni. Viră brusc discuția în altă direcție:

— M-aș duce în birou la papa...

— Asta nu! Știi că a interzis să intre altcineva, în afară de mine.

— Atunci să spunem la revedere fanerogamelor angiosperme și să-l mai muștruluim pe Boțocan! anunță Sabina, aruncînd cărțile și plecîndu-se în genunchi, să scoată de sub canapea pisoiul.

Boțocan era un cotoi adolescent, adus de Catinca de la gospodăria veche și provincială. Își merita numele, fiindcă avea un cap mare și era botos foarte. Nu-i pria aerul capitalei, nici noul domiciliu, cocoțat la al doilea etaj, fără curte și fără grădină. Venea dintr-un adevărat paradis, populat cu tot soiul de vietăți domestice, cu pene și cu păr, și se simțea

surghiunit pe nedrept, cum spunea Sabina, citind pe Grigore Alexandrescu, „departe de muma care îl crescuse şi care-l iubi”. Iar ca să arate că dezaprobă întru totul această alegere a stăpînilor, stătea toată ziua mocnind şi mornăind ostil în ungherul cel mai întunecos de sub canapea.

Sabina îl remorcă de coadă. Boțocan constată că nu şi-a ascuțit îndestul ghiarele, fiindcă încercarea de rezistență dădu greş. Unghiile lunecau pe parchetul lucios. Apăru la lumină zburlit de mînie şi pufnind indignat pe nări ca un motor cu explozii. De o săptămînă se simțea încă mai ofensat de tratamentul stăpînilor. Sabina îi retezase cu foarfecul mustățile de la rădăcină, ca să-l pună în curent cu moda capitalei. Fără padoaba bărbăției, încrețea mereu buzele ghimpoase, parcă s-ar fi strîmbat furibund la tot universul.

— Lasă-l, duduie Sabina, că are să-şi ieie lumea în cap! încercă să-l scape de supliciu Catinca. Vai de mama lui, că-l înțeleg, săracul! În casa asta nici o mîță n-are unde s-aciui...

Astfel, Catinca dădea exclusiv pe socoteala pisoiului o doleanță a ei, personală, împărtăşită şi de toți copiii.

Casa era strîmtă. Încăperile, mici.

Sabina dormea în sufragerie. Costea se plîngea că nu poate lucra în aceeaşi cameră cu fratele mai mic.

La fiecare pas cu elanul poticnit între pereții prea strîmți, toți îşi aminteau nostalgic odăile largi şi multe, antretele încăpătoare şi livada casei unde au crescut. Catinca mai avea altele de spus şi nu pierdea prilej să le spună. Bucătăreasa de la primul etaj s-a luat la harțag pentru cheile de la

pivniță. Nemțoaica de la al treilea a scuturat covoarele peste laptele pus la fereastră să se răcorească. Ordonanța maiorului i-a vorbit măscări neruşinate şi olteanul i-a vîndut a treia oară ouă clocite.

— Duducă, mare păcat ispăşim noi, de ne-a pedepsit Dumnezeu să ne canonim în strîmtoarea asta! Dacă aista-i un tîrg de tîlhari, batîr se cheamă că şi-au făcut singuri temnițe, ca pentru dînşii. Dar ce sîntem noi vinovați să îndurăm alături cu ei? Pe cine-am ucis şi-am prădat noi, Doamne iartă-mă?

— Lasă poveştile, Catinca, şi vezi c-a sunat cineva.

— Aista-i conaşu Costea. Nu-i boieru! Numai conaşu Costea sună apăsat să spargă soneria.

Costea intră, după ce-şi agățase în cuierul antretului paltonul ud de ploaie. Sabina îi sări înainte:

— Costea, am aflat ceva extraordinar. Ghici!

— Pentru tine toate-s extraordinare! bombăni nepăsător Costea Lipan, aşezîndu-se pe marginea canapelei şi începînd să taie foile unei cărți noi, cu scoarțele roşii.

— Dacă mă iei aşa, nu-ți spun! amenință Sabina bosumflată.

Văzînd însă că fratele continuă să taie foile fără a se arăta alarmat de amenințare, capitulă singură:

— Tot am să-ți spun. Ai să vezi şi tu că e extraordinar.

— Ei, spune odată! Parcă eşti maman cînd vrea să-i ceară bani lui papa pentru pălăria Anei.

— Costea! îl chemă la ordine, cu ton de mustrare, Elena Lipan.

— Ce-am greşit, maman? Fac o constatare! Mă mir numai că întotdeauna mata ceri pentru dînsa, nu Ana. Dumneaei e contesă. Aşteaptă toate la picioare, de-a gata.

— Costea, Costea! Cînd ai să încetezi odată?

— Nici n-am început, maman!

Războiul era vechi. Ostilitățile se agravaseră de cînd Ana, privilegiată, avea camera ei aci. Iar Costea rămăsese să suporte tovărăşia fratelui mai mic, amîndoi despărțiți de o ură şi de un dispreț reciproc. Nellu n-avea ce vorbi cu un om care nu putea deosebi un Ford de un Nash, şi umbla cu genunchi de hamal la pantaloni. Costea era scîrbit de un frate care-şi alegea prieteniile după rangul şi numele părinților, iar lecturile le reducea la pagina sportivă a ziarelor şi revistelor ilustrate.

Toți trăiau acum risipiți, adunîndu-se numai la ora mesei şi la culcare. Şi toți aşteptau cu nerăbdare să scape cu orice preț din acest adăpost părintesc, unde se asfixiau, ca şi Catinca, sluga. Ca şi Boțocan, pisoiul.

Sabina nu renunță la descoperirea ei extraordinară. Veni lîngă Costea şi-l rugă să lase cartea la o parte.

— Ascultă-mă şi pe mine oleacă, Costel! Îți mai aminteşti

de Barbara Ubrich şi de Pinguinul nostru din tren? Ei bine, nici nu-ți închipui cine erau! Să vezi... Ştii că astăzi am avut serbare: patronul şcoalei. Doamna directoare era foarte fericită că a căpătat concursul scriitorului Teofil Steriu. Şi încă mai mare caz făcea de conferința domnişoarei Laura Crețulescu, doctoră în ştiințe fizico-chimice de la Paris, premiată de Academia franceză de ştiințe ețetera, ețetera. Conferința se numea: Emanciparea femeii. Sună clopoțelul, se face linişte, toți aşteptăm cu emoție. Apare, cine? Barbara Ubrich a noastră! Dar i-am schimbat numele. Fără pălărie, e exact Dante Alighieri, în carne şi-n oase. Mai ales în oase. În fine! Ce să-ți spun? Ne-a convertit pe toate la emanciparea femeii, de căscau fetele din clasa a şaptea şi a opta pînă ce s-a încruntat doamna directoare să se facă linişte. Scăpăm de sufragetă. Se lasă cortina şi aplaudăm de ni s-au înroşit palmele şi ardeau de numai nu scoteau flăcări. Cînd se ridică din nou cortina: altă surpriză. Pinguinul nostru! Închipuieşte-ți, dragă Costel, că Pinguinul nostru era Teofil Steriu! Dar ştii ce frumos a citit! O bucată cu moartea unui cîine. Fetele au izbucnit în plîns. Îmi era ruşine şi mi-ascundeam ochii, să nu mă vadă nimeni că mă sclifosesc ca o proastă. N-aş fi crezut niciodată că un om aşa de gras, şi care dormea ca o plăcintă, are atîta simțire. Am să te rog pe tine, Costea, să-mi dai cîteva cărți de-ale lui. Ai ceva?

— Se înțelege că am! vorbi Costea cu însuflețire, fiindcă lectura şi cărțile erau singura lui pasiune. Am aproape toate

volumele. Dar să ştii că nu e o literatură de fleacuri, cu dansatori, palasuri şi toate mofturile lui Maurice Dekobra, autorul favorit al Anei. Teofil Steriu a văzut tot tragismul vieții. Trebuie să fi trăit intens şi să fi suferit mult ca să presimtă lucruri atît de ascunse din sufletul omenesc. Îmi pare rău că nu ne-am uitat mai atent atunci în tren. Eu am crezut că-i un îmbogățit de război. Un burtă-verde.

— Fetele i-au dat un buchet de flori. Şi el s-a dus galant la Dante Alighieri şi i l-a oferit, ca un paj. Păcat că-l strică fizicul!

— Ai fi vrut să fie ca Rudolf Valentino şi Ramon Novaro al vostru? îi luă apărarea Costea Lipan, duşman hotărît al eroilor fotogenici de film. Cine are să mai vorbească despre dînşii peste douăzeci de ani? Şi ce-au să lese după dînşii? Crezi tu că Teofil Steriu ar cîştiga ceva în prețuirea lectorilor să mai aibă în plus şi mutra leşinată a acestor glorii fotogenice de mucava?

— De ce nu? Chateaubriand, Lamartine, Byron n-au fost şi ei curăței şi spălăței? Nu ca Pinguinul nostru! se repezi Sabina să-şi ocrotească la rîndul ei fotogenicele simpatii atît de barbar ultragiate.

Dar imediat îşi dădu seama că nu e momentul să deschidă o veche şi întărîtată discuție, ca să nu piardă „dădaca” de duminică după-amiază, pe a cărei răspundere numai capătă ea învoire să meargă la cinematograf. Costea se sacrifica să o întovărăşească luîndu-şi angajamentul solemn față de

părinți că nu o duce decît la filmele morale şi decente, cum se cuvine pentru o elevă de şcoală.

Angajamentul ținea pînă în stradă. De acolo pînă la uşa cinematografului Sabina găsea îndestule argumente să-l corupă, cu toată viclenia şi linguşirea unei viitoare Eve, încercîndu-şi armele din frageda vîrstă, instinctiv şi nevinovat.

Anunță:

— Duminică este un film splendid la „Select". Cu Bebe Daniels şi Jean Angelo. Tu ce zici de Bebe Daniels?

Costea n-avu cînd să-şi dea părerea, în orice caz lipsită de entuziasm. Intră Constantin Lipan, confruntîndu-şi ceasul cu pendulul din perete. Privirea avea o semnificație de toți înțeleasă. Ea dovedea respectul exactitudinii. De cînd dura amintirea copiilor, Constantin Lipan nu întîrziase niciodată la masă, după cum niciodată nu depăşise ora culcării, şi după cum întotdeauna, la aceleaşi minute, rostea aceleaşi cuvinte şi repeta aceleaşi gesturi, ca un ritual imuabil.

— Bună seara, Eleno! Ce s-a mai întîmplat nou, copii?

— Bună seara, Const!

— Nu s-a întîmplat nimic nou, papa.

— Foarte bine. Poate să aducă supa. Chemați pe Nellu şi pe Annie.

Locurile la masă erau aceleaşi, deşi gospodăria fusese

strămutată de la patru sute de kilometri. Sufrageria era reconstituită cu fidelitatea unei restaurări de monument istoric, dar pe un spațiu mai restrîns. Chiar cele două tablouri odioase, operele de pension ale unei mătuşi decedate de lingoare în floarea vîrstei, îşi reluaseră locul. Erau două naturi moarte de o absurdă împerechere: un pepene verde tăiat, alături de o mănuşe şi o pereche de ochelari; trei mere lîngă o pălărie de pai şi o sticlă de doctorii.

Copiii cutezaseră să ceară expulzarea lor o dată cu mutatul şi înlocuirea cu două tablouri mai apropiate de moda artistică a timpului. Ideea fusese însă respinsă de Elena şi Constantin Lipan cu indignare, ca un necugetat sacrilegiu. De atunci Sabina se îndeletnicea în orele libere cu zugrăvirea unor foarte pitoreşti naturi moarte în maniera tantei Aristizzia: o pereche de galoşi şi un mănunchi de flori într-un borcan de muştar; o conopidă cocoțată pe un dicționar Larousse. Toate acestea, bineînțeles, în absența şi fără ştiința lui Constantin Lipan.

Nici unul din copii nu şi-ar fi îngăduit o glumă ireverențioasă în prezența şefului de familie, întotdeauna pătruns de o gravă demnitate.

Acum toți erau adunați şi toți tăceau.

Constantin Lipan îşi desfăcuse cu aceleaşi mişcări încete şervetul, mutase felia de pîine la aceeaşi distanță, golea farfuria de supă desigur cu acelaşi număr de înghițituri. Peste ochelari, privi cu mustrare mută la Sabina, care

încercase să strecoare Catincăi farfuria numai pe jumătate. Mustrarea îşi făcu prompt efectul. Sabina, resemnată, consumă toată supa.

Pe sub sprîncene, Costea îşi măsura părinții şi frații cu o surdă duşmănie. Toți, în afară de Sabina, îi apăreau de aceeaşi şi aceeaşi insuportabilă meschinărie, adusă cu dînşii din tîrgul natal. Toate de aceeaşi şi aceeaşi monotonie vrednică de milă. Ticăiala lui Constantin Lipan, măsurîndu-şi zgîrcit fiecare mişcare. Elena Lipan, împărțind bucățile cu o chibzuială prea vizibilă să ajungă la toți şi să distribuie pe cele bune într-o ordine ierarhică: întîi bărbatului, pe urmă Anei, pe urmă Sabinei, şi ea pretextînd că este indispusă şi că nu poate mînca, atunci cînd bucățile n-ajung. Ana, ciugulind felurile cu gesturi afectate. Nellu, preocupat de frizura proaspătă, cu părul în sus şi încîntat foarte de uniforma nouă. Pe toți îi ura, fiindcă toți pentru el personificau o umanitate uscată, ipocrită, lipsită de generozitate: „burghezie îndobitocită, egoistă şi parazitară”, cum scria în cărțile cu scoarțe revoluționare.

— Am să vă spun o veste bună, copii! anunță Constantin Lipan, strîngînd şervetul minuțios ca un pachet ambalat de farmacie. M-a chemat mîine ministrul în audiență. Mi-a comunicat la telefon că e vorba să-mi dea delegație de procuror general.

— Ce înseamnă asta, papa? întrebă inocent Sabina.

Constantin Lipan o privi indignat peste ochelari.

— Înseamnă cel mai înalt post de încredere în justiție. Tot Parchetul la dispoziția mea.

— Sînt bucuroasă, Const! vorbi Elena, prinzîndu-i mîna cu un gest timid, de femeie care a uitat de mult ce e aceea o dezmierdare. Îți tot spuneam eu, Const! Dreptatea vine tîrziu, dar tot vine!...

Apoi, mărturisindu-şi gîndul ascuns, în jurul căruia roiau toate îngrijorările ei:

— Postul acesta nu e aşa că are un adaos de diurnă?

Constantin Lipan respinse întrebarea cu o mişcare disprețuitoare a palmei:

— Nu e vorba de asta! Importă funcția în sine. Misiunea cea mai delicată şi cea mai plină de răspundere. Tu, Costea, în calitate de viitor jurist, eşti cel mai în măsură s-o ştii.

— Eu, papa, urăsc dreptul şi nu pot respecta aparatul justiției.

Toți întoarseră capul, pe rînd, la Costea întîi şi pe urmă la Constantin Lipan, aşteptînd un eveniment extraordinar: o explozie, o catastrofă fără precedent.

Constantin Lipan, împotriva tuturor aşteptărilor, aşeză şervetul împăturit alături de farfurie şi întrebă cu blîndețe stăpînită:

— Ce fel de vorbă e aceasta, Costea?

— Papa, am deschis astăzi şi am citit un dicționar juri-

dic la capitolul procedură. Nu e nevoie să citeşti mai mult ca să înțelegi ce e justiția. Ce a ajuns justiția în mîinile oamenilor!

— Eu tot n-am priceput ce vrei să spui, Costea! întrebă mai departe Constantin Lipan, cu un surîs îngăduitor, fiindcă ştirile bune îl făceau mai clement cu slăbiciunea altora.

— În dicționarul acesta, papa, am găsit toată enumerația termenilor întrebuințați în procedură. Mata îi cunoşti mai bine ca mine: asignație, citație, rechiziție, opoziție, notificație, significație, execuție, confirmație, infirmație, conversiune, casațiune, disjuncțiune, omologare, expediție, prescripție, jurisdicție. Tot aşa mai departe, pînă la trei sute cincizeci de cuvinte sau de locuțiuni, care toate înseamnă o formalitate de îndeplinit sau, mai exact, un truc, o stratagemă, un vicleşug menit să întîrzie ceasul hotărîrii. Asta-i justiția! Un mecanism complicat înadins, cu ajutorul căruia fiecare din adversari luptă să ajungă cît mai tîrziu la numărul 350, adică la judecata definitivă. La dreptate, cînd se întîmplă ca o hotărîre să fie într-adevăr şi dreaptă...

— Acestea sînt copilării, Costea! Paradoxe ieftine, pentru băiețaşi din anul întîi din facultate. Cînd te vei pătrunde adînc de ştiința dreptului, numai atunci ai să înțelegi. Am trecut şi eu pe aici.

— Eu am să rămîn, papa!

— Haide-haide, nu vorbi copilării! Ignoranța e întotdeauna sigură de sine. Deocamdată citeşte pandectele.

— Dar nu e ignoranță, papa! se înverşună Costea. Aminteşte-ți mata ce spune şi mai ales ce simte prințul Nehliudov, din Învierea lui Tolstoi.

— Ştiința dreptului nu se conduce după romane, copile! Tolstoi a fost un nihilist primejdios societății. El a dus Rusia unde se află astăzi. Lasă-l pe Tolstoi şi deocamdată citeşte pandectele... Să vă fie de bine, copii!

Constantin Lipan se ridică de la masă şi trecu în birou. Costea gîndi cu milă: „Nu are curaj să discute. Sau, mai grav, mai trist, nici nu mai poate pricepe. E abrutizat de codurile lui."

Sabina se îndreptă pînă la uşă, privind peste ochelarii invizibili şi imitînd intonațiile glasului patern:

— „Lasă-l pe Tolstoi, Costel, deocamdată citeşte pandectele. Citeşte pandectele!"

— Sabina, încetează odată! o mustră sever Elena Lipan, ajutînd pe Catinca la strînsul tacîmurilor.

— Eu nu ştiu ce maniere învață copila aceasta la şcoala ei! se dădu cu părerea Ana. Şi tu o încurajezi, Costea? Amîndoi vă completați...

— Exact, Annie! Sacul şi petecul, oala şi capacul! Dumnezeu şi domnul viitor procuror general ne-au creat perechi-perechi. Tu cu Nellu. Eu cu Sabina. Voi reprezentați respectul filial şi cultul ipocriziei, iar noi...

— Costea, te-am rugat să nu te exprimi niciodată atît

de impertinent în fața copiilor. Ce pot să mă mai aştept atunci de la Sabina sau de la Nellu?

— Şi asta se repetă în fiecare zi! sublinie cu dezaprobare Ana.

— Desigur, eu nu mă schimb de la lună la săptămînă, cu moda pălăriilor! rîse Costea cu răutăcios înțeles.

Ana strînse din umeri, contemplîndu-şi vîrful unghiilor. Numai buzele subțiri tremurau de indignare înăbuşită.

Cînd ridică ochii, erau înlăcrimați. Se simțea şi ea străină, împresurată de ostilități, piatră în casă. Înainte de a sosi aci, îşi imaginase o viață mai puțin săracă şi sufocantă: prietenii legate prin cine ştie ce voință ascunsă a hazardului, teatru, ceaiuri, plimbări şi o confidentă de aceeaşi vîrstă şi cu aceleaşi gînduri.

Existența lor se arăta însă şi mai avară ca în orăşelul de provincie de unde au plecat. Cheltuielile erau şi mai mari, şi mai neprevăzute, şi mai imperioase. Elena Lipan se plîngea în fiecare dimineață că nu poate împlini bugetul de la o lună la alta. O singură dată au fost cu toții la teatru, şi atunci s-a simțit umilită în acel grup numeros, de familie, fără distincție şi în vestminte de o demodare ridicolă, ca o lojă din caricaturile revistelor satirice. Iar acum fratele îi făcea procesul unei pălării, care nici măcar nu era un model, fiindcă a văzut pe Calea Victoriei vreo zece, cu toate asigurările modistei că e un exemplar unic, adus direct de la Paris.

Costea îi văzu lacrimile şi avu o bucurie rea. Le văzu şi Elena Lipan, ea cu o strîngere de inimă. Ca să risipească atmosfera încărcată, vorbi:

— Annie dragă, n-ai răspuns Matildei? Te rog scrie-i şi invit-o la noi, dacă s-a făcut bine. Sper că nu o să ne refuze.

Apoi plecă ochii în jos, neputînd suporta privirea stăruitoare şi grea de intenții a lui Costea. „Extraordinar cum simte tot copilul acesta, gîndi, şi cum simte totul cu o satisfacție răutăcioasă. Parcă n-ar fi carne din carnea mea."

În adevăr, tanti Matilda era o mătuşă de la Iaşi, cu oarecare stare şi bolnavă de cancer. Toți o cultivau, fiindcă lăsase să se înțeleagă că în lipsă de alte rude mai apropiate va lăsa un loc larg în testament familiei Lipan. Elena o invita, dar ştia bine că nu poate veni. Iar invitația avea un rost nemărturisit: scrisoarea de răspuns era să aducă date amănunțite asupra stadiului în care se afla boala.

Acestea le ştia Elena Lipan cînd vorbise, şi le înțelegea Costea cînd ridicase ochii să-i poarte apăsat de la dînsa la Annie, şi îndărăt, de la Annie la dînsa.

„De ce mă priveşte aşa? gîndi cu durere Elena Lipan. Ştie doar că numai pentru dînşii o fac. Eu nu mai am nici o bucurie, decît bucuria lor. Robesc aci toată ziua. Nici nu ies din casă. Mă trezesc dimineața o dată cu sluga, înaintea tuturor, şi mă culc cea din urmă. Mi-am prefăcut a treia oară rochiile. Ce vor să mai fac?"

Costea spuse cu un aer foarte nevinovat:

— Am citit o comunicare de la Academia de medicină din Paris. Un specialist pretinde că, după toate probabilitățile, știința e pe cale să descopere leacul cancerului. În acest caz, tanti Matilda o mai duce fără grijă măcar douăzeci de ani.

— Să dea Domnul! se grăbi Elena Lipan, ghicind gîndul lui Costea şi vrînd să arate cît e de străină de orice calcul josnic.

Ana însă, mai puțin subtilă, căzu în cursă. Interveni cu o grabă care dovedea că îşi apără o cauză personală, ştiind că dintre toți copiii ea era preferata tantei Matilda şi deci că ea va fi privilegiată în dispozițiunile testamentului:

— Aş! Un bolnav de cancer e un bolnav condamnat. Amintiți-vă ce ne-a spus medicul astă-iarnă, după prima operație: nu mai durează decît doi ani cel mult. Şi aceasta numai dacă boala are evoluție normală...

— Nimeni nu scapă dă cancer! se amestecă şi Nellu, exagerînd accentul muntenesc, fiindcă îl considera un semn evident de distincție. Eu am un prieten, Nicki Hagi-Iordan. Un coleg. Băiatul domnului Iordan Hagi-Iordan, milionarul şi directorul societății „Petrolul”. Mama lui a murit anul trecut dă cancer. Ce n-a făcut domnul Hagi-Iordan? Îmi povestea Nicki. Posibilul şi imposibilul! Au fost pă la toate sanatoriile. Au consultat medicii cei mai mari dă la Paris şi dă la Berlin. Tocmai, maman, vroiam să te rog! Mîine o să-l invit pe Nicki la mine. Joia după-amiază avem liber. Am fost dă două ori la dînsul şi trebuie să-l invit şi eu la ceai.

M-a plimbat dă o mulțime de ori la Şosea cu Pakardul. Domnul Hagi-Iordan are două automobile: un Pakard şi un Austro-Daimler. Pot să-l invit, maman?

— Ți-am spus, Nellule, că n-am nimic împotriva prieteniilor tale. Numai ia aminte şi învață a şti cum şi din ce lume să-ți alegi prietenii. Omul se judecă după prieteni.

— O, maman, dacă e un fiu dă milionar şi coboară dă-n Austro-Daimler să se urce în Packard, nu e unul d-ăia! interveni Sabina, parodiind accentul lui Nellu, atît de subit muntenizat.

— Cred şi eu că aista n-a fi un jigos, cum era Chirilovici! adăugă înăcrit Costea.

Elena Lipan se uită la băiatul mai mare şi oftă, clătinînd din cap.

Povestea cu acest Chirilovici fusese cel dintîi semnal de vrajbă între copii. Era veche de doi ani. Sandu Chirilovici, băiatul portarului de la grajdurile primăriei din oraşul lor, coleg şi prieten cu Costea, concurentul la premiul întîi, fusese invitat la masă de Sfîntul Constantin. Timid şi neînvățat să se poarte în lume, băga cuțitul în gură, tăia pîinea în pătrățele, comisese o sumă de orori. Costea se simțise jenat sub privirile batjocoritoare ale Anei şi ale părinților. După plecarea prietenului, se iscase o discuție aprigă.

— Dar e premiantul întîi, alături de mine! îl apărase Costea. Şi recunosc că e mai inteligent decît mine, fiindcă el n-are

atîta timp, să-şi învețe lecțiile. Prepară pe alții. E sărac şi îşi ajută frații mai mici.

— O fi! îl condamnase Constantin Lipan. Aceasta nu-l obligă însă să mănînce ca un om al cavernelor. Creşterea şi-o face omul singur, dacă n-are cine să i-o dea.

— În orice caz, ai fi putut să-l inviți în altă zi, nu cînd aveam musafiri! adăogase Ana. Ce-are să creadă lumea? Desigur, că e vreun neam de-al nostru, pe care îl ținem ascuns. Un neam de la pădure...

— Lasă, că ştie toată lumea că bunicul nostru, dascălul Costache Lipan din Cîrligi, n-avea nici un domeniu forestier, cum ştie şi că nici n-a fost cardinal, ca Richelieu ori ca Mazarin, ci un biet cîntăreț de strană, om de inimă şi de ispravă, care şi-a rupt bucățica de la gură să-şi trimeată feciorul la carte. Poate pretinde Annie că bunicul învățase din codul manierelor elegante cum să manevreze cuțitul la masă? replicase hârțăgos Costea.

Cu aceasta conflictul se încheiase în seara de atunci. Dar dura surd şi se înăsprea de doi ani cu fiecare prilej nou.

Pendulul bătu unsprezece. Elena Lipan pirotea, țesînd găurile unui ciorap întins pe un ou de lemn. Ciorapii Anei, care la pensionul ei aristocratic nu învățase îndeletniciri atît de vulgare. Costea avu o clipă un început de remuşcare, văzîndu-o îmbătrînită înainte de vreme şi încovoiată deasupra lucrului, cu ochii ei uzați, cu degetele ei slabe şi înăsprite de munci grosolane.

Îşi luă bună seara şi trecu în odaia lor. Nellu se aşezase la masă şi începuse să buchirească lecţiile cu fruntea încreţită de atenţie. Nu era inteligent, pricepea greu şi uita repede. Era vanitos şi pedant. Dar era silitor, ordonat, cuminte: un elev model, cum îl lăudau profesorii. „Un papa în *embrion*!” gîndi Costea, dezbrăcîndu-se.

Şi în aşternut, cu faţa întoarsă la perete, unde se vedeau pe zugrăveala roşie urmele mai întunecate ale mobilelor şi tablourilor scoase de foştii chiriaşi, Costea se întrebă dacă nu cumva a devenit un monstru. Pe toţi îi ura. Pentru nici unul nu pierdea prilejul să le arunce o ofensă. „Ce vină au ei? Aşa i-a făcut viaţa. Aşa, are să mă facă şi pe mine viaţa, mîine.”

— Am trecut şi eu pe acolo! spusese Constantin Lipan. Toţi trec, se zbat puţin, încearcă să se agaţe, pe urmă se lasă tîrîţi...

Simţi o înduioşare pentru toţi, ca pentru bolnavii mistuiţi de un rău fără iertare. În ceasul acela, dacă ar fi în mijlocul lor, ar găsi cuvintele bune care să aducă o împăcare, o înţelegere mai adîncă şi dureroasă, iertarea pornind de la unul la altul.

Dar fiecare era în camera lui zăvorîtă, singur şi duşmănos. Şi pe fiecare îl despărţea de celălalt un zid mai gros decît peretele de cărămidă şi de var.

— Nellule! vorbi prietenos, întorcîndu-se pe o coastă. Dă-mi cartea, să-ţi explic eu. Aşa ai să termini mai repede.

— Lasă-mă! Ştiu cum îmi explici tu. După cinci minute te enervezi şi-mi spui că-s tare de cap. N-am nevoie de ajutorul tău! N-am nevoie de ajutorul nimănui!

Costea rămase îndelung cu privirea înfiptă în tavan.

Afară ploaia se auzea şuroind nesfîrşit şi monoton, ca o putere rea şi tenace, care n-are nevoie de nici o grabă ca să potopească tot, să putrezească tot, să extermine tot.

V
UN MINISTRU — BĂIAT BUN!

— Eu înțeleg să vă apăr viața, onoarea şi averea! sfîrşi oratorul. Eu înțeleg să-mi pun slabele mele puteri în serviciul unei opere mai presus de mine şi mai presus de partid! Ce importă un om, ce importă un partid, cînd în fața noastră stă țara şi cînd ne priveşte viitorul? Eu nu mă îmbăt de vorbe umflate şi nu vă arunc în ochi fraze umplute cu vînt. Eu nu vă cer decît să mă urmați la fapte. Vorba e trecătoare.

Omul e trecător. Fapta rămîne. Am zis!

— Bravooo! Trăiască! Sus cu el! se dezlănțuiră în urlet o sută de glasuri, şi toți din sală începură să tropăie din picioare, cu obrajii scăldați de sudoare şi cu ochii injectați de fum.

— Încă un mehenghiu! vorbi un moşneguț cu cioc către vecin.

— Mai zi o dată, stimabile, că te-am mardit! îl amenință de la spate un glas de bas profund.

Moşnegutul se întoarse să răspundă. Dar omul care vorbise era un zdrahon cu bărbia sprijină într-o coşcogea bîtă, să despice o țeastă de taur. De aceea moşnegutul îşi înghiți răspunsul şi tăcu, aplaudînd cu entuziasm.

Pe ministrul justiției îl chema Elefterescu, şi toată lumea îi spunea Gică. Întreaga sa carieră politică de douăzeci de ani, de la primele trepte, se rezuma în abilitatea cu care îşi cultivase acest diminutiv familiar, semn evident al popularității. Pentru toți era Gică.

Iar Gică pentru toți era un băiat bun, fără morgă, şi gata în fieştece clipă să sară în ajutorul oricui: prieteni, cunoscuți şi necunoscuți ajunşi la strîmtoare, alegători şi contribuabili, gazetari, partizani şi chiar adversari politici, fără să-şi precupețească serviciile cu vreo ipotecă ori vreo poliță de recunoştință asupra viitorului. Dimpotrivă! Le respingea cu o dezarmantă indignare, rîzînd şi amenințînd cu degetul:

— Îmi pare rău! Nici nu vreau să aud despre recunoştinţă. Slăbeşte-mă cu mulţumirile şi toate mofturile acestea. S-a făcut! Gata! Uităm amîndoi!

Băiat bun în cel mai deplin şi mai dezinteresat înţeles al cuvîntului. Adevărat corb alb. Corb alb între cei negri! Partidul îi era de trei ori îndatorat: pentru campaniile duse în parlament ca opozant şi întotdeauna încununate cu mari succese oratorice; pentru îndemînarea dovedită în toate alegerile, izbutind în ultimul moment să atragă voturile nehotărîte, şi cu deosebire pentru tactul depus în aplanarea tuturor conflictelor lăuntrice, unde cuvîntul lui ştia să îmblînzească ambiţiile prea grăbite şi să calmeze spiritele prea iritate. Devenise astfel indispensabil şi, fiindcă era întotdeauna voios, părea inofensiv.

De fapt, surîsul amical de pe buze, cu care întîmpina într-o egală bunăvoie tartorii cei mai îmbătrîniţi în rele ai partidului, ca şi solicitanţii timizi şi necunoscuţi de la periferia ţării, ascundea o cruntă şi lucidă cunoaştere a slăbiciunilor omeneşti. Îşi ascunsese unghiile, ştiind să aştepte.

Acum se pregătea să le scoată la iveală.

Pentru socotelile sale, Constantin Lipan era omul cel mai potrivit. Onest, străin de politică, sărac şi fără legături în capitală, înfăţişa pentru el mîna neînduplecată şi inconştientă de fier de care avea nevoie. În lupta subterană şi surdă pentru şefia partidului, cele două tabere tîrau după ele păcate grele. Un îndoit scandal, izbucnit pe neaşteptate,

după scandalul abia potolit al paşapoartelor care expediaseră peste ocean, în Antile şi în statele Americii de Sud, mii de ţărani proletarizaţi ca mînă ieftină de lucru, în locul sclavilor negri de odinioară. Le-ar fi retezat şi firul intrigilor, şi pofta de şefie. Astfel, deasupra tuturor, Gică Elefterescu ar fi apărut deodată tare, temut şi cu voinţa hotărîtoare. Omul providenţial! Iar o dată cu influenţa din guvern şi-ar fi săltat brusc şi acţiunile opiniei publice: devenea ultimul factor de curaj, loaial şi ferm, care pune dreptatea şi avutul ţării mai presus de prietenii şi de josnicele calcule de partid. Pe urmă, şefia avea să-i cadă de la sine, ca un fruct copt.

De aceea, cînd şeful de cabinet îi aduse carta de vizită a lui Constantin Lipan, îşi frecă mîinile cu satisfacţie, clipindu-şi singur pehlivan din coada ochiului.

— Cheamă-l aci şi te rog să nu ne deranjeze nimeni. Nu mai exist absolut pentru nimeni.

Magistratul miop şi timid, sărmanul Constantin Lipan, încă mai miop şi mai împleticit de emoţie, intră împiedecîndu-se în covor şi abia învrednicindu-se să îngăimeze cu interminabile temenele şi plecăciuni:

— Domnule ministru... Am onoarea să vă...

Gică Elefterescu îi ieşi înainte de după birou şi-i întinse mîna, tîrîndu-l spre fereastră:

— Ce-s mofturile astea? Dragă Costică, de cînd am devenit pentru tine „domnule ministru”? Trebuie să ştii că am rămas

Gică, fostul tău coleg de clasă. Gică, şi nimic mai mult! Dă-mi voie să te privesc puțin în lumină. Hm! Puțin păr alb la tîmple, puțină chelie în creştet şi ochelarii ăştia. Încolo, nu prea multă schimbare. Să stăm şi să vorbim. Ia loc!

Îl apăsă de umeri.

— Fumezi? Întinse cutia de țigări.

Constantin Lipan nu fuma. Dar luă o țigară şi acceptă foc de la ministru, ca să nu refuze o primire atît de amabilă.

— Eu fumez ca un şarpe! declară Gică Elefterescu. De altfel, ştii că fumam şi în şcoală. Pe ascuns, la closet. Acelea erau cele mai delicioase țigări. Ia să ne instalăm aci şi să stăm nițel de vorbă, ca pe vremuri!...

Îl remorcă de braț şi îl pilotă la un colț mai retras şi mai intim al vastului cabinet ministerial, cu o mesuță rotundă şi cu adînci fotolii îmbrăcate în marochin roşu, sub o copie a celebrului tablou de Prud'hon: *Justiția urmărind crima*.

Constantin Lipan se aşeză cu sfială pe marginea unui fotoliu, tuşind din pricina fumului. Ar fi vrut să privească în toată voia şi cu toată venerația la pereții înalți, la tablourile cu late rame aurite şi la toată măreția solemnă a încăperii, ca unul care păşea pentru întîia oară în viață pragul unui asemenea sanctuar al divinității sale simbolic legate la ochi. Dar n-avea răgaz. Îl frămîntau alte simțiminte şi gînduri. Îl frămîntau şi-l tulburau peste seamă.

Nu-i venea să creadă că fostul coleg a rămas atît de tînăr

şi că e atît de prietenos. El se îmbrăcase în haine oficiale, jachetă, guler tare şi pantaloni în dungi, ca pentru o gravă audienţă, şi descoperea un simplu camarad, tutuindu-l ca acum treizeci şi ceva de ani, de cînd nu s-au mai văzut.

Ministrul se înfundă în jilţ, picior peste picior, aruncînd colaci de fum în tavan. Îl privi printre gene. Îl cîntări şi fu mulţumit de examen. Rămăsese aşa cum se aştepta: modest, stîngaci, minuţios în fiecare mişcare. Fostul premiant întîi, poreclit „Incoruptibilul”, şi în plus metamorfoza celor treizeci şi ceva de ani: păr sur, început de chelie şi ochelari de miop.

Îi puse mîna pe genunchi cu o familiaritate care îşi face întotdeauna efectul, fiindcă întotdeauna cucerea omul:

— Ce-ai zis de mutarea ta aci? Te-a surprins, ai?

— Tocmai, dacă n-am venit să-ţi mulţumesc, dragă dom... dragă Gicule, e numai fiindcă nu ştiam cărei întîmplări...

— Ei, lasă astea, Costică! Ai să vezi că lucrurile s-au petrecut mult mai simplu. Cîţi ani am fost colegi? Doi sau trei?

— Doi. În clasa a şasea ai plecat la Iaşi.

— Exact! Din pricina lui Statachiu. Mă persecuta la matematică. Adică, la drept vorbind, nu mă prea persecuta el, cît nu mă prea pierdeam eu cu firea să buchiresc misterele ecuaţiilor algebrice. Nu de alta, da să nu-ţi rup cumva ţie pîinea de la gură, Costică Lipan, premiul întîi cu cunună, Costică Incoruptibilul!...

Ministrul rîse foarte voios, aruncînd mereu rotocoale de

fum din țigară și înveselindu-se foarte de aceste plăcute și îndepărtate amintiri. Constantin Lipan, Costică Incoruptibilul, încercă și el să surîdă, stingherit și mereu tușind din pricina fumului!

Gică îl mai plesni o dată cu palma peste genunchi:

— Ce vremuri ferice, bre Costică, bre! Ai, ce zici? La drept vorbind, cu matematica n-am dus niciodată casă prea bună în școală! De altfel, nici cu altele! Să fi avut eu stofa ta, ehei!... Apropo! Știi că Statachiu n-a murit? Se ține încă bine, moșneagul! A venit la mine să-mi ceară să-i numesc un ginere supleant. Se jena. Credea că mai țin minte și că-i port rîcă. I-am numit ginerele cum a vrut și unde a vrut — de altfel un băiat bun! — și nu știa cum să-mi mulțumească. Prostii! Un bine nu e niciodată o piatră aruncată în baltă. Dar să venim la vorba noastră, întreba-tu-te-ai cumva de unde mi-a venit ideea să te aduc aci? Telegrama! Telegrama ta de felicitare, cînd am depus jurămîntul. Ce te-a făcut să dai telegramă?...

— M-am bucurat sincer, cînd am citit în ziare solemnitatea instalării dumnea... tale la minister! îngăimă Constantin Lipan, care dăduse telegrama nu din proprie inițiativă, ci după sfatul Elenei.

— În fine! Nu importă cum ți-a venit inspirația. Fapt este că numai așa mi-am adus aminte că intraseși cîndva în magistratură. Am pus să-mi aducă anuarul, am consultat cazierul tău. Nu-i greu să-ți dai seama cît m-am scandalizat

şi ce tămbălău am făcut cînd văzui cum te-au lăsat toţi să mucezeşti într-o asemenea puturoşenie de tîrg. Şi pe urmă mi-am mai adus aminte ceva. Ceva care nu se uită, dragă Costică. Întîmplarea cu mine şi cu Naum. Îţi mai aminteşti?...

— Puţin. Foarte vag! încercă Lipan să-şi scormonească amintirile.

— Văd c-ai uitat. Eu n-am uitat, fiindcă era soarta mea în joc. Astfel de lucruri nu se uită, dragă Costică. Tu ai dovedit atunci că pui dreptatea mai presus de orice. De prietenie şi de orice. Cînd cercetarea n-a putut stabili dacă eram eu vinovat sau Naum, tu singur aveai în mînă soarta noastră. Îţi spun drept că m-am temut. Mai întîi, Naum era băiat bun şi bine notat de profesori. Pe urmă, era şi cel mai bun prieten al tău. Eu aveam toate aparenţele împotriva mea. Destul să fi spus că nu ştii, şi zburam din şcoală. De aceasta m-am temut. Dar tu, nedezminţitul Incoruptibil, te-ai ridicat şi ai spus adevărul. Ţin minte chiar că ai insistat, spunînd că pui dreptatea şi adevărul mai presus de prietenie. Aceasta nu se uită, dragă Costică! M-ai salvat atunci, măcar că nu-mi erai cine ştie ce prieten. Şi nu m-ai salvat de dragul meu, ci fiindcă ştiai că nu sînt vinovat. Ai făcut-o, cum spuneai, pentru adevăr şi dreptate. Fiindcă aşa îţi dicta conştiinţa! Bietul Naum! Niciodată n-am să uit cu ce ochi te-a privit! De altfel, i-ai făcut un serviciu. S-a dus la şcoala militară, şi acum e general de corp de armată. S-a purtat minunat în război. Astfel, l-ai ajutat indirect să-şi facă o carieră de o mie de ori mai bună decît aceea de profesor,

cum intenționa el. Chiar îmi spunea ultima oară cînd l-am întîlnit. Tu l-ai mai văzut vreodată?

— Nu! mărturisi Constantin Lipan, muncindu-şi zadarnic mintea să reconstituie cum s-au petrecut atunci lucrurile.

Vag îşi amintea că într-adevăr, în calitate de elevul cel mai bun din clasă, fusese chemat să dezlege o întîmplare tulbure şi că în spiritul său drept şi-a sacrificat prietenul pentru adevăr. Dar ce anume a fost şi cum s-a terminat povestea, nu mai ştia şi nici n-ar fi crezut vreodată că există cineva care să mai păstreze o atît de fidelă amintire.

Fostul camarad îi apăru cu totul altfel de cum îl socotise pînă acum. În şcoală, era o puşlama zgomotoasă şi leneşă, întotdeauna prin coada clasei. Gicu, cel care-şi vindea cărțile încă de la începutul anului; cel care copia cu mai neîntrecută dibăcie la teză; cel care răspundea mai obraznic profesorilor. În politică, îi urmărise cariera cu oarecare dispreț şi uimire, fiindcă îl vedea utilizînd cu aceeaşi neîntrecută dibăcie toate apucăturile de şcolar leneş şi chiulangiu, turbulent şi palavragiu.

Acum îl regăsea în această excelență lipsită de mofturi, prietenoasă şi, sub aparența uşuratică, păstrînd o seriozitate solidă, ca de o pildă amintirea acelei întîmplări din care a tras o atît de dreaptă judecată asupra unui om. Ministrul aprinse altă țigară de la cea sfîrşită şi surîse încîntat de rezultatul primei părți din audiență. Cîştigase nătăflețul definitiv! De aci înainte ştia că fostul camarad

avea să-i fie credincios ca un cîine, mai ales că nu era să ceară nimic decît să dezlănțuie justiția şi s-o lase să-şi urmeze drumul netulburat. Spuse:

— Aceasta e toată povestea, dragă Costică! Aşa am văzut eu lucrurile, şi cred că am văzut bine. Dacă am făcut să fii mutat aci, tu ştii mai bine decît orişicine că am făcut-o fără nici un interes. Nu ne-am mai văzut de treizeci de ani. N-a stăruit nimeni. Ştiu că nu faci politică. Ştiu că te-ai însurat fără nici un calcul, nici de protecție, nici de zestre. Ştiu că ai patru copii şi că pentru toți cheltuielile sînt mari, fiindcă toți, sau aproape toți sînt încă în şcoală. Toate acestea le ştiu, şi a fost uşor să le aflu, căci viața ta e limpede ca sticla. Şi o dată ce te-am adus aci, m-am gîndit mai departe. Trebuie să cunoşti că n-am hotărît să inaugurez o eră nouă în justiție. Tu să nu mă judeci după aparență. Aparența poate e uneori în defavoarea mea. Ce-ți spui? „Ăsta e un om mîncat de politică! Stricat de politică!”

— Cum mi-aş permite să spun asta? ripostă Constantin Lipan cu mare grabă, turtind țigara în scrumieră şi bucurîndu-se de cazna ei.

— Nu! Nu! Nu e nevoie să negi. Aşa gîndeşti, fiindcă aşa gîndeşte toată lumea. Dar, dragul meu, aparența e înşelătoare! Pentru mine, politica a fost un mijloc, nu un scop. Cînd eşti în haita lupilor, trebuie să urli ca lupii. Are să te surprindă însă cînd ți-oi spune că detest politica. Prin politică, vreau să fac ceva bun şi durabil. Zic prin politică, fiindcă

atît în țara românească de ieri, cît şi în cea de azi, de după război, mai ales în cea de azi, nu se poate altfel. Nu se poate pe altă cale. Vreau să-mi leg numele de o operă de purificare. Vreau să le dau la cap tîlharilor! Tîlharilor de oriunde. Mie îmi este indiferent dacă sînt din partidul nostru sau din opoziție, dacă fac ori nu politică. Exact cum tu, acum treizeci de ani, n-ai şovăit să-ți sacrifici prietenul cel mai bun, fiindcă aşa îți dicta conştiința, tot aşa îmi dictează conştiința şi mie să fac. Numai tu poți să mă înțelegi! Şi numai în tine pot să am încredere deplină. De asta te-am chemat. Eşti proaspăt sosit aci, nu-ți dai poate încă deplin seama de cîte intrigi şi de cîte presiuni uzează politicianismul chiar în justiție. Cu oamenii de aci nu mai puteam să încerc nimic nou. De aceea m-am gîndit să apelez la tine. Există cîteva chestiuni urîte şi grave, de care n-a cutezat nimeni să se atingă. Eu îndrăznesc. Ştiu că aceasta poate să mă coste cariera politică. Nu-mi pasă! Ai să primeşti peste cîteva zile delegația de procuror general. Te rog s-o primeşti şi te rog fiindcă şi tu, dacă-ți cercetezi conştiința, nu se poate să nu mă înțelegi. Eu nu-ți cer decît să-ți îndeplineşti misiunea. Fără nici o rezervă! Fără de nici o restricție! „Justiția urmărind crima!” arătă el cu țigara spre tabloul de deasupra lor. În sfîrşit, traducerea acestei alegorii în fapte concrete, în realități. Nu o fățarnică mistificare a justiției, ca pînă acum. Să sfîrşim odată cu toate minciunile! Să începem o eră nouă, ca într-o țară nouă, cum ar fi trebuit de acum cinci-şase ani. Îmi iau

angajamentul să nu intervin niciodată, în nici un fel şi pentru nimeni. Pentru mine nu există nici prieteni, nici legături politice cînd e vorba de justiție. Aceasta e tot ce aveam să-ți spun, şi nu mai adaog nimic, fiindcă ştiu cărui om m-am adresat. Pot considera lucrul încheiat. Nu?

— Mă tem că nu voi corespunde aşteptărilor tale. E o misiune atît de delicată! mărturisi Constantin Lipan cu vorbele înecate în gîtlej de emoție.

— Lasă modestia, dragă Costică! Te ştiu. Toată cariera ta vorbeşte pentru tine. Nici nu vreau să mai discutăm despre aceasta. Mai bine spune-mi acum, ce-ți fac copiii? Ai văzut că prin mijloacele mele am aflat şi cîți copii ai. Patru! Desigur, toți în şcoală...

— Trei sînt în şcoală... dădu informații Constantin Lipan, bucuros că există cineva să se intereseze de grijile lui multe şi grele. Un băiat şi o fată, în liceu. Un băiat student, la Drept. Iar fata cea mai mare a terminat pensionul şi stă acasă. Viața e îndestul de aspră pentru o familie constrînsă să trăiască numai din salariu...

— O ştiu! suspină ministrul, dovedind că participă la aceste necazuri. Dar acum, o dată ce eşti mutat la Bucureşti, lucrurile au să se mai simplifice! Băiatul de la Drept te rog să-l trimiți la mine. Îmi dai un telefon şi-l primesc zilele acestea. Îi putem aranja o sinecură, ceva, o slujbă uşoară de o oră-două, undeva. Fie aici la minister, fie la Consiliul legislativ! Iar fata procurorului general n-are să

aştepte mult pînă să se mărite. Îi găsim noi un băiat bun şi cu viitor. Te rog să nu iei în nume de rău faptul că mă amestec cu atîta lipsă de delicateță în lucruri care nu mă privesc! Aş vrea să mă consideri prieten înainte de toate. Iar eu aşa înțeleg prietenia. Te-a supărat franchețea mea?

— Nu, domn... Nu, dragă Gicule! Dar îți spun drept că m-am simțit atît de izolat şi de străin în acest Bucureşti! Viața e mult, mult mai scumpă de cum mă aşteptam...

— Şi aci trebuie o mînă de fier! aprobă ministrul. O mînă de fier, care să stîrpească specula! Am un întreg proiect, care ar da roade frumoase şi imediate, dacă nu m-aş lovi de interesele colegului de la Industrie şi Comerț şi de supărarea colegului de la Interne. Politica, dragă Costică, e moartea noastră!

Gică Elefterescu se uită la ceas, cu figura deodată foarte preocupată. Constantin Lipan pricepu şi se ridică.

— Ne-am înțeles, aşadar, dragă Costică! Va fi o surpriză numirea ta. O nedumerire generală. Dar au să vadă! Săptămîna viitoare apare decretul.

— Numai să nu ai o dezamăgire...

— Atîta grijă să nu mă lese pe mine să dorm, dragă Costică! Să găsesc cinci, numai cinci oameni ca tine, şi în doi ani schimbăm fața țării! Nu uita, dă-mi un telefon şi trimite-mi băiatul. Pot spune că i-am şi găsit locul lui.

Constantin Lipan ieşi de-a-ndaratele, condus pînă la uşă

de ministru. Apoi Gică Elefterescu se duse la geam şi privi afară, frecîndu-şi încîntat mîinile. Totul era în regulă. Nici n-ar fi visat un om mai potrivit planurilor sale de mult şi răbduriu pregătite. „Cum de i-a dat în cap imbecilului să-mi trimită telegramă? se întreba, schimbîndu-şi inelul de pe un deget pe altul. Te gîndeşti că dacă nu era telegrama, uitam cu desăvîrşire de existenţa lui şi dădeam peste cine ştie ce canalie."

De la fereastră, păşi la birou şi deschise sertarul, bătînd cu palma drăgăstos cele două dosare pe încetul şi perseverent ticluite, încă înainte de a manevra strămutarea sa de la Ministerul Domeniilor, la Justiţie. „De aci va exploda surpriza şi aici îşi vor frînge oasele tocmai cei care se ţin mai ţanţoşi şi se socot mai la adăpost! Întîi afacerea Osias-Mladoveanu—Banca Continentală. Pe urmă, celorlalţi, cînd se vor bucura mai zdravăn, recunoscători că i-am servit, le servesc şi lor afacerea Petrolul—Iordan Hagi-Iordan. Grecul e prea inteligent ca să nu se dea în lături la primul avertisment. Se leapădă de tovarăşi, să-şi salveze interesele lui. Şi mi-i trimite pe toţi la năvodul lui Costică Lipan. Ăsta, cu dreptatea şi conştiinţa lui, e în stare să-şi vîre pe tată-său şi pe mamă-sa la puşcărie! Dacă nu exista, trebuia inventat!"

Iar Gică Elefterescu, ministrul cel serviabil şi atoate-împăciuitorul, eternul Gică, indispensabilul Gică şi inofensivul Gică, avu un rînjet pe care nimeni nu i l-a văzut niciodată, ridicînd ochii la copia tabloului alegoric din perete:
Justiţia urmărind crima.

În stradă, Constantin Lipan, Incoruptibilul, roti ochii încă buimaci de emoție. Apoi intră la o cofetărie să cumpere prăjituri şi o modestă butelie de lichior, pentru a sărbători în familie cu tot fastul această primă şi neaşteptată victorie a dreptății, în țara atîtor nedreptăți.

PARTEA A DOUA

I
FOAMEA

— Vreau o bucată grasă şi bine friptă. Ai înțeles, mă, urîtule? întreabă domnul care avea totdeauna aceeaşi masă rezervată în fundul restaurantului, lîngă orchestră.

— Ştiu eu ce vă place dumneavoastră! făcu chelnerul, şi alergă, purtînd farfuriile deşarte cu o suplețe de acrobat.

Domnul răspunse unui salut din dreapta şi mai salută pe cineva din stînga. Căci era un domn foarte important. De aceea, şi din alte pricini, surîdea fericit şi voios.

Deodată, bunăvoia se întunecă. Cu glas înecat de mînie, se răsti la un bătrîn care cutezase să-i întindă un pachet de cărți poştale ilustrate, cu vederi:

— Ce e cerşetoria aceasta? Nici aci nu putem scăpa de cerşetori? La muncă, domnule, la muncă!

— Adevărat! încuviință vecinul din dreapta, vorbind peste masă. Ar trebui să se ia măsuri, domnule senator. A devenit un scandal cu cerşetorii aceştia în haine negre.

— Băiete, n-am să aştept un ceas friptura! Am spus grasă şi bine friptă! Şi dați individul acesta afară!

Bătrînul se strecură ruşinat printre mese, cu micul lui pachet sărac şi inofensiv. Era un bătrîn încovoiat de spate, cu straiele roase dar periate, cu ochii trişti şi cu mîini tremurătoare, şi nu părea un cerşetor de profesie. Ochii cerşetorilor de profesie nu sînt niciodată atît de trişti.

La colțul bulevardului, un pui de țigan, cinchit într-un palton prea larg, bătea frenetic cu cleştele în tava fierbinte:

— Castanele! Poftiți castanele! Faine castanele!

Sabina se opri să-i facă alişveriş. Mută de pe un braț pe celălalt cureaua patinelor şi aşteptă restul. Ana Lipan, care

nu observase, mergea înainte şi, crezînd-o alături, vorbea mai departe, gesticulînd cu mîna înmănuşată. Cînd se uită, mirîndu-se că nu obține răspuns, descoperi cu surpriză că se adresa unui domn cu ochelari şi căciulă brumărie. Domnul călca într-un pas, ascultase fără voie şi salută, rîzînd sub mustățile cu chiciuri de ger.

— Pardon! îi întoarse spatele Ana Lipan, ofensată.

Domnul trecu mai departe fără să se supere. Ana îşi descărcă toată indignarea pe Sabina, care sosea cu punga de castane purtată în sus ca un trofeu.

— Ce înseamnează aceasta, Sabino? Mă faci să vorbesc singură cu toți indivizii. N-am să mai merg niciodată cu tine! Ce ai acolo?

— Castane! răspunse triumfal Sabina.

— Poftim! Ai devenit imposibilă! Ce apucături mai sînt şi acestea, să cumperi pe stradă castane, ca băieții de prăvălie?

— Sînt delicioase, Annie! Nu iei şi tu? o invită cu intenție pacifică Sabina.

Annie strîmbă din nas. Cine a mai văzut-o oare pe dînsa vreodată mîncînd castane pe stradă? Sabina strînse din umeri la acest refuz:

— N-ai decît! Cînd strîmbi aşa din buze, parcă eşti Boțocan cînd musteceşte...

— Am să te spun lui maman. Nu te mai iau niciodată cu mine. Mă compromiți...

— Şi eu am să te spun lui maman că acostezi pe stradă domni cu căciulă brumărie. Să văd, cum ai să te explici?... Mai bine ia o castană şi hai să ne împăcăm, Annie!

— Lasă, că ajungem acasă şi mai vorbim noi, domnişoară! amenință Ana.

— Sigur că o să ajungem. Şi sigur că o să mai vorbim. Eu nu-s ca tine, să stau înțepată toată ziua, fiindcă m-a respins aşa de brutal un domn cu atît de superbă căciulă brumărie!

Ana o fulgeră cu privirea. Sabina, nepăsătoare, începu să dezgheoace coaja unei castane, muşcînd din fructul făinos, parfumat şi cald.

În aerul aspru al iernei, mirosul era însă mai ațîțător. Ion Ozun, care asistase la scenă rezemat de vitrina Librăriei Alcalay, simți o năvalnică amețeală împăienjenindu-i privirea, fără nici o drojdie de energie şi nici un disponibil de tinerească voie bună, ca să se bucure de pitorescul episodului. Se împliniseră de aseară patruzeci şi opt de ore de cînd nu mîncase. Devenise aerian. Iar cînd mulțumea cerului şi misterioaselor legi ale sucurilor gastrice că stomacul, descurajat de atîta aşteptare, se îndurase să-şi descleşteze gheara dureroasă a foamei, mirosul acesta cald şi pofticios îi stîrnise din nou lihneala ațipită. Se uită cu ciudă la copila în sveterul alb de lînă, cu patinele atîrnate pe braț şi cu obrazul îmbu-

jorat de frig. Nu recunoştea sora studentului din noaptea cînd a sosit în Bucureşti şi cînd trenul se oprise aproape de intrare în Gara de Nord, fiindcă strivise sub roţi o necunoscută. Vedea numai o odraslă alintată de oameni sătui şi o îngloba în aversiunea lui de flămînd.

— Castanele! Faine castanele!

Măcar cinci lei de-ar găsi într-un fund de buzunar, o hîrtie ruptă, preţul unei jumătăţi de pîini!

— Calde castanele! Faine castanele!

Stăruitor, mirosul fructelor coapte se înălţa din cuptorul improvizat. Alţi trecători se opreau, aşteptau rest, porneau ţinînd cornetul între degete şi schimbau mîna cînd se frigeau prin hîrtia subţire.

Ţigănuşul îşi dogorea la jăratic palmele roze, ca palmele de maimuţă ori de senegambez. Cu o ascuţime precoce, ştia cărui trecător să-i reteze mersul grăbit.

— Coapte castanele! Faine castanele!

Ion Ozun se mută din acest loc al supliciului.

Porni în sus, pe Calea Victoriei. Bătu talpa mai apăsat, să-şi dezmorţească vîrful degetelor în pantofii pirpirii.

Nu avea ochi pentru frumuseţea acestei dimineţi senine de iarnă, cu cerul sticlos şi cu văzduhul deodată purificat. Nici pentru trecătorii curgînd împotrivă-i: bărbaţi înfăşuraţi în blănuri, femei rîzînd şi vorbind sonor. În privirea dilatată

de tortura foamei, ca într-un început de delir, se perindau ciudat şi spasmodic numai oameni sătui, sătui, sătui...

Prin uşa băcăniilor cu aperitive, cînd se căsca să primească înlăuntru un client vînăt de ger, năvălea miros de peşte şi de cafea, de şuncă şi de măsline, de costiță afumată şi de portocale. Mirosul băcăniilor din belşug îndopate cu toate trufandalele culese din toate unghiurile lumii. La „Dragomir", atîrnau iepuri şi fazani cu picuri de sînge înghețat în nări. Un coş de crevete. Un snop de banane. Castraveți verzi şi struguri de Constantinopol. O langustă vie, ca o reclamă de văpsea lăcuită, mişcîndu-şi mustățile uriaşe. Şi fructe bizare şi aurii de tropice, culcate delicat în sicriuşe fine de papură, pe căpătîi capitonat.

Ion Ozun vedea cu stranie limpezime bărci fugărind pe oceanul brumos bancurile de sardele. Plantatori cu pălării conice supraveghind negri cu încărcate coşuri pe umeri. Un vînător cu puşca la ochi, în codru nins de brad. Vapoare şi gări, fabrici şi orezarii inundate, tot tumultul planetei, cu porturi şi hamali, cu hale imense şi cu abatorii, cu uscătorii de fructe şi acvarii de păstrăvi, cu minusculi arbuşti de mirodenii şi cu moruni giganți atîrnați în cîrlige. Tot ce fauna şi flora celor cinci continente oferă în pămînt, pe pămînt, în apă şi în văzduh. Tot ce oamenii celor cinci rase cară de sub toate latitudinile, încarcă, vînează, pescuiesc, cultivă cu savante rafinamente şi adună pentru belşugul acesta al rafturilor de băcănii. Fiecare cutie, fiecare ladă, fiecare sac a călătorit din alt capăt de lume, ca să ajungă aci şi să-i

ațițe nările și privirea flămîndă. Niciodată n-a cugetat ce univers variat și pitoresc poate încăpea într-un raft de prăvălie. Și, mai ales, ce univers savuros! Există fericiți care găsesc o pungă în zăpadă. Alții, pe care îi caută cu telegramele o moștenire. Există și acei care-au învățat curajul să ceară.

Un băiat cu șorț alb aleargă cu două franzele rumene și calde în brațe. Este oare un parfum mai amețitor ca mirosul de pîine caldă? Cînd o frîngi în două, se înalță un abur copt și bun, cum n-a urzit încă divinitatea nicăiri un fruct cu aromă mai dulce. În cîte case, în cîte mii de case din acest București nu se află astăzi bucăți de pîine aruncate la gunoi? Bucăți mari de pîine, felii abia atinse. Ei mîncau acasă, la mătușa lui, care l-a crescut, numai pîine neagră. Poate fi ceva mai bun, ca o felie de pîine neagră cu unt? Felia de dimineață, înainte de a pleca la școală. Bătrîna îl învăța întotdeauna să nu arunce fărimiturile în foc, fiindcă e păcat. Le semăna în prag, pentru păsările cerului. O dată a înșelat-o. Îl trimisese să arunce rămășițele afară. Era ger ca acum și era noapte. Îi era frică și-i era frig. A ieșit în antreu cu pumnul de fărimituri, s-a prefăcut că deschide ușa de afară, dar le-a zvîrlit în gura sobei din săliță. Îndată s-a împrăștiat un miros de pîine arsă, parcă pentru a dovedi fără întîrziere că nici un păcat nu poate rămîne ascuns. A închis repede ușa și a început să vorbească vrute și nevrute, ca să abată atenția bătrânei în altă parte.

Bătrîna a ridicat ochii de pe împletitură, și o clipă ingliţile au stat.

— Nu-ți pare ție, Ionel, că miroase a pîine arsă?

— Da de unde! a mințit fără să roşească, adulmecînd cu nările ca un capău. Ți se pare matale...

I-a spus Ionel. Îi spunea Ionel.

Acum, nicăieri nu mai e nimeni să-i rostească numele cu o dezmierdare chiar cînd îl mustra. Acum e cel mai singur om din acest oraş. Cel mai singur şi cel mai flămînd, cum nici cerşetorii în zdrențe nu sînt. Niciodată n-a crezut că într-adevăr se poate muri de foame. Unchiu-său, Tăsică, grefierul, îl povățuia amărît:

— Lasă, măi băiete, prostiile acestea cu scrisul şi cu alte năzbâtii, că ai să mori de foame cu ele! Mai degrabă învață un meşteşug sau oploşeşte-te într-o slujbă!...

Atunci zîmbea cu dispreț de asemenea idei nătîngi ale unui biet moşneag înapoiat. Acum i-a pus şi bastonul lui amanet. Bastonul cu cap de rață sculptat în fildeş. A vîndut tot, a amanetat tot: ceasul, rîndul celălalt de haine, cărțile. Tot pe ce a putut căpăta un ban. Iar de două zile rabdă de foame. Alungat de foame din bursucăria lui chir Panaioti de gerul care i-a înghețat şi cerneala în călimară şi, în nădejdea că printr-o minune cineva ar mai putea avea nevoie de manuscrisele lui, de brațele lui, de puțina lui învățătură. Gîndeşte: „Printr-o minune!" Şi într-adevăr a început să-i pară că numai o minune mai poate curma vraja aceasta rea. Cît a avut lemne, cel puțin se aşeza la scris pînă în miezul nopții. Cînd s-au terminat, zăcea zgribulit în aşternut. Cră-

ciunul l-a făcut cu banii de pe hainele vîndute. Anul nou, cu un singur pol căpătat pe baston, atît i-a dat, şi poate i-a dat cămătarul şi-atîta numai fiindcă îi citise în ochi implorarea deznădăjduită. Au şi cămătarii uneori inimă! Sau poate că bastonul preţuia înzecit, ca o autentică piesă de muzeu pentru colecţionari. Măcar de n-ar fi dăruit în mod stupid colecţia lui de timbre poştale, împărţind-o tuturor plodurilor din mahalaua lui înainte de plecare, ca să nu-l uite...

Bică Tomescu e în turneu. De acolo-i trimite cărţi poştale ilustrate cu voioase salutări de la chefuri şi cu semnăturile necunoscute ale altor voioşi conmeseni. Mirel Alcaz, abia întors de la congrese şi conferinţe peste hotare, l-a amînat din nou. Toate revistele i-au primit cu indiferenţă manuscrisele, poftindu-l să treacă peste o săptămână ori două. Mai sînt cinci zile şi expiră chiria. Atunci chir Panaioti îi va scoate lădiţa cu restul de rufe în stradă şi nu-i mai rămîne decît să degere culcat într-un vagon la triaj ori pe o bancă în Cişmigiu, cum mor vagabonzii.

Un claxon de automobil îl alungă pe trotuar. În maşina închisă recunoscu pe bancherul Alfred Goldamm, Fredy, alături de soaţa cu părul roşcat, cuibărită în blană scumpă şi caldă. Rîdea de ceva şi amîndoi erau bucălaţi, rotunzi, albi şi graşi, de o grăsime respingătoare. De o prosperitate animalică şi nesimţită. Aşa cum sînt acum toţi trecătorii care-l împing, îl ghiontesc, îi aruncă priviri duşmănoase ori nepăsătoare în goana lor biciuită de ger.

Cînd a sosit aci, în hotărîrile lui naive şi tinere, voia să-i cucerească pe toţi, uimindu-i. Să le zguduie nepăsarea cu scrisul lui, cu lumea adusă de el, care avea să le îmblînzească omenia, învăţîndu-l să vadă tot ce poarta viaţa cu ea, nedrept, dureros, monstruos... El nu ura atunci pe nimeni, fiindcă în fiecare seamăn descifra o suferinţă secretă. Scrisul lui şi-l voia ca un balsam vindecător. Şi dacă avea să cucerească tot ce-l mînase aci: nume, glorie şi bani, cucerirea şi-o imaginase cu o luptă vitează şi graţioasă, după care se va întoarce surîzînd ca un şampion de scrimă, să mulţumească aplauzelor de sus şi de jos.

Acum ar fi vrut o biruinţă sălbatică, numai ca să-i îngenunche pe toţi, să le arunce în faţă tot dezgustul şi să-i biciuiască şuierător pentru nesimţirea lor de sătui. Cu dureroasă surpriză, învăţa să dispreţuiască şi să urască. Foamea îi încleşta pumnii în adîncul rece al buzunarilor.

La palat, ceasul arăta unsprezece. Se întoarse grăbit, ca un om care şi-a amintit ceva, ca să nu pară că hoinăreşte fără nici o ţintă precisă după ce străbătuse de şase ori acelaşi drum. În faţa hotelului „Continental” se hotărîse să intre şi să se încălzească în hol.

Întrebă portarul la întîmplare:

— Domnul Constantinescu, de la Botoşani, e în cameră?

Portarul nu mai cercetă tabloul cu chei:

— Nu trage la noi nici un domn Constantinescu de la

Botoşani! Poate vreți să spuneți Dimitrie Constantinescu de la Craiova, un domn înalt cu barbă? Sau poate domnu deputat Armand Constantinescu de la Girgiu...

— Nu, nu! stărui cu toată convingerea Ion Ozun. Constantinescu de la Botoşani! Mă mir că n-a sosit. Uite, mi-a scris aci şi mi-a dat întîlnire!

Spre deplină argumentare, pipăi un plic din buzunar şi păru foarte contrariat de această inexactitate a domnului Constantinescu de la Botoşani.

— Poate soseşte acum! se dădu cu părerea portarul binevoitor. Este un tren de Moldova, la douăsprezece. Treceți mai tîrziu...

Ion Ozun se arătă foarte încurcat şi, ca după o complicată chibzuială lăuntrică, decise:

— Mai bine aştept! N-aş vrea să-l scap.

— Poftiți! arătă portarul jilțurile de pai, şi se întoarse la condicile sale.

— Uf! răsuflă Ion Ozun, alegînd scaunul cel mai aproape de calorifer şi instalîndu-se picior peste picior.

Căldura îl cuprinse îndată şi îndată văzu existența mai trandafiriu.

Coborau şi urcau, intrînd şi ieşind, pasageri grăbiți. Alții se strîngeau într-un colț să şoptească:

— Ia-l pe Horoviț şi mergi numaidecît la minister! Vezi,

urmăreşte hîrtia pînă la ieşire! Şi nu dai banii decît cînd ai ordinul la mînă! Altfel, te-ai ars!

O doamnă intră încărcată de pachete şi, după ce le lăsă portarului, se aşeză pe jilțul din față, începînd să ronțăie pastile de ciocolată dintr-o cutie rotundă. Ion Ozun o privi cu un început de sfîrşeală. Doamna surîse cochet, socotind privirea un omagiu adus frumuseții sale planturoase.

„Are un cap de cafea cu lapte!” gîndi Ion Ozun cu dezgust. Nu ştia unde a citit aceasta foarte de curînd. Dar recunoscu că autorul observației avea toată dreptatea. Există într-adevăr o mutră specială a femeilor care se hrănesc cu cafea cu lapte. Molîie şi fără caracter. Lui nu i-a plăcut niciodată cafeaua cu lapte. Dar, ca niciodată, imaginea unei ceşti de cafea cu lapte, răcită şi cu pielița creață deasupra, în loc să-i apară respingătoare, îi scurmă stomacul cu unghii de fier.

Doamna cu pastile de ciocolată surîdea suav. Îşi scosese oglinda, roşul şi pudra, renovîndu-şi fațada. Ion Ozun o privi asasin.

— Ce faci aici, bre Ozun, bre?

Înainte-i, se propti bucuros Țilică Anastasiu, avocat din urbea lui, numit de concetățeni „Țilică Găliganul” din pricina staturii, şi „Țilică Incident” din pricina măiestriei de chițibuşar al procedurei. Era voios şi purta subsuoară un ghiozdan doldora.

Ion Ozun rosti cu glas de agonie:

— Ce să fac, coane Țilică? Aştept pe cineva.

— Ei, bravo! Te-nvîrți, ai?

Economisind vorba, Ion Ozun făcu un gest modest, adică: „aşa şi-aşa”.

— Ei, bravo! Bravo ție! Ți-am spus eu că nu făcea pentru tine să te pierzi în porcăria noastră de tîrg. Va să zică îi tragi la gazetă zdravăn! făcu dintr-un ochi complice, fiindcă ştia că Ion Ozun a plecat din urbea natală să-şi facă o strălucită carieră în presă.

— Mnde! repetă Ion Ozun gestul care însemna „aşa şi-aşa”.

— Ei, ca la început, înțeleg perfect! înțelesese şi asta Țilică Incident. Dacă nu curge, pică! Pînă ce prinzi cheag... Astăzi cu gazetăria se cîştigă bune parale. Nu mai fă pe modestul! Parcă te văd mîine-poimîine că nu-ți mai ajunge nimeni nici cu prăjina la nas! Şi pe cine aştepți?

— Un prieten, care trebuie să vie din moment în moment... afirmă cu toată convingerea Ion Ozun, mai mult la adresa portarului decît pentru cel care întrebase.

— Ei, bravo! La revedere atunci...

Şi de la uşă, întorcîndu-se pe jumătate:

— Păcat că nu eşti liber. Te-aş fi invitat să iei dejunul cu mine, să-ți mai spun cîte ceva din tîrgul nostru, să le pui la gazetă. Trebuie dat la cap briganzilor!

Spuse şi trînti uşa.

Ion Ozun rămase în jilț, neclintit, ca un condamnat la electrocutare pe scaunul de execuție.

Aceasta nu şi-o mai imaginase! Îi venea să alerge după celălalt, să-i mărturisească fără înconjur că nu aşteaptă pe nimeni, că n-a aşteptat niciodată pe nimeni, sau că renunță la întîlnirea cu prietenul închipuit numai ca să afle ştirile senzaționale din urbea natală şi, mai ales, să nu refuze invitația la masă. Dar Țilică Găliganul, zis şi Incident, era departe, şi Ion Ozun nici nu ştia măcar la ce restaurant ia dejunul, ca să dea peste dînsul ca din întîmplare.

„Sînt un idiot! se mustră de unul singur. Un imbecil! Niciodată n-am să fac vreo ispravă în viață! Idiot! Triplu, cvadruplu idiot!"

Apoi, ca să se răcorească, autoritar ca la dînsul acasă, strigă la un domn care intrase împingînd uşa cu piciorul şi lăsînd-o întredeschisă:

— Uşa, domnule, uşa!

Domnul, docil, se întoarse şi închise uşa. Ion Ozun văzu în acest simplu fapt dovada că pentru a fi ascultat e nevoie numai să ceri sau să porunceşti cu îndestulă autoritate. Descoperirea îi dădu curaj. Va merge la Mirel Alcaz, va merge la Teofil Steriu şi va pretinde ceea ce pînă acum ceruse modest şi timid.

Căldura caloriferului îl dezmorțise. Se dădu mai aproape, să înmagazineze o ultimă provizie de calorii. Iar cînd îşi simți spatele destul de dogorit, se ridică.

— Nu mai aşteptaţi? ghici portarul. Dacă soseşte domnul Constantinescu îi spun că l-aţi aşteptat. Numele dumneavoastră?

— Nu importă! vorbi cu siguranţă Ion Ozun. Destul să ştie că l-am aşteptat, are să-şi închipuie el cine!

Ion Ozun trecu pe lîngă doamna cu pastilele de ciocolată fără să-i arunce nici o privire. Ieşi, lăsînd în urmă uşa deschisă.

Gerul îl întîmpină cu un asalt de înţepături acide. Înteţi paşii. Mergînd în acelaşi ritm repede şi bătăios, recapitula anticipat conversaţia dintre el şi Mirel Alcaz, dintre el şi Teofil Steriu. Totul îi păru din nou simplu şi realizabil. Secretul era acesta: să pretindă, nu să ceară milog. La ziarul unde lucra Mirel Alcaz, unul din oamenii de serviciu îi deschise uşa de la sala de aşteptare. Îl cunoştea şi ştia pe cine caută. Îl cunoşteau acum toţi, de cînd tot stîrcea pe la uşi.

— Domnul Alcaz e în conferinţă cu domnul director. Cînd termină, vă anunţ.

Sala de aşteptare era tixită ca o anticameră de minister. Ion Ozun se aşeză lîngă un omuleţ bărbos ca un gnom şi gînditor ca un inventator nefericit ce era. Îl cunoştea şi pe acesta. Îl întîlnea întotdeauna prezent la aceleaşi ore. Se recomandase odată şi-i povestise necazul. De treizeci de ani născocea tot soiul de lucruri importante şi simple. De treizeci de ani colecţiona brevete, şi nimeni nu voia să i le ia

în seamnă. Frîne de tren, îngrăşăminte chimice, substanțe care fac pînza incombustibilă, aparate de ras automat, tocuri de scris cu două cerneli — „apeşi butonul aici, scrie cu roşu; apeşi dincoace, curge din rezervor cerneală albăstrie” — mingi care nu se pot sparge, secerătoare-plug şi elicopterul care n-are nevoie de teren pentru aterizaj. Treizeci de brevete în treizeci de ani nu împiedicau mulțimea obtuză şi oarbă să are tot cu plugurile vechi, să scrie tot cu tocurile lor imperfecte, să se urce în trenurile care se sfarmă în accidente cum se turtesc cutiile de chibrituri sub talpă. De un an descoperise că o fabrică de arme germană i-a „furat” invențiunea lui de puşcă automată, şi de atunci nu se găsea un singur om de curaj să protesteze şi să dea pe față tîlhăria.

— Toți sînt vînduți, domnule! Pe toți i-a cumpărat! îl încredințase maniacul pe Ion Ozun în şoaptă, privind pe furiş, să vadă dacă nu-l ascultă vreun spion cumpărat de duşmanii coalizați împotriva lui.

Acum inventatorul nenorocos şi bărbos era cufundat în gînduri, sugînd un capăt de havană stins, iar Ion Ozun se bucură că nu va fi silit să-i asculte descripția unei alte născociri care-ar schimba într-un singur an fața lumii.

Se aşeză şi privi tovarăşii de aşteptare. Erau înalți şi scunzi, bătrîni şi tineri, zdrențăroşi şi eleganți. Unii fumînd, alții citind ziare, unii însemnînd o notă pe foaie de hîrtie îndoită pe genunchi, alții puricînd cu mare atenție planisfera cu

direcția alizeelor şi musonilor, agățată, nu se ştie de ce, în perete, ca în sala de aşteptare a unei companii de navigație. Toți respirau un aer greu, în care îşi dăduseră întîlnire toate miasmele, de naftalină şi de violete, de blană şi de pudră Coty, de sudoare şi lac de unghii, de stofă plouată şi de trabuc, de cerneală de tipar şi pastile de mintă.

Leşinul de la stomac îi împăinjeni din nou privirea. Se temu să nu cadă şi, cu o încordare, se ridică. Nu mîncase de două zile pe a treia, şi totuşi îi venea să verse... Îl înspăimîntă gîndul unei scene absurde: el lungit la pământ, toți agitîndu-se în jurul lui, dînd sfaturi, deschizîndu-l la gît şi frecționîndu-l, chemînd Salvarea. Dacă l-ar descheia, i-ar găsi cămaşa murdară. După asemenea spectacol n-ar mai putea intra niciodată aci. L-ar crede epileptic, sinucigaş, simulator, cine ştie ce! Nimeni nu şi-ar închipui că e singurul om din Bucureşti care n-a mîncat de aproape trei zile şi care nu are un singur leu în fundul unui buzunar, măcar o monedă turtită, ciocănită şi scoasă din uz.

Silindu-se să calce drept, ieşi în antret. Ceru servitorului un pahar cu apă. Apa îi căzu bulgăr de gheață în stomacul gol. Dar îl învioră. Servitorul aştepta poate bacşiş, căci nu se mişca, ținînd paharul deşert pe tavă.

Ion Ozun îşi hotărî să-l copleşească în fiecare zi cu bacşişuri princiare, cînd va intra şi el în angrenajul acestei uzine în care se fabrică opinia publică. Atunci cînd va avea şi el

un birou separat, cu telefon de masă, cînd îl vor aştepta şi pe el inventatori nenorocoşi cu fruntea genială sau femei cu unghiile lăcuite cu oja care miroasă a sirop de zmeură. Se căută în buzunar şi făcu foarte surprins:

— N-am mărunte acum. Cum te cheamă?

— Neculai...

— N-am mărunte, Neculai!

— Lăsați! spuse omul cu tava. Pe urmă, tot el, binevoitor:

— Poate mai bine vrei să aştepți în birou la domnul Alcaz. Nu-i nimeni la dumnealui.

— Tocmai asta voiam să...

— Poftiți după mine!

Cel dintîi lucru care-i atrase privirea în biroul lui Mirel Alcaz fu un serviciu de ceai cu paharul golit. Cînd rămase singur, pipăi ceainicul. Era cald încă. Îl clătină. Mai clincheti ceva pe fund. Se mai afla şi un pătrat de zahăr, îl puse în gură. Dădu restul de ceai călduț pe gît. Şi numai după aceea se aşeză să aştepte, sugînd bucata de zahăr, fără grabă, ca să dureze cît mai mult.

O înghiți în silă, înecîndu-se cu o mişcare din gît ca struțul, cînd uşa se deschise. Dar glasul dinlăuntru chemă:

— Încă ceva, Alcaz...

— Ordin, patroane!

Uşa rămase întredeschisă. Ion Ozun ascultă fără să vrea dialogul dintre „patron” şi Mirel Alcaz.

— Urmăreşte chestia Osias-Mladoveanu—Banca Continentală. E vorba să-i aresteze. Ai aflat ceva nou?

— L-am sondat pe Gică Elefterescu. Imposibil să scot ceva de la el, patroane.

— Hm! mormăi contrariat glasul directorului. Nu pricep jocul lui Elefterescu. Ce interes are să provoace un scandal acum, după ce abia a scăpat guvernul atît de ieftin pe chestia împrumutului?

— Interesele pot fi multe, patroane! Gică Elefterescu arată prea vesel ca să nu pregătească vreo farsă urîtă. Cînd l-am întrebat, a strîns din umeri. „Dragă Mirel, îmi spunea, eu las Parchetul să-şi facă datoria. Nici nu vreau să mă amestec. Şi voi la ziar puteți tipări tot ce ştiți, ce aflați, ce adulmecați, ce presupuneți. Nu mă supăr.” Prea insista să dăm publicitate scandalului ca să nu intre şi aceasta în calculele lui...

— Aceasta-i mai prost! rosti tot atît de contrariată vocea patronului. Cu Osias sînt prieten. Mladoveanu a servit întotdeauna gazeta. Iar de Banca Continentală ne leagă interese. Nu-i putem arunca peste bord pînă ce nu aflăm ce urmăreşte Elefterescu. Poate e numai o manevră de intimidare. Îl strînge în chingi, ca să obțină cine ştie ce...

— În orice caz, cu procurorul acesta general are să-i fie greu să dea îndărăt, chiar cînd o vrea. Lucrează turceşte!

— Cine e, în definitiv, acest Lipan? Eu nu pricep de unde l-a scos! se miră glasul directorului.

— Un ciufut! Un tip de provincie. Trebuie să fie un ambițios care vrea să-şi facă rapid cariera. N-ar fi de mirare să-l vedem deschizînd două-trei afaceri scandaloase ca să-şi facă atmosferă şi pe urmă să-şi dea demisia, să se înscrie la țărănişti ori la averescani şi să se apuce de politică la toartă. Am mai văzut noi virtuoşi d-ăştia.

— Ca Bancea...

— Ca Bancea, şi ca Ionescu-Ialomița, şi ca Drugan. Sînt, slavă Domnului, destui!

— Oricum ar fi, un lucru te rog, Alcaz! Cea mai mare prudență. Nu trebuie să facem nici jocul lui Elefterescu, dar nici să ne angajăm prea mult pentru Osias-Mladoveanu—Banca Continentală. Navigăm între două ape, pînă vedem care barcă trage la fund. Iar despre acest Lipan, nici un cuvînt. N-avem nici un interes să-i servim publicitate gratuită.

— Zis şi făcut, patroane!

Paşii lui Alcaz se apropiară de uşă. Dar glasul directorului îl chemă din nou înapoi. De astă dată mai ridicat şi mai sever:

— Alcaz!

— ...

— Voiam să evit o chestiune penibilă. Însă mă sileşti a treia oară să-ți spun, fiindcă văd că se repetă a treia oară. Tu ai dat reportajului cu remanierea lui Goancea de la Domenii?

— Eu. Adică, în sfîrşit, eu... sună, imperceptibil şovăind, glasul lui Alcaz.

— Adică? Adică l-ai adus la gazetă confecționat gata de Tomulescu, care-i vînează portofoliul. La mine nu merg astea! Tot reportajul e inventat. Şi e inventat idiot! Întîi, ai făcut un *tort*[12] gazetei. Pe urmă, altul mie, personal. Ştii bine că Goancea e văr cu nevastă-mea şi nu mai era nevoie să ți-o spun că trebuieşte menajat. Nu te întreb cît ai încasat de la Tomulescu. Înțeleg afacerile voastre, dar totul are o limită. E a treia oară cînd se întîmplă. A patra oară să ştii că...

— Dar, patroane... protestă glasul lui Alcaz cu un accent vinovat şi umil, pe care Ion Ozun nu şi l-ar fi închipuit de la un om cunoscînd atîta lume, tutuind atîtea celebrități şi împărțind cu atîta grație atîtea zîmbete şi saluturi

— Nici un patron! Eu nu permit să vă faceți în casa mea toate mendrele! Eu sînt stăpîn, şi dorința mea trebuie să fie ordin! Aceasta e! tună glasul directorului, punctînd încheierea cu un pumn în birou.

Spre surpriza lui Ion Ozun, Alcaz rămase mut dincolo de uşă.

---

[12] Un necaz (fr.).

— Ce mai aştepţi? Am terminat. Şi a patra oară, sistemul meu: Pălăria şi bastonul, adio şi n-am cuvinte! Eu n-am nevoie aci de intriganţi. Vezi acum de-mi fă una la fel cu Osias-Mladoveanu...

Intrînd, Mirel Alcaz făcu o mişcare de surprindere neplăcută cînd dădu cu ochii de Ion Ozun. Începea să-l plictisească prezenţa aceasta stăruitoare. Se întreba dacă va fi auzit ori nu, prin uşa întredeschisă, cuvintele răstite ale directorului.

— Tot pe aci? interogă cu răceală.

— Tot! Crede, că m-am săturat şi eu...

— Ce pot să-ţi fac, *mon cher ami*? N-ai noroc şi pace. Prăvălia noastră e complectată. Chiar azi am vorbit cu patronul. Ai auzit cum zbiera? El vrea să suprime locuri, nu să mai facem angajamente. Ţi-am spus singura soluţie, dacă-ţi convine. Lucrezi trei-patru luni fără salar, de încercare. Mai pe lîngă secretariat, mai pe lîngă reporterii ceilalţi. Dacă te afirmi şi te impui, au să te tragă ei de mînecă.

— Puteai să mă previi de aceasta de la început. Am pierdut timpul! se plînse Ion Ozun.

— Puteam. Multe puteam! Uite ce e, şi să ne lămurim, întreabă pe toată lumea. Eu sînt omul cel mai serviabil cu putinţă. Nu mi s-a adresat nimeni, să plece nesatisfăcut. Ai văzut cum te-am primit. Dar nu mai înţeleg ce vrei dumneata! Gazetar din pămînt nu te pot face! E un meşteşug care trebuie învăţat. Te-am rugat să aştepţi. Pînă una-alta,

ți-am spus să mergi cu mine la Interne. Îți făceam rost de cîteva mii de lei de la O.P., ca să ai un fond de rezistență. Ai refuzat.

— Nu ceream pomană.

— Aceasta nu-i pomană. Toată lumea ia de la O.P.

— Vreau să muncesc cinstit, domnule Alcaz! Eu am apelat la dumneata numai ca să-mi dai ocazie să muncesc şi să arăt la ce sînt bun.

— Foarte frumos! Foarte onorabil! Foarte lăudabil! Cu singura rezervă că eu nu sînt un oficiu de plasare.

Mirel Alcaz trase înainte blocul de hîrtie şi începu să scrie, arătînd astfel că a încheiat discuția. Scriind şi ştergînd, nu-şi putea alunga întrebarea, iritantă ca un bîzîit de viespe cînd dă tîrcoale: „Cine i-o fi suflat patronului povestea cu Tomulescu? Există, desigur, în redacție o canalie care mă lucrează.” Ion Ozun simți lacrimi în ochi şi întoarse capul spre fereastră, ca să le ascundă. Cînd privirea îi fu uscată, îşi luă ziua bună.

— În orice caz, te rog să mă ierți că te-am deranjat de atîtea ori...

— Fără supărare! rosti Mirel Alcaz, scriind înainte, cu fruntea plecată.

Iar cînd uşa se închise, sună. Porunci servitorului:

— Neculai! De cîte ori mai vine domnul acesta care a

plecat, spui că nu sînt aici. A început să mă plictisească individul! Ai înțeles? Ziua, noaptea, seara, oricînd, sînt plecat! Ai înțeles?

— Am înțeles.

Ion Ozun se opri în stradă, nehotărît încotro să apuce. Un vînt subțire şi tăios începuse să spulbere zăpada fină. Era ora mesei. Trecătorii se răsuceau în călcîiul şoşonilor, întorcînd spatele vîntului, purtînd pachete, făcînd semne automobilelor să oprească. Din uşa unui restaurant potopi miros de mîncări calde. Mai ațîțător decît toate, miros de varză prăjită. Se rezemă de perete. O țigancă, încotoşmată în trei rînduri de boarfe, întinse ghearele vinete:

— Fă-ți pomană, boierule! Numai doi lei, boierule, că mi-a murit hun cophil!...

— Lasă-mă! N-am!

— Auoleo, zgîrcit mai heşti, urîtule!...

Ion Ozun porni împleticindu-se, cu senzația că nici oamenii, nici clădirile n-au relief înainte-i. În ultimele două luni, mai răbdase de foame cîte o jumătate de zi, cîte o zi chiar, niciodată atît ca acum. Diseară se împlinesc trei zile de cînd a băut ultimul ceai cu patru, nu, cu şase chifle. Se uita şi chelnerul curios. Restul de apă caldă golit adineauri din paharul lui Alcaz şi pătratul de zahăr i-au ațîțat foamea mai crunt. Îl îndeamnă gînduri absurde: să intre într-un restaurant, să se aşeze la masă, să mănînce zdravăn

şi pe urmă să spună că a uitat punga acasă. Patronii de restaurant au tot interesul să evite un scandal. Dar pentru aceasta e nevoie de curaj, şi el şi-a sleit tot curajul.

Se tîrî de la un hotel la altul, căutînd domnul imaginar, Constantinescu, de la Botoşani. Se încălzi astfel la toate hotelurile care aveau hol cu jilţuri confortabile şi calorifer. Cu o ameţeală care-l făcea să calce împleticindu-se şi să se bîlbîie ca după o noapte de băutură, inventă alţi prieteni iluştri şi inexacţi la întîlnire: Grigore Alexandrescu, Vasile Chiova, Veniamin Costachi, St. O. Iosif. În unele holuri aţipea de-a binelea, toropit de căldura uscată.

Aşa îl cuprinse noaptea, şi noaptea îl înfricoşă. Avea groază de încăperea lui îngheţată, unde se va întinde flămînd şi zgribulit, sub plapoma glacială, ca îndată ce-a închis ochii să-i apară vedenii de delir. Gerul polar amorţise gîndacii dezgustători în cotloanele lor. Dar altă tortură îi rezerva acum întunericul. Aflase că în camera aceea, în iarna trecută, îşi făcuse seamă o femeie săracă şi străină. Era, după spusele lui chir Panaioti, o femeie fără vîrstă şi fără frumuseţe, îmbrăcată în vestminte fumurii. Nu ştia bine de unde venise, nici ce suferinţă curmase cu ceaşca de otravă. Iar acum, noaptea, umbra necunoscutei se desfăcea din unghere.. Prin somn, Ion Ozun o vedea plecîndu-se asupra pernelor, cercetîndu-i faţa, agitîndu-l cu un deget rece de os. Şi visurile lui erau chinuite de această prezenţă impalpabilă şi năbuşitoare.

O dată cu noaptea, viscolul se îndîrjea. Vîntul subțire adusese nori plini, se înverşuna, rostogolind uriaşe talazuri de ninsoare. Trecătorii goneau împuținați pe străzile deşertate. Tot oraşul fu cutreierat de stihiile duşmănoase ale viforului, dezlănțuindu-se cu prelungi chiote deasupra ulițelor, înfundîndu-se în ganguri, zgîlțîind uşile şi smulgînd tinichelele firmelor. Ion Ozun trecu pe lîngă ferestrele cafenelelor luminate, unde se vedeau dincolo de geamul cu ferigi de gheață umbre gesticulînd şi golind băuturi fierbinți.

Trecu pe lîngă sute şi sute de alte ferestre, cu perdelele trase şi cu lumini bune, unde oamenii se refugiaseră de urgia de afară în încăperi calde, în scaune trase la gura sobei, în culcuşuri moi, mirosind a olandă proaspăt călcată. Pe alocuri, surd, străbătea cîntul unui clavir. Se profila pe perdea silueta unei femei, depărtîndu-se şi apărînd. Gestul unei țigări duse la buze. Şi totul din nou era suprimat de cortina unui alt val de ninsoare, smuls de pe acoperişuri, tîrît din piețe, măturat dintr-un capăt în altul de stradă. Becurile se balansau, clipind, gata să se stingă sau poate gata să cadă. Tramvaiele duruiau goale, cu scrîşnet sinistru de fier.

Aproape de casă, Ion Ozun se opri gîfîînd. Nu-şi mai simțea picioarele, nu-şi mai simțea mîinile. Avea senzația că vârful urechilor a devenit sfărmicios ca porțelanul şi că o singură atingere ar sparge sfircul în zeci de bucăți. Se opri să se încălzească. În mijlocul străzii, după un paravan de scînduri, ardea o floare electrică. O floare stranie. Flacăra unui aparat de lipit țevi, fier, or altceva. Pămîntul era săpat.

Cuburile de granit, desfundate. Un om ghemuit, cu genunchii la bărbie, mînca o bucată de pîine şi de slănină, ferit de viscol, în dosul peretelui de scînduri. Ion Ozun întinse pe rînd, spre dogoarea flăcării talpa ghetelor, latul palmelor, obrazul cu ochii înlăcrimați de ger.

— Grozavă mînia lui Dumnezeu! vorbi omul, cu bucata în gură, trăgîndu-se într-o parte, să-i facă loc. Dă-te mai încoace, domnule, şi nu te apropia prea tare. Nici nu simți cînd arde. Aşa!

Ion Ozun se tupilă alături de lucrător. Mirosul de slănină afumată îl lovea drept în față. Omul tăia felii subțiri cu un briceag, le tăvălea în sare şi muşca din ele cu mare economie. Pe degetele înnegrite de cărbune şi de pilitura fierului unsoarea pusese reflexe metalice.

— Şi dumneata stai toată noaptea aici? se simți dator să întrebe ceva Ion Ozun. Întorcînd ochii leşinați de la dărăbul de pîine şi de la capătul de slănină.

— Pînă vine cealaltă echipă. Ne schimbăm două echipe pe noapte. Mîine dimineață e ordin să fie lucrarea gata.

— Greu de lucrat pe asemenea ger!

— Greu, domnule! Dar înlăuntru e mai adăpostit. Vezi şi dumneata: patru metri adîncime, nu-i glumă!

Groapa era adîncă. Rămăseseră încrucişate, unele sus, altele mai jos, numai țevile de beton şi de plumb: măruntaiele subterane ale oraşului.

— De-acum mă cobor! vorbi omul, strîngînd restul de pîine şi de slănină într-o bucată de ziar.

Şterse limba briceagului întîi cu degetele, pe urmă pe genunchiul unsuros al pantalonilor. Aşeză pachetul sub un sac împăturit, puse deasupra o piatră, ca să nu-l sufle viscolul.

— Acum, o gură de rachiu ar face multe parale! adaogă, curățindu-şi musteţile cu dosul mînei. I-ar pune capac. Iac-aşa mîncăm noi, domnule, cum apucăm şi unde ne prinde vremea. Viaţă de cîine, nu alta!

Ion Ozun dădu din cap, în semn de înţelegere şi de compătimire. Omul luă felinarul şi începu să coboare scara.

— Apoi, noapte bună! Nu te apropia prea tare, domnule! Crezi că nu arde şi, cînd colo, acasă găseşti talpa că se desface ca hîrtia.

Ion Ozun rămase singur lîngă flacăra albă şi orbitoare. Se plecă să privească în groapă. Omul, vîrît între două rînduri de ţevi, începuse să taie ceva, să lipească şi să înşurubeze ceva.

Atunci Ion Ozun se ridică. Privi împrejur. Nu era nimeni. Numai chiotul viscolului hălăduind în piaţa deşartă.

Întinse mîna sub sac, apucă pachetul cu rămăşiţa de pîine şi de slănină înfăşurată în ziar şi fugi în întuneric, strîngîndu-le, pradă, la piept.

II
VRAJA CEA REA SE DEZLEAGĂ...

— Eu m-aş mulţumi cu bani! Cu buni din plin, nu glumă! Măcar un sfert din venitul unui miliardar american. Cu bani cumperi totul. Dacă vrei glorie, dacă vrei femeie, dacă vrei puterea! spuse cel dintîi, un tînăr mărunt şi zgribulit într-un inseparabil palton fără căptuşală. Şi adăogă: Mi-aş vinde umbra, viaţa, sufletul, ca Peter Schlemil, pentru o pungă fără fund, sau ca eroul lui Balzac din *La Peau de chagrin*.

— Eu aş vrea o femeie care să mă iubească. Ea ar compensa totul! spuse al doilea, cel cu pleoapele roşii şi fără gene, cu părul rar de culoarea cînepii şi coşuri cu vîrf alb pe obraz.

— Pe mine m-ar mulțumi numai puterea! Dar o putere loială, de viață şi de moarte, să-i văd pe toți tremurînd înainte-mi şi tîrîndu-se ca viermii! Cum erau tiranii absoluți ai antichității, cum erau şefii hoardelor asiatice de năvălitori; Atila, biciul lui Dumnezeu, Gingis-Han, cel cu piramidele de-o sută de mii de cranii. Cum sînt regii triburilor africane. Cum erau seniorii feudali care spintecau pruncii servilor să-şi încălzească picioarele înlăuntru, cînd se întorceau de la vînătoare...

Toți se răsuciră uitîndu-se cu mirare la camaradul lor cu dorinți atît de crude şi neaşteptate. Căci de felul lui era un camarad timid şi milos, care nu putea trece pe lîngă un cerşetor fără să nu se oprească şi să scotocească ultimul ban din pungă.

Al patrulea, cel căruia toți îi spuneau în derîdere Filozoful, rosti:

— Nu vedeți, prieteni, ce dorim toți? Ceea ce ne lipseşte mai mult. Ni se pare că fericirea e acolo unde pentru fiecare e mai inaccesibilă. Ah, prieteni, prieteni! Dacă am desface mumiile din faşele lor şi dacă le-am stoarce în pumn inima lor de iască, tot ar mai țîşni un strop de vanitate din iasca uscată de trei-patru mii de ani!...

Teofil Steriu îşi începea dimineața cu o cafea cu lapte dublă, două chifle cu unt şi o farfurioară de caimac. Toate servite dimineața, în pat, la ora 6 precis.

Toate îl aşteptau pe mesuța de noapte.

Deschidea ochii, poate nu la zgomotul imperceptibil al paşilor pe covorul persian, ci la mirosul aburind de lapte şi de cafea. Îndată se înălța în capul oaselor, gemea satisfăcut ca un pisoi gîdilat sub guşă şi începea operațiunea care era complicată şi însemna pentru el una din puținele plăceri ale existenței, savurată pe îndelete, departe de graba veacului şi de tirania meşteşugului scriitoricesc.

Chipul cum drămăluia laptele şi cafeaua din serviciul de porțelan în doze savante, cum întindea delicat caimacul gros de pe farfurioară cu lingurița de argint dovedea o cucernicie de om care ştie să respecte tabietul stomacului. Pe urmă, îşi împreuna palmele pe pîntec, şi o jumătate de ceas mistuia cu ochii întredeschişi, cufundat în brațele jilțului, în halat, cu picioarele butucănoase îngropate în papucii de pîslă şi cu papucii îngropați în blana de urs alb.

Pe mesuță se aflau adunate scrisori şi ziare de două-trei zile în urmă. Banda ziarelor rămînea nedesfăcută. Scrisorile se înălțau vraf.

Teofil Steriu nu simțea nici o curiozitate să afle ce se petrece pe lume şi cu atît mai puțin ce-i poate scrie un necunoscut. De aceea nu deschidea decît plicurile cu scrisul dinainte cunoscut şi nu le deschidea pînă într-o săptămînă

ori două de la primire, cînd orice ştire avea vreme să se răcească şi să nu mai aştepte răspuns.

Într-o vreme, cercase să lupte împotriva năvalei de grăsime. Suprimase cafeaua cu lapte, chiflele cu unt, dejunul copios, iar dimineața o inaugura cu un sfert de oră de gimnastică, după metoda căpitanului J.P. Muller. Sistemul profesorului suedez dădu însă greş. Teofil Steriu pierduse într-o lună un kilogram la cîntar, dar pierduse şi pofta de lucru.

Perspectiva îl înspăimîntă. Îi amenința însăşi rațiunea lui de existență.

Ca atare, se resemnă tabieturilor vechi, şi în fiecare an cîntarul îi arăta un adaos de două ori trei kilograme, iar raftul librăriilor un plus de două ori trei volume. Aceasta se întîmplase cu vreo zece ani în urmă. De atunci omul şi opera crescuseră în pas egal.

În jumătatea de oră de somnolență cărnurile se revărsau trîndav în jilțul cu arcuri moi, dar cugetul lucra ager, dincolo de ceața topoarei.

Atunci Teofil Steriu hotăra cu o extraordinară luciditate destinul eroilor din acea zi. Îi logodea sau îi omora. Îi plimba prin alt veac sau îi tortura în teribile cazne sufleteşti, pe lîngă care cele ale Inchiziției rămîneau o jucărie nevinovată. Îi pedepsea neîndurat pentru nevrednicele lor păcate sau îi răsplătea generos pentru faptele lor bune şi mari.

Cînd minutarul arăta jumătatea de oră împlinită, soarta

personagiilor era irevocabil încheiată. Încheiată era şi trîndăvia pe acea zi.

Intra în cabina de baie, îşi biciuia căptuşeala adipoasă a trupului sub asprele şfichiuiri de duş. Proaspăt primenit şi îmbrăcat corect, ca un şef de birou luni dimineața, se aşeza la masa de scris, unde migălea cu necurmare pînă la douăsprezece, umplînd foile pătrate de hîrtie cu rînduri mărunte, fără adaosuri şi fără ştersături.

Servitoarea avea poruncă să nu primească pe nimeni. Pentru toată lumea, Teofil Steriu era absent. Iar telefonul ridicat din cumpănă nu răspundea chemărilor niciodată. Teofil Steriu se izola de existența universului, fiindcă nimic din toată viața altora nu-i părea vrednic de cel mai mic interes.

El scria.

Puținii prieteni care izbuteau să calce consemnul şi să pătrundă în biroul de lucru erau uimiți de goliciunea pereților şi scandalizați de lipsa unei biblioteci. Teofil Steriu nu mai tăiase o carte de douăzeci de ani. Ce putea să afle din scrisul altora? Nimic nu există pe lume nou. Dacă oamenii au început să zboare, el era încredințat că n-au să se înalțe prea sus. Dacă oamenii erau frămîntați de o îndrăzneață cugetare a unui savant, el ştia că tot ce poate gîndi un om a mai fost gîndit de alt om.

Iar ochii, cînd se ridicau de pe foile de hîrtie cu scrisul mărunt îşi stingeau îndată viața, înecați în bulzul opac de

grăsime, prin care nu străbătea nimic din arzătoarea zbatere de afară.

La ceasul douăsprezece, aşeza tocul pe suportul unde mai aşteptau o jumătate de duzină, cu peniţele proaspăt schimbate, pagina foile, le adăoga la cele de ieri şi de alaltăieri. Suna servitoarea:

— Ce ne dai astăzi, Hanţi, la masă?

Întrebarea îşi avea rost, deoarece, în orînduiala de om resemnat la singura îndestulare a stomacului, Teofil Steriu ţinea întotdeauna să anunţe din vreme stomacul de ceea ce-l poate înveseli ori mîhni. Neplăcerile erau puţine, fiindcă Hanţi era veche şi neîntrecută bucătăreasă. De altfel, măcar că era burduhoasă şi slută ca Mama-pădurii, el o şi botezase din vremuri imemoriale „*la belle Aurore*”[13] după numele celebrei mame gastronome a celebrului gastronom Brillat-Savarin.

Ea nu se supăra nici de asta, nici de nimic, căci avea o inimă de aur.

De astă dată „*la belle Aurore*”, după ce isprăvi lista mîncărilor propuse pentru acea zi, nu se dădu dusă:

— Este un domn care nu vrea să plece. Domnul acela care a fost de vreo douăzeci de ori şi v-a lăsat săptămîna trecută un pachet. Zice că aşteaptă afară, şi dacă nu-l primiţi, se culcă pe scări.

---

[13] Frumoasa Aurora (fr.).

— Ei, asta e nostim! se miră placid Teofil Steriu. Ce fel de domn e acela care se culcă pe scările oamenilor?

— Îl cheamă Ion Ozun şi spune că trebuie să-l primiţi numaidecît.

— Din ce în ce mai nostim! Cum adică, trebuie să-l primesc? se înveseli Teofil Steriu cu o scurtă lucire în ochi. O fi un nebun?

— Nebun nu-i! Dar după cum mi-a vorbit, cred că nici n-are mult.

— Uite ce e. Ia pachetul şi dă-i-l îndărăt. Vezi care pachet, că sînt mai multe. Tu le cunoşti...

Servitoarea căută pe măsuţa dintre ferestre, unde se afla un teanc de reviste, cu banda neatinsă, plicuri galbene cu manuscrise, pachete în ambalajul librăriilor.

— Aista-i! îl cunosc după sfoara roşie.

— Foarte bine. Dă-l îndărăt şi spune că nu-i nici un răspuns. Eu n-am vreme de răspunsuri.

Servitoarea ieşi cu pachetul. Teofil Steriu bătu toba în postavul biroului cu vîrful degetelor. „Ce ciudaţi sînt oamenii! gîndi. Ce are de spus un om altui om? Acesta trebuie să fie un maniac ori un copilandru, ca să se adreseze cu atîta stăruinţă unui străin.”

Afară sluga întîrzia. Pe urmă se auzi zgomot, uşa de la antreu trîntită şi în prag apăru Ion Ozun.

Era cu paltonul nins, cu ochii de viezure într-adevăr strălucind într-un nebunesc acces de disperare. Din nou nu mîncase de o zi. Într-o lună bătuse la alte uşi, vînduse traducerea unui roman-foileton, *Fiul milionarului* pentru trei sute de lei. Căpătase îndărăt banii împrumutați prietenului în turneu, împrumutase alții de la el, se hrănise numai cu pîine şi ceai.

Sfîrşise tot şi nu vedea nici o scăpare.

O revistă de avangardă îi publicase o nuvelă. Dar revista nu plătea colaborarea. Dimpotrivă, se tipărea din colecta colaboratorilor. De altminteri, parcă molipsită mortal de iremediabila lipsă de noroc a junelui şi noului colaborator, îşi încetase apariția, tocmai cînd anunța importante transformări.

Singura nădejde îi rămăsese deci numai la Teofil Steriu.

Dar acum, după ce împinsese servitoarea în uşă să intre cu sila, omul gros din jilțul biroului îl intimida.

— Domnule Teofil Steriu, gîngăvi pierzîndu-şi şirul pateticei perorații de-o sută şi de-o sută de ori pregătită, vă rog să mă iertați. Recunosc că nu e un fel civilizat de a forța uşa cuiva, însă...

— Într-adevăr, sînt de acord cu dumneata! fu de aceeaşi părere Teofil Steriu, ridicând sprîncenele şi continuînd să bată toba cu degetele în postavul biroului.

Ochii înecați în grăsime fixau cu dezaprobare picioarele

lui Ion Ozun, pline de zăpadă şi lăsînd viermişori de gheață topită pe covor. Ion Ozun înțelese privirea. Se zăpăci şi mai grozav.

— Cum aş putea să vă spun în zece cuvinte ce m-a mînat la dumneata, domnule Steriu?...

— De ce ții numaidecît să mă informezi în zece ori în o sută de cuvinte despre un lucru care nu mă interesează, te asigur? De ce ții să pierdem timp amîndoi? spuse cu indiferență Teofil Steriu. Timpul meu e măsurat.

Privirea fixă acum dîra de apă care şuroia de pe pălărie. Ion Ozun căta împrejur, neştiind unde s-o aşeze. Ochi un scaun, îl trase cu hotărîre în fața biroului şi se instală nepoftit. Încercă să rîdă, dar rîsul fu ca un rînjet de cîine bătut. Cum plănuise el de ani şi de ani întîlnirea aceasta, şi cum se petrecea!

— Înțeleg tot ce gîndeşti dumneata, domnule Steriu...

— Nimeni nu poate să înțeleagă ce gîndeşte alt om! strînse din umeri Teofil Steriu, continuînd să bată toba în birou cu degetele grase ca nişte oribili cîrnăciori sleiți, decolorați, descompuşi, într-o vitrină de birt falimentar.

— Te rog totuşi să mă asculți... imploră Ion Ozun. Numai zece minute! Pe urmă mă poți da afară.

— Nu dau pe nimeni afară. Îi aştept să iasă singuri! anunță Teofil Steriu, încetînd să bată toba. Poftim!

Aşeză ceasul din vestă pe birou.

Sînt douăsprezece şi douăsprezece minute. La douăsprezece şi douăzeci şi două minute, întrevederea pe care ți-ai acordat-o singur forțîndu-mi uşa a luat capăt, Aştept! Urmează!...

„Nu este un om care să poată înțelege! gîndea cu spaimă Ion Ozun. Inima lui e o bucată de osînză. Şi dacă plec de la el, nu-mi mai rămîne nimic. E un om mort! Pentru el nimic nu există: nici înduioşare, nici curiozitate. Mort! Mort! Cum de-a scris atîtea cărți simțite? A fost un înşelător. Cum de-am putut crede în el vreodată?”...

„Nebunul acesta are de gînd să-mi strice masa! gîndea în acelaşi timp, scos din răbdări, Teofil Steriu. Se răceşte ciorba de perişoare, se dezumflă sufleul şi se arde friptura! Şi-mi pătează covorul cu toată apa care curge din el ca dintr-un robinet.”

Tuşi şi rosti cu ochii la ceas:

— Am spus: poftim! Aştept! Au trecut două minute...

Ion Ozun întinse amîndouă manile a rugăciune. Pălăria căzu jos de pe genunchi. O lăsă la picioare şi vorbi:

— Am încercat să pătrund la dumneata de nenumărate ori. Din octombrie pînă acum, vreme de cinci luni, în fiecare săptămînă am trecut măcar o dată să bat la uşa dumitale. Mi s-a spus întotdeauna că eşti plecat. Acum am înțeles că era un sistem. Nu voiai să mă primeşti şi să mă asculți.

— Nimic nu mă poate obliga să ascult pe nimeni... grăi moale Teofil Steriu.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, nu e vorba de obligațiune! Eu am învățat să simt din cărțile dumitale. Mi-am spus că, într-un ceas cînd nu voi avea cui mă adresa să-mi îndrume pașii, am să găsesc un prieten mai mare. Un părinte, un frate mai în vîrstă și ocrotitor. Eu am crezut în cărțile dumitale...

— N-am obligat niciodată pe nimeni să creadă în cărțile mele... strînse din umerii lați Teofil Steriu, apucînd un creion colorat și începînd să deseneze pe sugativa mapei de scris.

— Cum să vorbesc, domnule Steriu, domnule Teofil Steriu? La fiecare cuvînt mă lovesc de indiferența aceasta sceptică și ironică, impermeabilă. Gîndește că un om care de cinci luni bate cu atîta stăruință la ușa dumitale are ceva de spus. Nu te poate interesa, nu te poate mișca aceasta?

— Să presupunem că da, dacă vrei dumneata... căzu de acord Teofil Steriu, desenînd o rotocoală și ștergînd-o nemulțumit, fiindcă nu era perfect rotundă.

— V-am lăsat un manuscris. Trei povestiri. Ceream o părere. O încurajare sau o condamnare. Dacă merită un cuvînt pentru editor sau pentru o revistă. În scrisorea mea spuneam că sînt singur, că vin dintr-un oraș de provincie, că sînt sărac și că m-am adresat dumitale fiindcă prin dumneata am căpătat îndemnul scrisului. Ceream mult? O jumătate de ceas pierdut cu lectura. Dacă te convingea vreo însușire cît de mică, speram că aveai să faci dumneata ceea ce face un frate mai mare pentru unul mai mic. Îmi

spuneam că nu se poate să nu bănuieşti în ce singurătate şi deznădejde se află un om tînăr într-un oraş unde totul îi e duşmănos! Pentru aceasta am lăsat manuscrisul să pledeze în numele meu. Servitoarea mi l-a restituit neatins. N-a stîrnit nici măcar curiozitatea unei răsfoieli de cinci minute.

— De unde ştii dumneata? M-am uitat prin el. Nici mai bun, nici mai rău decît altele...

Ion Ozun rîse subțire, ca un schelălăit. Scoase pachetul cu manuscrisul din buzunarul paltonului şi îl puse pe birou, bătîndu-l cu latul palmei.

— Te-ai uitat dumneata prin el, domnule Steriu? Nu e adevărat! Şnurul acesta şi nodul acesta îmi fac dovada. Nici n-au fost atinse! L-am legat cu trei noduri, din superstiție, ca să-mi fie cu noroc. Uite, nodurile sînt cum erau...

Teofil Steriu avu o scurtă scăpărare de surpriză în ochi, pe care Ion Ozun n-o observă. Surîse, încetînd să deseneze şi punînd creionul colorat alături.

— Ai dreptate! N-am citit manuscrisul dumitale, cum nu citesc nici un manuscris. Ți-am spus că mi-e timpul măsurat. La ce-aş citi? Cine are talent îşi face singur drum. Cu cît se loveşte de piedici mai multe, cu atît se înverşunează şi se căleşte mai dîrz. Iar dacă sucombă pe drum, înseamnă că nu era făcut pentru aceasta. Să-ți dau un sfat? Scrisul nu se învață şi talentul nu poate fi stimulat. Te naşti cu acest demon, şi atît...

Teofil Steriu căscă, ducînd mîna grasă şi pistruiată la gură. Apoi repetă, cu ochii la ceas:

— Te naşti cu acest demon, şi atît. La ce mai poate fi bun un sfat?

— Dar n-am cerut sfat, domnule Steriu, cum să scriu şi cum să nu scriu. Am cerut un cuvînt bun, dacă scrisul meu merită! Un cuvînt bun, undeva, ca să-mi găsesc o posibilitate de existență prin scris şi să mă realizez.

— A! Şi dumneata vrei să te realizezi? Se vede că e o incurabilă boală a vîrstei. Te-ai gîndit dumneata cîte alte satisfacții îți oferă tinerețea dumitale şi cît de absurd e să fugi de ele? Scrisul înseamnă muncă, luptă încăpățînată cu materia. Iar munca e o tristă necesitate, nu o sacră necesitate! E cloroformul vieții. Ne privează de tot ce viața are mai bun. Peste o lună, dă primăvara. În loc să te bucuri de primăvară, dumneata crezi că e o fericire să te închizi între patru pereți afumați şi să-ți ucizi tinerețea torturîndu-te să zugrăveşti o primăvară, altă primăvară, la care nu participi? Acum nu-ți dai seamă! Cînd îți dai seamă e întotdeauna prea tîrziu. De ce vrei numaidecît să scrii?

— Dumneata singur ai spus, domnule Teofil Steriu: te naşti cu acest demon, şi atît! Există ceva în mine care se cere spus.

Teofil Steriu îl măsură din ochi cu o mare compătimire:

— Nimic nu merită să fie spus. Şi nimeni nu poate spune într-adevăr ce-a avut de spus. Noi vindem tinichea drept aur. Să-ți declar eu care e adevărul? Cînd începi să scrii, la douăzeci de ani, vrei să faci o cititoare să plîngă. Dar după ce plînge, cititoarea îşi şterge nasul, ceea ce ştii că nu are nimic grațios. Toți mințim, aceasta e! Toți mistificăm realitatea. Iar pedeapsa cea mare a mincinosu lui nu e că nu-l mai crede nimeni, ca în feluritele istorioare cu morală din cartea de citire pentru clasa a doua primară. Pedeapsa cea mare e că nu mai crede nici el, în nimeni şi în nimic! Cînd dumneata te-ai hotărît să scrii, de fapt te-ai hotărît să te sinucizi lent. Să te lipseşti de viață. Să nu mai crezi în simplitatea ei! Să nu-ți mai însemne viața decît obiect, pretext, subiect de literatură. Pentru cel care scrie rîndul tipărit e un punct de sosire. E un sfîrşit. Singura rațiune de existență! Pentru cititor e un punct de plecare. Pe palavrele dumitale, lectorul şi mai ales lectoarele, diversele *Madame Bovary*, construiesc o lume şi sentimente himerice! Aşadar, după ce te lipseşti din buna dumitale voie de savoarea vieții, mai păcătuieşti şi altfel față de viață. Devii dăunător, înveninînd existența cititorilor, introducînd în viața altora un element de tulburare: minciuni, sentimente falşe, idei absurde, senzualitate, desfigurare. Literatura e duşmana şi corupătoarea vieții, fiindcă îndepărtează pe om de la simplitate.

— Atunci dumneata de ce scrii? întrebă triumfător Ion Ozun.

— De ce? Fiindcă atunci cînd eram de vîrsta dumitale nu s-a găsit nimeni să-mi spună cele ce-ți spun eu acum!

Dimpotrivă, m-au încurajat pe această cale a pierzării. Pe urmă, era prea tîrziu. Eu am socotit întotdeauna că şoarecii, despre care zoologii spun că ar fi animale excepţional de inteligente, în fond sînt nişte idioţi. O dată ce au căzut în capcană, ce le foloseşte să se mai zbată? Cel puţin să mănînce toată slănina. Aceasta e tot! Dumneata ai vrut un sfat. L-am dat! Mă îndoiesc că ai să-l urmezi. Am mai încercat-o odinioară cu alţii şi mi-am făcut duşmani. De aceea nu vreau să ascult pe nimeni, să citesc pe nimeni şi să sfătuiesc pe nimeni. Dar văd că cele zece minute au trecut de mult, tinere confrate, şi eu nu mai am nimic de spus! anunţă Teofil Steriu, băgînd ceasornicul în buzunarul vestei.

Ion Ozun nu se mişcă de pe scaun. Spuse deodată:

— Dumneata ştii că am furat ca să mănînc?

— Foarte rău ai făcut că ai furat ca să mănînci... strînse din umeri cu nepăsare Teofil Steriu. Mîncarea se poate cîştiga prin muncă la vîrsta dumitale şi cu braţele dumitale!

— Nu numai atît! Am furat ultima bucată de pîine de la un lucrător. De la un om sărac. Mi-a spus vorbe prietenoase, mi-a făcut loc alături să mă încălzesc. Şi cînd am ştiut că nu mă poate vedea, am furat pîinea lui şi am fugit. Nu mîncasem de trei zile. Aceasta s-a întîmplat acum o lună.

— Şi de ce mi le spui mie toate acestea? Eu nu sînt duhovnic... începu Teofil Steriu să bată din nou toba cu vîrful degetelor.

Dar privirea nu mai era placidă. Se lumină de un început de înțelegere şi de simpatie.

— De ce mi le spui? repetă întrebarea cu prefăcută asprime.

— O spun, fiindcă am nevoie să mărturisesc cuiva. Mă apasă! De cinci luni de zile caut în acest Bucureşti de un milion de locuitori un om să mă asculte, şi nu-l găsesc. Caut pe cineva să mă folosească, iar munca mea nu-i trebuieşte nimănui. N-am ştiut niciodată că sărăcia poate fi o suferință atît de înfricoşată!

Teofil Steriu întinse mîna grasă şi păroasă peste birou, apăsînd-o peste mîna slabă şi încă rece a lui Ion Ozun:

— Aceasta o ştiu, copile! De foame şi de sărăcie am suferit şi eu. Am învățat atunci că sărăcia nu e o stare de care trebuie să fii mîndru, orice-ar spune moraliştii. Ca dovadă că prima grijă a săracului e să scape de sărăcia lui. Dar tot atunci am învățat că suferința e necesară. Ea ne adînceşte, şi ne frămîntă, şi ne deosebeşte de dobitoc. Drama e atunci cînd nu mai suferim de nimic. Suferința presupune speranță de eliberare. Ea îți dă un scop vieții. Şi important în viață e să urmăreşti un scop; nu să-l atingi! Cînd l-ai atins, eşti un om mort! Vezi dumneata ciudățenia? Orice debutant are drept să creadă că va silui soarta, că-şi va croi singur norocul. El pleacă la război, hotărît să biruie cu orice preț. Şi aceasta îl întreține. Vai lui, însă, dacă într-adevăr biruie! Un biruitor nu mai are nici o speranță! Dumneata socoți o mare nefericire că ai fost împins de soartă să furi o bucată

de pîine. Te asigur eu că peste douăzeci de ani, dacă vei avea nefericirea să „te realizezi”, cum zici, ai să suspini după gustul cîrmojului aceluia de pîine furată. N-ai să-l mai întîlneşti niciodată!

Ion Ozun scutură din cap:

— Aceasta o spui dumneata ca o mîngîiere, domnule Teofil Steriu. O spui, fiindcă orice om se răzbună pe suferințele trecute, ironizîndu-le. Cînd un om îşi ironizează o durere veche crede că a devenit tare. Nu crede, numai! E semnul cel mai sigur că a devenit tare.

— Dar nu ironizez nimic! spuse cu bunătate Teofil Steriu. Nu ironizez şi nici nu cred că am devenit tare. Ce e aceea „tare”? Vezi că nu ne putem înțelege? Omul e astfel construit, încît nu crede decît în virtutea şi în sinceritatea nevolnicilor, a disperaților, a învinşilor. Ce-ți spui dumneata? E un om ajuns! Sinceritatea unui asemenea om nu poate fi decît calcul şi ipocrizie. Acum să lăsăm aceasta şi să te întreb un lucru, la care am să te rog să-mi răspunzi fără înconjur. De cînd n-ai stat la masă?

Ion Ozun plecă ochii în pămînt.

— Ieri dimineață am băut un ceai cu patru cornuri. Doisprezece lei. Dar pot spune că de o lună jumătate n-am stat la o masă adevărata.

— Uitați-vă la acest copil! ridică Teofil Steriu mîinile grase şi scurte spre tavan, adresîndu-se unui auditoriu invizibil.

N-a mîncat omeneşte de o lună jumătate şi lui nu-i trebuie masă. El vrea glorie! E teribilă vîrsta aceasta, domnilor! Sînt sigur că nici foc n-ai în camera dumitale. De cînd, haide, spune?

— De două luni... mărturisi Ion Ozun.

— Ei, poftim! Şi prietenii dumitale cum au tolerat aceasta!

— N-am prieteni. Nu cunosc pe nimeni.

— Sigur. Puricii n-au purici. După ce-ai îndurat aceasta, nu găseşti că e mai bine să-ți cauți altă îndeletnicire? Eşti tînăr. Ai încă vreme. Persişti în ideea dumitale de sinucigaş?

— Persist! încercă Ion Ozun să-şi sumețească glasul, privirea şi capul. Dar glasul, privirea şi scuturarea frunții fură fără vlagă, de om sfîrşit.

— Am ştiut eu. Boală fără leac! rîse Teofil Steriu. În fața lui Dumnezeu am conştiința împăcată. Am făcut tot ce e omeneşte posibil să te vindec. Dacă nu se poate, nu se poate! Acum dezbracă acest palton şi vino să împărtăşeşti dejunul cu mine. Ciorba are să fie rece, sufleul plăcintă şi friptura arsă. Dar vom trece peste aceasta. La vîrsta dumitale n-au nici o importanță, şi la vîrsta mea înseamnă o variație. Nu te aştepta de multe ori poftit.

Ion Ozun se ridică de pe scaun. În urmă-i, şiroaiele de zăpadă topită împletiseră pe covor ciudate exerciții de cartografie: lacuri şi estuare, fluvii şi mărunte arhipelaguri.

— Nu face nimic! îl bătu pe umeri cu palma grasă şi grea Teofil Steriu. Dumneata ai introdus oarecare dezordine în tabieturile mele. Poate aveam nevoie de puțină dezordine.

Sună şi porunci servitoarei să mai pună la masă un tacîm.

Tîrziu, după a doua cafea neagră, depunînd pe fața albă de masă paharul de coniac, Teofil Steriu micşoră ochii şi îşi cercetă îndelung junele oaspe, cu o sclipire în acelaşi timp veselă şi melancolică în pupilele înviate din veşnica lor indiferență, lipsită de orice expresie.

Întrebă deodată, zîmbind:

— Şi zici că ai luat pe ascuns o bucată de pîine?

— Am furat, nu am luat! rectifică Ion Ozun, fără să roşească. Am furat bucata de pîine, ultima bucată de pîine a unui lucrător. Am furat-o şi am fugit. Aşa că stați la masă cu un hoț!...

— Nu face nimic! replică Teofil Steriu continuînd a zîmbi. Ai fost onest, m-ai prevenit. Te-am invitat la dejun în cunoştință de cauză. Ştiam cu ce odios specimen de hoțoman împart astăzi pîinea cîştigată cu sudoarea frunții mele, la propriu şi la figurat.

Pentru a ilustra la propriu şi la figurat adevărul spuselor sale, îşi şterse fruntea şi chelia brobonită de sudoare cu şervetul de masă transformat în prosop.

Ion Ozun se bucură cu însuflețire de tonul glumeț şi indulgent pe care-l lua discuția.

— Aşadar, m-ați înțeles?

— Poate...

— Şi m-ați iertat?

— Precum pare...

Ochii lui Ion Ozun se umeziră.

— Şi eu, care ca un netrebnic am îndrăznit să vă spun cuvinte atît de urîte, atît de nedrepte, atît de... Cum să le şterg?

Teofil Steriu îi făcu semn să se liniştească, ridicînd brațul scurt, cu palma grasă şi lată.

— Fii pe pace! Te-am înțeles şi te-am iertat, fiindcă nici nu găseam nimic de neiertat. Nu era ceva prea nou şi străin pentru mine. Căci şi eu... da, şi eu, la vîrsta dumitale şi aproape în aceleaşi împrejurări, eram să fur o pîine...

— Erați să furați, dar n-ați trecut la faptă? se repezi cu vorba Ion Ozun, parcă într-un fel de regret că Teofil Steriu se mărginise la o simplă intenție. E o mare deosebire...

— Nici o deosebire. N-am trecut la faptă, numai fiindcă pe mine nu m-au servit împrejurările tot aşa de favorabil ca pe dumneata.

— Sînteți prea crud! Vă bateți joc acum de fapta mea? oftă Ion Ozun. Păcat! Vă jur că nu merit...

Ducînd din nou paharul de coniac la buze şi sorbind numai cîteva picături, Teofil Steriu vorbi încet, privind peste capul lui Ion Ozun, dincolo de dînsul, departe, în timp:

— Nu este nevoie să juri. Te cred! Nu ți-am spus că înțeleg? Nu ți-am spus că am trăit şi eu asta? Nici eu nu mîncasem de două zile...

— Eu de trei... invocă Ion Ozun surplusul de douăzeci şi patru de ore ale circumstanțelor sale atenuante. De trei zile!

— Cu atîta mai mult... înțelese Teofil Steriu. Scuzele mele, pe care le pot invoca în fața posterității, a viitorilor biografi şi a justiției, păcătuiesc cu un deficit de douăzeci şi patru de ore față de cazul dumitale. Mă aflu în inferioritate.

— Dar legea şi justiția nu condamnă intențiile! se înverşună Ion Ozun. Altfel n-ar mai exista oameni fără cazier judiciar. În ce om cît de ispravă nu mijesc măcar o dată în viață cele mai criminale şi abjecte intenții?

— Exact! încuviință Teofil Steriu. Ai perfectă dreptate! Fiecare om este un cimitir de intenții nerealizate. De intenții bune ori de mizerabile intenții nerealizate. Din nefericire, ai perfectă dreptate...

Făcu o pauză, îndreptîndu-şi privirea ochilor mici din depărtările în timp unde cercetase spre tînărul din fața lui. Zîmbind, îi arătă cu degetul scurt şi gras către paharul balonat, pe care junele său oaspe, îl neglija poate din neobişnuință, poate din timiditate. Apoi reluă:

— Ai perfectă dreptate, dar n-ai răbdare! Ascultă-mă şi aşteaptă-mă să sfîrşesc. N-am trecut la faptă, cum spui dumneata, numai fiindcă m-au împiedicat împrejurările. Flămînd de două zile, intrasem la o băcănie vecină cu casa unde locuiam într-o mansardă cu chirie, să cer o pîine pe credit de la negustorul care mă cunoştea mai mult sau mai puțin. În prăvălie, nimeni. O pîine mare, rotundă, neagră, proaspătă, pe tejghea. Tuşesc, nimeni! Privesc de jur împrejur, nimeni! Întind mîna spre pîine s-o pipăi. Era caldă încă, abia scoasă din cuptor. Şi împrăştia un miros, un miros, de m-a apucat un fel de amețeală!

— Cunosc! întrerupse Ion Ozun, fără să-şi dea seama.

Placidul şi voluminosul amfitrion, care nu mai era placid de fel, nici nu luă aminte la întrerupere, stăpînit de amintirile sale:

— Cuprins de amețeală, nu mai ştiam bine ce fac. Încolo cu legile lor, cu morala, cu cele zece porunci! Fie ce-o fi, o, fur, şi a doua zi am să-i mărturisesc şi am s-o plătesc. Chiar am şi ridicat pîinea de pe tejghea, s-o ascund subțioară. Deci faptul era ca şi consumat. Cling-cling! sună clopoțelul de la uşa din stradă. Intră o femeie, cu broboada pe ochi, o gospodină, cu o fetiță de mînă. Lăptăreasa, care-mi aducea o jumătate de litru de lapte în fieştece dimineață pînă la sfîrşitul lunii precedente, cînd neprevăzutele catastrofe bugetare mă siliseră să renunț la acest răsfăț, căci şi mama a fost lăptăreasă şi mă nărăvise cu tainul matinal de lapte.

„Bine că vă văd, domnişorule Teofil! zice ea, şi începe a se scormoni de zor în pungă. N-am avut atunci mărunţiş pentru rest, cînd m-aţi achitat şi mi-a luat Dumnezeu minţile, de uitasem. Poftim băncuţa pe care v-o datorez, cinşi dă bani! Băncuţă nouă-nouţă!” Pe atunci cu o băncuţă de argint, nou-nouţă ori veche, cu cincizeci de bani, ce nu se putea cumpăra în România mică?! O pîine şi măcar un sfert de kilogram de măsline. Ceea ce am şi făcut pe loc, la moment, de îndată ce a intrat băcanul pe uşa din fundul prăvăliei, înfulicînd şi marfa, tot pe loc, la moment, din picioare, cu un ţoi de ţuică supliment. Cinci parale ţoiul! Am mai rămas şi cu cinci parale, fond de rezistenţă!... Mă uit la dumneata şi parcă mă văd. Eram tot aşa, deşirat, pirpiriu şi tot ca dumneata, aspiram să cuceresc gloria, lumea, mii şi mii de cititori. Şi, pînă una-alta, nici un considerent moral nu mă oprise de la intenţia să fur o pîine...

— Dar n-aţi furat-o! se îndîrji iarăşi Ion Ozun.

Teofil Steriu îşi pierdu puţintel binevoitoarea răbdare, încreţindu-şi fruntea, îl dojeni:

— Atîta ai înţeles dumneata? Nu-ţi spun că faptul a fost ca şi consumat? Ce mai vrei? Ce deosebire găseşti? Destul să fi intrat lăptăreasa cu două-trei minute mai tîrziu, cu un singur minut mai tîrziu.

Răsucindu-se cu neastîmpăr pe scaun, Ion Ozun îşi ceru vinovat iertare că nu-l poate înregimenta retrospectiv şi pe marele, pe ilustrul Teofil Steriu în categoria hoţilor de pîine

unde el rămînea pe vecie încorporat din oficiu, de drept şi de fapt.

— Scuzaţi-mă! spuse. Îmi pare aşa de absurd! Aşa de greu să cred...

— Crede atunci ce pofteşti!

— V-aţi supărat?

— Nu-i vorba de supărare. Constat însă în acest caz că urzeala dumitale de viitor romancier e foarte şubredă, dacă nu poţi sezisa asemenea nuanţe. Romanele, cu asta şi din asta se zămislesc! Asimilezi şi triezi, selecţionezi elementul caracteristic din faptul divers de toată ziua. O întîmplare consumată ori nu poate deveni nucleul unui roman de două volume.

Speriat că şi-a dezamăgit, că şi-a contrariat idolul şi maestrul tocmai cînd îl cîştigase definitiv, Ion Ozun se precipită cu ochii închişi în oceanul consideraţiilor generale:

— Pentru un adevărat scriitor, într-adevăr ce subiect!

— Cum? îl întrebă sever Teofil Steriu.

— Ce admirabil, ce incomparabil, ce inepuizabil subiect! Un om care fură o pîine...

Teofil Steriu micşoră din nou ochii, măsurîndu-l şi dră-măluindu-l peste masa cu fructiera încărcată de mere şi struguri. Ciuguli cîteva boabe dintr-un strugure negru, puţin cam stafidit, de iarnă.

Cu un zîmbet ciudat, parcă ironic, parcă străbătut de o tristețe, vru să afle:

— Te tentează subiectul?

— Se poate născoci unul mai simplu şi mai permanent omenesc? Omenesc, moral, social: toate condensate în cel mai banal fapt divers! Greşesc, exagerez?...

— Nu greşeşti şi nu exagerezi. Numai că asemenea subiecte nu-s în puterile noastre, ale romancierilor, să le... exploatăm, ca să spun aşa. Ne depăşesc! Le epuizează realitatea, le stoarce pînă la ultima limită şi la ultima concluzie, dincolo de tot ce e capabilă a plăsmui imaginația noastră.

Fiindcă Teofil Steriu surîdea cu zîmbetul lui ciudat, parcă ironic, parcă străbătut de-o tristețe. Îşi dădu şi Ion Ozun toate silințele să-i țină hangul, zîmbind şi dînsul în aceeaşi notă. Însă el, fără nici o convingere întemeiată.

— Ei bine! exclamă într-un tîrziu, animîndu-se iarăşi, idolul său gras şi placid, care nu izbutise cîndva să fure o pîine. Ei bine, află că acest subiect, simplu, omenesc, moral, social, m-a ispitit şi pe mine, ca unul care-l trăisem cu experiență proprie şi fără nici o intenție de documentare literară, după rețetele romanului experimental încă foarte la modă în acea vreme. Şi află nu numai că m-a ispitit, ci că l-am şi aşternut pe hîrtie după cîțiva ani de la întîmplarea cu pricina, care n-a fost să se întîmple pînă la capăt. După cîțiva ani, cînd trecusem de impasurile debutului şi începu-

sem să-mi fac oarecare reputație de scriitor... L-am aşternut pe hîrtie în memoria acelei întîmplări neconsumate, cum pretinzi dumneata, dar de mine trăită cu toată intensitatea, oricît te încăpățînezi s-o tăgăduieşti, pentru a-ți păstra nu ştiu ce privilegiu de exclusivitate. Fii pe pace! Oameni cinstiți care au furat ori au vrut să fure o pîine nu sîntem numai noi doi pe lume. Sînt zeci şi sute şi mii. Fără îndoială, zeci şi sute de mii. Aceasta mi-am şi spus-o! Şi ca atare, ca niciodată, mi-am migălit povestirea în vreo cinci-şase versiuni succesive, în vreo cinci-şase variante care de care mai dramatice şi mai împinse pînă la ultima concluzie. Am rotunjit-o, am şlefuit-o, am simplificat-o, să-i dau cît mai deplină veracitate, s-o fac cît mai credibilă, iar cînd am socotit că atinsese limita perfecțiunii scriitoriceşti, cînd mi se părea că am izbutit să creez în sfîrşit o pagină vrednică de antologie, atunci viața, realitatea s-au grăbit, să-mi administreze ele cea mai usturătoare şi mai deprimantă lecție. M-au tămăduit pe vecie de orice vanitate scribărească! A fost ca o adevărată conspirație, ca o punere la cale, un complot în fața căruia te pomeneşti deodată dezarmat, neputincios, mic şi umil. O biată larvă. Tot ce ştie să acumuleze viața ca argumente zdrobitoare şi autentice, tot ce ştie să organizeze de la sine realitatea teribilă şi infinită, cu infinitele sale resurse, toate au fost parcă dinadins mobilizate ca să-mi amintească o dată pentru totdeauna cît de deşartă este iluzia în aşa-zisa măiestrie a plăsmuirilor clocite la masa de scris, chiar

dacă pornesc de la un episod trăit. E o lecție care mi-a servit şi m-a lecuit de multe. O lecție care poate să-ți fie de folos şi dumitale cîndva! Sper!

— Fiți sigur! se grăbi să-l încredințeze Ion Ozun.

— Ai răbdare să aştepți un moment?.

— Vă rog...

— Vei avea sub ochi dovada spuselor mele, negru pe alb.

Teofil Steriu se ridică de la masă împingînd scaunul şi lepădînd şervetul jilăvit de nădușeală pe spătar. Păşi greoi, lat, legănat în altă încăpere.

Rămas singur, în răstimpul aşteptării, Ion Ozun cutreieră cu ochii mai în tihnă mobilierul masiv de stejar afumat al sălii de mîncare, exemplarele vechi de ceramică, naturile moarte din pereți. Se ridică şi el tiptil de pe scaun, să descifreze semnăturile tablourilor.

— Psss! țiştui printre dinți, cu cea mai spontană şi naivă minunare.

Avea şi de ce să se minuneze! Grigorescu, Aman, Andreescu, Mirea, Luchian, Palady, Tonitza, Petraşcu! Ce mai galerie de tablouri şi de semnături ilustre într-o singură cameră din casa unui om care voise să fure o pîine şi nu izbutise!

Cu superioritatea celui care izbîndise cu mai mult succes, îşi făgădui să-şi întocmească şi el o galerie măcar pe aceeaşi măsură, cînd va veni vremea.

Deocamdată se întoarse repede să-şi reia locul. Înghiți în sec, măcar că mîncase şi se îndopase de-l strîngea betelia pantalonilor. Ar fi vrut să fumeze. Îi crăpa buza după o țigară: numai una s-aprindă şi să tragă numai cîteva fumuri, ca să se simtă deplin fericit. Dar apucase să mintă, destăinuind că regimul prelungit de foame şi de abstinență îl silise de mult să renunțe la asemenea viciu risipelnic. Acum, pedepsit, răbda şi se perpelea.

— Ți-am adus şi două-trei țigări pe-un fund de cutie uitată de unul din puținii mei prieteni! vesti Teofil Steriu, întorcîndu-se. Hai! Aprinde, nu mai face nazuri! Dacă m-ar fi blagoslovit Dumnezeu şi maică-mea cu harul inspirației, putea să-mi dea prin minte mai devreme, de la prima cafea, cînd ai început să te pipăi în buzunar destul de demonstrativ. Puteam s-o trimit pe Hanți, *„la belle Aurore"*, să cumpere un pachet. Hai, aprinde, priveşte şi ascultă!

Supus, Ion Ozun aprinse şi se pregăti să asculte. Țigara era uscată, scuturată, cu fumul iute. Fiindcă, deşi de-o marcă străină, necunoscută de Ion Ozun, zăcuse în cine ştie ce sertar cine ştie de cînd. Dar ce fum delicios! Sînt zile cînd toate se îndeplinesc magic, ca în vis.

Teofil Steriu aşeză pe masă un volum gros, legat în piele, îl deschise şi extrase dintre foi un manuscript îngălbenit, cu slova lui măruntă, subțire, regulată şi egală, fără ştersături. Îl puse alături şi vorbi:

— Acesta e corpul delict! Adică searbădă şi anemica mea

versiune a realității. Povestirea pe care o socoteam şi eu suma, sinteza literară a unui subiect de cea mai simplă şi mai permanentă actualitate umană, socială, morală şi aşa mai departe. Vezi titlul? *Furtul unei pîini.* Dinadins, cu premeditare, lipsit de orice patos literar. Şi acum, uite şi cealaltă versiune. Versiunea teribilă, incomparabilă a realității, pe care o plagiasem fără să ştiu, într-un hal atît de jalnic, încît trei luni nu mi-a mai venit să pun mîna pe condei. Vezi titlul? Exact acelaşi: *Vol d'un pain.* Numai că nu e o plăsmuire scriitoricească. E darea de seamă a unui proces ca oricare altul, afacerea Louise Menard, proces judecat la 22 april 1898 de către curtea de apel din Amiens, Franța. Priveşte revista ca să ai o impresie mai directă, precisă...

Ion Ozun răsuci pe-o parte şi pe alta volumul legat în piele roşie. Citi inscripția cu litere aurite pe cotor: *Revue des Grands Procès Contemporains. Tome XVI. Année 1898.*[14]

— Deschide acum la colțul îndoit al foilor! îl îndemnă Teofil Steriu. Aşa! Te-ai convins? Vol d'un pain. Exact treizeci pagini de tipar, corp opt. Autentica şi incomparabila, zdrobitoarea versiune a realității, cu toate concluziile sociale şi morale pe care nici pe departe n-am fost în stare să le organizez, să le întrezăresc măcar. Nici eu şi, fii sigur, nici nimeni altul dintre noi toți, care aspirăm să concurăm

---

[14] Revista marilor procese contemporane. Volumul XVI. Anul, 1898.

starea civilă, după pilda lui Balzac ori a lui Tolstoi. Ce capriciu sau ce voință a hazardului m-a îndemnat să trec pe la anticar tocmai cînd mă pregăteam să predau în sfîrşit netrebnica mea povestire unei reviste, care o aştepta de două luni, cît mă tot trudisem s-o migălesc şi s-o lustruiesc? Ce capriciu sau ce voință a hazardului a făcut să scotocesc aşa, într-o doară, prin rafturi, şi să dau cu ochii de acest tom, să-l răsfoiesc şi să descopăr relatările amănunțite ale unui alt proces, cu totul altul, care, ca scriitor, mi-a atras de îndată atenția? Constată! *M. Emile Zola et l'Affaire Dreyfus. Cour d'Assises de la Seine, fevrier 1898.*[15] Exact?

— Exact! recunoscu Ion Ozun, citind titlul respectiv din volum.

— Dacă nu mă înşel, peste două sute de pagini. Exact?

— Exact...

— Un document cum nici nu se poate mai prețios pentru un scriitor, îmi spuneam, cum ți-ai fi spus şi dumneata. Şi imediat, în continuare, altul tot atît de prețios, precum poți constata: *Le Roman et la Réalité*[16]. Dezbaterile unui proces în legătură cu dreptul scriitorului de a folosi şi de a exploata pentru creația lui literară peripețiile unui caz concret, public, dar cu obligația de a schimba numele personajelor. Alte o sută de pagini, cu referințe la *Discipolul* şi la *André Cornélis*,

---

[15] Domnul Emile Zola şi afacerea Dreyfus. Curtea cu juri a Senei, februarie 1898.
[16] Romanul şi Realitatea.

romanele lui Paul Bourget, foarte apreciate în acea vreme, la *Roşul şi negrul*, celebrul roman al lui Stendhal, la nu mai ştiu ce roman al lui Jules Verne şi la o sumedenie de piese teatrale. Un veritabil tezaur! Ajung acasă cu trofeul: răsfoiesc paginile mai amănunțit, şi abia atunci descopăr tezaurul cel adevărat, care mă privea în special pe mine. Nefastul, demoralizantul tezaur, cutia Pandorei! Abia atunci dau peste procesul numitei Louise Menard, pe care l-am citit dintr-o suflare, de-mi picurau broboanele de sudoare pe fieştece pagină pe măsură ce înaintam, cu toate că în acea vreme năduşeam ceva mai puțin şi mai anevoie, fiindcă nu atinsesem dimensiunile hipopotamice de-acum. Ce săvîrşise nenorocita Louise Menard? Furase o pîine, exact ca eroina povestirii mele! Dar în condiții cu cît mai veridice, şi totuşi cu cît mai dramatice, cu cît mai tragice decît le plăsmuisem eu! Şi cu ce înlănțuiri de consecințe, de tot felul de consecințe, încă mai acuzatoare şi încă mai stigmatizante pentru societate şi pentru ipocrizia moravurilor, decît mă încumetasem eu să le imaginez şi să le organizez în vederea efectului literar! Cum să nu te treacă sudorile? Cred că de atunci am rămas cu meteahna asta, pe care au popularizat-o caricaturiştii şi epigramiştii noştri cu mai mult ori cu mai puțin haz. Şi cred că urmele se mai pot desluşi şi astăzi pe foile tomului. Nu? Ia vezi!...

Teofil Steriu, rezemat cu ceafa triplă în spătarul înalt al scaunului, izbucni în rîs, săltîndu-şi valurile triple ale pîntecului. Ion Ozun constată că în adevăr pe paginile revistei

juridice se mai lămureau încă pe-alocuri contururile decolorate ale stropilor de nădușeală pe care neprevenit, le-ar fi crezut poate mai degrabă urmele unor picături de lacrimi.

— Altfel, ai fi zis că-s urme de lacrimi! îi ghici gîndul Teofil Steriu, oprindu-se din rîs și privindu-l din nou cu ochii micșorați printre pleoape, cu o neașteptată și pătrunzătoare agerime. Din păcate, nu! Nu-s urme de lacrimi. Numai mărturia sudorilor care m-au trecut atunci, deși soarta nefericitei Louise Menard ar fi meritat să stoarcă multor cititoare de romane sentimentale șuroaie, gîrle, fluvii de lacrimi. Ascultă, și ia aminte îndeosebi, că tot ce cuprinde darea de seamă e numai și numai înregistrarea cea mai strictă a unor dezbateri de proces, fără absolut nici un comentariu: act de acuzație, rechizitoriu, declarațiile acuzatei, declarațiile martorilor, pledoariile avocaților, sentința definitivă. Conținutul unui dosar. Nici un rînd de literatură! Viața, realitatea, nemăsluită cu floricelele noastre de stil. Atît ajunge! Iată! Numita Louise Menard, spălătoreasă de profesie, fată harnică, vrednică, liniștită, dintr-un tîrgușor francez, ca și tîrgurile românești de unde am descins noi, își cîștiga pîinea cea de toate zilele muncind și bucurîndu-se de cuvenita considerație a micului său univers în care evolua. Nimeni nu găsise vreodată vreun motiv cît de mic să-i pună cinstea la îndoială. Dar fata nu era numai harnică și liniștită. Mai era și drăguță, într-o zi a căzut deci în ceea ce numim noi păcat. Și a născut un copil, cum numim noi, din

flori. Ştii, un copil din flori, pe care îl aşteaptă mai apoi o viaţă amară, ce s-ar numi mai pe drept cuvînt, din spini şi din mărăcini. Părerile s-au împărţit de îndată, cum e datina opiniei publice de oricînd şi de oriunde: pro şi contra. Cea mai mare parte a universului din tîrguşorul său n-a găsit motiv s-o osîndească în nici un fel. Mai ales că tatăl copilului, lucrător încorporat la oaste, se socotea logodnic, viitor soţ, aşteptînd numai termenul de eliberare ca să se cunune în faţa ofiţerului stării civile şi să-şi recunoască fiul. Acest univers însă era alcătuit din oameni simpli, necăjiţi, nevoiaşi, din tagma ei, care n-aveau obiceiul să apeleze la serviciile unei spălătorese şi călcătorese cu ziua. Toţi îşi spălau şi-şi călcau rufele singuri, acasă, *manu propria.* Rămînea cealaltă fracţiune a universului, din sferele mai înalte, cu o morală mai pretenţioasă. Foştii clienţi şi fostele cliente: lumea biseri-coasă sau laică — indiferent de categorisire — lumea în fond atît de sectară, de bigotă şi de intransigentă, cînd ajunge vorba la morală, la virtute, la respectul aparenţelor şi formelor, la toată infailibila armătură a societăţii şi ipocriziei mic-burgheze. Cu această lume s-a schimbat treaba. Nu iartă atît de uşor! Copil din flori: mamă de copil din flori? Hm! Copil adulterin mai merge. Mamă de copil adulterin treacă-meargă! Ba chiar merge foarte uşor, ca o lingură de unt-de-ricină. Pe cînd aşa? Clientela s-a rărit ca la un consemn unanim, tacit, cum scrie în codul moralei burgheze. În cocioaba păcătoasei a

intrat foamea şi s-a instalat să dureze vreo doi ani la şir. O bunică bolnavă, neputincioasă; un băieţaş care se tîra de-a buşilea pe jos, sclifosindu-se, plîngînd şi strigînd: „mămică, pîinică, fomică!” Între aceste două generaţii, nefericita mamă a copilului din flori se zbătea fără crîcnire să agonisească pîinea pentru trei guri. Eroism, nu?

— Subiect de roman! recunoscu Ion Ozun, adăogînd de îndată: Subiect de roman cam banal, prea curent, melodramatic.

— Eu am spus eroism! repetă Teofil Steriu. M-am menţinut la atît, lăsînd romanele la o parte. Eroism, fără nici o exagerare. Dar eroismul nu ţine de foame, precum sîntem în măsură s-o ştim amîndoi, pare-mi-se! Într-o zi, aşadar, după patruzeci şi opt de ore de nemîncare, cum sîntem în măsură s-o cunoaştem, şi asta atît eu, cît şi dumneata, cu diferenţa că pentru dînsa era vorba de trei guri flămînde, nu numai de una, Louise Menard intră în prăvălia unui brutar, aşa cum am intrat şi eu în prăvălia băcanului, cu gîndul să capete o pîine pe datorie. O pîine dublă, ca pentru trei guri! Tot aşa: înlăuntru, nimeni! Tot aşa aşteaptă, nimeni! Tot aşa, pîini pe tejghea cîte poftea! Pîini proaspete, calde, abia scoase din cuptor, aburind mirosul acela care se preface într-o tortură. Sîntem destul de iniţiaţi prin experienţă proprie s-o înţelegem mai bine decît oricine alţii. Ce zici? O apucă şi pe dînsa o ameţeală, întinde mîna, ia o pîine — n-o fură! — ia o pîine, mai aşteaptă o clipă, apoi iese în stradă,

îndreptîndu-se spre casă, în văzul tuturor, rupînd dărăburi una după alta şi mestecînd din mers, căci între băieţaş şi bunică ea fusese cea care se sacrificase în cele patruzeci şi opt de ore, lă-sîndu-le lor ultimele fărîmituri. Între timp, brutarul observă lipsa la număr, tămbălău, gălăgie. Doi copii de pe stradă se grăbesc cu pîra. Văzuseră cu ochii lor o femeie aşa şi aşa, care a ieşit din prăvălie cu o pîine mare în mînă, mestecînd şi mergînd repede în direcţia cutare. Survin jandarmii, întreabă şi cercetează din om în om. Adulmecă dîra hoaţei. Intră în cocioabă. Pe masă, la vedere, un sfert din pîinea dublă. Celelalte trei sferturi mai puţin vizibile, în cele trei stomahuri, al copilului, al bunicii şi al hoaţei. De unde pîinea? De la brutarul cutare, din colţul străzii cutare! Va să zică, recunoşti? Recunosc! Proces-verbal. Şi după un timp, celălalt proces, penal, în prima instanţă: furtul unei pîini. Caz limpede, indubitabil, clasic. În instanţă, hoaţa mărturiseşte faptul, cum mărturisise şi în faţa jandarmilor. Brutarul declară că n-are nici o pretenţie, fiindcă e sigur că acuzata îşi va plăti datoria, cum mai plătise şi altă dată pîinile căpătate pe credit. De altfel, să fi ştiut pe cine cade ponosul, nici n-ar fi făcut atîta gălăgie! Martorii — printre care însuşi primarul orăşelului — declară şi dînşii că n-au pus niciodată la îndoială cinstea acuzatei. Era o mamă model. Concluzie: achitarea! Bravo! S-ar spune că totul s-a sfîrşit cu bine, întru onoarea justiţiei şi a preşedintelui de tribunal, care a redactat şi a semnat hotărîrea de achitare în patria lui Voltaire şi a optimistului Candide.

Ții minte? „*Tous les événements sont enchainés dans le meilleur des mondes possibles*”[17], ca să respect stilul lui Voltaire şi al epocii, cu langajul respectiv.

— Atunci? întrebă nedumerit Ion Ozun.

— Ce atunci?

— Unde-i drama, subiectul? Achitatea a rezolvat totul!

— Adică a stricat totul, vrei să zici? îl iscodi Teofil Steriu, micşorînd iarăşi ochii să-l cerceteze. Ți-a răsturnat subiectul la pămînt, ca un palat din cărți de joc? Scriitoriceşte, ai fi preferat o condamnare, ca să-ți salveze subiectul?...

— Nu, dar...

— Dacă n-ai răbdare! Fii pe pace. Totul nu s-a isprăvit. Ar fi fost ceva prea simplu şi prea omenesc ca să rămînă aşa. Dimpotrivă! Povestea nefericitei care a furat o pîine şi scăpase atît de ieftin abia începea. Iată ceea ce nici eu nu ştiusem să întrevăd şi să prevăd în mălăiața mea plăsmuire literară. Cum îți închipui dumneata că totul se reduce în viață, în realitate la soluții aşa de schematice? O achitare ori o condamnare? Fii pe pace, repet! Viața, realitatea, îşi rezervă şi alte alternative mai subtile, de-o cruzime mai rafinată. Achitări, cu efecte mai dureroase şi mai mizerabile decît o condamnare. Cam greu de priceput şi de admis, nu?

---

17 Toate evenimentele sînt înlănțuite în cea mai bună dintre lumile posibile (fr.).

— Greu! mărturisi Ion Ozun.

Teofil Steriu mai ciugiuli cîteva boabe din strugure. Mai sorbi cîteva picături din paharul de coniac. Îl privi apoi zîmbind tot aşa de ciudat ca la început, parcă ironic, parcă străbătut de-o veche şi îndepărtată tristețe.

— Greu! recunoscu şi el. Greu, fiindcă grea e meseria asta a noastră, la care nu ne-a silit nimeni. Cum să ții piept realității, cum s-o concurezi, cum să înveți măcar a o descifra? Dar să lăsăm considerațiunile generale! Să revenim la această realitate a cazului de față: la achitarea numitei Louise Menard. Putea să fie ea absolvită de nelegiuita-i faptă? Nici societatea, nici justiția nu permit nesancționate asemenea atacuri directe la drepturile sacrosanctei proprietăți. O dată precedentul creat, cine mai apără mîine sfînta proprietate, toate garanțiile înscrise în legi, în constituții, în contractele sociale? Azi o pîine, mîine brutăria, poimîine pămîntul care produce grîul, morile care-l macină, băncile care finanțează toate aceste operații. Cel mai primejdios şi intolerabil scandal! Revoluție în toată puterea cuvîntului. Începutul sfîrşitului! Drept care aceeaşi justiție care o achitase pe hoața de pîine printr-o uşuratică inadvertență şi printr-o regretabilă clemență a judecătorilor îşi revine în fire. Se aşterne pe treabă să reintroducă ordinea. Anulează sentința de achitare şi trimite hoața în judecata unui for superior, pentru a salva, înainte de toate, principiul. Alt proces, alt act de acuzație, perspectiva altor pledoarii. Toate cu atîta vîlvă, încît nefericitul trio al familiei, pînă la rejude-

care, îşi strînge boarfele şi purcede la Paris, cu bunică, cu mamă şi copil, să se oploşească undeva acolo. Să se piardă în marele anonimat al unui mare oraş, ca să scape de privirile piezişe şi de comentariile pro şi contra ale concetăţenilor şi, mai ales, ale concetăţenelor printre care se născuseră, trăiseră şi în mijlocul cărora nădăjduia să moară. Acuzata îşi găseşte de lucru şi...

Teofil Steriu s-a întrerupt. Intrase pe uşă slujnica, „*la belle Aurore*”, cu un maldăr de hîrtii şi cu teancul corespondenţei din acea zi.

— Ce-i, Hanţi? întrebă stăpînul cu o încruntare de impacienţă între sprîncene. N-am şi eu drept la linişte?

— Aveţi, dar aşteaptă curierul de la tipografie.

— Să aştepte sănătos!

— Zice că-i urgent, extraurgent, şi zice că nu pleacă pînă ce nu semnaţi bonul. Altfel cică întîrzie cartea. Stau maşinile gata! De-o jumătate de ceas mă tot toacă la cap, de m-a năucit! A dat fuga şi la debitul de tutun să telefoneze de-acolo. S-a întors şi zice că are ordin, nici mort să nu plece fără semnătură!

Înălţînd ochi de martir spre tavan şi suspinînd din toate adîncurile voluminoasei sale făpturi, Teofil Steriu făcu un semn de neputinţă cu braţele scurte şi grase, adresîndu-se unui auditor invizibil, pe lîngă cel prezent, probabil conform unui vechi obicei.

— Poftiți, domnilor! se văicări el. Dacă asta se cheamă viață?! O dată la doi ani îmi permit şi eu să calc programul, şi nici atunci nu mi se acordă o grație. Urgent, extra-urgent! Iar tu, tu te dai de partea celor care mă execută şi mă omoară cu zile, infamă creatură?

— Nu mă dau de partea nimănui. Aştept.

Slujnica aştepta, înfiptă pe butucii picioarelor în prag. Teofil Steriu oftă, gemu, se resemnă.

— Bine! N-am încotro. Prezintă-te cu toată maculatura aici. Mai fă-ne un rînd de cafele. Cînd isprăvesc, te sun!...

Hanți, „*la belle Aurore*", tot atît de voluminoasă ca stăpînul, ceva mai scundă, dar încă mai dezvoltată în lățime, se puse în mişcare. Înainta cu paşi tot aşa de apăsați şi de legănați în papucii cu talpa de pîslă. Depuse pe marginea mesei maldărul de corecturi tipografice. Alături, teancul corespondenței, ziare, reviste, scrisori, prospecte.

— Ce curier e? Niță sau Chirică?...

— Niță, cel care trăncăneşte de mă năuceşte, bată-l mînia lui Dumnezeu!

— Astupă-i şi tu gura cu o cafea, cu un pahar de vin, cu o gustare, ceva. Spune-i că în zece minute, cel mult un sfert de oră, am terminat...

Ion Ozun se răsuci pe scaun, frămîntîndu-se stingherit la culme.

— V-am tulburat tot programul de lucru. Dați-mi voie să plec şi iertați-mă că m-am eternizat, să vă răpesc timpul atît de prețios. Puteam să mă simt şi să mă cărăbănesc mai din vreme. Dar vedeți, cei şapte ani ai mei de-acasă au fost, ştiți, cam... cam...

— Parcă ai mei au fost mai breji?! M-a crescut mama cu guvernantă! rîse Teofil Steriu, fără a slăbi însă din ochi maldărul corecturilor tipografice de pe colțul mesei. Şezi binişor pe scaunul dumitale, că nu te-alungă nimeni.

— Sînteți prea... prea...

— Nu-s nici prea-prea, nici foarte-foarte! Sînt şi eu om din cînd în cînd. Crezi că de hatîrul dumitale am prelungit acest dejun, aşa cum mi se întîmplă numai o dată la doi ani? Din egoismul meu...

— Aşa egoism! clătină Ion Ozun din cap. Atunci ce s-ar mai chema altruism, omenie, ospitalitate? Dragoste părintească?

Teofil Steriu îl dojeni:

— Învață-te să te dezbari de boala vorbelor umflate şi mărețe. Am oroare de ele. Da, da! Ce are de-a face aici altruismul, omenia, ospitalitatea, dragostea părintească? La mijloc a fost numai egoismul cel mai abject. Stînd împreună de vorbă, m-am regăsit pe mine la vîrsta dumitale, cu toate naivitățile sale emfatice. Am stat de vorbă cu mine cel de la vîrsta dumitale. Mai ales că pe atunci eu nu m-am putut bucura de şansa pe care o ai dumneata acum, să

dezbat controversa juridică, socială, morală şi literară a furturilor de pîine cu un conviv în deplină cunoştinţă de cauză, tot atît de iniţiat şi versat, de la egal la egal. Dezbaterea mai are nevoie şi de-o concluzie. O vom lămuri! Pînă atunci, dumneata frunzăreşte darea de seamă a procesului din revistă. Pasajele mai caracteristice le-am subliniat atunci cu creion roşu. Eu îmi arunc ochii numai din fugă pe revizia corecturilor, să văd dacă amicii mei linotipişti mi-au respectat modificările. Îndeobşte, nu prea am a mă plînge. Mai mult o formalitate: apostila finală a bunului de imprimat. Hai, la lucru amîndoi! Te asigur că nici pentru dumneata nu va fi timp pierdut.

Cînd Teofil Steriu întinse mîna să tragă înaintea lui maldărul corecturilor, degetele scurte şi groase se însufleţiră deodată. Parcă trăiau o viaţă proprie, agilă şi febrilă, plină de nerăbdare.

Astfel se vădea că scepticul şi placidul romancier minţise şi el întrucîtva ca Ion Ozun, ascunzîndu-şi gîndurile şi sentimentele cele adevărate. Cu un fel de stînjenire a pasiunii care-l mistuia şi se confunda cu toată raţiunea de existenţă a fiinţei sale, ţinea să afirme întotdeauna şi oricui că literatura e pentru dînsul doar o simplă profesie, ca oricare alta. Acum toate gesturile, toate mişcările îl dezminţeau. Toată înfăţişarea îl trăda. Nările aspirau cu voluptate mirosul proaspăt al cernelii tipografice. Degetele lunecau uşoare, gingaşe, fluide, ca o dezmierdare, întorcînd foile. În cîteva clipe, n-a mai fost în sala de mîncare cu fructiera

şi paharale-balon de coniac pe masă. A uitat existența lui Ion Ozun. Literele de tipar îl transportară într-o altă lume, făurită de el pentru alții.

Ion Ozun deschise fără entuziasm revista juridică, să citească pasajele subliniate cu roşu. Fără entuziasm, fiindcă o dorință mult mai tiranică îi dădea ghes să nu scape prilejul şi să-l urmărească pe Teofil Steriu, revizuindu-şi ultimele corecturi ale ultimului roman sub ochii săi. Cum să piardă un asemenea moment unic, istoric, să aibă ce povesti toată viața?

Se şi vedea. Se şi auzea povestind. Dar nu-şi îngădui o indiscreție atît de grosolană. Îşi înăbuşi oful şi se resemnă şi el textului pe care şi-l închipuia arid, rece, juridic. După cîteva clipe însă, celălalt roman, trăit, al nefericitei care furase o pîine, îl absorbi şi pe dînsul cu desăvîrşire. Dezbaterile banalului şi umilului proces nu rămîneau cu nimic mai prejos de toate plăsmuirile celor mai încercați şi iscusiți romancieri: *Crimă şi pedeapsă*, celebrul roman al lui Dostoievski; *Învierea*, celebrul roman al lui Lev Tolstoi. Ba dimpotrivă chiar! Tocmai prin banalitatea cazului umil şi frecvent, de toată ziua; prin stricta expunere a faptelor şi a efectelor înlănțuite de la sine, fără intervenția nici unui element străin al imaginației scriitoriceşti, constituia un act încă şi mai teribil de acuzație al lumii cu strîmbele şi hîdele ei întocmiri. Rechizitoriul procurorului de la a doua judecată a procesului se dovedea o adevărată capodoperă. Un scriitor de literatură nu l-ar fi putut născoci. I s-ar fi

părut prea deocheat. Cum? se întreba procurorul curții de apel din Amiens. O astfel de achitare a unei hoațe de pîine implică ideea că vina ei nu era individuală, ci de natură socială. Deci justiția, al cărei rol este să apere societatea, recunoaşte că ordinea socială nu-i bună şi nu-i dreaptă! Este admisibil aşa ceva? Nu, de trei ori nu! Basmul lui Jean Valjean, ocnaşul virtuos, a tulburat prea multe minți! A pătruns să altereze pînă şi limpedea judecată a magistraților, care, din motive de ordin sentimental, vor să reformeze societatea prin jurisprudențe. A achita un delicvent care a furat o pîine nu înseamnă a condamna societatea? Nu înseamnă a încuraja pe cei care întrețin ura împotriva acestei societăți? Dovadă că de îndată faimosul gazetar, pamfletar şi parlamentar veşnic insurect, Henri Rochefort, a şi scris un articol fulminant, ridicînd în slavă pe preşedintele de tribunal care a întocmit, a motivat şi a semnat hotărîrea de achitare, invitîndu-l să-şi dea dimisia din magistratură şi asigurîndu-l că la cea dintîi alegere lucrătorii circumscripțiilor mereu agitate şi revoluționare din Paris — „mizerabilii" lui Victor Hugo — asigurîndu-l că aceşti „mizerabili" îl vor alege deputat cu o majoritate zdrobitoare.. Dovadă că, în continuare, alte gazete au luat şi ele în antrepriză cazul acuzatei, al „mizerabilei" care a furat o pîine, creîndu-i o tristă celebritate, ca şi preşedintelui de tribunal care şi-a permis s-o achite. Şi tot aşa înainte, cu citate din coduri, din jurisprudențe, din Buda şi Confucius, din decretele papilor, din Cicero, Justinian, dreptul medieval şi canonic. Vor judecă-

torii să se arate milostivi cu hoața de pîine? Poftească! Dar nu în afară de lege, ci motivîndu-şi clemența în cadrul legilor. „Cît despre mine, nu mă opun în acest caz, întotdeauna bucuros cînd datoria îmi permite, să nu arăt numaidecît *un visage glacé, impassible, impitoyable, tourné du côté des misérables*!"[18]

Patetic şi zdrobitor rechizitoriu! Împănat şi cu citate literare, pe lîngă cele strict şi profesional juridice, tocmai ca să combată efectul dizolvant şi pernicios al literaturii subversive, cu vădită intenție ori nu.

Şi imediat, în continuare, fără nici un comentar, pledoaria avocatului, nu mai puțin patetică şi zdrobitoare. Zdrobitoare pentru lipsa de umanitate a societății şi pentru obtuza înverşunare a justiției. Nu pentru acuzata care furase o pîine ca să hrănească trei guri flămînde.

Dar, mai prudent şi mai dibaci, avocatul se ferise de literatură. O ignorase cu totul. Se mărginea numai la texte de legi, la jurisprudențe, la fapte, la realitate, la autoritatea specialiştilor recunoscuți şi tot la dreptul roman, medieval, canonic, modern, dînd aceloraşi articole de legi şi aceloraşi texte alte tălmăciri. Ca fapte, invocase numai două, cu toate concluziile lor. Mai întîi, arăta cu martori şi dovezi că vîlva din jurul procesului în care acuzata nu mai avea nici o răspundere o transformase fără voia sa într-o eroină.

---

[18] O figură rece, nepăsăloare, nemiloasă, întoarsă de la cei mizerabili! (fr.).

Jalnică şi nefericită eroină! Cîţiva cititori de gazete, din cele mai depărtate unghere ale Franţei şi mai de departe, ale lumii, din Europa şi chiar din America, în loc să se limiteze la comentarii şi la compătimiri de la distanţă, avuseseră omenoasa inspiraţie să trimită hoaţei care furase o pîine mici ajutoare prin mandat poştal. Lucrători, văduve, mame şi copii din flori mai puţin bîntuite de sărăcie şi lipsuri. Omenoasa inspiraţie, cu cel mai neomenos efect! Căci iată că, de îndată, în orăşelul de unde hoaţa de pîine fugise în lumea ei cu pruncul şi cu bunica paralizată ca să scape de ocară şi de ruşinea nelegiuitei sale fapte, s-a petrecut un neaşteptat reviriment de opinie. Acum n-o mai ierta nimeni în acest tîrg al ei. Aha! Bună treabă să furi pîini din prăvălii! Ţi se duce faima de martiră şi de eroină pînă la marginea lumii, şi, pe lîngă vîlvă, te mai alegi şi cu ceva bănuţi la teşcherea din milosîrdia celor care s-au înduioşat, ca nişte nerozi slabi cu duhul şi cu firea, de la mii de kilometri distanţă. Asta chiar că întrecea orice măsură! Încît chiar şi cei care luaseră apărarea hoaţei de pîine în prima instanţă a procesului, chiar şi cei care depuseseră ca martori cu mîna pe cruce în favoarea ei, acum, cînd au ştiut că soseşte pentru a doua judecare, au întîmpinat-o de la gară şi din uşi cu priviri duşmănoase şi cu vorbe de ură, de scîrbă, de indignare. Merita nefericita care furase o pîine această ultimă şi mai odioasă, mai crudă pedeapsă? Judece judecătorii!

Al doilea fapt invocat în pledoaria apărătorului întrecea de asemeni plăsmuirile scriitorilor de romane.

Citit într-un roman, ar fi silit lectorul să clatine din cap cu neîncredere şi să zvîrle cartea cît colo! Prea încornorată poveste!...

Apărătorul a citat însă şi această prea încornorată poveste tot din dosarul unui proces, al altui om care furase şi el o pîine. De astă dată în Anglia, la Londra. Cu cîțiva ani în urmă, judecătorul Hawkins din Londra, unul din cei mai severi şi cunoscuți ca atare judecători din tot Imperiul Britanic, s-a încumetat şi el să achite un hoț de pîine adus la judecată între baionete, fără a se opri însă numai la atît. Tot aşa hoțul de pîine, lucrător şomer, cu o droaie de copii acasă, mamă, bunică, nepoată, răbdase de foame cu toată droaia de copii vreme de vreo două zile. Tot aşa dăduse tîrcoale brutăriilor, jinduind la pîinile din vitrine. Tot aşa intrase într-o prăvălie. Tot aşa o găsise goală. Tot aşa furase o pîine şi alergase cu ea la copii. Tot aşa, prins, a mărturisit fără înconjur, luîndu-şi angajamentul s-o plătească din cei dintîi bani cîştigați, cînd va găsi de lucru. Şi tot aşa martorii, pînă şi polițistul care îl arestase, declarase că făptaşul era cunoscut în tot cartierul său ca un model de hărnicie, de sobrietate, de cinste.

— Vă întreb încă o dată, aşa este? întrebase judecătorul Hawkins. Aşa este?

— Aşa!

— În acest caz, arestatul e achitat.

Apoi adresîndu-se acuzatului, Adams Smith:

— Ai furat! Furtul în fața legii tot furt rămîne, fie că-i vorba de-o pîine sau de-un lingou de aur... Dar dacă legea nu prevede această deosebire, conştiința mea de interpret al legii mă obligă s-o aplic aşa cum îmi dictează cugetul. Şi după ce te-am achitat, iată ce-mi mai dictează mie cugetul!...

Spunînd, şi-a scos de pe cap toca de judecător, a depus în ea o jumătate de liră sterlină, a trecut toca din mînă în mînă tuturor celor din sală, iar obolul adunat l-a răsturnat în şapca acuzatului absolvit de pedeapsă.

— Nu ceream milă şi îndurare! îngăimase hoțul de pîine. Ceream ceva de muncă şi ceream dreptate.

— Dreptatea ți-am dat-o. Muncă? Asta nu scrie în legile pe care le aplic. Aşa că nu-i vorba de milă şi de îndurare. E tot ce pot face, fără să calc legea...

Dar judecătorul nu s-a oprit aici. Băgînd de seamă că singurul din toată sala care nu se scociorîse în pungă să scoată micul său obol fusese tocmai brutarul care înaintase reclamația că i s-a fost furat o pîine, îl întrebă:

— Şi dumneata fii bun acum de-mi spune, pentru ce lipseai din prăvălie? Pe unde umblai?

— M-am repezit cu un prieten la cîrciumioara de alături, să cinstim împreună un pahar de whisky.

— Rău!

— Numai un pahar...

— Tot rău!

— De ce rău?

— Rău, ți-o spun eu. Ca om al legii ți-o spun!

— Dar ce, domnule judecător, legea nu-mi dă drept să beau un pahar de whisky cu un prieten, din banii mei?

— Nu asta te opreşte!

— Atunci, ce?

— Să-ți arăt eu ce te opreşte legea! rosti judecătorul răsfoind un cod. Iată ce spune! Ordonanța reginei Elisabeta, de prin anii 1592, cu putere de lege neabrogată pînă în ziua de azi, pedepseşte cu închisoare şi cu amendă pe negustorul care-şi părăseşte prăvălia şi o lasă cu uşile vraişte, fie că s-a dus să cinstească un pahar de iwhisky din banii săi cu un prieten, fie pentru oricare alte motive mult mai întemeiate, în afară de foc sau de inundație. Era foc şi te-ai dus să-l stingi?

— Nu.

— Era inundație şi ai dat goană să scapi pe cineva de la înec?

— Nu.

— Recunoşti?

— Recunosc.

— Semnezi declarația?

— Am să întreb mai întîi un apărător, să nu intru la apă.

— De prisos! La apă ai şi intrat. Semnezi, nu semnezi, întrebi un apărător ori nu declaraţia n-o mai poţi retrage. Şi avînd în vedere această declaraţie, eu aplic legea! Încît fă-mi plăcerea şi prezintă-te la închisoare să execuţi pedeapsa de trei zile cu care te-am onorat în numele legii, e minimum prescris, şi te asigur că am fost foarte indulgent. Mai cunoaşte că amenda respectivă îţi va fi comunicată ulterior şi că nu va mai fi şi ea tot atît de indulgentă! Poţi să te adresezi şi să consulţi toţi apărătorii din Londra şi din imperiul Marei Britanii. Hotărîrile mele nu le-a sfărmat încă nimeni. Am terminat!

Avocatul femeii care furase o pîine, el nu terminase încă. Dar pledoaria în continuare era lipsită de interes pentru Ion Ozun. Citate de legi, de jurisprudenţe, coduri, celebre autorităţi în dreptul penal: *De furtis*; *Decretales*; *De regulis juris*[19]; din nou decretele papilor, Cicero, Justinian, dreptul canonic şi medieval; Daloz, Garaud, Faustin-Helie, brrr!

— Ei? întrebă Teofil Steriu după ce-a sunat şi a predat slujnicei maldărul corecturilor sale. Mai ai curaj să mai scrii romane după lecţia pe care ne-o dă realitatea şi viaţa?

Ion Ozun a închis tomul şi l-a împins la o parte. Acum

---

[19] Despre furturi; Decretele (papale); Despre regulile juridice (lat.)

regreta că n-a avut răgaz să-şi arunce ochii măcar în fugă şi la versiunea inedită şi cu foile pale pe care o scrisese cîndva cu slova lui măruntă Teofil Steriu, ca să n-o mai dea tiparului niciodată. Numai aşa lecția ar fi fost deplină.

— Adevărat! — mărturisi el, mai pîndind încă cu ochii la manuscrisul lui Teofil Steriu, ca atunci cînd furase bucata de pîine a lucrătorului şi se mistuise în noapte, în viscol. Nici nu mi-aş fi închipuit în ce măsură realitatea depăşeşte imaginația scriitorilor.

— Fiecare fapt divers ascunde sub banalitatea lui adesea cel mai fantastic roman. Lupta scriitorului nu-i să mai adaoge ceva! Ci să simplifice şi să facă faptul divers credibil. Pe urmă să-i caute şi să-i descopere ițele omeneşti mai puțin vizibile de cum se prezintă în faptul divers. Cauzele şi efectele subterane. Căci tot ce-ai citit dumneata, cît mi-am pospăit eu corecturile mele, încă nu înseamnă nimic! Să-ți mai adaog şi concluzia ultimă, care nu figurează nici în dezbaterile procesului, nici în searbăda mea versiune, la care te văd că tot tragi mereu cu ochii. Dă-o încolo! Am s-o şi rup, ca să n-o publice cumva la postume, după moartea mea, cine ştie ce necrofor literar! Concluzia pe care ai s-o auzi e tot din viață culeasă. Cît golim ceştile acestea de cafea, ți-o rezum la cîteva cuvinte. Cum ai constatat, exclusivitatea dumitale în furtul de pîine a fost numai o iluzie. Fructul vanității! Mai erau şi alții. Eu, hai să zic, numai candidat, înainte de mine şi de dumneata, numita Louise Menard din Franța; numitul Smith Adams din Londra. Deocamdată, patru...

Teofil Steriu ridică în aer mîna dreaptă şi răşchiră patru degete. Atît cît îi îngăduia rotunzimea lor de scurţi şi graşi cîrnăciori.

— Mai există şi al cincilea! anunţă răşchirînd şi al cincilea deget. Al cincilea caz, cel cu concluzia încă mai neprevăzută, pe are o rezerva realitatea, viaţa, ca să mă mai treacă un rînd de sudori. S-a mai găsit acum vreo douăzeci de ani alt om în România noastră, să fure şi el o pîine. În condiţii identice ca ceilalţi şi ca noi. Numai că el a avut mai puţin noroc decît noi doi. A fost prins şi dat în judecată, ca femeia din Franţa, ca lucrătorul şomer din Londra. Norocul era pentru altul! Pentru un june avocat din Bucureşti, în goană după pledoarii cu efect. Pe atunci era june şi aproape necunoscut. Pledează şi el tot atît de patetic şi de zdrobitor, ca avocatul numitei Louise Menard. Obţine şi el achitarea. Îmi cad sub ochi, într-un ziar, amănuntele procesului. Pe atunci mai citeam ziare şi fapte diverse, cronici judiciare. Iar sub impresia povestirii mele ratate de colea — apăsă cu degetul arătător pe foile pale ale manuscrisului — mă împinge nu ştiu ce geniu rău să pun mîna pe condei şi să scriu un articol în care am ridicat în slavă pe junele şi inimosul apărător. Singurul articol străin de literatură pe care l-am scris în viaţa mea. Dar, din nefericire, tot literatură! Ba încă ce proastă şi nefastă literatură!

— Nu-mi vine să cred! a întrerupt cu sinceritate Ion Ozun.

— Dacă n-ai răbdare! Aşteaptă. Scriu deci articolul. Îl

reproduc şi alte gazete. Îl comentează. Publicitatea gratuită pe care o aştepta junele avocat ca mana cerească. Atîta i-a trebuit! Ceea ce n-a făcut preşedintele de tribunal din Franța, cînd îl invitase Henri Rochefort să ia în antrepriză un sector electoral şi să se aleagă deputat, cu surle şi cu tobe, a făcut el. Şi cu ce surle şi ce tobe! Cu ce discursuri şi ce tirade la adunări! În trei ani a fost deputat. În şase, o personalitate a partidului. Pe urmă ministru de cîteva ori, bineînțeles şi al justiției. Unul din cei mai odioşi şlehtani ai politicii din România mică şi din România mare de acum. Unul din cei mai neruşinați şi mai cinici demagogi, căruia eu, fără să-l cunosc, i-am servit prima trambulină să se avînte în sferele marilor noştri oblăduitori. Iată deci o concluzie a realității, a vieții, pe care eu n-am ştiut s-o întrevăd. Dar pe care, cu miopia mea de literator, de scrib, am ajutat-o ca un imbecil să se realizeze în numele literaturii! Ți-ar fi trecut prin minte s-o scrii asta?...

Ion Ozun clătina muteşte din cap, semn că nu.

Pe dînsul îl rodea nerăbdarea să afle despre ce mare şi cinic oblăduitor era vorba. Întrebă:

— Şi individul?

— Indivizii, poate că vrei să întrebi? Căci erau doi. Cel care furase o pîine şi cel care-l apărase. Cel care furase o pîine s-a topit în marele anonimat. Salahor pe undeva, sau poate mort de foame în cine ştie ce cocioabă, pe cine ştie ce gunoie de pe cine ştie ce loc viran! El îşi îndeplinise misiunea.

Cine s-a mai întrebat de soarta lui? Nici eu, fiindcă în neghioaba mea miopie nu asupra lui stăruisem, ci asupra tînărului apărător, care mi se părea că încarnează un semn nou al vremilor. Ca să vezi unde duce literatura! Celălalt, apărătorul, nu ți-am spus? Astăzi încarnează într-adevăr semnul cel nou al timpurilor, într-un chip care a depăşit cu totul şi cu totul sărmana mea imaginație de aşa-zis romancier! încheie Teofil Steriu, zîmbind cu o ironică amărăciune.

Ion Ozun, urmărindu-i privirea, dădu cu ochii de ziarele împăturite în teancul neatins al corespondenței din acea zi. Acolo, pe prima foaie a gazetei de deasupra, cu litere mari pe trei coloane şi cu o fotografie lată, şi lungă, şi lăbărțată, şi surîzătoare, figura un titlu care-i sări în ochi: Declarațiile domnului G. Elefterescu, ministrul justiției.

— Aş pune capul că ăsta e! exclamă, arătînd cu degetul.

— Păstrează capul, fiindcă ți-o fi de folos pentru altceva mai bun! îl povățui cu zîmbet din nou placid Teofil Steriu. Ți-am spus eu că e ăsta? Sînt alții îndestui, vreo duzină măcar.

— Ăsta e! se încăpățînă Ion Ozun.

Teofil Steriu n-a răspuns nici da, nici ba. A strîns numai din umerii imenşi. Şi, căscînd, a spus:

— Să ne întoarcem la cele ce te-au adus la mine. Cred că te interesează mai mult şi mai de aproape...

La ceasurile patru, cînd Ion Ozun ieşi în stradă, ninsoarea îi păru un joc feeric. Asprimea iernii, o amăgire.

Întinse brațele, să cuprindă fulgii. În văzduhul molatic, cu ninsoarea molatică, strînse la piept un prieten nevăzut, să-i spună bucuria. Ştia el că toate aveau să sfîrşească! Şi toate sfîrşiseră cum a ştiut!

Teofil Steriu i-a oprit manuscrisele. A citit cîteva pagini şi le-a oprit, să le trimită, întărite de un cuvînt al lui, la cele trei reviste care sînt mai bănuitoare şi închise numelor încă necunoscute. În buzunar, are prețul lor: prețul vieții pe o lună. Teofil Steriu l-a silit să primească acest împrumut:

— Ca să nu se ofenseze ceea ce numeşti dumneata o pomană, propun o soluție mai simplă. Administrația revistelor îmi va trimite mie banii cuveniți. Astfel, nu-mi datoreşti nimic, nu vei avea de ce să mă ocoleşti ca pe-un odios creditor.

Trei hîrtii noi de cîte o mie de lei. Atît de noi, şi ceruite, şi foşnitoare, încît par trei hîrtii false.

Intră la o regie, să cumpere o cutie de țigări. E singurul lux pe care şi-l permite, şi numai pentru o singură dată. Încolo, totul va fi calculat pînă la ultimul gologan: chiria, lemnele, o maşină de spirt şi un pachet de ceai; rezerve pentru zile de lipsuri.

Iar de mîine dimineață se aşterne la lucru. Acum nu se mai teme că nu va găsi un editor...

Aprinse țigara şi aspiră pînă în fundul plămînilor fumul delicios, după cele trei țigări scuturate şi cu fumul iute pe care i le oferise ocrotitorul său pe-un fund de cutie. Îşi pipăi peste palton banii din buzunarul de la piept. Îşi zurui în buzunar mărunțişul metalic: restul de la debitul de tutun. La naiba! Ar fi putut să cumpere încaltea nişte țigări şi mai şi, specialitate, extra după recomandațiile lui Bică Tomescu! Cine spunea că viața e atît de cruntă şi că deznădejdea de ieri lasă urme pe mîine, pe poimîine, pe-o viață?

În jurul becurilor aprinse, fulgii dansau o horă voioasă. Nici un spectacol nu e mai încîntător ca fluturarea lor albă într-o lumină albă, în ceasul indecis cînd noaptea nu e încă noapte.

La colțul bulevardului, acelaşi țigănuş îl întîmpină bătînd cu cleştele în tava fierbinte:

— Castanele! Faine castanele! Coapte castanele!

E o poftă pe care şi-o poate acum îndeplini, chiar dacă e sătul ca după asemenea copios şi prelungit dejun, cu trei cafele şi trei pahare de coniac. Ce fel de coniac să fi fost acela? Şi de ce se bea în pahare mari şi pîntecoase, numai pe fund, încălzite în cupa palmelor? Hm! Odată şi odată, mai tîrziu, tot aşa va trata şi el, mărinimos, cine ştie ce alt june naufragiat din provincie, cînd îi va bate la uşe să-i ceară o mînă de ajutor.

Numără banii de nichel şi, ținînd cornetul de-o ureche, aşteptă să termine țigara, înainte de a gusta din castane.

Dintr-un automobol luminat înăuntru, Mirel Alcaz, cocolit în blană, îi făcu semn amical cu mîna. Ion Ozun s-a prefăcut că nu-l vede. De o lună, de cîte ori îl întîlneşte, întoarce privirea să nu-l salute.

Dar Mirel Alcaz nu e om să ia aminte la asemenea mofturi. Dovadă că a oprit automobilul la bordura trotuarului şi a sărit afară, să vină spre el cu mari semne de bucurie.

— De cînd te caut, *mon cher ami*! Parcă ai intrat în pămînt. Dezasperasem...

Ion Ozun e mulțumit că-şi poate ocupa amîndouă mîinile. În una ținea țigarea, în cealaltă cornetul de castane. Astfel, n-are cum să-şi lase mîna strînsă de javra aceasta aferată şi ipocrit afabilă, care se lepădase atît de lesne de dînsul, şi nici nu pare că o face înadins.

Mirel Alcaz nu băgă de seamă, sau numai s-a prefăcut că nu bagă în seamă. Îi prinse brațul cu autoritate. Lăsă în jos gulerul blănii, ca să poată vorbi mai liber.

— Văd că mă budezi, *mon cher ami*, şi n-ai dreptate! Să facem cîțiva paşi. Am spus că te căutam. Parol! De o săptămînă, se împlineşte mîine. Am pentru dumneata o noutate senzațională, o surpriză a surprizelor, parol! Şi nu ştiam unde să te descopăr. Ai aflat poate că am sfîrşit-o cu patronul! Lichidare generală! Ufff! Bine că avui energia să isprăvesc, în fine! Un bandit fără pereche! Am plecat de la ziar pe chestii de principii. Am o combinație mai bună. Facem un ziar nou, numai cu elemente tinere şi independente. Un ziar de atac

şi de energie. Se numeşte *Voinţa*. Ce zici de titlu? Titlu tare! Parcă vezi un pumn lovind, care afirmă şi bagă fiori în oasele pezevenchilor, ale profitorilor, ale îmbuibaţilor! Hai să-ţi arăt afişul. Ce zici?

Ion Ozun se uită la afişul înflăcărat de pe perete cu o nepăsare voită, muşcînd din castana făinoasă şi cercînd să se desprindă din strînsoarea lui Mirel Alcaz.

— Ei, ce zici?

— Mda! Frumos afiş!

— Ce frumos, *mon cher ami*?! Admirabil! Genial! Parol! Mîna aceasta, care exprimă voinţa, e o capodoperă. E simbolul unei generaţii. Generaţia care a făcut războiul. I-a plăcut teribil lui Nicu! Şi lui George! Şi tuturor! Uită-te mai bine la afiş. Nu ai nimic de obiectat?

Ion Ozun se uită şi nu văzu nimic...

— Uită-te la colaboratori! stărui cu tîlc Mirel Alcaz. Lista colaboratorilor...

Ion Ozun citi lista colaboratorilor. Cu o zvîcnire de inimă, se opri la ultimele rînduri, unde se afla şi numele lui.

— Te-am trecut fără să te consult, fiindcă nu mai ştiam unde să te descopăr. Dar vezi în ce companie! Toată floarea unei generaţii, mon cher ami! Se mira Jan cum de i-am putut recruta pe toţi. Secretul, cum ţi-am repetat de atîtea ori, era simplu. Relaţiile, mon cher ami. Cine îşi cultivă relaţiile nu rămîne în pustiu! La noi o să ai toată libertatea

de mişcare. Scrii cum vrei, despre cine vrei, ce vrei. Ai ocazie să te afirmi din prima lună. Cred că n-am făcut rău dacă te-am socotit al nostru, fără să mai aştept răspuns.

— Vezi că aranjasem altceva... crezu de cuviinţă să se lase greu Ion Ozun, căutînd să-şi gîtuie tresăltările bucuriei, care-i tremurau glasul.

— Ce altceva? se scandaliză Mirel Alcaz. Unde ai putut să aranjezi altceva cu bandiţii ăştia de patroni, care te exploatează şi te storc ca pe o lămîie? Tu rabzi, şi ei se înţolesc! Nimic nu poate să fie mai binevenit pentru un debutant ca această ocazie rară. N-o iei de la reportaj şi de la bucătăria redacţiei, din subsolul presei. Din prima zi: prima pagină! Şi toată libertatea, *mon cher ami*! Scapi de toată filiera. Îţi mărturisesc că mi-a trebuit mare abilitate să te impun celorlalţi, fiindcă ai făcut greşeala să neglijezi relaţiile. Dar ce vorbim în stradă? Ne urcăm mai bine în maşină şi mergem la redacţie. Semnezi un bon şi primeşti un aconto. La noi se plătesc lefuri foarte bune. Independenţa se plăteşte scump! Parol!

Ion Ozun nu înţelese deplin sensul acestui aforism enigmatic. Puse în buzunar cornetul cu restul castanelor şi se lăsă tîrît.

— Veneam de la maestrul, de la Teofil Steriu! se simţi dator să anunţe. Am luat dejunul la el.

— Ai luat dejunul la el?! se bucură Mirel Alcaz. Ei bravo! Ce-ţi spuneam eu, mon cher ami? Relaţiile, cultivă relaţiile!

Amiciția lui Teofil Steriu e un capital şi numele lui un gir. Nu te faci forte să obții de la el o colaborare şi pentru gazeta noastră?

— De! Să vedem, poate...

În automobil, Mirel Alcaz îi explică mai amănunțit de ce s-a certat cu fostul patron şi cum noua gazetă, „deocamdată”, apare în tipografia ziarului de tiraj *Universul*, care i-a închiriat provizor şi cîteva camere în palatul său pentru redacție. Evită să adaoge şi adevăratele pricini ale acestei mărinimii.

De fapt, directorul *Universului* îşi anexa o gazetă de mîna stîngă, unde, fără prea mare cheltuială şi fără să-şi angajeze vechea firmă populară în universul moaşelor, pensionarilor şi acarilor de cale ferată, pregătea armele de asalt pentru un portofoliu ministerial rîvnit de douăzeci de ani. *Universul* păcătuia prin litera cenuşie, prin ilustrațiile cenuşii, articolele cenuşii, semnăturile cenuşii. Era un ziar tern, în care nimeni nu ținea minte să fi citit vreodată un articol de duh ori de curaj, decît demult, la începutul veacului, sub altă direcție, care făcuse apel la Caragiale, Vlahuță, alți scriitori. Directorul actual ajunsese la conducere numai în calitate de ginere şi cultiva o pepinieră de alți gineri, ai lui. Dar tocmai această egală mediocritate lățise numărul cititorilor pînă în cel mai depărtat cătun, unde copiii începuseră să silabisească pe rîndurile cenuşii ale Universului şi moşnegii presbiți adormeau seara cu ochelarii pe nas şi cu *Universul*

în mînă. Noul ziar era destinat să întregească prin contrast lipsurile celui vechi. Voința se anunța voința dîrză a unei generații. Dar reprezenta mai cu seamă voința unui om mediocru, inodor şi incolor, de a pune mîna pe un portofoliu ministerial. Omul mediocru, inodor şi incolor, devenit proprietarul şi directorul *Universului* prin succesiune şi prin zestrea nevestei, nu mai putea aştepta. Acum, ori niciodată! Din această pricină se arătase atît de generos cu aspirațiile combative ale tinerei generații. Îți dau, să-mi dai!

Aceasta o ştia prea bine Mirel Alcaz. Avea să o priceapă abia mai tîrziu şi Ion Ozun.

Deocamdată, pe scări, junele combatant se întorcea încîntat cu bonul de o mie de lei, căutînd ghişeurile administrației. Îşi spunea că viața e uneori de-o simplitate nefirească. Acum şase ore nu mai vedea nici o dezlegare. Rătăcea pe străzi cu gîndul de sinucigaş. Şi toate se limpezeau deodată. S-ar fi spus că geniul rău care-l prigonise înverşunat pînă acum, ostenit sau îmblînzit, a chemat îndărăt toate duhurile vrăjmaşe: „Lăsați-l! Renunț la el. Meargă-i de-acum totul cum a visat!” Iar totul, ca într-un vis devenit aievea, îi alerga într-ajutor grabnic, din cele patru zări, dărîmînd obstacolele cu bobîrnace în joacă.

— Domnule, dacă eşti bun... Încotro se află ghişeul de mică publicitate?

Tînărul care întreba avea o figură de undeva cunoscută. Ion Ozun nu ştia unde se află ghişeul de publicitate, fiindcă

întîia oară intrase în palatul Universului şi fiindcă şi el căuta, dibuind, încăperile administrației. Dar spuse cu hotărîre:

— Poftiți după mine. Aici, în stînga...

Într-adevăr, ghicise. Inscripțiile de deasupra uşii anunțau birourile administrației.

Celălalt salută, mulțumind. Apoi, după o şovăială, spuse:

— Mi se pare că ne-am cunoscut. Domnul Ion Ozun, gazetarul, nu?

— El în persoană!

— Eşti salvatorul meu, domnule Ion Ozun! Dacă ți-aminteşti, astă-toamnă, cînd a călcat acceleratul o femeie. Dumneata m-ai smuls de pe linie. Venea un expres. A lipsit o secundă...

— Acum îmi amintesc! rosti Ion Ozun, încîntat de suvenirul acestui eroism de Saint-Bernard.

— Ştiam că tot o să ne mai întîlnim noi odată şi odată, domnule Ozun. De multe ori mă gîndeam. Am căutat în ziare numele dumitale...

Ion Ozun surîse cu modestie, făcînd un gest vag, dispre-țuitor cu mîna:

— Cred că n-ai avut cum să-mi găseşti nicăieri numele! Am scris pînă acum sub pseudonim. Înțelegi şi dumneata, cu lipsa de independență a gazetelor, nu e prudent să-ți angajezi numele. Devii prizonierul unor opinii de care eşti

străin. Prizonierul unei prese venale, pe care au zugrăvit-o Balzac, Maupassant în Franța; N. D. Cocea, la noi!...

Şi, fără nici o ezitare, minți cu seninătate, ca un om pe care literatura îl îndeamnă la fiecare pas să transfigure realitatea:

— Acum va fi altceva! Facem un ziar independent. Un ziar de luptă. Dacă ai văzut afişele: Voința! Acolo voi semna cu numele întreg, fiindcă nimic nu mă mai împiedică să-mi apăr ideile mele.

— Te invidiez, domnule Ozun! spuse Costea Lipan. Te invidiez şi mi se pare că te rețin.

— Nu! Nu! Mergem împreună. Şi eu tot cu administrația de aci am o mică socoteală. Lichidarea unei restanțe...

Ion Ozun intră la administrație ca la el acasă. Încasă bonul. Costea Lipan plăti un anunț: „*Student serios caută meditațiuni orice clasă. Preț convenabil.*”

La uşă, se aşteptară şi se întîlniră.

— Caut o meditațiune! păru că se scuză Costea Lipan. Sînt într-un conflict cu familia şi vreau să-mi organizez viața pe cont propriu. Ideile mele cam rebele nu se împacă cu tirania burgheză a familiei.

— Înțeleg!, încuviință fără convingere Ion Ozun, care rămăsese orfan înainte de cei şapte ani de-acasă şi nu îndurase tirania familiei, crescut de o mătuşă blîndă şi miloasă, incapabilă să ucidă o muscă.

— Aşa e? se acăţă de această aprobare Costea Lipan. Conflictul dintre părinţi şi copii va dura cît are să dureze umanitatea. Adică nu, burghezia, mentalitatea şi tirania burgheză.

— Turgheniev, Gide! îşi aminti Ion Ozun. A apărut acum un prim volum dintr-un ciclu mai mare, *Les Thibault*, al lui Martin du Gard...

— L-ai citit şi dumneata? se bucură Costea Lipan. Nu ştiu ce va urma în celelalte volume. Dar ştiu că în primele volume autorul a disecat virtutea cu o mînă de neîntrecut anatomist. Vei fi observat şi dumneata poate că nimic nu discreditează mai mult virtutea ca oamenii virtuoşi!...

Spunînd, Costea Lipan se gîndea la părintele său, virtuos şi rigid ca un alt Oscar Thibault, şi la conflictele de acasă, înăsprite în ultimul timp. Cînd ministrul de justiţie îl chemase să-i dea o mică sinecură, Costea Lipan s-a încăpăţînat să refuze. Aceasta dezlănţuise o urgie indignată, împotrivă-i. Iar acum căuta o meditaţiune, ca să-şi cîştige banii de buzunar, de cărţi şi de ţigări prin propriile puteri, nu din graţia unui individ ca Gică Elefterescu, pe care îl dispreţuia.

Ajunseră în Calea Victoriei.

Fulgii se legănau magic în luminile vitrinelor. Trecătorii păşeau voios în alba fluturare. Farurile automobilelor prindeau potopirea molatică în evantaliile albăstrii, soseau de departe, dispăreau, să facă loc altora şi altora, virînd, oprindu-se, pornind, încrucişîndu-se într-o ameţitoare întoarcere. Ninsoarea,

năvala luminilor, reclamele aprinzîndu-se şi stingîndu-se absorbite de albastrul serii pretimpurii de iarnă, ca să tresară în ghirlănzile altfel colorate, roşii, verzi, galbene; soneria cinematografelor; ferestrele încărcate cu sclipitoare bijuterii, paşii elastici ai trecătorilor învioraţi de răceala blîndă şi jilavă a fulgilor; totul dădea străzii un aer proaspăt şi festiv.

Ion Ozun era cucerit de acest spectacol. Uitase zilele de foame; vagabondajul deznădăjduit, cînd se strecura pe lîngă ziduri ca un cîine alungat; nopţile de nesomn, cu dinţii clănţănind sub plapomă.

Toate se petrecuseră foarte departe, şi amintirea fugea de la ele.

Îl încînta acum numai oraşul pavoazat de ninsoare. — Oraş al dezmăţului! exclamă duşmănos Costea Lipan. Dacă ai prinde oricare din aceşti trecători îmbuibaţi de guler, să-l întrebi de unde vine, unde merge, din ce şi-a plătit blana, n-ar şti, încurcat, ce să răspundă. Ar începe să tremure. Ai observat în ce nebunie risipelnică trăiesc toţi? Pe mine mă bucură. Grăbesc singuri sfîrşitul. Gonesc singuri, fără să-i alunge nimeni din urmă, la răfuiala cea mare, care îi aşteaptă şi n-are să-i ierte!...

Ion Ozun îşi privi noul prieten cu sinceră uimire. El nu vedea nimic din toate acestea. Uitase că aceleaşi gînduri şi întrebări îi strînseseră pumnii încleştaţi în fundul buzunarelor nu mai departe decât în dimineaţa aceleiaşi zile. Acum, înainte de al treilea cîntat al cocoşilor, el nu mai vedea decît

un spectacol care desfăta ochii: un spectacol vrednic de zugrăvit într-o nuvelă ori într-un roman.

— De ce? întrebă cu nevinovăție. Eu găsesc că uneori capitala e un oraş admirabil! Această voie bună nu e un optimism de țară tînără, de popor tînăr, de oraş tînăr?

Costea Lipan se uită posomorît la lanțul automobilelor şi la îmbulzeala trecătorilor de pe trotuar.

— Optimism numeşti dumneata aceasta? Inconştiență, iresponsabilitate, orice... Nu optimism! Îi vezi cum trec, cum se salută, cum se invidiază? Doamnei acesteia, care a trecut pe lîngă noi, i se pare că n-are blană destul de scumpă, fiindcă doamna dinaintea ei are una încă mai scumpă. Fiecare haină, fiecare podoabă, automobilul acesta lung cît un vagon şi parfumul pe care îl lasă în urmă fetişcana aceasta prea văpsită, toate sînt prețul unui compromis. Dacă pe fiecare l-ai urmări acasă, cînd îşi leapădă masca de pe stradă, te-ai înspăimînta cu ce preț plătesc zîmbetul acesta fudul de fericire mincinoasă şi de bucurie deşartă. Îți spun că mă bucură! Îi văd alergînd şi mă bucură că aleargă la judecata din urmă.

— Dar dumneata eşti un revoluționar primejdios! glumi Ion Ozun.

— Sînt! Adică aş vrea să fiu. Urăsc societatea noastră, fiindcă trăieşte în această complicitate. Urăsc marii capitalişti, paraziții burghezi, slujbaşii laşi, politicienii veroşi şi neveroşi, urăsc chiar şi colegii mei de studii! Domnule Ion

Ozun, numai ticăloşii nu pot urî! Fiindcă ticăloşii n-au de ce plînge orînduielile societății noastre. Ei se acomodează! Ei răspund răului cu rău! Dar un om de treabă e constrîns să urască. Altfel, devine şi el complice. Urăşti din pricina iubirii de oameni, de omenire. Fără ură nu poate exista iubire, cum nu există lumină fără umbră!

Ion Ozun se simți şi el complice la această orînduială ticăloasă şi nu regretă de fel. Spuse rîzînd:

— Dumneata eşti o excepție... Noroc pentru lumea aceasta de pe Calea Victoriei că eşti o excepție! Altfel, ar sări toți în aer, sau ar merge la spînzurătoare...

— Nici nu merită altă soartă! întrerupse cu aprindere Costea Lipan. Aici, pe bucata aceasta de cîteva sute de metri, e bîlciul vanităților. Aici se îmbulzesc toți, din toată țara, să-şi arate o haină, obrazul bine hrănit, automobilul scump, prețul laşităților şi al vînzărilor. Eu, domnule Ozun, n-am sosit în capitală decît de cîteva luni. În trenul de-atunci, din noaptea de septembrie, astă-toamnă. Ca orice tînăr din provincie, am sosit cu un mare bagaj de iluzii. Cum ți-am spus, mi se pare, sînt student. M-am înscris la facultate, şi eram sigur că acolo am să găsesc alți tineri ca mine, înse-tați de altfel de viață decît au dus părinții noştri. Nu laşă, nu complice. Poate există şi aceştia undeva. Dar nu i-am găsit încă! N-am dat peste ei. Toți, domnule, toți cîți i-am cunoscut nu visează să facă altceva decît ceea ce-au făcut părinții lor. Să ajungă, să se căpătuiască, să se slujească de

diplomă, ca să se poată plimba pe Calea Victoriei într-un automobil al lor şi să fie invidiați de cei care umblă pe jos. Ce naşte din rîmă, rîmă rămîne!

— Cu ideile acestea ai să ajungi la Jilava, domnule Lipan! continuă să glumească Ion Ozun. Noroc că eşti ca orice român, ca mine şi ca oricare. Ne consumăm indignarea în vorbe. Şi cu aceasta ne-am răcorit. Toate răfuielile se opresc la vorbe. Poporul nostru e prea sceptic ca să treacă la fapte. Prea a îndurat multe, aici, la răspintenea lumilor, „în calea răutăților", cum spune cronicarul. Prea a învățat din experiența lui de veacuri că numai,,capul plecat nu-l taie sabia"! Această zicală bătrînească ar putea sluji drept motto la cărțile de istorie ale lui Xenopol, Iorga şi celorlalți. Aceasta ar putea sluji şi ca o justificare. Ce-i de vină? S-a adaptat situației, configurației geografice şi condițiilor istorice. S-a dat şi se dă după păr. Nu crede în nimic şi acceptă totul. Ca dovadă că sîntem un neam cu atît de puțini martiri.

— Nu credința face martiri! izbucni amenințător Costea Lipan, oprindu-se să facă loc unei doamne enorme în blană de astrahan, care nu avea nimic de martiră în înfățişare. Nu credința face martiri. Ci martirii fac credința! Cîțiva numai să se sacrifice, şi vor zgudui nepăsarea. Creştinismul e opera lui Isus. Dar e mai ales opera celor care l-au răstignit!

— Mai bine să mergem undeva şi să bem o cafea ori o țuică fiartă... spuse nevinovat Ion Ozun, prinzînd brațul proaspătului prieten..Discutăm mai în voie.

— Da, discutăm mai în voie! acceptă Costea Lipan, bucuros că a găsit în sfîrşit pe cineva să-l asculte şi poate să-i împărtăşească gîndurile de atîta vreme nespuse.

Dar Ion Ozun se afla acum departe de asemenea gînduri războinice. El găsea viața încîntătoare. El era fericit că viața, şi lumea, şi Calea Victoriei, aşa cum sînt, sfîrşiseră prin a-l accepta pe el, Ion Ozun, aşa cum este. Aşa cum îl acceptase Teofil Steriu. Nu se putu abține să nu spună într-o doară:

— Tocmai vorbeam cu Teofil Steriu...

— Îl cunoşti pe Teofil Steriu?

— Da, chiar azi am dejunat la el. Un dejun cam prelungit, cu dezbateri de-ale noastre, literare!, ticlui realitatea, poate fără să-şi dea seamă, Ion Ozun.

— Ce fericit eşti dumneata că ai cui împărtăşi gîndurile! îl pizmui Costea Lipan. Eu trăiesc ca într-un pustiu...

Ion Ozun se ruşină de ticluirile sale şi se grăbi să schimbe vorba.

— Splendid ninge! arătă cu mîna în sus, spre fulgii dansînd în jurul becurilor cu lumina lăptoasă.

— Da. Ninge ca în martie o mie nouă sute şapte! rosti sibilin Costea Lipan.

III
CEAIUL DANSANT

Din sicriul sonor al patefonului gemu muribund o strună de banjo. Pe urmă alte instrumente bizare şi triste au început să se tînguie cu gîlgîiri de plîns, şi încă mai sfîşietor decît plînsul, cu rîsul acela inuman şi întrerupt de sincope al clapelor de saxofon.

Domnişoara care răsucise manivela şi schimbase acul vorbi către tînărul cu ochelari înrămați de baga neagră, aşa cum toți poartă acum ochelarii lui Harold Lloyd:

— Eu ador havaianele acestea, Alec! Aş vrea să le văd dansate de sălbatici, în Honolulu. Visez cîteodată o viață elementară, plină de primejdii şi de peripeții sălbatice...

Pentru domnişoara anemică, pală şi lipsită de vlagă, care nu trecuse de cinci ori în viață dincolo de bariera capitalei, ca şi pentru tînărul cu ochelari americani, Honolulu e un sat cu pitoreşti colibe de lut, în smîrcuri toride, undeva, în apele Pacificului, nu un oraş prosper, ca oricare altul, cu hoteluri de beton armat, cu docuri, silozuri şi garaje, cu tramvai zgomotos şi vitrine, ghişeuri de bancă şi agenții de transport maritim.

Ei cred că instinctele elementare colcăie şi se dezlănțuie numai la antipozi, la sălbaticii goi şi împungînd cu lănci înveninate. Nu văd că sălbaticii sînt oriunde şi mai ales aici. Că poartă veston negru, piepții cămăşii ripolinați, ochelarii lui Harold Lloyd, iar cînd se vînează unii pe alții, nu au nevoie de arc cu vîrful săgeții înveninat.

Ana Lipan îşi aşeză pălăria cu delicată artă, să nu strivească buclele fragile şi frizate în simetrice spirale. Se dădu doi paşi îndărăt. Se privi în oglindă din față, din profil, din trei sferturi. Cu o oglindă ovală, plimbată de sus în jos, din dreapta şi stînga, îşi examină ceafa şi cutele rochiei în spate.

Surîse. Se uită grav. Se înclină grațios. Ridică din sprîncene surprinsă şi se încruntă în glumă, ironic, sceptic, cochet, mustrător. Se apropie atît de mult, încît îşi văzu amănunțit în sticla poleită porii obrazului astupați de pudră.

Îndepărtă taburetul şi se aşeză gînditoare. Pe urmă, atentă la spusele unui vorbitor invizibil. Pe urmă, jucîndu-se distrat cu mărgelele de cristal. Pe urmă, ameninţînd gingaş, cu arătătorul ridicat, acelaşi vorbitor nevăzut şi de-o impertinenţă simpatică.

Toate aceste exerciţii de mimică în faţa oglinzii, în camera cu perdele trase şi cu luminile aprinse, ar fi surprins poate un martor indiscret care cunoştea numai o domnişoară Ana Lipan — Annie Lippan, cu doi n şi cu doi p — solemnă, severă şi distantă. Dar ce tînără fată în faţa oglinzii ar fi făcut oare altfel?

Rochia era nouă, pălăria nouă, nou colierul de cristal, şi peste o singură oră avea să păşească, în sfîrşit, într-o lume nouă şi în atîtea reverii rîvnită.

Domnul, doamna şi domnişoara Lipan erau invitaţi la ceaiul din saloanele doamnei şi domnului ministru Gică Elefterescu. Iar Gică Elefterescu, la telefon, astăzi dimineaţă, amintind această invitaţie, lăsase destul de lămurit să se înţeleagă că va juca un rol decisiv în viitorul domnişoarei Lipan. El nu era om să-şi uite prietenii şi nu era un ingrat, să nu se gîndească la tăinuitele lor griji şi amaruri.

Evenimentul adusese agitare în casa familiei Lipan şi tulburare în bugetul casei Lipan. De-o săptămînă împlinită, Ana alerga de la croitoreasă la modistă, de la pantofar la magazinele cu piepteni, coliere şi poşete, alegînd, încercînd, plătind şi aducînd îndărăt, pentru o modificare îndelung

meditată acasă şi confruntată cu teancul revistelor de modă: *Vogue*, *Fémina*, *l'Officiel de la Couture* sau *Jardin des Modes*. Astăzi dimineață, două ore împietrise neclintită pe scaunul de supliciu al coaforului, cu fire şi cîrlige electrice în păr, ca prizoniera unui cabinet de chinuri savante, cum n-au ştiut să născocească nici călăii Inchiziției, nici torționarii subtili din China mandarinilor. Dar toate erau răsplătite cu prisos! Annie Lippan întrupa cu desăvîrşire oricare din gravurile revistelor cu pagini cretate, oricare ducesă celebră în carnetul monden al Parisului şi al Rivierei, coborînd aerian treptele de marmură aîe unei somptuoase vile, cu lampadare, parc, valeți şi scumpe automobile la scară.

Elena Lipan adusese o croitoreasă cu ziua în casă, să-i prefacă şi ei o rochie neagră, în vîrstă de peste un deceniu, adaptînd-o aproximativ la moda timpului. Constantin Lipan îşi trimisese hainele de solemnitate la spălătoria chimică, de unde sosiseră întinerite şi fără mirosul farmaceutic de camfor.

Acum bătea cu degetul uscat în uşă:

— Annie, e cinci fără un sfert! Cinci fără paisprezece...

— Gata, papa! sări Annie de pe taburet, aruncînd o ultimă privire în oglindă.

Deschise uşa, şi toți intrară s-o examineze cu exagerate exclamații vocalice de extaz.

Sabina descoperi o cută imperceptibil deranjată. Se îndoi

de genunchi să o tragă în jos, se repezi la pulverizator să-şi învăluie sora într-un halo de pulbere lichidă şi parfumată. Constantin Lipan se uită peste ochelari, din toate flancurile, amănunțit şi atent ca la un decisiv corp delict. Elena Lipan, în hainele ei sărăcăcioase, de rudă scăpătată sau de guvernantă, întîia oară uită să evalueze costul acestei transfigurări în perechi de ghete cu prețul dinainte de război.

Acest obicei devenise de mult o manie. Leafa servitoarei, cursa cu birja, tona de lemne şi transformarea unei pălării reprezentau pentru dînsa trei, patru sau zece perechi de ghete în valuta anului o mie nouă sute paisprezece. Adineaori calculase că din cei opt mii de lei cheltuiți de Annie, de altfel cu avară chibzuială, altădată ar fi cumpărat pentru copii 333 perechi de ghete a 24 lei perechea, rămînînd încă o fracțiune zecimală de 3,33 lei. Iar constatarea o înfricoşase...

O uită acum! Cu degetele încrucişate, îşi admira copila nevinovat şi sincer, ca o țărancă în fața vitrinei cu busturi de ceară.

Îşi simți ochii năvăliți de lacrimi înduioşate.

Poate o singură clipă, scurtă şi îndată întunecată, se revăzu în această făptură născută din făptura ei, aşa cum va fi fost cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, în după-amiaza cînd Constantin Lipan, proaspăt supleant de tribunal, o aştepta în salonaşul părintesc, în redingotă şi incomodat de un buchet de trandafiri albi şi țapeni în cornetul de carton cu dantelă de hîrtie ajurată, să-i ceară mîna.

— Trimitem pe Catinca să oprească un taxi! spuse Constantin Lipan, cercetîndu-şi încă o dată ceasul cu îngrijorarea unui şef de stație în aşteptarea expresului.

— Mă duc eu! se oferi Nellu. Catinca e o netoată. E în stare să vină cu un hîrb de Ford!

Elena Lipan, în paltonul modest şi reajustat cu un supliment de guler ieftin, mai cercetă o dată cheile şi încuiaturile, mai repetă porunci Catincăi, apoi, refugiată în birou, reciti în grabă, pe furiş, a zecea oară, scrisoarea de la Iaşi, de la Matilda. Bolnava anunța că se simte slăbită cu totul şi chema pe cineva să-i vegheze la căpătîi. O cerea pe Annie, dacă „se poate desprinde de la distracțiile capitalei". În acelaşi plic, servitoarea bolnavei adăogase cu un creion chimic şi cu litere strîmbe o rugăminte simplă şi imperioasă în simplitatea ei:

„Veniți imediat. Cucoana e tare Rău. Domnu doctor spune Că no mai Duce nici cinci zile. Am pregătit Odaia pentru Duduia ana. Săru mina Frăsîna."

De astăzi dimineață scrisoarea îi ardea degetele. De cîteva ori fusese gata s-o citească bărbatului şi Anei. De fiecare dată însă o oprise gîndul că aşa va tulbura fără folos un ceas de mult aşteptat. Cu minuțiosul lui respect al datoriei, Const ar fi fost poate în stare să renunțe la invitația ministrului şi s-o trimită pe Ana cu primul tren. Şi chiar fără aceasta, atît Annie, cît şi el ar rămîne toată vremea preocupați, cu mustrarea de cuget că se desfată la un ceai dansant,

cînd tanti Matilda îşi dă poate sufletul. Tăinuind conținutul scrisorii pînă la întoarcere, toate aceste complicații se aflau înlăturate. Iar cu trenul de noapte sau de mîine dimineață, Annie avea cînd să ajungă neîntîrziat la datoria unde o chema muribunda şi interesul lor, al tuturor.

După întîia lectură a dublului apel, se gîndise să n-o lase pe Annie singură, ci să plece împreună cu Costea. Un bărbat, chiar cînd e numai abia trecut de vîrsta copilăriei, are alți ochi şi altă prezență de spirit în asemenea împrejurări. Cine ştie dacă la căpătîiul tanti Matildei nu s-au adunat de pe acum rubedenii îndepărtate şi cupide, gata să facă dispărut un testament sau să smulgă bolnavei cu voința şovăielnică altul, dictat de neomenia lor?!

Aşa cugetase, pregătind ferit de ochii celorlalți bagajele de drum pentru Costea şi Annie, împăturite şi numărate, numai să şi le orînduiască singuri în valiza de pergamoid.

Dar a fost destul să simtă privirea lucidă şi rea a lui Costea urmărind-o, ca şi cum ar fi înțeles ceva. De îndată hotărî să renunțe în orice caz la o asemenea companie pentru voiajul Anei şi socotelile lor. Copilul acesta presimte tot şi o tulbură de cîte ori îi citeşte răutăcios, ca într-o carte deschisă de osîndă, gîndurile cele mai ascunse. Nu vrea să înțeleagă că tot ce face şi tot ce prevede e numai pentru dînşii. Averea Matildei, aşa modestă cum e — două rînduri de case cu cîte două apartamente de închiriat şi o jumătate de milion în

bonuri — ar însemna o zestre onorabilă pentru Annie şi Sabina, cîte o casă de fiecare, iar bonurile ar acoperi anii de studii în străinătate pentru doctoratul lui Costea şi pentru diploma de inginer a lui Nellu. Astfel, soarta copiilor s-ar uşura printr-o singură semnătură a unei văduve avare, care n-a făcut nici un bine în viață. Ea şi Const ar aştepta bătrînețea şi pensia cu sufletul împăcat, bucurîndu-se de îndestularea şi fericirea altora.

În fața oricărei judecăți, oricît de aspre, s-ar prezenta senină. Nimic n-a dorit şi nimic n-a făcut decît pentru a cruța tihna bărbatului şi a apăra viitorul copiilor.

Numai Costea o sileşte să-şi plece ochii de cîte ori se întrerupe din lectura cărților lui cu idei monstruoase, s-o urmărească, pe ea şi pe toți din casă, cu privirea încărcată de batjocură, de dispreț şi de compătimire.

Acum chiar, în agitarea bucuroasă şi nerăbdătoare a tuturor, el singur stă la o parte, pe divanul din sufragerie, citind absorbit o asemenea carte otrăvitoare, cum e de mirare că legile prea blînde lasă să fie scrise, tipărite şi împrăştiate, pentru stricăciunea minților şi înveninarea inimilor.

Nellu trîti uşa de la antret, important şi satisfăcut:

— Am adus maşina, papa! Un Buick limuzină. Dacă n-ar scrie pă tăbliță taxi, ai crede că e un automobil dă legație. Superb! Un Buick-Master, tipul ăla mai nou!

Elena Lipan transformă prețul cursei în ghete de copii a 24 lei perechea.

Coborîră scările. Se îmbarcară. Annie la mijloc, pe marginea banchetei, să nu-şi şifoneze pliurile de mătase.

Sabina rămase rezemată de uşorul sufrageriei, în şorțul negru şi scurt de uniformă, ca o mică şi tristă cenuşereasă.

— Au plecat mondenii faivoclocişti? ridică în sfîrşit ochii de pe foile cărții Costea.

— Da! Şi păcat că n-ai venit s-o vezi şi tu pe Annie! vorbi cu înfrigurare Sabina. Era delicioasă! Orice-ai zice tu, Costea, numai Annie dintre noi toți ştie să păstreze un aer distins... cum să-ți spun? Princiar...

— Spune ințepat, de aspidă! rîse răutăcios Costea; Înțepat şi fals, ca în jurnalele de modă! Mă mir cum de nu te umileşte gîndul că sora ta e dusă aşa, în complicitatea tuturor, la vedere. Tot aşa cum îşi țesăla şi îşi peria juncanele, cînd le scotea la iarmaroc, la vînzare, bunicu, dascălul de strană Costache Lipan.

— Cum poți să compari, Costea, pentru Dumnezeu? Eşti oribil cînd vorbeşti aşa...

— Oribil sînt eu, sau ei? Oribil sînt eu, sau tu, Sabina, cînd cazi în extaz la toate mofturile şi farafastîcurile Anei? Rîvneşti să ajungi ca ea? Să te poarte peste patru-cinci ani, ca pe-o marfă de vînzare, pe sub nasul cine ştie cărui imbecil?

„Poftiți ce sîni are, priviți ce talie! Ce ochi şi ce picioruş fin! Pot să vă mai spun că aşteptăm şi o moştenire. Avem o mătuşă bogată, care poate dă Dumnezeu să plesnească din ceas în ceas!" Tu nu le vezi acestea, Sabina? Nu le înțelegi şi nu le auzi? Şi nu înțelegi că pentru tine îți doresc altă soartă? Tu meriți altceva, Sabina...

— Pe tine nu te mulțumeşte nimic niciodată...

— Cum să mă mulțumească?! Mă asfixiază atmosfera de aici. Uite şi tu cum ne-am strămutat cu toate hleaburile de mobile, pretențioase, uzate şi triste printre care am crescut, şi cum îndată maman şi papa s-au grăbit să reconstituie exact, ca într-un muzeu istoric, atmosfera sordidă de mici şi poltroni burghezi provinciali. Pentru dînşii laşitatea cotidiană li se pare eroismul cotidian. Sînt oneşti? Da! Papa, un magistrat integru şi, după cum scrie în ziare, un procuror general temut, cum n-a mai fost de mult nimeni. Aceasta nu-l împiedică însă să aibă admirație pentru un om de nimic, pentru un sforangiu de cea mai mîrşavă teapă, ca Gică Elefterescu. Să se simtă flatat că e primit în casa lui şi să-i rămînă recunoscător dacă îi va găsi un nerod să-l colăcească cu o logodnică înțepată ca Ana! Virtutea nu-l împiedică să invidieze soarta celor mai puțini virtuoşi, care măcar riscă şi ies la larg, să înfrunte riscurile. Tristă virtute, Sabina, care n-a dus la alt rezultat decît să facă un copil să-şi urască şi să-şi disprețuiască părinții! Acuma de ce plîngi? Ce sînt copilăriile acestea?...

Sabina îşi ascunse obrazul în îndoitura cotului şi plîngea cu sughiţuri.

— Tu, tu eşti imposibil. Costea! Vrei să mă faci şi pe mine să nu-i iubesc! N-am să te mai ascult niciodată... Eşti un... Nici nu ştiu să spun cum îmi pari tu cînd vorbeşti aşa...

— Sînt un monstru. Da? Spune cuvîntul, Sabina! Aşa se naşte cîteodată, în cele mai paşnice şi inofensive familii, un pui de năpîrcă. Ai să mă înțelegi însă odată. Atunci cînd are să te sufoce şi pe tine viața aceasta de familie respectabilă, cîrpită din mărunte socoteli şi ambiții şi invidii. Acuma fii fată cuminte şi înțelegătoare: şterge-ți lacrimile...

Costea închise cartea şi se ridică să şteargă lacrimile Sabinei cu batista. Îi ridică obrazul de bărbie şi o privi dureros în ochii ca luciul antracitului. Ochii ei, de galoşi Tretorn.

— Eu am să scap de aici! spuse cu glas tremurat. Am să plec şi am să-mi fac singur viața. Dar tu, tu, Sabina? Tu ai să rămîi captiva lor. Aş vrea să înțelegi că aceasta mă doare.

— Cînd pleci? se sperie Sabina.

— N-avea grijă. Nu azi, nici mîine! Peste o lună ori peste două. Cînd voi ajunge să nu datoresc nimănui nimic. Pînă atunci, mai bine să-ți ajut la traducerea ta. Vezi că n-am uitat?

— Tocmai! se bucură Sabina, trecînd cu nestatornicie copilăroasă de la plîns la voioşie. Aşteaptă un moment, să-mi aduc caietul şi cărțile.

Alergă de zor, se întoarse şi le răvăşi pe masa din sufragerie cu învelitoarea de muşama cadrilată. Costea deschise cartea şi începu să dicteze:

— „*At vero Aeneas adspectu*, dimpotrivă, la această privelişte, *Aeneas obmituit amens*, rămase mut, împietrit, îşi ieşi din minți, *camaeque arrectae*, părul i se ridică măciucă, *horrore*, de groază, *et voxhaesit faucibus*”...

Sabina scria, între pauze rozînd cu dinții mărunți capătul de lemn moale al creionului A. W. Fober nr. 3 şi cu ochii întredeschişi întrevăzînd cu extatică admirație pe Annie, în rochia ei vaporoasă şi fină, ca praful albastru de pastel. O Annie anturată de tineri sportivi şi fotogenici, tîrînd ca o trenă prin mijlocul saloanelor festiv luminate dîra de priviri invidioase a tuturor celorlalte femei. Orice ar spune Costea, viața nu e întotdeauna atît de posacă şi de respingătoare! Pare aşa numai unui morocănos ca el.

— Cum ai spus, Costea? Te rog mai repetă o dată!

— „*Nox erat*, era noapte, *et corpora fessa*, şi trupurile ostenite, *carpebant per terras*, gustau, se bucura pe pămînt, *soporem placidurn*, de un somn liniştit, *silvaeque et aequora*”...

În saloanele doamnei şi domnului Gică Elefterescu lucrurile nu se desfăşurau chiar aşa cum le întrevedea, ca într-un fastuos film, Sabina. Apariția Anei nu provocase nici

o emoție. Trecu neobservată, fiindcă lumea era multă şi pestriță.

Aceste ceaiuri fuseseră născocite şi deveniseră slăbiciunea doamnei Elvira Elefterescu, persoană înaltă şi vastă, cu trup de jandarm călare şi cu suflet inocent de prunc. Doamna Elvira Elefterescu simțea o irezistibilă atracție pentru toate evenimentele mondene: baluri şi înmormîntări, serate şi premiere, recepții şi vernisagii.

Mai mult însă decît pentru toate arăta predilecție pentru nunți şi logodne.

Fără copii, dar cu un numeros contingent de nepoți şi nepoate, de veri şi verişoare, de fini şi fine pînă la a douăsprezecea crengătură a rubedeniilor care de care mai vagi şi îndepărtate, mai nevoiaşe şi oropsite de soartă, era îndeosebi posedată de un tiranic demon matrimonial. Universul i se înfățişa ca un inepuizabil rezervoriu de „partide” viitoare ori posibile. Nimeni nu-i cunoştea o figură mai desăvîrşit fericită ca atunci cînd, sprijinind o enormă lumînare cu flori şi panglici albe, în rolul sacru de nună, în dreapta unui mire adesea mai puțin emoționat decît dînsa, asista cu lacrimi de bucurie în ochi la schimbul de inele, şi cînd, înconjura masa cu paşi săltați, ca o morăriță la horă, în psalmodia greco-orientală, în care biblicul Isaia dănțuieşte de vreo două mii de ani la atîtea sute şi sute de milioane de nunți!

Pentru satisfacerea acestei pasiuni inaugurase ea cea-

iurile dansante, frecventate de cel mai bizar amestec de lume al capitalei.

Cu un ochi providențial, descoperea la un invitat şi la o invitată care abia s-au cunoscut tăinuite indicii că au fost născuți unul pentru altul şi că nu-şi vor îndeplini destinul pe acest pămînt decît după ce-şi vor pune cununiile pe cap. O dată fixată această alegere, doamna Elvira Elefterescu îşi pierdea odihna şi somnul, născocind toate intervențiile fățişe sau tăinuite care puteau ajutora destinul în misterioasele lui intenții.

Gică Elefterescu strîmbase la început din nas cînd îşi văzuse casa transformată în dancing intermitent. Pe urmă, înțelesese că nimic nu-i putea servi mai bine şi sub o aparență mai inofensivă complicatele înnodări şi deznodări de ițe politice. Invitații erau ai nevestei, nu ai lui. El se socotea mosafir, zeflemisind cu strîngeri din umeri un pueril capriciu feminin.

Dar în alegerea invitaților uita să adaoge ori să şteargă un nume, după cerințele momentului. Şi în vreme ce încăperile răsunau de sughițul saxofonului, de zornăitul cimbalului şi de suspinul extenuat al banjoului, în jilțurile moi din birou izbutea să adune întotdeauna, ca din întîmplare, cei mai înverşunați adversari politici. Îşi strîngeau cordial mîinile. Se pomeneau discutînd foarte paşnic pe un teren ospitalier de armistițiu şi legînd, între două țigări de foi şi două zvelte pahare de lichior, un pact care a doua zi răspundea într-o

manevră neaşteptată la Cameră, o interpelare senzațională şi un vot uluitor, cînd nu izbucnea în explozia unei declarații fulminante şi imprimată cu titluri de o şchioapă în edițiile speciale de ziar.

Apartamentul părea dinadins construit pentru asemenea retrageri strategice.

În salonul din dreapta, dansa şi se desfăta tineretul, sub privirea ocrotitoare şi complice a doamnei Elvira Elefterescu. Holul era o zonă repauzantă şi prielnică moțăielilor pentru al treilea sex: mame şi cocoane vîrstnice care nu dansau şi nici nu discutau remanieri ministeriale, domni cu reumatisme şi pensionari ai bugetului ori ai politicii, care nu pierdeau prilejul unui ceai parfumat şi al tartinelor cu icre negre, udate cu un pahar de vin autohton sau de şampanie franțuzească. În salonul din stînga, se adunau selecționați prin imperioase afinități elective invitații pentru care muzica şi dansul nu existau nici măcar ca pretext. Bancheri şi parlamentari, foşti şi viitori miniştri, oameni de afaceri şi preşedinți ai consiliilor de administrație, directori de ziare şi reprezentanți ai consorțiilor străine.

De acolo, cînd, din discuția generală se desprindea o chestiune vrednică numai de un mai restrîns şi discret auditoriu, partenerii se ridicau cu o aprobare complice a pleoapelor şi treceau în biroul lui Gică Elefterescu, lipind uşa capitonată, să nu străbată glas străin şi să nu audă ureche iscodelnică.

Gică Elefterescu fuma, staționînd de la un grup la altul, şi îşi freca mîinile ca un fericit regizor norocos după fiecare premieră.

Cînd pleca ultimul mosafir şi servitorii începeau să măture, să deschidă ferestrele, să pulverizeze esența de brad şi să întindă covoarele, nu uita niciodată să mulțumească nevestei, înălțîndu-se în vîrful picioarelor, să-i ajungă cu buzele pe frunte, într-un sărut cast şi recunoscător.

— Dragă Elviro, minunat ceaiul tău! Cel mai izbutit din tot sezonul! Eşti o comoară, nu o soție!...

Elvira Elefterescu ştia ce înseamnă aceasta. Un plan urmărit de mult, o întîlnire abil pusă la cale ori un angajament cu tact smuls recompensau risipa de sandvişuri şi de lichioruri lipicioase, bomboanele strivite sub tălpi, olanda mesuțelor pătate de ceai, de vin negru sau cocktail, fumul care cătrănea perdelele şi sfărămăturile scrîşnitoare ale paharelor de cristal, desperecheate din serviciul periodic reîmprospătat prin grija şi din bugetul preagentilului soț.

Soața pleca fruntea sub casca de păr oxigenat, zîmbind cu modestie şi cu oarecare întristare.

Ea avea mai rar prilej să se arate tot atît de satisfăcută de rezultatul unui asemenea ceai. Invitații săi din salonul din dreapta soseau, dansau, deşertau pahare de ceai şi de lichior. Se remontau cu piperment sau cu şampanie. Experimentau rețete inedite şi cu totul eretice de cocktail, spre stupoarea barmanului improvizat de la bufet şi plecau cu buzunările

pline de țigări de foi, dar se dovedeau rebeli proiectelor matrimoniale. Cu o piruetă scăpau de sub amenințarea săbiei lui Democles, fatal suspendată deasupra capetelor, şmecherind fatalitatea ca să apară tot atît de voioşi şi imuni la ceaiul viitor, pentru a înnoda iarăşi firul întrerupt al flirturilor cu smucituri sportive de mînă şi cu guturale exclamații anglo-americane.

Într-un astfel de amestec dezlănțuit din plin, păşise intimidat „Trio Lipan”, cum i-ar fi numit, fără doar şi poate, Sabina, dacă i-ar fi văzut în acea clipă, cu totul departe de mirajul închipuirilor sale.

De la intrare, uşurați de vestmintele groase, escamotate de valeți cu mănuşi albe de ață, aruncaseră priviri disperate de naufragiați ca să se agațe de o figură cunoscută. Annie Lipan simți mai umilitor ca niciodată cît de sărăcăcioasă şi demodată e rochia Elenei Lipan şi cît de stîngaci e în miopia lui Constantin Lipan. Ca atare, puse distanță de un pas între amîndoi, cu o instinctivă desolidarizare. O doamnă în vîrstă, cu fire sure şi rare de scapet spîn în barbă, o măsură prin lornion de jos în jus, pe urmă continuă să vorbească nepăsătoare principelui Anton Muşat. Un copil fugărit de alți doi descrie un semicerc, căutînd un refugiu, pe care-l găsi după rochia Anei Lipan. Urmăritul chicotea agățîndu-se de pliurile rochiei. Urmăritorii luptau să-l captureze.

Ana Lipan se silea să surîdă angelic, ca un model pentru o replică a tabloului *Lăsați copiii să vină la mine!*

Intrarea n-avu astfel nimic triumfal. A fost totuşi un noroc că, în acel moment de derută, i-a văzut Gică Elefterescu prin uşa deschisă a salonului din stînga. Se repezi cu largi gesturi afabile şi, după ce sărută familiar mîinile femeilor de parcă le cunoscuse de cînd lumea, aruncă un apel sonor spre salonul din dreapta:

— Elvira!

Apel tot atît de ineficace în momentul acela, ca un strigăt deasupra cataractei Niagara, cea cu ecoul huruind noaptea pe o rază de şaizeci de kilometri. Jazul urla la paroxism. În delirul epileptic al instrumentelor, dialogurile continuau răcnite la ureche, ca între surzi. Mai mult succes avu telegraful cu semnalizări mute. Gică Elefterescu ridică mîna în sus, agitînd simbolic un steguleț invizibil, pe care totuşi Elvira Elefterescu îl văzu din celălalt capăt. Răspunse de îndată la apel şi se prezentă să ia în primire invitații cunoscuți pînă acum numai după o vagă şi sumară descripție a bărbatului. Dinainte, pe nevăzute, decisese că Ana Lipan ar putea fi o partidă acceptabilă pentru un nepot stîngaci, sentimental şi tomnatic: Guță Mereuță, jude de şedință, adus în capitală la ultima mişcare în magistratură tocmai din Cadrilater.

Spre a sa încîntată surpriză, descoperi că Annie Lipan întrecea aşteptările. Şi hotărî că nimic în lume nu va putea conspira de-acum înainte să le împiedice fericirea.

Strîns încătărămată în mătăsuri foşnitoare, escortă pe

Elena Lipan spre persoanele de la al treilea sex: mame, mătuşe şi pensionari. O conduse apoi pe Ana Lipan spre salonul care o aspiră în mişcarea giratorie a dansului.

— Am să-ți prezint trei nepoate ale mele. Trei surori: Lola, Lulu şi Lili. Trei creaturi admirabile! Doresc şi sper că veți deveni prietene inseparabile. Prin ele ai să cunoşti toată lumea de aci. Iată-le! Lola! Lulu! Lili!

Cele trei nepoate, în trei rochii de trei culori diferite — ca spicul grîului, ca albastrul cerului şi ca verdele cîmpului — îşi tăiară drum şerpuind, plecîndu-se şi sărind ştrengăreşte printre perechile de dansatori.

— Gata la apel, tăntițo! chicotiră tustrele, gîfîind şi făcîndu-şi vînt să se răcorească.

Nu erau frumoase, deşi Elvira Elefthereseu nu le pomenea tripla lor existență fără o tenace aluzie la cele trei mitologice grații. Cam bărbătoase, ciolănoase şi musculoase grații! Dar se arătară îndată foarte prietenoase, şi cu glasurile lor virile o copleşiră pe Annie Lipan sub o avalanşă de complimente, căzînd asupră-i din trei părți, ca trei împroşcări de multicolore confeti.

— Mă întrebam de ce întîrzii, spuse Gică Elefthereseu, punînd mîna protectoare pe spatele încovoiat, de miop, al lui Constantin Lipan şi mînîndu-l spre salonul discuțiilor lipsite de frivolitate. Se află cîțiva prieteni, care țineau să te cunoască. Să încep cu principele Barbu Muşat...

— Încîntat să cunosc pe marele nostru inchizitor! îi scutură mîna cordial Barbu Muşat, om înalt şi spătos, care, cu portul înadins neglijent şi cu barba fluvială, căuta să-şi dea o înfăţişare cît mai democrată şi să-şi facă iertat blazonul, arborele genealogic şi toate deşertăciunile atît de scumpe vărului său ruinat, Anton. Încîntat, multtemutule al nostru mare inchizitor!

— Profesor doctor Mihai Pop-Spătaru...

Omul cu profil metalic şi dur întinse degete osoase adîncind o cută subţire între sprîncene, în sforţarea să-şi amintească unde a mai văzut acest chip stafidit, insipid incolor şi inodor.

— Mirel Alcaz, directorul politic al Voinţei,

— Care v-a adresat uneori săgeţi inofensive, domnule procuror general! completă, cu veşnicul surîs dezinvolt, Mirel Alcaz, proaspăt bărbierit şi scos din cutie. O publicitate gratuită, domnule Lipan! Înţepăturile Voinţei sînt cea mai bună publicitate...

— Fredy Goldamm.

Bancherul cu trăsăturile moi, gelatinoase şi cu ochelari americani prinse degetele lui Constantin Lipan într-o mînă flască şi umedă de sudoare.

— General Ignaţiu Zalomit, doctorul Ionescu-Strehaia, domnul Evghenie Condoritios, directorul Casei „Condoritios et Macridian” din Salonic, Stănică Ţifescu, marele nostru elector de la Vlaşca, şi deocamdată atît. Te rog, ia loc. Ceai? Lichior? Vin sau şampanie?

Constantin Lipan se instală cu precauție, ca întotdeauna, numai pe trei sferturi din scaun. Răspunse cu modestie, ca un pasager econom într-un bufet de gară:

— O cafea neagră. Dacă se poate, cu zahăr puțin.

Toți îl examinară cu oarecare surprindere.

Se așteptară la un om feroce, cum îl anunțaseră rechizitoriile prompte și neîndurate. Aveau înainte un individ timid și miop, cu înfățișare neînsemnată de copist suprabugetar, îmbătrînit fără speranțe de înaintare.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru își descruntă profilul subțire. Își amintise. Era părintele de familie din tren de astă-toamnă: perechea posacă, tîrînd după ea o trupă de copii plicticoși, printre care o singură fetiță vioaie distona, ca un neastîmpărat pui de leopard închis laolaltă cu vulgare și triste resignate creaturi domestice.

Îl măsură cu ochi mai atent. Pe urmă trecu, dintr-un vechi obicei, cu privirea de la unul la altul. Le cunoștea tuturor metehnele ascunse. Ca un duhovnic, le aflase suferinți secrete, slăbiciuni absurde, știa sfîrșituri inevitabile, care nu iartă. De aceea îi îngloba pe toți într-o crudă luciditate, și totuși, într-o generoasă compasiune profesională, de confesor laic.

— Vorbeam tocmai despre procesul Osias-Mladoveanu — Continentala! rosti Mirel Alcaz, lăsîndu-se pe spate în jilțul scund, întinzînd picior peste picior și potrivindu-și

dunga pantalonilor peste ciorapii fini, străvezii, aproape feminini. Nu ştiu dacă a făcut un serviciu guvernului...

— Justiția n-are drept să se întrebe dacă face ori nu un serviciu guvernului! întrerupse ca înțepat de o viespe Constantin Lipan, ştergîndu-şi ochelarii cu batista, ca să privească mai de aproape la directorul politic al Voinței.

— Nici nu voiam să spun aceasta! se apără surîzînd serafic Mirel Alcaz. Voiam să spun că nu ştiu dacă a adus un serviciu guvernului. Dar ştiu sigur că a adus unul teribil presei. Ne-a urcat tirajul gazetelor. Aceasta dovedeşte că toată lumea e însetată de dreptate! Eu pe chestiunea aceasta am părăsit un ziar unde lucram de la înființarea lui. Am preferat să întemeiez altul, liber şi în spiritul vremii. Poate ați observat, domnule procuror general, că dacă *Voința* şi-a permis inofensive agresiuni la adresa justiției, o făcea numai cînd mi se părea că justiția ezită. Noi am căutat să întreținem o atmosferă favorabilă inițiativelor de curaj şi de energie.

— Dragă domnule, justiția nu se preocupă de atmosfera favorabilă sau nefavorabilă! o ținu înainte cu încăpățînare Constantin Lipan. Ea îşi face datoria chiar cînd opinia publică, indusă în eroare, vede victime acolo unde sînt numai vinovați.

„E cum l-am ghicit eu! gîndi Mirel Alcaz, asimilîndu-l de îndată lumii în mijlocul căreia trăia, pe care o cunoştea şi nu pierdea nici un prilej să-i exploateze metehnele. Un ipocrit. Un individ primejdios şi de o şiretenie lucidă, regizată la

rece, care şi-a pus masca de fanatic serv al justiţiei pînă ce şi-o da o dimisiune zgomotoasă, ca să intre a doua zi într-un partid de opoziţie. Chiar haina de pe el e o modestie făţarnică. Adună bani, cine ştie cum, şi afli după un an ori doi că-şi durează o casă cu trei etaje pe numele nevestei.”

Acestea le gîndea, după cum dicta scepticismul şi experienţa profesională, dar cuvintele rostite spuneau cu totul altceva:

— De perfect acord, domunle Lipan! Justiţiei, justiţiei probe şi intransigente, puţin îi pasă de atmosfera favorabilă ori nefavorabilă din jurul ei! Îi ajunge propria sa conştiinţă, însă e cu atît mai fericită coincidenţă cînd opinia publică bine luminată anticipează ea opinia pe care şi-o face justiţia. Cum speram că vom căpăta satisfacţiune — vorbesc în numele opiniei publice! — peste cîteva zile, cînd justiţia va avea să avizeze într-o chestiune evitată pînă acum de toţi predecesorii dumitale.

— Îmi pare că vrei să vorbeşti despre afacerea „Petrolul—Iordan Hagi-Iordan”? interveni, cu nevinovăţie minunat jucată, Fredy Goldamm.

— Poate de „Petrolul—Iordan Hagi-Iordan”, poate de altceva! se apără, tot atît de nevinovat, Mirel Alcaz.

— Aceasta va îi o chestiune mult mai delicată! se dădu cu părerea principele Barbu Muşat. Fiindcă Iordan Hagi-Iordan...

— Prezent! afirmă teatral, cu voce de bas, Iordan Hagi-Iordan în carne şi oase, oprit în cadrul uşii. E prezent şi vă depune toate omegiile la picioare, principe, fiindcă e sigur că i-aţi luat o apărare de care nici n-avea nevoie de altfel.

Înainta legănîndu-şi trupul scund şi vîrtos.

Rînji sub mandibulele puternice, ascunse de mustăţi uriaşe. Aşa cum se apropia, părea ultimul om cu mustăţi preistorice din Europa. Ultimul om ascuns pînă acum în caverne. Haina era însă impecabil tăiată. Cămaşa, cu piepţi de zăpadă.

Roti ochii şi, cînd găsi ce căuta, exclamă cu exagerată încîntare:

— Bună seara, frate Gică! După surpriza pe care ţi-o citesc în ochi, se pare că nu mă prea aşteptai...

— De ce? Mă gîndeam. Ce idee! Chiar adineaori... se împletici în vorbă Gică Elefterescu.

Iordan Hagi-Iordan rîse zgomotos şi apucă mîna lui Gică Elefterescu, scuturînd-o să i-o smulgă din umăr.

— Nici nu mă îndoiam, excelenţă! Excelenţă şi frate Gică! Nu mă îndoiam că mă aştepţi, chiar dacă o fire înclinată suspiciunii ar fi interpretat cine ştie cum subita dizgraţie cu care mă tratează buna doamnă Elvira Elefterescu de cîteva luni, uitînd să mă mai invite la preadistinsele voastre ceaiuri dansante, unde unii dansează în salon pe parchet şi alţii la cabinetul secret, pe sîrmă! Eu sînt mai simplu şi mai puţin sclav al acestor deşarte forme. Treceam acum un

sfert de oră pe sub ferestrele voastre. Am văzut lumină. Mi-am adus aminte. Zic: Mă reped acasă, îmbrac pentru orice eventualitate o haina mai decentă, trec, dau bună seara şi plec! În afară dacă nu mă onorezi şi pe mine cu un pahar de coniac, frate Gică? Ca în vremurile cele bune, cînd semnai scrisorile — îți aduci aminte care scrisori? eu le-am păstrat pe toate — cînd le semnai: „al tău frate, Gică”...

Toți ascultau cu uimire, curiozitate şi cu oarecare bucurie răutăcioasă. Se ştia că un dosar „Petrolul—Iordan Hagi-Iordan”. se afla în mîinile lui Constantin Lipan şi că în cîteva zile scandalul multaşteptat avea să urmeze scandalului „Osias-Mladoveanu—Continentala”. Marele rechin, Iordan Hagi-Iordan, era citat la Parchet sub grave învinuiri. Cu cinică temeritate, se invitase deocamdată oaspe în casa ministrului de justiție, ca să dea pentru a doua zi ce şopti şi răstălmăci întregii capitale.

Constantin Lipan clipea mărunt, neînțelegînd în ce cuibar viperin a intrat. Căută ochii ministrului. Gică Elefterescu îi ocoli privirea.

Dar i-o surprinse Iordan Hagi-Iordan. Marele petrolist şi afacerist se apropie, întinzînd amîndouă mîinile, aspre şi vînjoase:

— Ce surpriză, domnule procuror general! Numai fratele Gică ştie să rezerve prietenilor asemenea surprize! Doream de mult să te cunosc mai de aproape şi să stăm de vorbă mai pe îndelete. Ehei! Că de vorbit, te asigur eu că avem ce

vorbi, să ți se ridice părul măciucă în cap! Fiecare cu dosarele şi arhivele sale. Dar să lăsăm astea! Mi-a vorbit mult despre dumneata băiatul meu, Nicki. E coleg şi cel mai bun prieten cu un fiu al dumitale, şi n-am, avut niciodată nimic de obiectat cînd îmi cereau unul din automobile să facă o plimbare nevinovată în jurul capitalei. Pot spune că m-a bucurat asemenea prietenie între copii. Eu am cultul prieteniei, cum foarte bine mă înțelege fratele Gică!

Pipăind cu mîna de orb, Constantin Lipan căuta ochelarii pe măsuța din lemn de trandafir. Fără ei nu putea desluşi în ceața tulbure chipul lui Iordan Hagi-Iordan. Îl ghicea numai rînjind, cu fălcile puternice şi cu dinții lați, să sfarme ciolanele, ca maxilarele de fiară.

Din discreție, Mirel Alcaz făcu un gest de plecare. Iordan Hagi-Iordan îl surprinse şi îl opri:

— Vrei să pleci, prietene Mirel? Aceasta înseamnă că n-ai fler de gazetar nici de două parale. Cum, părăseşti terenul tocmai cînd ceaiul dansant al fratelui Gică începe să fie mai interesant? A propos! Am ceva pentru Voința, care poate să-ți pară încă mai interesant. Nişte scrisori senzaționale, să-ți dubleze tirajul în douăzeci şi patru de ore. Dacă ai răbdare, trecem mai acuşi în camera jurămintelor!

Făcu semn spre biroul lui Gică Elefterescu.

— Ştii tu! La secret! Mă cunoaşte bine această chilie a spovedaniilor. Nu intru întîia oară acolo! Aşa e, frate Gică?

Gică Elefterescu se chinuia să rîdă înveselit foarte, ca de cea mai plăcută şi bucuroasă surpriză.

— Admirabil tip! Dintr-o bucată! se adresă către generalul Ignaţiu Zalomit, fiindcă era cel mai aproape vecin. Ce zici, generale?

Generalul Zalomit, surd ca un dovleac, înţelese în felul său:

— Prea mult pentru artilerie şi prea puţin pentru infanterie! Infanteristul e inima armatei. Eu, domnule, am spus-o încă de la 99—900 lui Mitiţă Sturza...

Constantin Lipan îşi descoperise ochelarii şi privea deznădăjduit spre celelalte încăperi, unde se aflau Elena şi Annie.

— Şi dumneata vrei să pleci? ghici Iordan Hagi-Iordan, punîndu-i o mînă pe genunchi cu un gest de luare în posesiune. Ce curios, domnilor! Toţi vor să plece. E o epidemie.

„Aceasta se întîmplă numai din pricina Elenei, cu mofturile ei de relaţii mondene şi cu vînătoarea ei după ginere!” îşi descărcă Lipan conştiinţa, şi rămase cu un oftat captivul mîinii tari şi păroase.

Elena Lipan se afla şi dînsa prizonieră în holul rezervat persoanelor de al treilea sex. După cîteva întrebări distrate, care n-aşteptau nici un fel de răspuns, Elvira Elefterescu dispăruse, făgăduind că se întoarce peste o clipă. Plecase şi o uită, irezistibil atrasă de secţia dancing, unde supraveghea, intervenea, încuraja şi respira cu nesăţioasă fericire atmosfera aţîţătoare de parfum, de mîini transpirate, fum de ţigări

orientale cu opium şi englezeşti cu miere, aroma răcoritoare de oranjade şi împestrițatele miasme de cocktail.

Dar plecînd, doamna ministru o predase unui octogenar ogîrjit şi friguros, cu gîtul înfăşurat într-o legătură cadrilată de lînă şi cu ochii lăcrimoşi de cimpanzeu răpus de oftică în vitregele noastre regiuni septentrionale. Elena Lipan nu-i auzise numele în hilara explozie a jazului. Atît doar:

— Savantul nostru profesor.

Savantul profesor muia pesmeți în ceai şi molfăia melancolic. Păru îndată foarte încîntat că a găsit pe cineva să-i asculte o senzațională comunicare în chestia țiparilor. Căpătă viață, ca un cadavru animat de experiența lui Galvani.

— Ce părere aveți despre țipari, doamnă? întrebase sever. Ce ştiți despre țipari?

Elena Lipan făcu un apel disperat la toate cunoştințele sale despre fauna acvatică. Răspunse şovăind, ca la examenele de acum treizeci-treizeci şi cinci de ani în urmă:

— E un peşte de baltă. De nămol. Lung ca un şarpe. Un peşte ordinar, pentru oameni săraci. Mai ales țiganii se dau în vînt după el!...

Savantul rîse atît de înveselit, încît împroşcă printre gingiile văduvite de dinți o mică planetă cu mai mulți sateliți de pesmet transformat în pastă gălbuie.

— O, sfîntă ignoranță! ridică mîinile spre plafon. Dar, doamnă, țiparul e cel mai ciudat fenomen din apele noastre!

E peştele misterios. Un mister pe care ne-am pus cu toţii pe-atîta să-l clarificăm, şi-l vom clarifica. Ştiinţa nu admite mistere! Tot ce-a fost ieri mister azi e banalitatea cea mai banală. Pretindeţi că nu?

— Nu pretind nimic... se apără vinovată Elena Lipan Sînt o profană.

— Aha! Profană? Bine zis! Ca profană, ştii dumneata că ţiparul vine în apele noastre numai în vilegiatură? Cam lungă, dar tot vilegiatură se cheamă! Ştii dumneata că în fiecare toamnă, cum s-a întremat şi a ajuns la maturitatea deplină, pleacă din bălţile noastre pe rîuri la vale, şi, dacă nu poate pe rîu, o ia pe uscat, ca şarpele, pînă ce ajunge în fluvii, şi din fluvii în mare, şi din mare în ocean, ca să parvină cu orice preţ în Marea Sargaselor, tocmai la şase mii de kilometri? De unde să le ştii acestea, ca profană? Ei bine, află, stimată doamnă, că acolo şi numai acolo, la patru mii de metri adîncime, îşi depune ouăle şi moare. Stimată doamnă, e unul din cele mai stranii şi deocamdată mai enigmatice fenomene ale naturii, şi e de mirare că oamenii aceştia din jurul nostru discută despre schimbarea guvernelor, despre slugi, pălării şi scumpirea lemnelor, în loc să se minuneze cu evlavie şi să ia învăţăminte de la asemenea tainice orînduieli ale naturii. Eu am să vă explic aceasta. Sînt încîntat că am dat peste o persoană care dispreţuieşte vulgarele preocupări ale unei societăţi ignorante, şi mai jalnic decît ignorante, fericită în ignoranţa ei...

Elena Lipan suspină şi rămase să se inițieze în misterele țiparului voiajor, trudindu-şi ochii să descopere în cealaltă încăpere pe Annie. Surîdea fericită cînd, o clipă, Annie apărea şi dispărea în melstromul circular al dansului, în brațele unui tînăr cu părul lipit ca o carapace de email negru şi cu jumătate de obraz paralizată în crispați a monoclului.

A treia oară o vedea dansînd cu acelaşi ins. Acesta îi păru un indiciu. Era, fără îndoială, nepotul doamnei Elvira Elefterescu, la care, în fugă, doamna ministru, cu un zîmbet complice, făcuse o atît de discretă aluzie.

Gîndul îi aduse o destindere în obrazul ei ostenit şi pămîntiu. Revărsă o lumină de participare voioasă şi plină de speranțe la tot ce se petrecea în juru-i.

Savantul profesor luă această metamorfoză drept o victorie personală:

— Aşa e că începe să fie interesant, doamnă? Doamna, şi mai cum, dacă îmi permiteți?

— Elena Lipan...

— A! Da... Soția temutului nostru procuror general. Mă scuzați de aceste trădări ale memoriei. La vîrsta mea! Aşa e că începe să vă pară interesant? Citesc pe figura dumnea-voastră, stimată doamnă Lipan!

Stimata doamnă Lipan luă aminte la un fenomen cu mult mai apropiat de ritualul îndeletnicirilor sale de toată ziua decît expedițiile transoceanice ale țiparilor. Observă

pe haina octogenarului savant nepermise pete de scrum, de pesmet fărîmițat, de pricomigdale, de ceai. Ca o grijulie mamă şi soață prin predestinările profesiei sale casnice, scoase batista din poşetă şi se ridică de pe scaun, întrebînd:

— Îmi permiteți, domnule profesor?

— Mă rog, mă rog! îi îngădui bătrînelul, nedumerit şi cam contrariat că fusese întrerupt la jumătatea cea mai interesantă a odiseii țiparilor, pe care o relata cu atîta avînt.

Elena Lipan, conform atribuțiunilor sale domestice, îi şterse delicat petele şi îi scutură scrumul cu batista, mai tipărindu-i cu dosul palmei şi reverul straiului, nodul legătoarei de la gît. Iar pricepînd, în sfîrşit, despre ce anume fusese vorba, cu un gest galant şi neaşteptat, ridicîndu-se la rîndul său de pe scaun, Homerul țiparilor îi cuprinse mîna şi îi sărută vîrful degetelor cu grația unui june muşchetar.

A fost ceva atît de desuet şi de înduioşător, de pe vremea valsului şi a mazurcii, atît de deplasat în această casă, atît de nepotrivit cu vîrsta şi înfățişarea lor, a amândurora, încît orice privitor ar fi găsit scena de un comic irezistibil. Dar nu se afla nici un spectator să-l intereseze episodul. Şi de altminteri, dacă s-ar fi găsit unul, mai ciudat decît întreaga scenă i-ar fi părut îmbujorarea subită şi feciorelnică din veştedul obraz al doamnei Lipan.

Aşezîndu-se iarăşi pe scaun, bătrînelul îşi reluă firul povestirii.

— Cum spuneam, aşadar, stimată doamnă, țiparul femelă, după un stagiu de cinci ani în apele noastre, coboară în estuare. Acolo e întîmpinat de țiparul mascul şi pornesc împreună pînă la sud de insulele Bermude, parcurgînd şase mii kilometri în şase luni. După acest voiaj de nuntă, țiparul femelă depune peste un milion de ouă, ceea ce veți recunoaşte, multstimată doamnă Lipan, că e o cifră impresionantă!

Multstimata doamnă Lipan, silindu-se zadarnic să fie atentă şi să-şi concentreze gîndurile la spusele povestitorului, îşi revenise şi dînsa la vechea-i şi netămăduita-i obsesie. Transformă imediat kilometri în lei, milionul de ouă în lei, şi suma totală în perechi de ghete. Apoi la acest total mai adaogă şi o evaluare a trusoului Anei, tot în ghete a 24 lei perechea, cu prețul şi valuta dinainte de 1914. Cifrele o cutremurară. Şi o deznădăjduiau. Trusou? De unde şi cu ce? Nici cu leafa lui Const pe trei ani înainte nu se vor învrednici dînşii să-i înjghebe un trusou măcar la fel cu cel de care s-a bucurat ea cînd se măritase!

Prin firească asociațiune de idei, se gîndi la boala Matildei şi strînse instinctiv între degete încuietoarea poşetei unde se afla scrisoarea. E a treia oară cînd medicul o socoate pierdută, şi de două ori pînă acum a revenit la viață. De ce-o fi chinuind oare Domnul o ființă care nu mai poate aştepta nimic de la ziua de mîine? Acum doi ani voia să vîndă casele şi să plaseze banii în bonuri. Mai bine că n-a făcut! Bonurile s-au depreciat la jumătate. Iar prețul imobilelor a crescut.

— Din ouşoare iese atunci o larvă transparentă ca sticla... continuă savantul profesor, clătind restul de ceai rece în fundul paharului.

Dacă moare Matilda, vor trebui să poarte toți doliu şi să meargă la Iaşi, la înmormîntare! gîndi Elena Lipan. Altă cheltuială!...

Privirea i se destinse însă, fiindcă întrevăzu prin uşa deschisă pe Annie la brațul tînărului cu părul de smoală. Pare un tînăr foarte simpatic. Numai de n-ar fi prea nărăvit amator de dansuri şi de petreceri. Aşa sînt toți pînă ce se însoară. Annie e însă destul de voluntară şi are destul tact pentru a şti cum să-l rețină acasă. Totul depinde de tactul femeii. Şi Annie e neîntrecută în acest simț înnăscut al chiverniselilor casnice, moştenit de la ea.

O învălui într-o privire înduioşată, peste mese şi capete, tocmai în fața bufetului, unde tovarăşul Anei o oprise şi îi întindea un pahar înalt, cu un lichid de culorile curcubeului. Annie gustă şi se oțărî, rîzînd. Rîdea şi tînărul.

— Chestie de obişnuință! spuse. Eu am o rețetă mai fudroiantă, Saratoga cocktail. O jumătate de pahar de coniac, jumătate vermut, cîteva picături de angostura-bitter şi cîteva picături de curacao. Două măsline la fund. Nimeni nu rezistă la a treia doză. Dar adevăratul, incomparabilul, neîntrecutul maestru e Tom. Dă-mi voie să ți-l prezint pe Tom.

— Hello! Tom!

— Hello, Scarlat!

Tom sosi patinînd pe parchet şi ținînd de mînă pe una din cele trei nepoate ale doamnei Elvira Elefterescu, nici Annie nu ştie exact care: Lola, Lulu sau Lili?

Junele Tom, ca şi prietenul său Scarlat, părea croit după chipul şi asemănarea ilustrațiilor mondene din revistele londoneze. Cel mai pur şi mai autentic gen englezesc, ba încă la superlativ. Prezentîndu-se tot după cea mai autentică manieră englezească, ba încă la superlativ, îi înălță mîna, smucindu-i-o din cot, şi i-o zgîlțîi, ca să-i dea drumul apoi ca unei cioare electrocutate.

— Spuneam că eşti un as în materie de cocktailuri, lămuri Scarlat.

— O! se apără cu modestie Tom, ridicînd sprîncenele subțiri şi plivite cu cimbistra. E o legendă ca oricare alta şi e mincinoasă ca toate legendele.

— Ce urît îți şade cînd încerci să-l faci pe modestul, Tom! îl mustră Lola, Lulu sau poate Lili, în orice caz una din cele trei grații. Nu-l crede! Are acasă un bar de toată frumusețea. O să mergi odată cu noi. Numai să nu sufli nimic tăntiței. Acestea sînt escapadele noastre secrete. Tom are patefon, radio, cea mai completă garnitură de bar. Păcat că nu iubeşte femeile. Jură numai pe Gide, Cocteau şi Oscar Wilde!

Ana Lipan roşi pierind ochii, deşi înțelegea numai pe jumătate.

Lola, Lulu sau Lili — în orice caz aceeaşi din cele trei grații — adaogă, aruncînd o privire provocatoare:

— Noroc că şi noi ne răzbunăm! Ştim să ne dispensăm de dînşii.

Pe urmă, desfăcîndu-şi brațul din mîna lui Tom şi prinzînd-o pe Annie de mijloc, poate prea strîns, îi suflă la ureche:

— Fiindcă îmi imaginez că o să devenim foarte, foarte bune prietene, permite-mi să-ți dau un sfat de prietenă. Lasă urîcioşii aceştia şi sacrifică cinci minute pentru dezolatul meu văr, Guță! Uite-l ce mutră nefericită are! Observ că tantița te urmăreşte de un sfert de oră cu dezaprobare, îi contrazici proiectele. Şi e păcat! Guță al mamei, cum îi spunem noi, Guță cel mic şi necăjit are să fie un bărbat foarte comod. Priveşte cum i s-a lungit nasul aşteptînd...

Guță Mereuță aştepta într-adevăr trist, cu un nas prelung şi proboscodian. Nu ştia să danseze. N-avea nimic în figură sau în vorbă care să atragă o femeie. Cu ochii împinşi în lături, spre tîmple, de rădăcina lată a apendicelui olfactiv, dezvoltat peste măsură. În sala plină de rîsete, de vuiet şi de trepidație, stătea nemişcat de două ore, pe un scaun, lîngă uşă, ca un posomorît cioclu al acestei tumultoase desfătări.

Se bucură cu cea mai desăvîrşită şi vizibilă candoare cînd Ana Lipan veni să se aşeze alături. Elvira Elefterescu îl dresase dinainte, îi spusese autoritar că această aleasă a sa, aceasta numai şi nu alta, are să-i facă fericirea vieții. Iar el a şi început, subit, s-o iubească.

Din lumea de unde venea, tîrg strîmb şi prăfos, cu singurele reprezentante ale sexului slab şi frumos doar cîteva necăjite şi robace neveste ori fete de bulgari şi tătari, Ana Lipan îi apăru o creatură celestă. Fire aproape de pămînt, îşi mai făcuse îndată socoteală că o asemenea căsnicie, pe lîngă protecția doamnei ministru al justiției, asigurată pentru totdeauna, îl încorpora şi într-o înaltă dinastie a magistraturii. Ana Lipan nu însemna numai o viitoare soție: era o carieră.

— Ați ostenit dansînd, domnişoară? întrebă stupid, încheind şi descheind nasturele hainei, fiindcă nu ştia ce să facă cu degetele, cam lăboase şi extrem de păroase.

— Deloc! răspunse cu un ton mai sus Ana Lipan, privindu-l peste umăr. N-am ostenit deloc. Dar am venit să te invit pe dumneata la dans, dacă am văzut că dumneata nu...

— Regret, dar nu ştiu să dansez... declară umilit de această infirmitate Guță Mereuță, şi în aceeaşi clipă se mustră cu dezgust de el însuşi: „Nu aşa, gogom anule! Nu se răspunde aşa unei viitoare logodnice! Trebuia să spui: Este întîia dată, domnişoară, cînd regret într-adevăr că n-am luat lecții de dans, ca oricare fericit muritor din această sală."

Constatarea acestei incurabile inferiorități în arta conversației îl demoraliză definitiv. Tăcu, trăgînd din ațele nasturelui.

Ana Lipan continuă să-l privească, palpitîndu-şi genele cu o impertinentă răceală. Acesta era bărbatul pe care i-l

destinau? Cu ce drept complotau toți să-i lege viața de o asemenea făptură grosolană şi ridicolă? Măcar de-ar avea altfel de nas şi de-ar şti unde să-şi țină mîinile!

— Locuiți de mult în Bucureşti? îl întrebă, ca să spună ceva.

— M-a mutat unchiul Gică de două luni. Eu, de după război, tot în Cadrilater am stat, de mi s-a acrit. Mă crezi mata, domnişoară, că n-am fost pînă la mutare niciodată în Bucureşti?

„Se şi cunoaşte!” era să răspundă Ana Lipan. Dar spuse cu totul altceva:

— Capitala e un teren prea prielnic pentru toate vanită-țile. Numai în provincie se formează adevăratele caractere. Omul se adînceşte! Are mai ales prilej să se confrunte cu el însuşi.

— Nu e aşa, domnişoară? se animă pentru scurtă durată Guță Mereuță, considerîndu-se un adevărat caracter îndelung clocit şi răsclocit în provincie.

Pe urmă nu mai ştiu ce să răspundă şi iarăşi tăcu.

Ana Lipan îşi cercetă în oglinda poşetei obrazul şi răsuci roşul în tocul de metal, sigilîndu-şi buzele. Guță Mereuță o admiră cu ochi de dulău fidel de la stînele Cadrilaterului, unde-a mîncat el odată telemea grozavă, într-o anchetă judiciară...

Din fundul sălii, Elvira Elefterescu îl cuprinse într-o aprobare protectoare: „Admirabilă pereche! Au fost năs-

cuți unul pentru altul!” Şi înainta, virînd în altă direcție, printre perechile dansînd, în zalele foşnitoare de mătase, să ocrotească providențial alte viitoare fericiri.

Jazbandul izbucni mai întărîtat. După două ore de aproape neîntreruptă dezlănțuire, s-ar fi spus că o nouă vigoare nervoasă, un spasm frenetic de dervişi urlători s-a transmis de la unul la altul, dezarticulînd din bălămăli pe cei cinci muzicanți. Toba detuna cutremurînd geamurile, saxofonul gîlgîia un plîns terminat în hohote guturale, pianul împroşca sunetele prin dinții de fildeş. La vacarmul instrumentelor se adăoga răcnetul glasurilor şi fluieratul dansatorilor contaminați de aceleaşi crampe epileptice. Pudra se topise de pe obraji, negrul curgea de sub gene, lărgind orbite de craniu, gulerele erau muiate, mîinile lăsau umede pecetea degetelor pe toaletele de mătase, şi totul se învîrtea nesfîrşit, tîrînd în picioare cleiul pateurilor şi lichidul bomboanelor cu lichior.

Prin acest tumult vibrant, principele Anton Muşat se plimba impasibil, cu mîinile la spate, ca un sultan arab într-o expoziție europeană. Îl ajunse din urmă Mirel Alcaz.

— Înainte de plecare, trec să depun respectele mele la picioarele amfitrioanei, *mon prince*. Păcat că n-ai asistat la conclavul politico-economico-financiar! A fost o scenă care nu se poate vedea în fiecare zi.

— Mă lasă rece asemenea scene, scumpe Mirel! spuse principele Anton, prinzîndu-i brațul. Ştii că nu calc nici-

odată acolo. Nu înțeleg nimic şi nu mă pasionează nimic din aceste intrigi lipsite de finețe. E destul că văru-meu, Barbu, nu pierde nici o ocazie. El e născut pentru aceasta şi trăieşte pentru aceasta! Cînd se întîmplă de mă aduce aici cu automobilul lui, ne despărțim la uşă şi ne regăsim la uşă. Pe mine mă amuză mai bine acest spectacol al tinereții.

— Spuneai, cu toate acestea, *mon prince*, că disprețuieşti tineretul din zilele noastre. Îl găseai lipsit de stil. Mai deunăzi te întorseseşi chiar de aci scandalizat şi fulminînd! îşi aduse aminte Mirel Alcaz.

Principele Anton Muşat privi circular prin sticla monoclului sala agitată de spasm şi surîse:

— Mă scandalizează şi revin. Acest tineret, scumpe Mirel, mă irită şi mă atrage. Mă irită, fiindcă e lipsit de mister şi de stil. Mă atrage, fiindcă îl văd trecînd prin viață ca un obuz. Caut să-l pricep! Şi fiindcă nu-l pot pricepe, mă pasionează ca orice problemă irezolvabilă, de care te lepezi seara şi la care revii a doua zi...

— *Mon prince*, distracțiile şi sentimentele şi plăcerile altora ni se par întotdeauna absurde! rosti aforistic Mirel Alcaz. Cu atît mai mult ambițiile şi viciile.

— Posibil! În orice caz, femeile sînt şi acum frumoase cum au fost întotdeauna. Deşi nici pe ele nu le mai înțeleg. Pe vremea mea, inima lor era un melancolic sanatoriu. Acum, inima lor e un zgomotos jaz. Sînt după chipul şi asemănarea bărbaților de acum, care nu ştiu să le mai iubească. Uzează

numai de ele! N-au timp să le cucerească. Le smulg cu brutalitate şi se scapă de ele tot cu brutalitate! Pe timpul meu, înainte de diluviul războiului, un bărbat adeseori se mulțumea cu atîta glorie cît îi trebuia ca să seducă o femeie şi pentru ca să aibă la ce renunța pentru o femeie. Acum e o chestie doar de alcov. De alcov la figurat, termen anacronic şi impropriu, în garsonierele de unde alcovurile de odinioară sînt excluse. Un amănunt divers între două curse de automobil şi o seară de dans. Observă puțin. Ce te frapează la toate aceste treizeci-patruzeci de perechi, cîte se învîrt aci în ritmul acesta acrobatic?

Mirel Alcaz privi şi nu observă nimic. Strînse din umeri, recunoscînd:

— N-am spirit de observație nici de două parale, *mon prince*, deşi profesia mea mai întîi asta o cere.

— Nu observi, fiindcă ai mers o dată cu timpul, scumpe Mirel, şi fiindcă eşti cu vreo treizeci de ani mai tînăr ca mine. Eu am perspectiva! Am rămas în urmă, şi aceasta îmi îngăduie perspectiva. Uite ce constat şi ce mă uimeşte. Toți tac! Sînt numai corp lipit de alt corp. A dispărut plăcerea conversației. Toată finețea acestui duel cu lame subțiri. N-au de schimbat o idee ori un sentiment. Viața aceasta de tam-tam nu le mai permite conversația. Aci, jazul. Pe drum, eşapamentul maşinii deschis. De altfel, ce-ar vorbi? Ce şi-ar avea de spus? Rîsul lor e fără ironie, plăcerile lor, elementare. Am un nepot, băiatul lui Barbu.

Un tînăr, de altfel admirabil. Mă tachinează întotdeauna cînd îi vorbesc despre suvenirurile mele din tinerețe şi se miră cum am putut, în asemenea timpuri, să-mi toc trei moşteniri Se miră cum am putut trăi într-o vreme cînd nu existau automobile, avioane, şalupe cu motor. Pentru dînşii existența e un sport, şi universul o pistă. Ambițiile lor sînt cele de pe şosea, direct şi figurat. Cînd văd un automobil înainte, sună, te împing la dreapta pe marginea şanțului şi-ți trec înainte cu insolență. Dar iată doamna Elefterescu! Ea mai păstrează încă romantismul din epoca valsului şi din cele dintîi timpuri ale tangoului.

— Îmi bîrfiți copiii, principe, şi dumneata, domnule Alcaz, cu indiscreția dumitale de jurnalist! îi amenință cu degetul doamna Elvira Elefterescu, dînd gestului o intenție de cochetărie copilăroasă în strigător contrast cu proporțiile sale masive.

— O, nu, doamnă! se apără într-un glas principele şi gazetarul. Dimpotrivă, admirăm acest teribil antren.

— Şi mai cu seamă admirăm atîtea femei şi fete delicioase! adăogă principele Muşat. Nici nu ştiu unde ați găsit atîtea femei frumoase în Bucureşti! Sînt sigur că n-a mai rămas una acasă, doamnă.

— Eşti incorigibil, principe! Bagă de seamă! *Les homes qui regardent les femmes ne voient pas la vie.*[20]

[20] Bărbații care privesc femeile nu văd viața (fr.).

— E o învățătură care-mi vine prea tîrziu, doamnă. Cel mult ar putea să profite de ea prietenul meu Mirel.

Doamna Elefterescu se uită lung la Mirel Alcaz şi îşi rosti un gînd care atunci îi mijise — instantaneu — sub casca oxigenată a părului:

— Prietenului dumitale, domnului Alcaz, văd că au început să-i răsară ghiocei la tîmple şi încă nu s-a decis să se uite mai atent la o femeie. Trebuie să te însori numaidecît, domnule Alcaz! Am să meditez mai serios la cazul dumitale. Acum vă las, nu pot lipsi copiii de prezența mea. Nu mă uita la ziar, domnule Alcaz! Am să-ți trimit o listă de toate personalitățile prezente.

Se depărtă, navigînd printre perechi, cu un cap mai înaltă decît toți dansatorii, căutîndu-şi din ochi nepoatele. Lola, Lulu și Lili dansau cu țigările în colțul gurii, cu părul lor tuns băiețeşte şi cu perechi care nu erau bărbați.

„Au să mă omoare cu zile nepoatele acestea! constată Elvira Elefterescu, plină de aceeaşi candoare a nepotului său Guță Mereuță. De ce nu vor fi vrînd să se mărite? Sînt nişte ființe inexplicabile. Într-o zi mă voi hotărî să fiu mai energică. Trebuie! Am o singură misiune, să impun altora fericirea cu sila, fiindcă nu ştiu să o vadă şi nu pot să şi-o cîştige singuri.”

Tînărul cu păr de smoală se înclină cartilaginos în fața Anei Lipan.

— Ultimul *shimmy*, domnişoară. Permiteți, domnule?

Ana Lipan lăsă poşeta în brațele lui Guță Mereuță. Îl prezintă, aristocratizîndu-i numele cu autoritate din oficiu:

— Domnul Georges Mereutza! Domnul Scarlat Bosie.

Guță Mereuță observă că dansatorul Anei poartă la mîna stîngă un lanț subțire de platină.

„Aşadar alesul doamnei Elvira Elefterescu nu era tînărul cu părul negru! gîndi dezamăgită la plecare Elena Lipan. Este acest Guță Mereuță, cu nasul prelung şi cu glasul molîu."

Pe urmă, se consolă. E poate mai bine aşa! Are o înfățişare mai serioasă. Pare un om statornic. Un bărbat bun n-are nevoie numaidecît de mutra seducătoare, provocatoare, suspectă a unui erou de film.

Oftă şi strînse între degete geanta cu scrisoarea de la Matilda. De n-ar sosi prea tîrziu Annie! Şi de nu s-ar ivi cine ştie ce complicații, cine ştie ce nepoți şi strănepoți, care pîndesc moştenirea ca să aibă ce toca!

Iar acum Constantin Lipan plătea, după ce coborîse, orele de aşteptare şoferului, Elena Lipan transforma cei patru sute de lei în ghete a 24 lei perechea, cu promtitudinea unei maşini de calculat ultima patentă.

IV
PRIMĂVARA NEAGRA

Într-o singură noapte au înflorit liliecii. A fost ca o erupție de egrete albe şi violete, revărsate peste grilajuri de fier ruginit.

Şi deodată capitala şi-a dezghiocat crisalida posomorîtă şi sură, ca să apară în soarele dimineților cu fraged surîs de copil.

În aerul transparent şi molatic, glasul trecătorilor sună cu timbru de cleştar. Sonor cadențează şi paşii şcolarilor pe

asfaltul zbicit. Iată şi cel dintîi domn fără pardesiu: e un domn bătrîior, sur, uscățiv, cu bărbiță. Pare provocator şi e intimidat. În vitrinele modistelor au apărut pălăriile de pai. E o modă mult mai simpatică decît cea de anul trecut. Toate fiicele şi surorile Evei vor năvăli să nu cumpere altele întîi, fiindcă a doua zi nu vor mai avea nici un haz. Toate au să pară într-o uniformă.

Poate undeva, departe, în cîmpuri, au şi sosit de mult cocorii. Pe-o pajişte, tot acolo zburdă şi un miel alb cu roşu canaf de lînă în ureche.

Acum tristețea e mai tristă decît întotdeauna.

Te reazămă de perete şi ascultă, sus, de la al doilea etaj, prin fereastra deschisă, exercițiul monoton de pian. E o mazurcă foarte veche. O mazurcă pentru examenul de primul an. Mîinile aleargă pe clape în acelaşi tact sprinten şi agrest. Se poticnesc, ca să pornească din nou. Aşa de o sută de ori...

De ce deodată, ascultînd, te-ai întristat fără pricină? Soarele e sus, cerul — de albastrul lichid al acuarelei, aerul — parfumat, trecătorii au pasul elastic, parcă toți au plecat să dea asalt fericirii. Şi tu te-ai întristat fără pricină. Gîndeşti la fata închisă în pensionul cu ferestrele văruite să învețe că suprafața laterală a unei piramide se află înmulțind perimetrul bazei cu jumătatea apote-mei; la poetul care moare tuşind; la atîtea primăveri cîte au fost şi la atîția oameni cîți nu mai sînt.

Mazurca înaintează voios pînă la nota fatală. Aci s-a oprit

şi începe din nou. Iar în lupta aceasta, cu o rezistenţă perfidă, s-a adunat toată tristeţea primăverilor inutile.

— Doarme? — După respiraţia regulată se pare că da.

— Atunci nu-i mai dau picăturile?

— Cînd s-o trezi. Nu-l deştepta. Somnul acesta e mai meşter tămăduitor decît toate doctoriile din lume,

— Aşadar a scăpat? E de-acum sigur! se bucură Sonia Viişoreanu.

— Sigur? Sigur e un cuvînt care nu există în dicţionarul nostru, domnişoară! răspunse medicul vîrîndu-şi termometrul în tocul de nichel şi prinzîndu-l în marginea buzunarului de la piept, ca un stilou. „Sigur" nu există! Dar criza cea mare a trecut. Acum aşteptăm să lupte tinereţea. Ea l-a scos pînă aici. Ea are să-l scoată pînă la capăt la liman! Sub aspectul acesta, costeliv, e un tînăr viguros. Inima, precisă ca un cronometru. Nu l-a trădat o clipă. Inimii şi dumitale îi datoreşte totul! Ai fi fost o *garde-malade*[21] admirabilă, domnişoară. Sînteţi rude? Prieteni?

— Nici una, nici alta, domnule profesor. Vecini şi nimic mai mult. Înainte de a se îmbolnăvi n-am schimbat douăzeci de cuvinte. Dar îl puteam lăsa? L-am ştiut singur. Se pare că toată iarna a îndurat lipsuri teribile. L-au ajuns acum.

---

[21] Infirmieră (fr.).

A fost o întîmplare norocoasă, domnule profesor, că în noaptea cînd a început să delireze l-am auzit. Clădirea aceasta are o acustică absurdă. L-am auzit gemînd, am intrat aici, m-am speriat şi am dat fuga la cel dintîi medic. S-a întîmplat să fii dumneata, domnule profesor. Nici nu mi-am dat seama cînd am sunat! Nici la cine sun, nici că era ora două după miezul nopţii. Altfel n-aş fi îndrăznit. Nu ştiu cum să vă mulţumesc. Două săptămîni să urcaţi scările acestea de două ori pe zi, pînă la mizeria noastră! Ne-aţi făcut o graţie, domnule profesor...

Sonia Viişoreanu vorbea repede, cu un imperceptibil accent peltic, pe care nu izbutise să-l suprime definitiv cursurile laborioase ale Conservatorului de artă dramatică şi declamaţiuni. Vorbea şi îşi apăsa sînii globuloşi în capotul de mătase negru şi prea strîmt, întins direct pe pielea goală. Vorbea, iar deasupra buzelor o uşoară umbră de puf bălan brobonise picuri de sudoare.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru o opri, apărîndu-se de avalanşa cuvintelor cu amîndouă mîinile osoase.

— Ajunge, domnişoară. S-ar părea că am săvîrşit cine ştie ce eroism! Lucrul e ceva mai simplu. M-ai chemat la un bolnav. Am venit. Mi-am făcut datoria de medic şi nimic mai mult. Singurul lucru regretabil e că s-a întîmplat să se afle clinica mea în reparaţie şi nu te-am putut scuti pe dumneata de atîtea nopţi de nesomn. De altfel, mi-ai spus că te-ai fi opus la o strămutare de aci, ca şi la trimiterea

unei surori de caritate. Încît dumneata, nu eu, ai făcut dovada de aptitudini pentru eroism. Mai ales dacă sînteți numai simpli vecini. Rămînem înțeleşi! Picăturile cînd se deşteaptă, şi repetate la fiecare oră. În trei-patru zile vedem dacă nu survine vreo complicație, ceea ce nu cred. Şi în două săptămîni e zdravăn, ca mine şi ca dumneata.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru avea cu totul altă înfățişare în camera unui bolnav. Nu mai părea omul acid şi dispre-țuitor care trecea prin lume cu o rece privire, silind capetele să se aplece şi glasurile să şovăie. Era o făptură vibrantă de energie. O energie contagioasă, care îi încorda trăsăturile osoase ale obrazului, îi decolora buzele şi îi altera vocea.

— De mîine, nu mai trec decît o dată pe zi, la cinci. La revedere, domnişoară!

Sonia Viişoreanu îi reteză calea la uşă. Roşind, îndrăzni:

— V-aş ruga şi pentru mine o consultație, domnule profesor. E ridicolă. Ştiu! Dar oriunde m-am adresat, n-am obținut nimic.

— Poftim, domnişoară, cu plăcere! spuse binevoitor Mihai Pop-Spătaru, punînd pălăria pe scaun. Ascult!

— Domnule profesor, nu ştiu ce să fac să nu mă mai îngraş.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru îşi pierdu bunăvoința, cu răceala ivită din nou în privire, brusc, ca declinul unui aparat restabilit la punct.

— Foarte simplu. Mănînci mai puțin, domnişoară.

— Dar am redus la minimum mîncarea, domnule profesor! se văietă Sonia Viişoreanu, uitînd în focul perorației să mai apese capotul pe sîni şi lăsînd să se vadă după capriciul gesturilor corpul cărnos, gol şi alb. Am redus la minimum, domnule profesor.

— Redus cantitativ, dar nu ca număr de calorii. Prăjituri?

— Una pe zi...

— Sosuri?

— Din cînd în cînd...

— Ouă?

— În fiecare zi, căci asta e baza. Atîta îmi permit mijloacele...

— Ceea ce era de demonstrat!

— Dar, domnule profesor, toată ziua sînt flămîndă, şi totuşi mă îngraş! Am pus şase kilograme numai astă-iarnă. E ceva îngrozitor! Gîndiți-vă că sînt actriță. Ce spune publicul de mine? Ce roluri mai pot să pretind? Eu nu ştiu ce să mai fac, domnule profesor...

— Gimnastică. Mişcare, domnişoară!

— Fac gimnastică. Fac mişcare. Şi mă îngraş! E o adevărată tragedie, domnule profesor. Salvați-mă! Dați-mi un medicament.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru strînse din umeri cu toată indulgența dispărută:

— Toate medicamentele în cazul dumitale sînt sau primejdioase, sau mincinoase. Există pe lume oameni graşi şi oameni slabi. Dumneata faci parte din categoria graşilor, eu din a slabilor. N-avem ce face. Ne supunem! Fatalitate organică. Hormoni, glande cu secreție internă, metabolism, catabolism, prea complicat. La revedere, domnişoară!

— Va să zică, sînt condamnată, domnule profesor?

— Fără apel! Fără recurs! Fără grațiere! rosti impacientat medicul, luîndu-şi pălăria de pe scaun.

Plecă, înaintînd cu precauție în culoarul sepulcral, încă o dată iritat de ciudatele contraste cît încap într-un singur suflet de om. Pînă adineaori, găsea admirabilă solidaritatea aceasta umană a femeii veghind zi şi noapte la căpătîiul unui necunoscut, executînd cu simplitate servicii penibile de infirmieră: vasul de noapte deşertat şi urina tulbure adunată într-un recipient pentru analiză.

Acum, deodată, îi apăruse în toată deşertăciunea de femeie fără nici o substanță interioară: „Ce spune publicul de mine? E o adevărată tragedie! Salvați-mă! Va să zică sînt condamnată?" S-ar crede că e vorba de o luptă pe viață şi pe moarte.

Trînti furios portiera limuzinei şi, după ce porunci şoferului să întoarcă, rupse banda unei reviste medicale şi începu să citească un lanț de comunicări, ca să nu vadă oameni şi să nu gîndească la oameni.

Sonia Viişoreanu păşi îndărăt, în camera lui Ion Ozun, intră uşurel în vîrful picioarelor cu talpa de pîslă. Bărbia cu guşa pufoasă îi tremura ca la copii înainte de a izbucni în plîns.

La ultima repetiție, directorul de scenă o avertizase în orăcăitul de înveselire al camarazilor că nu-i mai poate da decît roluri de comedie. A ajuns fabula teatrului. Şi nimeni n-o crede! Toți se simt datori să scornească o ghiduşie pe socoteala ei: colecționează glumele şi ilustrațiile din reviste umoristice unde apare femeia-balenă.

Se întoarse tresărind. I s-a părut că Ion Ozun a mişcat. Scîncise numai prin somn. Ca un prunc care visează urît. Îi potrivi perna sub cap, cu mîna uşoară. Îl înveli pînă la bărbie.

Un timp, îl privi cu palmele în poale, aşezată pe scaun, cu piepții capotului desfăşuți, lăsînd să se reverse afară sînii de robustă mamiferă. Privirea avea o înduioşare maternă. Sonia Viişoreanu îşi simți sufletul eroic şi nobil. Fu sincer şi profund emoționată de această descoperire. Tot ce săvîrşise pînă acum, nopțile nedormite, veghea încăpățînată, serviciile respingătoare au fost fără să-şi dea seamă. Împinsă de o pornire necugetată.

— Ai fost admirabilă, domnişoară! i-a spus doctorul Mihai Pop-Spătaru.

Poate era născută pentru altceva, nu pentru teatru. Ea a visat întotdeauna o viață casnică, de gospodină. Să crească păsări, să îmbăieze copii, să aştepte bărbatul cu masa şi

să-i calce hainele. Să iasă la braț, împreună, duminica şi, după ce-au fost la cinematograf, să se oprească la berărie. Acum nu mai poate da îndărăt. Pînă la bătrînețe, are să joace roluri de mîna a doua şi are să suporte poftele bărbaților, ațîțați de frumusețea ei planturoasă: directorul trupei, directorul de scenă, camarazi şi cronicari dramatici, toți cruțînd-o şi acceptînd-o numai după cum le-a cedat, într-o întâlnire grăbită pe-o canapea, scîrțîind, de cameră mobilată.

Toți sînt la fel. Toți o dezgustă. Toți îi fac oroare. Pe toți îi urăşte.

Se miră singură cum şi-a biruit repulsia două săptămîni, cît a îngrijit, mai credincioasă ca o soră, vecinul acesta necunoscut. Poate fiindcă întotdeauna a fost atît de respectuos cînd o întîlnea în antret. Poate fiindcă a bănuit cîte lipsuri îndurase tăcut în cămăruța lui toată iarna. Poate fiindcă, bolnav, nu-i mai păruse un bărbat din cei cu ochii lubrici, dezbrăcînd-o, şi cu mîinile cinic pipăindu-i carnea: era un copilandru fără putere, transportat de delirul febril într-o altă lume, unde nu mai sînt pofte animale şi canapele care scîrțîie.

Are un obraz uscat, golit de sînge, cu tuleie în barbă, ca o gravură din cărțile cu sfinți.

Niciodată n-a respirat în două săptămîni atît de regulat ca acum. Respirația pură, de copil. Se întoarce din mormînt. Peste o săptămînă ori două are să fie la fel cu ceilalți.

Pentru el a lipsit de la repetiții. A pierdut un rol. A renunțat şi la turneul unde a plecat Bică Tomescu.

Încă unul, acela, care nu se încurcă cu nimeni în viață! A dispărut într-o bună zi tiptil, lăsînd camera goală şi datorii la toți vecinii, începînd de la un capăt al culoarului la celălalt. Îl caută şi acum comisionarii de la amici tapați cu cinci poli; nici acum nu-i dă de urmă băiatul de la croitor. E singurul om din Bucureşti care a izbutit să-l păgubească pe chir Panaioti cu o mie de lei. Ca să-i consoleze pe toți, le trimite tuturor cordiale salutări pe cărți poştale ilustrate cu vederi din turneu. Peste un an, doi, îl vezi jucînd rol de prim-amorez, şi, ceea ce e mai scandalos, culegînd aplauze, căci are talent licheaua şi ştie să poarte haina cu morgă britanică de autentic gentleman!

Sonia Viişoreanu se amărî profund, mistuită de această gelozie predestinată breslei actoriceşti, care se adăoga martiriul obezității.

Rîndui pe măsuța de la căpătîiul bolnavului cele cîteva reviste şi ziare primite cu poşta şi aşteptînd neatinse, sticlele cu medicamente, paharul şi lingurița, vaza cu flori de liliac alese cu mîna ei.

Privi cu satisfacție ordinea exemplară şi, în vîrful degetelor, trecu în camera ei, să mături, să scuture, să schimbe apa şi să pună un ou la fiert, măcar unul. Tot e condamnată fără apel, fără recurs, fără şanse de grațiere! Odaia era plină de pernuțe, de panglici, flacoane goale de parfum, fotografii de artişti, ilustrate şi suveniruri de băi recomandate din turneele de vară; ouă de sare de la Slănic, scoici de la

Constanța, vederi lipite pe sticlă de la Mehadia. Într-un colț, un primus. Patefonul. În cui, irigatorul, spînzurîndu-şi intestinul roşu de cauciuc, cu o trivială impudoare.

Sonia Viişoreanu îşi încinse părul bălan şi frizat într-un tulpan roşu şi începu să deretice cu de-amănuntul, ca o vrednică soție de arhivar.

Din adînc de lac negru şi greu, Ion Ozun se înălță, împins spre lumină.

Deschise ochii şi lumina îl orbi. Ce sînt florile acestea? Nu se mai apleacă deasupra lui femeia misterioasă, sinucigaşa în haine fumurii să-i ciocănească fruntea cu degetul de os? Au dispărut gîndacii negri cu pîntecul respingător, care cresc, se lățesc, apasă şi înăbuşă?

O rază de soare a intrat oblic prin fereastra deschisă şi o gîză de aur se legăna în hamac nevăzut.

De unde soseşte şi unde-a ajuns?

Lumina-i palpită cald pe obraz. Pe mîini.

Ce mîini uscate! Sînt mîinile lui? Ion Ozun se uită la mîinile lui ca la mîini străine. Mîini străvezii, cu falange de schelet. Ca degetul de os al femeii care i-a ciocănit tot timpul fruntea: toc-toc! Ce căuta? Sînt mîinile lui. Se supun. Cu ele se pipăie. Pe obraz. Are păr pe obraz. I-a crescut păr pe obraz...

Dar de unde soseşte? Ce-a fost cu el pînă acum?

Patul n-a stat niciodată lîngă fereastră. Sînt doctorii şi flori pe măsuță.

E în bursucăria lui chir Panaioti şi n-o recunoaşte. Ascultă. Prin pereții sonori se aud toate cum au mai fost. Duruitul maşinii de cusut. Foxul impiegatului de la Finanțe, schelălăind, încuiat în cameră. Studentul gîngav, care-şi prepară cu glas tare eternul examen. Răbufneala țoalelor scuturate. Fluieră ordonanța. Fluieră şi trînteşte făraşul. E deci dimineață.

Ce divine sînt toate sunetele acestea familiare care-l exasperau! S-a întors la ele dintr-o lume înăbuşitoare şi neagră. Acolo toate treceau şi veneau crescînd ca umbre imense şi mute. Numai degetul femeii fără chip suna dureros în osul frunții: toc-toc! Pe urmă creştea din toate ungherele negre armata gîndacilor negri. Şi totul, toate coborau împreună cu el în întunericul acela din fund de lac, unde se balansa ca un înecat între alți înecați. Acum sînt flori de liliac pe măsuță. Se răsuci în pernă. Peretele grunzuros din față nu lasă liber decît o fâşie de cer. Dar o fâşie atît de albastră! Iar plopul înalt, deşirat, cu crengile sclerozate, plopul cel chinuit şi crescut în piatră, a întins spre fereastră un ram cu frunze mici, pricăjite, închircite, dar cu foşnet atît de dulce, argintiu. Ca un braț prietenos întinzîndu-i frățeşte puțintică ofrandă de care senvrednicea...

În sfîrşit, înțelege. Ceva proaspăt, năvalnic şi amețitor s-a revărsat asupra lumii. Primăvara a izbucnit în noaptea prea lungă cît el dormea.

Ion Ozun vede lumina într-o păianjenire de lacrimă. Toate s-au întîmplat fără ştirea lui. În lipsa lui. Cînd a ajuns noaptea, acasă, cu dinţii clănţănind, era lapoviţă. Ploaie murdară şi rece, înstelată de fulgi. S-a trîntit îmbrăcat în pat, cu faţa în sus, cu gîndul să-şi lepede hainele mai tîrziu şi să stingă becul. S-a scufundat îndată în iezerul negru de unde acum se întoarce.

A trecut de atunci o zi? O săptămînă? O lună? Cineva a fost să-l dezbrace, să-l culce, să-i împingă patul aproape de fereastra deschisă. Dar cine şi cînd? Pentru el nu există nimeni în acest oraş. Sînt flori şi flacoane de doctorii pe măsuţă. Mai sînt şi reviste: hîrtie tipărită cu mirosul fad de cerneală.

Întinde mîna mecanic şi rupe învelitorile. Numele lui. O nuvelă. Numele lui. Altă nuvelă. Teofil Steriu şi-a ţinut cuvîntul. Dar ce ciudat! Toate acestea i se par foarte străine. S-au rupt de el. Au căzut vreascuri. Altădată ar fi socotit ceasul acesta cel mai hotărîtor în viaţă.

Ceea ce-ar vrea el să vadă mai mult decît toate acum e primăvara de afară.

Se ridică în coate şi se zgreapţănă de pat. Aproape să cadă. E atît de înalt, încît ameţeşte cînd se uită în jos. Picioarele — ale lui sînt picioarele acestea cu fluierul atît de subţire? — picioarele abia îl ţin, mai că se frîng. Se tîrîie şi a asudat. Dar a ajuns.

Cu pieptul căzut pe pervazul ferestrei, aspiră dureros toată primăvara de afară.

Cerul, sus, e numai o fâşie, dar e atît de adînc! Se vede un nor mic ca o scoică de sidef, navigînd pe cel mai albastru cer care a existat vreodată.

Zidul din față e zgrunțuros şi urît. Jos se zăreşte lada de gunoaie, unde scormoneşte o pisică jigărită. Scormoneşte şi mormăie şi fuge cu un os de peşte.

Întoarce ochii de la priveliştea hîdă. Toată primăvara e numai în albastrul profund de cer şi în plopul cu frunzele mici şi rotunde. Le poate ajunge cu mîna. Rupe una şi-o mestecă în dinți. Frunza lasă în gură un gust cleios şi dulce, acidulat. Acasă, la dînşii, se afla la geam un tei, nu un plop. Altfel de arbore, cu rădăcinile înfipte în altfel de pămînt, mai darnic: copac viguros şi umbros. Teiul lor de la poartă! Din crengi retezate îşi făcea fluier. Coaja desfăcută lăsa tot aşa un clei dulceag şi acidulat. Aduna crenguțe multe şi se aşeza pe movila de zgură şi de fier vechi de la potcovăria din față, să fabrice fluiere pentru toți copiii din mahala. Se auzeau ciocanele izbind în nicovală: bang! bang! Venea miros de copită arsă. Dar primăvara, pajiştea de jur împrejur se întindea măruntă şi deasă ca o catifea moale sub paşi. Şi caişii întindeau peste zaplazuri florile albe şi roze, de-un alb şi de-un roz ireal. În lunca din marginea tîrgului mergeau să culeagă lăcrămioare. Erau primăveri cum n-au să mai fie niciodată. Aici e un zid vertical şi bubos, cu ferestrele înguste de la closet. Jos, lada cu gunoi.

A ostenit. E atît de amețitor aerul! Ca o băutură prea tare.

Se tîrîie înapoi, ținîndu-se de perete. S-a urcat în pat şi-a tras plapoma pînă la bărbie. Priveşte tot spre fereastra deschisă, cu gîndurile risipite şi adunate în vălmăşag. O gîză a dat buzna din zbor de-afară. A căzut amețită pe plapomă. Îşi lustruieşte elitrele aurii, îşi mişcă într-o parte şi-n alta cornițele lungi, cu ciudate şi catifelate canafuri în vîrf. Ce gîză să fie oare? N-a mai văzut niciodată pînă acum o gîzulie cu mişcări atît de grațioase, cu vestmînt atît de fermecător. A ridicat mîna s-o prindă şi s-o pună în palmă, s-o admire mai de aproape şi să se bucure de frumusețea ei, de viața ei. Dar gîzulia a deschis brusc aripile şi, cu o precizie uluitoare, a zburat săgetată spre geam, apoi afară, ducînd cu dînsa toată primăvara care îl bucura şi lăsîndu-l singur, mai singur, în patul unde-a bolit. Îşi înghiți nodul mîhnirii din gîtlej...

Din vălmăşagul de gînduri, un lucru tot nu se lămurea şi-i dădea veşnic asalt. Nu unul — ce zice el? — o sută. O sută de întrebări, care se leagă una de alta. S-o ia mai încet, metodic: „Cînd s-a trîntit în pat îmbrăcat”. Gîndul nu merge mai departe. Ion Ozun se scufundă din nou în lacul negru şi fără fund. Iar acolo din nou se apleacă deasupra lui femeia cu fața nevăzută să-i ciocane fruntea cu deget de os. Femeia necunoscută, care-a murit aci. Strigoaica. Se aplecă şi e gata să bată: toc-toc! Iar începe? Orice, numai aceasta nu! Să nu mai înceapă aceasta!... Cu o smucitură din ultima drojdie a puterilor vrea s-o alunge. Deschide ochii, şi glasul gata să strige cu groază i-a stătut în gîtlej.

Deasupra-i surîde o față rotundă, bălană şi fericită:

— Hristos a înviat, domnule Ozun!

Cu oglinda pe genunchi şi cu ligheanul alături, Ion Ozun îşi săpuneşte barba îndelung, aşa cum îl povățuia unchiu-său, Tăsică, grefierul:

— „Măi băiete, să ştii de la mine. O barbă bine săpunită e pe jumătate bărbierită! Şi o femeie zdravăn bătută e pe jumătate cumințită!"

Asta o spunea unchiul Tăsică, grefierul, în glumă. Întrucît priveşte partea a doua a zicalei, fiindcă pe nevastă-sa n-a atins-o nici măcar cu o floare, deşi o amenința tot în glumă cu ghiveciul muşcatelor din fereastră. Dar în privința bărbii şi săpunitului avea toată dreptatea, precum, nepotul a avut prilej să verifice prin experiență proprie de cînd şi-a ras cele dintîi tuleie şi a început să-i miroase a catrință. Tot aşa şi acum, îşi săpuneşte barba cu o atenție cumplit de încordată, parcă s-ar pregăti pentru cine ştie ce gravă şi decisivă operațiune. Începe să plimbe Gillet-ul de sus în jos. Îi tremură mîna şi oboseşte.

Maşina de cusut duruie în fundul antreului. Se aude şi studentul gîngav, recitind paragrafe. Cineva întreabă cu glas răguşit de domnul cel gras care sforăie.

Ion Ozun s-a reîncorporat deplin în toată viața din bursucăria lui chir Panaioti. Îl supără zgomotele. Ştie din nou cine

a sosit şi cine pleacă. Noaptea ascultă foşcăitul gîndacilor negri năvălind puzderie din găuri. Toată primăvara de afară îl cheamă, şi el încă e prizonier în pat, condamnat să reconstituie după sunete viaţa micului univers trivial şi înăbuşitor din antretul îngust cu douăsprezece uşi şi cu viermuiala a douăsprezece biete făpturi omeneşti.

A terminat! Poate spune în sfîrşit acum că are un chip ceva mai suportabil.

Se ridică singur să-şi ducă ligheanul. La întoarcere, se priveşte în oglinda şifonierului, care-l arată în cămaşa lungă, retezat, de la genunchi. E încă deşirat ca o arătare, îşi cercetează mai de aproape ochii în găvanul orbitelor. E într-adevăr Lazăr, sculat din mormînt cu linţoliul în cap. A fugit repede la pat şi s-a învelit cuminte pînă la bărbie, fiindcă a auzit paşii de pîslă la uşă. Sonia Viişoreanu are să-l mustre din nou. Nu-i dă voie să facă o singură mişcare fără ştirea ei. Teribil tiran!

— Iar n-ai stat liniştit? se supără din uşă. Am să te leg de pat.

Şi înaintînd:

— A înţeleg! Domnul a vrut să se facă frumos!

— Eram ca un fachir! se apără Ion Ozun. Şi mă plictisesc, mă plictisesc! Gîndeşte, domnişoară Sonia, că e primăvară afară şi că n-am o sută de ani...

— Mai bine ai lua doctoriile!

— Le-am luat! minți cu seninătate Ion Ozun.

Sonia Viişoreanu veni neîncrezătoare să verifice sticla.

— Nu prea pare. Sînteți oribili toți bolnavii! Abia ați scăpat, şi nu ştiți să fiți recunoscători medicamentelor care v-au salvat... Spune drept: le-ai luat, ori nu?

— Am uitat! Ca să-ți spun drept... mărturisi Ion Ozun.

— Am ştiut eu! Domnul a uitat. Era preocupat să se facă frumos!

Sonia Viişoreanu turnă doctoria în linguriță şi i-o dădu cu sila. Între ea şi bolnav se stabilise o camaradenie bărbătească. Şi, pe temeiul drepturilor cîştigate, îl executa cu neîndurare. Întîia oară găsise un bărbat să i se supună. E drept că bărbatul era un înviat din morți şi că ea îl asistase la acest miracol. Nici nu-şi amintea alături de el că e femeie. Nici nu observa că Ion Ozun e bărbat şi că n-are o sută de ani. De aceea intra şi ieşea în capotul înfăşurat la întîmplare pe trup, se pieptăna în fața lui şi îl ruga să încheie nasturii corsajului la spate cînd se gătea să plece în oraş.

— De-acum încep să prind viață! spuse Ion Ozun. Am înțeles aceasta de adineaori, de cînd mi-a venit poftă de o țigară. Cînd îmi dai voie să fumez?

— Asta e acum! Nici să nu te-aud! se supără Sonia Viişoreanu. Să-mi stai cuminte şi...

— Bine! Am să găsesc eu prin buzunările hainelor vreo țigară uitată...

— Că nu te-oi buzunări eu înainte!

— La ce stăpîn am intrat! se văietă Ion Ozun.

Sonia Viişoreanu nu ținu socoteală de aceste căinări de convalescent. Se aşeză pe marginea patului şi istorisi ce-o ardea pe ea de astăzi dimineață.

— Uitam să-ți spun... Prietenul dumitale, domnul Bică, a ajuns la Timişoara. Am primit o ilustrată de la el. Dublează rolul lui Tony Bulandra. Ştiu că ăsta n-o să moară de modestie!

— Are talent! se dădu cu părerea Ion Ozun, retrăgîndu-se lîngă perete, să-i facă loc. Are talent şi are încredere în el. Încredere, adică tocmai ceea ce-ți lipseşte dumitale, domnişoară.

— Uşor să vorbeşti. Pentru un bărbat, în teatru e destul să ai talent şi să munceşti. Pentru noi e mai greu. Nici nu-ți imaginezi dumneata la cîte murdării trebuie să închizi ochii ca să capeți un rol. Şi, după ce l-ai căpătat, abia atunci începe.

Vorbind, Sonia Viişoreanu gesticula şi gesticulînd lăsa să se desfacă laturile capotului. Dedesubt, trupul apărea alb şi gras, cu pielea catifelată şi cu falduri de odaliscă la pîntec. Sînii erau prea mari, dar tineri şi pietros ridicați în lături. Subsuori se ivea la fiecare mişcare părul mătăsos şi negru. Ion Ozut nu-şi putea desprinde ochii. El fusese sigur pînă atunci că o femeie cu părul blond trebuie să aibă neapărat şi subsuorile bălane.

— Eu am pierdut un rol acum doi ani... continuă să povestească Sonia Viişoreanu.

Ion Ozun simţea, căldura trupului gras transmiţîndu-se prin plapoma subţire. Toată fiinţa era concentrată în privire, urmînd jocul rotund al liniilor la fiecare mişcare, scormonind ascunzişuri invizibile pe linia dintre sîni, în jos, unde capotul de mătase neagră era strîns între picioare.

Şi deodată, pe neaşteptate, cînd Sonia Viişoreanu povestea mai cu foc, o cuprinse cu o mînă de după ceafă şi, cu cealaltă strivindu-i sînul, începu s-o sărute pe gură, muşcîndu-i buzele pînă la sînge.

Femeia se smulse şi în luptă rămase pe jumătate goală.

— Ce-ţi veni? gîfîi, ştergîndu-şi apăsat gura. Şi dumneata? Ce murdărie!

De surprindere şi de indignare, nu-şi găsea cuvintele.

— E nemaipomenit! Toţi sînteţi nişte brute. Da, brute. Brută! Şi eu, care de trei săptămîni... Cum am să mai dau ochii cu dumneata?...

În mijlocul camerei îşi aduna în jurul corpului capotul sfîşiat, tremurînd de mînie şi înghiţindu-şi lacrimile.

— De ce ai îndrăznit aceasta? întinse braţele şi iar le retrase, amintindu-şi şi strîngînd mătasea neagră pe sîni. Erai singurul bărbat care n-o făcuse aceasta!...

Ion Ozun, palid, încercă să surîdă nepăsător.

— De ce atîta teatru? îngăimă. Ai spus singură că nu ți se întîmplă întîia oară. Nu-s eu doar cel dintîi...

Spunînd, se silea s-o găsească ridicolă în această explozie, ca să-şi păstreze pentru mai tîrziu o scuză. Dar înaintea lui nu se afla decît o femeie ofensata şi umilită, fără nimic grotesc în cărnurile grase şi în toată furia dezordonată, fiindcă revolta o transfigura.

Cînd uşa se trînti, rămase cu fața în sus, cu privirea înfiptă în tavan. De ce făcuse aceasta? Ce duh rău şi nebunesc l-a împins?

Îşi acoperi fața şi ochii.

Rămase nemişcat aşa, poate un ceas, poate două. Ridică mîinile de pe ochi, tîrziu, cînd uşa se izbi de perete. În uşă, Costea Lipan. Zvîrli pălăria.

— Uff! De cînd te caut! Am scăpat! M-am certat cu toți ai mei. Am plecat! Sînt liber! Liber!

Intimidat de neclintirea rece a lui Ion Ozun, vorbi deodată cu glas mai domol şi cu toată bucuroasa pornire împotmolită:

— Te rog să mă ierți. N-aveam cui să spun. Simțeam nevoie să strig cuiva. Te-am căutat la ziar. Am aflat că ai fost bolnav. Ți-am descoperit adresa. Am dat fuga.

Pe obrazul lui Ion Ozun nu se mişcă nici un muşchi. El era cu gîndui la întrebările lui: “De ce-a făcut aceasta? Ce nebunie l-a prins?”

Celălalt continuă cu însuflețirea definitiv stinsă, ca o poveste care acum nu-l mai interesa:

— Închipuieşte-ți! M-am certat cu toți ai mei. Am plecat de-acasă. Am sfîrşit cu dînşii. Dar mai bine spune-mi cum te-ai îmbolnăvit? De ce nu mi-ai scris? Eu mă consideram îndestul de prieten ca să merit aceasta!

PARTEA A TREIA

I
CHEIA VISURILOR

Se aflau adunați la fosta grădină, foştii copii de odinioară. Era un restaurant cu muzică şi cabaret, zidit în locul pavilionului vechi şi romantic, în locul arcadelor cu trandafiri Un restaurant foarte modern.

Întîmplarea îi adunase la supeu, după teatru, fără să ştie unul de altul, printr-o misterioasă convocare telepatică.

Cei doi băieţandri de atunci şi fosta fetiţă, Mumu, doamnă de-acum, cu soţul care tăcea şi asculta.

Povestiseră amintiri şi deveniseră trişti.

— Îţi aminteşti, Mumu, cînd ne-am ascuns în pavilion fiindcă te chema preparatorul la lecţie? În pavilion se aflau aţe de păianjen şi ţie îţi era frică. Eu învăţam să fumez, iar tu, Mumu, mi-ai cerut să tragi un fum. Ţi-am dat. Ai lăcrimat. Ţi-a venit să tuşeşti. Pe urmă am intrat în casă pe uşa din dos şi am dat fuga să ne clătim cu Odol, ca să nu mirosim.

Bărbatul actual al fostei copile Mumu se uită nemulţumit la străinul care-i spunea nevestei pe nume şi amintea întîmplări de la care a lipsit.

Mumu rămase o clipă surîzînd melancolic nevăzutului. Apoi vorbi:

— Cred că pavilionul era în locul unde e masa cea cu domnul în smoching şi cele două doamne cu părul platinat.

— Iar pe aici era aleea cea mare cu trandafiri! spuse al treilea fost copil, potrivindu-şi ochelarii şi ştergînd aburul de pe fereastră, să privească afară, pe geam. Acum e o stradă pavată cu granit şi e linie de tramvai, staţie de automobile şi chioşc de ziare. Parcă n-a fost niciodată aci grădina bunicului! Nici jocurile noastre parcă n-au fost niciodată!...

Toţi tăcură şi visară. Numai bărbatul lui Mumu nu înţelegea de ce erau trişti, fiindcă vorbiseră despre timpuri şi locuri care nu mai sînt.

Toți tăceau şi încercau să se revadă cu genunchii goi, cu pantaloni scurți, cu părul asudat după jocuri nebune, aşa cum au fost. Erau cu început de chelie, cu început de miopie, cu început de burtă. Acum dînşii aveau copii. Şi nu ştiau de ce nu simt nici o bucurie că s-au văzut adunați aşa cum de atîta vreme se căutau.

— E curios!... începu cel cu ochelari, care fusese întotdeauna căpitanul briganzilor în jocurile de atunci.

— Ce e curios? întrerupse bărbatul lui Mumu. Nimic pe lume nu este curios.

O femeie în rochie roşie ca flacăra dansa pe estradă. Toți se uitară la ea şi n-au mai vorbit.

Mama şi fata nu-şi mai găsiră nimic de spus. Dură o tăcere jenantă, ca între două străine care s-au cunoscut la o vizită.

Ana Mereuță avea o rochie verde-jad: un model de la Paris. Elena Lipan, o haină de casă, ponosită, săracă şi neagră.

— Ar trebui schimbată mobila aceasta de salon. Prea miroase a mucegai şi a provincie! spune Ana ridicînd degetele înmănuşate spre pereți şi unghere. Şi prea n-are nici o baftă. Mobilă de salon într-un apartament fără salon!...

Elena Lipan, urmărind traseul degetelor lipsite de orice îndurare, se uită şi ea la oglinda cu apa încețoşată, la scaunele cu pluşul uzat, la tablourile palide de familie cu

figuri țapene şi costume demodate. Sărmana ei zestre, cînd s-a măritat.

— Ştiu, Annie. Dar se pare că ai uitat cît de limitat ne este bugetul. Sabina s-a făcut mare. Îi trebuie şi ei o rochiță mai acătării, pe lîngă uniformă. Nellu, de cînd e student, mai are şi el nevoie de bani de buzunar. Acum ne-a mai urcat şi chiria! Mă mir că tu le-ai uitat aşa de curînd...

Ana îşi pipăi colierul de la gît şi privi în vid. Socoti mustrarea drept o aluzie la prosperitatea menajului său şi la indiferența cu care se dezinteresează de tot ce-a lăsat în urmă, acasă. Şi aceasta o împietri, în egoismul ei de trei ani netulburat.

De cînd se măritase şi de cînd moştenise toată averea tantei Matilda, se ferea instinctiv de necazurile şi lamentările în care crescuse. Venea cît mai rar, în fugă. Bănuia, sub fiecare cuvînt, o intenție de a aduce discuția pe un teren primejdios. Cînd intrase în stăpînirea moştenirii, lăsase vag să se înțeleagă că va purta grijă să rezerve o parte îndestul de generoasă pentru Sabina şi pentru frați. Pe urmă, descoperise că venitul ei şi leafa lui Guță Mereuță, devenit sub autoritatea ei Georges Mereutza, abia îi ajungeau pentru viața la care visase şi pe care şi-o organiza cu o răbdurie perseverență. Se achitase deocamdată, alegînd din bijuteriile tantei Matilda, multe şi multe mai de preț decît se aşteptau, cîteva inele şi brățări subțiri şi neînsemnate, pe care le dărui Sabinei. Iar cînd Georges, în primele luni,

căutase o mai strînsă apropiere cu familia ei, se împotrivise energic:

— Tu n-ai de ce să te amesteci! Ei au viața lor, noi a noastră. Sau vrei să ne-aducem stăpîni în casă?

Lucrurile au rămas aici. Guță Mereuță era ginerele lui Constantin Lipan mai mult la Palatul de Justiție decît în raporturile de fiecare zi.

— Am nişte rochii pentru Sabina! îşi aminti Annie. Le-am purtat foarte puțin. Prefăcute, cred că au să-i vină foarte bine.

— În orice caz, mi le trimiți mie! spuse Elena Lipan. N-aş dori să se considere, cine ştie cum, umilită. Va fi nevoie de puțină diplomație ca să le accepte...

— Aş vrea s-o mai văd şi pe asta! se indignă Ana, Eu îmi prefăceam de trei ori o pălărie. De altfel, n-ar fi de mirare. Se cunoaşte cît de colo influența nenorocitului de Costea.

— De ce-i spui nenorocit? îi luă apărarea, oftînd, Elena Lipan. Costea de trei ani n-a cerut nimănui nimic, îşi vede de învățătura lui. A crezut că e mai bine să facă aşa cum a făcut. Ne doare pe toți că a plecat din casă, mai ales în condițiile în care a plecat. Dar nu pricinuieşte nimănui nici un rău. Cel mult, răul acela şi-l face numai lui!...

— Crezi, maman? întrebă ironic Ana.

— Cum să nu cred? îl apără mai departe Elena Lipan. De el sînt sigură ca de mine. Ştii ceva? Ai aflat tu ceva?

Ana se răsuci pe scaun şi tăcu un timp, privind în palma mănuşilor.

Abia într-un tîrziu se hotărî şi vorbi:

— Văd că trebuie să-ți spun şi aceasta, maman. Dar e mai bine să fii prevenită. Află că domnul Costea al matale e pus sub supravegherea Siguranței generale. Mi-a spus Georges. S-a luat cu nişte derbedei, cu nişte reformatori ai lumii, nici eu nu mai ştiu cu ce fel de oameni suspecți. Umblă cu ei, se duce la întruniri secrete. Mîine ne trezim că face cine ştie ce ispravă! Georges e foarte afectat. Siguranța îl menajează deocamdată, fiindcă ştie că e fiu şi cumnat de magistrat. Dar cît are să meargă aceasta? Crezi că e convenabil pentru cariera lui papa sau a lui Georges o asemenea situație? Eu, drept să-ți spun, nici nu-mi pot închipui ce inimă are, ca să nu se gîndească la toți. La urmările pentru ceilalți, dacă el e un bezmetic şi n-are nimic de pierdut! Ar trebui să-l chemi mata o dată şi să-l aduci la realitate...

— Dar cum? Dar de unde să-l găsesc, dragă Annie? întrebă Elena Lipan cu glasul înecat de aceste ştiri neaşteptate. De unde să-l chem, cînd nici nu ştiu unde şade? De trei ani n-a dat un semn de viață. Const nici nu vrea să audă de numele lui. De unde să-l chem? Şi dacă îl chem, ce l-ar putea face să vină?

— Adresa lui e uşor de aflat... A devenit, în felul lui, un personagiu cunoscut. Cel puțin pentru Siguranța generală. Un simplu telefon din partea lui papa, şi afli nu numai adre-

sa, dar şi ce-a făcut cu de-amănuntul ieri, şi alaltăieri, şi toată săptămîna trecută.

— Ce zile am ajuns să trăiesc! începu să plîngă în batistă Elena Lipan. Copilul acesta are să mă bage în mormînt! Eu nu l-am înțeles niciodată.

— Nici nu era ceva de înțeles, maman! Nici el nu ştie ce vrea. A crescut ca un duşman în mijlocul nostru. Cît timp nebuniile lui erau inofensive, mai mergeau. Îl privea numai pe el. Dar acum, cînd începe să ne compromită, a ajuns o situație intolerabilă. Ar trebui să luați măsuri. Sau mata să-l chemi şi să-i vorbeşti omeneşte. Sau papa să-l cheme şi să-i interzică pur şi simplu. Însă poate că papa nici nu ştie. Cei de la Siguranță l-au menajat. Dar l-au avertizat pe Georges. Dacă durează, îşi declină orice răspundere. Eu, în locul lui papa...

Elena Lipan duse degetele la buze, făcîndu-i semn să tacă, fiindcă se auziră paşi în antret.

— Te rog, Annie, să rămînă pentru moment acestea numai între noi. Am să mă gîndesc şi să vedem ce e de făcut... Aceştia sunt paşii Sabinei. Nu cred că e bine să afle.

Sabina intră şi nu arătă nici o surprindere plăcută dînd ochi cu Ana.

— Bonsoar, Annie.

— Bonsoar, Sabina.

Se sărutară cu răceală.

Fetița zglobie şi drăcoasă de odinioară era acum o domnişoară înaltă, puțin poate prea subțire, dar zveltă şi proaspătă în sveterul alb de lînă. Se întorcea de la patinaj, iar obrazul îi dogorea încă de gerul înțepător. Era singura ei plăcere, simplă şi necostisitoare.

Se aşeză într-un jilț cu pluşul decolorat şi începu să răsfoiască un album vechi şi de o mie de ori răsfoit. Avea acum ochii mai arzători, dar genele lungi îi îndulceau privirea.

— Te-ai întors cu Nellu? întrebă Elena Lipan, întorcînd capul să-şi ascundă pleoapele roşii de plîns.

— Nu, maman. Nellu a rămas cu Nicki şi cu Viorica Hagi-Iordan. Au să-l aducă cu automobilul. Putea el să renunțe, mai ales acum, cînd a început să învețe a conduce?

— E nostimă de tot Viorica Hagi-Iordan! declară Ana. Am cunoscut-o la Elefterești. Mi-a vorbit foarte bine despre tine. Nu seamănă deloc cu Hagi-Iordan. N-ai crede că e fata unui om atît de grosier! Are ceva fin şi cîteodată straniu, ostenit în privire. Sînteți prietene?

— Relativ! răspunse Sabina, fără să ridice ochii de pe album, fiindcă nu-i plăcea să dea socoteală despre prietenele ei nimănui şi mai ales Anei. Relativ! Diferență de vîrstă şi de condiții sociale.

— Iar papa ce spune? Cum admite aceasta? întrebă curioasă Ana, plecîndu-se avidă să afle şi privind pe rînd cînd la Sabina, cînd la Elena Lipan. La început am fost şi eu

stingherită cînd am făcut cunoştinţă. Era o situaţie destul de delicată. Papa l-a cercetat pe Hagi-Iordan, l-a chemat la Parchet, a început urmărirea. A fost un mare scandal judiciar. M-am simţit jenată...

— Bine, dar aceasta e o poveste veche acum! interveni Elena Lipan. Chestiunea s-a încheiat, Hagi-Iordan ştie că n-a fost vorba de ceva împotriva lui direct, personal. Const şi-a făcut datoria, şi nimic mai mult.

— În orice caz, Iordan Hagi-Iordan nu e un om care să uite. E unul din cei mai primejdioşi indivizi! stărui Ana. Mai ales acum, cînd partidul lui Gică Elefterescu vine din nou la putere şi cînd Gică va lupta să fie din nou la Justiţie. Nimeni nu se îndoieşte că va încerca să deschidă iarăşi afacerea sub altă formă. Şi cum e sigur că papa are să capete din nou delegaţie de procuror general, e tot aşa de sigur că va fi silit să ia castanele din foc cu mîna lui, pentru Gică Elefterescu.

Elena Lipan privea cu uimire şi cu admiraţie la fiica ei, atît de repede şi de precis iniţiată în toate tainele vieţii bucureştene, politice şi juridice, din care dînsa niciodată nu pricepuse nimic. Ana vorbea cu autoritate şi cu oarecare dispreţ, cum s-ar adresa cuiva incapabil să-i urmărească toate subtilităţile argumentărilor.

Într-adevăr, cîteva zile după episodul memorabil din casa lui Gică Elefterescu, guvernul căzuse. Tot săpîndu-şi groapa unul altuia, se rostogoliseră cu toţii într-o groapă comună. Noul ministru retrăsese delegaţia lui Constantin Lipan.

Afacerea fusese părăsită. Dar în trei ani de opoziție, jocul lui Gică Elefterescu se lămurise şi dăduse roade. Îşi întărise situația în partid. Se ştia că el va prelua şefia, fiindcă înlăturase toate ambițiile periculoase şi cîştigase o mare popularitate în masele alegătorilor, unde era socotit ca un viteaz apărător al dreptății, cum o dovedise încă din tinerețe, în procesul omului care furase o pîine. De atunci încoace, în loc să capituleze ca alții, nu se înverşunase el oare să urmărească frauda şi vinovații chiar în propriul lui partid?

Acum se vorbea de o nouă venire la guvern. Constantin Lipan era indicat să reia opera de purificare. Gazetele începuseră să-i pomenească numele, întotdeauna asociat la numele viitorului ministru al justiției.

— Aşa stau lucrurile! sfîrşi Ana. Papa va obține din nou delegația. Dar nimeni nu-l invidiază. Are să se afle în una din cele mai critice situații. Cum spunea Georges, chiar ieri că se vorbea printre avocați, printre magistrați în tot palatul de justiție, la „Urlătoare", pe scări, la bufet, în pauzele dintre şedințe. Gică Elefterescu face o eroare fundamentală! Nu-l cunoaşte încă bine pe papa. Crede că are să-l poată utiliza, şi atîta tot! Iar papa, cum e omul datoriei, n-are să se oprească atunci cînd va spune ministrul: ajunge! Are să meargă pînă la capăt, cu orice risc. De aceea mă mir că tolerează lui Nellu să fie prieten cu băiatul lui Hagi-Iordan, şi tu, Sabina, cu Viorica Hagi-Iordan. Papa are să se mai întîlnească o dată cu el, şi atunci nu-i mai scapă Hagi-Iordan din mînă! O ştie toată lumea, şi mai bine decît toată lumea o ştie chiar Hagi-Iordan.

— Eu nu pricep nimic din toate acestea! suspină Elena Lipan, alarmată de amenințarea atîtor primejdii şi complicații pe care ea nici nu le bănuise. Copiii sînt prieteni. Cine-i poate împiedica? Mie mi se par foarte gentili şi binecrescuți. Sabina e invitată des la Viorica Hagi-Iordan. Nicki vine la Nellu. Nellu se duce la el. E adevărat că despre acestea toate Const nu e în curent. Dar ce-ar avea de obiectat?

— Ştiu eu? strînse din umeri Ana. Am spus o vorbă... Papa e atît de curios în excesul lui de scrupule! În privința aceasta Georges e mult mai rațional. Trăieşte mai pe pămînt.

Încheind, Ana îşi îmbumbie mănuşile şi se pregăti de plecare.

— De ce nu mai stai, Annie? întrebă Elena Lipan. Poate soseşte şi Const. Nu te-a văzut de o lună.

— Imposibil, maman! În astă seară mergem la teatru. E premieră *Cheia visurilor*, un poem dramatic de Leon Mătă-saru. Se spune că e o piesă foarte reuşită. Are să fie tot Bucureştiul...

Elena Lipan se gîndi să întrebe de ce nu o iau cu dînşii şi pe Sabina. Aşteptase întotdeauna ca invitația aceasta să vină de la Ana. Dar Ana părea că a uitat cu desăvîrşire lunile îndelungi cînd o asemenea seară i se părea un rar şi emoționant, un decisiv eveniment.

— La revedere, maman! La revedere, Sabina!

Sărutul fu indiferent, ca între străini.

În antret, Ana îşi îmbrăcă blana. O blană de vizon pe care Elena Lipan o şi evaluă îndată la vreo cinci mii de perechi de ghete a 24 lei perechea.

Uşa se trînti în urma Anei, închisă să despartă două lumi între care nu mai exista de mult nici o comunicare.

Rămasă numai cu Sabina în încăperea cu mobila urîtă şi uzată de salon, Elena Lipan vru să spună ceva. Făcu numai un gest de resemnare cu mîna ei deformată de grosolanele îndeletniciri ale gospodăriei.

Sabina îi ghici poate gîndul nerostit. O văzu mai împuținată la trup, mai îmbătrînită şi mai tristă decît întotdeauna. Fără să ştie de ce, fugi în camera ei, care-a fost camera Anei, şi, fără pricină, începu să plîngă, cu capul înfundat în pernă.

Odaia îşi schimbase stăpîna, dar pereții apăsau tot atît de strîmți şi înăbuşitori, ca zidul cel negru din poveste, ridicat pînă la cer.

Guță Mereuță aştepta pe taburet, cu mănuşile pe genunchi. Ca un Constantin Lipan numărul doi, în copie fidelă, dar mai puțin izbutită, scotea din buzunarul vestei ceasul şi îl punea îndărăt la fiecare cinci minute, cu o elocventă, deşi mută mustrare.

— Lasă, frate, ceasul, că acuşi nu mai merg! Renunț! Rămîi tu cu dosarele tale, şi am terminat! îşi pierdu Ana răbdarea, gesticulînd în fața oglinzii cu periuța neagră de rimel în mînă.

— Dar n-am spus nimic, Annie! se apără Guță Mereuță. Mă uit la ceas, şi atîta tot! Orice cetățean din România Mare e liber să se uite la ceas.

— Mai faci şi hazuri acum? Ca să faci hazuri, trebuie să te prindă.

Guță Mereuță nu mai crezu oportun să întrebe de ce el e singurul cetățean din România căruia îi e interzis să se uite la ceas şi să facă spirite.

Tăcu resemnat. Ştia altfel ce urmează şi cum se sfîrşeşte discuția.

Ana muia periuța în cutia cu tuş, năclăia genele, arcuindu-le în sus, se trăgea îndărăt şi revenea să mai adaoge un strat. Cînd genele deveniră groase ca părul de perie şi tari ca firele de sîrmă, îşi zîmbi satisfăcută. Acum era în toată puterea cuvîntului „frumoasa doamnă Georges Mereutza", cum nu omitea niciodată s-o pomenească în termenii cei mai ditirambici, cu cele mai mirobolante epitete şi adjective, rubrica mondenă a ziarelor din capitală.

Îşi schimbă colierul cu altul mai adaptat la culoarea rochiei. Sună şi ceru capa de zibelină:

— Înțelegi? Cea de zibelină, nu cea neargă, de catifea. Ei, cît am întîrziat? întrebă triumfătoare.

Guță Mereuță, obținînd libertatea să se uite la ceas, profită de autorizație cu o grabă perfidă, dar constată consternat că n-au întîrziat de fel. Dimpotrivă! Vor mai avea de aşteptat.

— Ca să vezi şi tu cum eşti! îl iertă generoasă Annie. Mai bine apropie-te să-ți înnod funda. Parcă n-ai mai purtat smoching şi parcă acuma vii din suburbiile tătarcelor tale, de calci opărit ca în străchini! Ce Dumnezeu, acolo purtai şalvari şi tîrlici?...

Guță Mereuță, imunizat la aceste aluzii asupra trecutului, nici nu se supără, nici nu zîmbi, fiindcă şi una şi alta nu sfîrşeau bine. Se apropie docil şi, prăvălind capul pe ceafă, îşi lăsă înnodată altfel cravata.

Ana, vrînd-nevrînd, îl privea aşa pînă în fundul nărilor cu o luxuriantă vegetație păroasă. „Măcar de-ar avea altfel de nas!” gîndi cu repulsie. Guță Mereuță, care se obişnuise din fragedă junețe cu nasul lui, crescut o dată cu el, nu bănui nimic din reflecțiile Anei.

Se admiră foarte voios în oglindă cu funda renovată şi se găsi acceptabil, ca soț al preafrumoasei doamne Georges Mereutza.

Recunoscător, o sărută pe gît.

— Ce-s apucăturile astea de rîndaş care ghemuieşte servitoarea prin colțuri? se indignă Ana. Mi-ai şters pudra cu buzele tale ca ventuzele!

Guță Mereuță din nou nu găsi nimerit să protesteze.

Povestea lor dura aşa din primele luni. Ana nu lăsa să străbată față de nimeni dinafară nimic din tainele căsniciei lor. Părea o soție foarte fericită de asemenea soț, cita cuvinte

şi păreri de ale lui Georges, adeseori chiar cuvinte de duh inventate şi date pe socoteala lui. Astfel, pentru toată lumea păstra aparențele celui mai armonios şi fericit menaj. „Binomul ideal!” cum se minunau unii; nu „tusea şi cu junghiul!” cum pretindea fratele rebel, Costea, înainte de a se despărți de familie. Dar acasă binomul ideal lua cu totul alt aspect. Preafrumoasa doamnă Annie Georges Mereutza izbucnea măcar de douăsprezece ori în douăsprezece ceasuri în adevărate crize de iritare, cînd sarcastice, cînd furioase, exasperată de tot ce făcea şi ce nu făcea soțul stîngaci, nesărat, cu ochi de iepure şi nas de proboscidian. În schimb, Guță Mereuță se descoperea tot mai îndrăgostit de nevastă, pe măsură ce Ana îl maltrata mai crunt. Iar aceasta se adăoga încă la înverşunarea femeii.

— Ai biletul la tine? întrebă, gata de plecare.

— N-am nici un bilet. E la Scarlat...

— Dar ştii măcar numărul lojii?

— Nu ştiu nici un număr, dragă!

Ana se întoarse din uşă şi îl fulgeră cu privirea:

— Se vede că eşti complet idiot! Cum o să mergem atunci? Să începem a horhăi prin teatru, căutînd loja?

— Dar, dragă Annie, ce sînt eu de vină? Scarlat Bosie ne-a invitat. El are biletul. A spus că ne aşteaptă la intrare. Ce puteam să-i fac?

— Să stea omul în frig?

— Lasă, că e destul de bine înțolit şi nu răceşte el! Chiar mă mir, om fără nici o profesie, fără nici un venit şi fără nici o meserie, de unde-i dă mîna să poarte blană de o sută de mii de lei şi să piardă în fiecare seară, la club, sume astronomice...

— De multe te mai miri tu!

— Nu numai eu! Se miră toată lumea, dragă Annie. Se miră şi vorbeşte...

— Lasă atunci în grija lumii treaba asta! Tu mai bine te-ai mira în ce hal de meschinărie ai ajuns! Adică, pardon! Erai din născare. Cum? Te invită omul la teatru te aşteaptă în frig laolaltă cu toți gură-cască din cei care nu-şi pot cumpăra bilet, şi tu bîrfeşti pe socoteala lui, ca mahalagioaicele. De asta mai bine te-ai mira! Acum dă ordin să stingă luminile în urma noastră.

Guță Mereuță porunci slujnicei cu şorț de dantelă să stingă luminile şi păşi în urma Anei, de-a lungul camerelor vaste, cu mobilă cubistă şi covoare moi.

Niciodată el nu visase şi nu aspirase la asemenea apartamente, la asemenea mobile şi asemenea slujnică. Nici nu se închipuise vreodată păşind în urma unei femei frumoase, cu toaletele descrise amănunțit la rubrica „*Tout Bucarest*” [22]. Totul întrecuse dorințele lui simple, molcuțe şi călduțe.

---

[22] Tot Bucureştiul (fr.).

Dar, în loc să se simtă fericit, trăia cu nelinişte o existență înfricoşată şi teribilă, sub o necunoscută amenințare.

Tîrît de Ana la spectacole şi baluri, la curse şi la recepții, la supeuri şi la reprezentații de binefacere, tînjea după timpul cînd, burlac, îmbrăcat nu chiar cu şalvari şi tîrlici, ci într-un surtuc vechi peste cămaşa de noapte oltenească, citea seara Universul, în papuci, la gura sobei, în camera lui cu luna din Cadrilater. Viața îi părea atunci solidă, ferită de surprize.

Acum, bănuitor, se trezea în fiecare dimineață cu o tresărire din somn, ca osîndiții la ghilotină în zorii execuției.

De unde venea acest presentiment nu-şi putea explica. Ştia însă că mîine ori mai tîrziu ceva înfricoşat şi irevocabil avea să curme această existență pe care n-o meritase şi nu era pe măsura lui.

— Ci aşază-te o dată! Strînge-ți picioroangele! se răsti Ana în automobil.

El îşi strînse picioroangele şi aprinse o țigare.

Ana tuşi.

— Acum ți-ai găsit să mă afumi?

Guță Mereuță strivi țigarea în scrumiera limuzinei şi tăcu. Tăcu şi Ana, privind țintă înainte, ştiindu-se privită în interiorul maşinii de toți trecătorii de pe Calea Victoriei.

Era ceasul cînd Bucureştii, după ce şi-au închis ghişeurile băncilor, uşile magazinelor şi cele zece mii de birouri, suspendîndu-şi pentru douăsprezece ore rumoarea afacerilor, aleargă la desfăt. Automobilele se încrucişau purtînd perechile spre teatre, cinematografe, cluburi şi cabarete. Trecătorii aveau alte vestminte şi arătau alte fețe. Cei care toată ziua se îndîrjiseră să-şi mărească agoniseala cu figurile crispate într-o încordare de pîndă mergeau acum, noaptea, să-şi risipească agoniseala cu o destindere bolnavă şi nerăbdătoare în ochi, alungați din urmă de ceasurile prea scurte şi de panica suspendată a deşteptării de mîine: „La unsprezece prezintă-te la minister! Delegația morarilor! Scadența de la Blank! Interpelarea lui Duca! Rata la mobile! Dacă Goldamm nu-mi oferă decît opt sute de mii, rup tratativele! Ar fi o adevărată catastrofă să mai piardă acțiunile Creditului Minier încă treizeci de puncte! O singură soluție: să-mi primească banca de la Brăila porumbul în gaj! Comanda furniturilor pentru Ministerul de Război ar rezolva totul. Adina mai cere, tot cere, de unde să-i dau? La fiecare metru cub 40 lei comision, aceasta ar face, la 2.000 metri, o sumă frumuşică! Blank! Banca comerțului! Reşița! Finanțe! Fisc! Sechestru! Filodormă! Cifre, cifre, cifre!" Începutul gîndurilor şi întrebărilor tresare în fiecare creier, drojdie încă neaşezată a zbaterii de azi şi sub-conştientă organizare a atacurilor pentru lupta acerbă de mîine. Dar gîndul şi întrebarea sînt îndată alungate, amî-nate, înecate în însetarea de a sorbi numai plăcerea nesățioasă a clipei. Toți grăbesc. Toți rîd. Toți au prețul fericirii din această noapte împăturit în buzunar, la piept, peste zvîcnitul tic-tac al inimilor.

Încruntările sprîncenelor sînt pe mîine şi pe mîine din nou, goana neogoită.

Paşii scîrţîie plăcut în zăpadă. Roţile automobilelor derapează la viraj ii. Vitrinele revarsă lumina lor cretoasă. Firme incandescente, roşii, galbene, verzi, albastre se sting, se aprind, clipesc, sar rapid de la o literă la alta: Ciorapi Monica, Şampania Mumm, Şoşoni Tretorn. Fii frumoasă prin săpunul Elida! Deasupra e un cer de catran, la care nimeni nu înalţă ochii.

E ceasul cînd în toată ţara satele au adormit în misterioasa lor neagră tăcere. Cînd în uzini se schimbă echipele de lucrători. În hrubele subpămîntene, echipele de minieri. În cazărmi, pe patul de fier, adorm soldaţii cu fălcile strămutate de plutonieri, să geamă prin somn visînd la paradisul de acasă, măcar că paradisul acela e numai un infern. E ceasul cînd dincolo de Chitila, pe mii şi mii de kilometri, numai vîntul mai cutreieră bezna în mutele pustietăţi.

Aici, neogoita capitală a ţării a schimbat doar o viaţă pe altă viaţă.

Automobilele se înşiră acostînd la bordura trotuarului, în faţa restaurantelor şi a cabaretelor cu orchestră în smoching şi frac. Grigoraş cîntă, plecat pe vioară: *Amedia Luz*. Corul rusesc. Orchestra vieneză, *Johnson Jazz*. Dintr-o sută şi o sută de cîrciumi la periferie izbucnesc, prin uşile deschise, suspine scîrţîite de lăutari şi explozia pianelor mecanice. Pe străzi cu becurile în agonie au apărut femei cu obrazul

tragic văpsit, prelingîndu-se pe lîngă ziduri ca fricoase şi întristătoare creaturi ale nopţii.

Cum să mai gîndească oare cineva că în aceleaşi ceasuri, într-o mie de mii de umile sălaşuri, de maghernițe, de bordeie, pe laviţe tari de lemn, mii şi mii de ploduri omeneşti s-au încovrigat zgribulind de frig, clănţănind din dinţi, cu maţele ghiorăind de foame? Că în boarfele sleite, mii şi mii de prunci, abia născuţi şi seceraţi de molime, au început să se răcească, înainte de a fi apucat şi dînşii să se bucure de lumina zilei, de căldura soarelui? Că mii şi mii de gîrbove femei şi de gîrbovi unchiaşi, după ce-au trudit o viaţă întreagă pentru un dărăb de pîine uscată şi neagră, zac acum pe-un culcuş de paie şi trag să moară, fără un ţol deasupra, să le aline durerea cuibărită în ciolanele bătrîne, şi fără sîmburul de lumină al unui opaiţ în bezna tot aşa de neagră, de umedă, de rece ca a mormîntului care-i aşteaptă? Cum să se mai gîndească oare cineva, cum să-şi mai amintească oare că aici chiar, foarte aproape, de jur împrejurul tîrgului de desfăţ şi de înveselire, în cartierele mărginaşe, în bojdeucile cu lut pe jos şi cu spărturi pe unde suflă vîntul de sus, mii şi mii de pumni se încleaştă cu deznădejde şi cu mînie şi cu revoltă, ca într-o ameninţătoare centură a mizeriei şi revanşelor, care va purcede într-o bună zi a judecăţilor să scuture de piept şi să ceară socoteală celor ce se îmbuibă, rîd, se veselesc, aleargă alungaţi de nesaţiile lor? Toate acestea par foarte departe, în coloniile altui continent, în altă planetă,

din alte constelații? Şi mai ciudat încă! Pînă şi cei care-au venit cîndva de-acolo, care s-au născut cîndva acolo şi mai au încă frați, părinți, bunici acolo; pînă şi aceia parcă au uitat ori nu vor să-şi mai amintească, pentru ca amintirea să nu le tulbure cumva desfățul şi veselirea.

Aleargă şi dînşii de-a valma cu toți. Aleargă mistuiți de aceeaşi înfrigurare.

Că dincolo de ziduri, într-o încăpere scundă şi ghețoasă, un ucenic cărturar, şcolar ori student, aplecat deasupra tomurilor deschise pe masa de brad, se trudeşte cu altfel de nesațiu să pătrundă tainele lumii şi ale vieții, cui îi mai pasă şi cine-ar mai crede-o? Că undeva, în altă încăpere de dincolo de ziduri, alți ucenici ai altor învățăminte dezbat cu o altfel de îngrijorare legile care vor îndrepta strîmbățiile lumii şi ale vieții, cui îi mai pasă şi cine-ar mai crede-o?

Încolo cu ele! Încolo cu ei!

Pe Calea Victoriei e o revărsare fără istov, din toate unghe-rele capitalei, din toate cotloanele țării. Amestec de glasuri şi de limbi, de pofte şi de nerăbdări. Deputatul din Bălți şi fabricantul din Timişoara; cîntăreața din Cernăuți şi ingi-nerul din Cluj; exportatorul din Brăila şi arendaşul din Craiova; falitul din Iaşi şi moştenitorul din Vlaşca. Toți se strigă, rîd, fredonează, se întrec, se îndeamnă, aruncă pri-virea la ceasul de la Fundație şi de la palat, să vadă cît au întîrziat, se interpelează în toate graiurile şi dialectele României pestrițe, şi toți dispar, magnetic absorbiți de uşile

luminoase unde se vinde plăcerea de-o noapte, uitarea de-o noapte, uscatul triumf al vanității de-o noapte, sau scrîşnetul voluptății de-o noapte.

Ana savura parcursul acesta înfăşurată în mantaua de zibelină, privită de ochi poftitori şi invidioşi prin geamurile de cristal, ca un fragil şi inaccesibil exemplar al umanității, aşa cum se văzuse în ambițioasele ei reverii de pension. Răspundea la saluturi cu o înclinare patriciană din cap. Observă cu iritare că nici acum Guță Mereuță n-a învățat cum să-şi scoată pălăria. Înalță mîna pieziş şi surprins, smulge pălăria stîngaci, parcă mereu s-ar teme să nu i-o fure vîntul.

Scarlat Bosie nu se afla la uşa teatrului. Îl căutară în mulțimea gălăgioasă şi ghiontită, înălțînd gîturile, să privească peste capete. Ana se descărcă şuierînd printre dinți crude aluzii la lipsa de creştere şi la originile obscure ale lui Guță Mereuță.

— Iată-l! se bucură Guță.

— Mă iertați, doamnă? Mă ierți, Georges? M-a tîrît într-un colț, să mă tapeze, un amic de club. Abia am scăpat. Cretinul se simțea dator să-mi mai şi mulțumească, lungind explicațiile şi asigurările de recunoştință...

Cînd Scarlat Bosie se înclină să sărute mîna, Ana primi în nări parfumul fin al părului, lipit carapace neagră de lac chinezesc. Toată iritarea îi dispăru. Obrazul se lumină.

— Pe noi să ne iertați, domnule Bosie. Noi am întîrziat! Cu Georges, aceasta se întîmplă întotdeauna.

— Tot eu sînt de vină, Annie? încercă să protesteze Guță Mereuță.

Ana îl reduse la tăcere cu o singură privire. Privirea rezervată numai pentru el, între patru ochi.

Spintecară cu greu drum în mulțimea compactă. Ana înaintă în lojă, cum fac toate femeile cînd se oferă admirației publice. Silindu-se să pară preocupată cu totul de altceva decît de ființa ei, ca eroii pășind în zonă de foc. Clipi mărunt, lăsîndu-și desprinsă de pe umerii goi mantaua de blană, și se așeză verificînd cu o miopie distinsă nimicurile minuscule din poșetă. Știa că o sută de ochi și binocluri au întîmpinat-o din loji și din staluri, și că o sută de întrebări și răspunsuri i-au comentat culoarea rochiei, ondulațiile părului, colierul și floarea de catifea. Murmurul șoaptelor de sus și de jos, acea incontinuă vibrație surdă a sălilor pline, îi sună în urechi ca o muzică amețitoare și exaltată după primele cupe de șampanie.

Numai după aceea ridică privirea și cuprinse ghirlanda toaletelor și decolteurilor expuse în vitrinele lojilor de catifea roșie și de aur. Potrivi binoclul cu mîner de sidef și începu să examineze amănunțit sala.

Recunoscu unele prietene. Răspunse la numeroase saluturi, întoarse profilul spre Scarlat Bosie și declară:

— Ai avut dreptate! E o sală splendidă, cum n-am văzut încă la o premieră bucureşteană.

— Explicabil, doamnă! încuviinţă Scarlat Bosie, rezemîndu-şi mîna pe balustrada de pluş şi lăsînd lanţul subţire de platină să se balanseze în gol. Explicabil, fiindcă e o premieră de trei ani mereu anunţată şi mereu amînată. Leon Mătăsaru n-a mai scris nimic de zece ani. Critica îl consideră un om sfîrşit. Piesa aceasta îi va decide soarta. Unii spun că e o lucrare genială. Alţii, că e o operă ratată. În orice caz, e un spectacol senzaţional şi plin de surprize, indiferent dacă va fi un apogeu glorios ori o cădere catastrofală.

— Spectacolul e deocamdată mai mult în sală! vorbi de la spatele lor Guţă Mereuţă, pe care tonul atotştiutor şi plin de sine al lui Scarlat Bosie îl agasa întotdeauna.

Scarlat Bosie îşi potrivi monoclul şi privi în jos, la şirul lucioaselor chelii de fildeş din parter.

— Ai dreptate, Georges! aprobă el împăciuitor. Cîinii îl sfîşie de pe acum pe bietul poet. Văd critica înveselindu-se anticipat, ca în ajunul marilor masacre.

— Şi ce e, mă rog, în definitiv, această *Cheia visurilor*? întrebă Ana.

— Ştiu eu? Un basm. Poate ceva istoric. Poate o legendă. Mărturisesc, doamnă, că în literatura românească informaţiile mele sînt foarte vagi.

Guță Mereuță știa ceva mai mult, dar mai știa că părerile lui n-au nici o importanță pentru Ana. De aceea tăcu, desfăcînd programul și citind cu de-amănuntul rezumatul piesei și distribuția, ca un dosar înaintea ședinței.

— Văd și pe principele Anton Mușat! descoperi Ana. Pare cu totul descompus. E o adevărată mumie. Unde a dispărut doi ani?

— E o poveste întreagă, doamnă. Acum doi ani s-a certat cu Barbu, văru-său. A vîndut tot ce-i mai rămăsese: suveniruri de familie, arme, mobile de preț, tablouri, covoare. A plecat în străinătate, să retrăiască un trecut care a făcut pe vremuri epocă. Se pare că s-a întors cu totul dezamăgit. Pretutindeni a căutat o lume dispărută. Ceea ce e sigur e că a revenit fără nici un ban. Locuiește la un hotel mizerabil de pe Calea Griviței și a refuzat pensiunea pe care a vrut să i-o servească principele Barbu Mușat. Un bătrîn cam zevzec și romantic. Ne-a recunoscut și salută! E uimitor cum la vîrsta lui și după viața lui mai păstrează o memorie atît de intactă...

Într-adevăr, jos, principele Anton Mușat își împărtășea impresiile vecinului de fotoliu, care se întîmplase să fie în acea seară tocmai Ion Ozun. Un Ion Ozun metamorfozat în trei ani de viață bucureșteană și de un zgomotos succes jurnalistic. Chiar și principele Anton, cu memoria lui atît de intactă, nu recunoscuse la început pe tînărul acesta plastronînd în smoching, ras, pudrat și pomădat. Da, numai

cu greu a mai recunoscut în el pe băiețandrul atît de timid şi neşlefuit de odinioară, cu bastonul lui ridicol terminat în cap de rață.

— Am crezut, tinere prieten, că mă simțeam deplasat aici, în țara românească, unde îmi spuneam că toate prefacerile s-au petrecut prea rapid. Am constatat însă că oriunde, la Paris, la Cannes, la Deauville, la Biaritz, la Nisa, procesul a fost identic. În timpurile dinainte de diluviu — aşa numesc eu epoca dinainte de război — lumea dansa după muzică vieneză şi iubea încă după tipicul din versurile lui Musset, *Aujord'hui la musique est aux négres et l'amour à Freud*[23]. Pretutindeni slugile au devenit stăpîni, iar plăcerile lor au rămas brutale, de foste slugi! E dureros să te supraviețuieşti. A, uite şi prietenul nostru Alcaz! Ce noutăți, Mirel? Te aşteptam să mă pui în curent cu tot ce s-a petrecut în scumpul meu Bucureşti în lipsa mea...

Mirel Alcaz străbătuse spațiul de la uşă pînă la fotoliul liber distribuind, ca întotdeauna, strîngeri de mînă şi prietenoase salutări de la distanță.

Trei ani nu schimbaseră nimic din obrazul tînăr, din părul cărunt numai atît cît să-i sublinieze ca o perucă pudrată din cochetărie junețea roză a chipului şi contagioasa voioşie inocentă a privirii.

Strînse mîinile bucuros, ca şi cum întîlnirea ar fi fost cel mai fericit eveniment pe care îl mai spera în viață.

---

[23] Astăzi muzica aparține negrilor şi dragostea lui Freud (fr.).

— O! Ce surpriză! Bine ați sosit, *mon prince*! Pa, Ionel! Articolul tău din astă seară e o adevărată bijuterie. M-a oprit Gică să-mi vorbească despre tine. E încîntat!

— Gică?! se miră Ion Ozun.

— Da, Gică Elefterescu, preaiubitul şi popularul nostru fost şi viitor ministru al dreptății. De ce te miri?

— Nu m-aş fi aşteptat! Ştii, după afurisitul ăla de articol cu pîinea, cu omul care a furat o pîine, şi cu generosul său apărător...

Într-adevăr, nu mult după ce se ridicase din patul de boală, Ion Ozun, sub impresia celor povestite de Teofil Steriu la memorabilul dejun şi, mai ales, sub influența revoltelor lui Costea Lipan, scrisese un foarte violent pamflet împotriva lui Gică Elefterescu, presărat cu usturătoare sarcasme şi crude bilanțuri ale unei tipice cariere de sfruntat demagog din România Mare. Articolul fusese publicat în fruntea unei bătăioase şi efemere reviste de avangardă. Făcuse oarecare vîlvă. „Îi urcase acțiunile mai dihai decît ale Reşiței!" după limbajul lui Mirel Alcaz, şi el atunci se umfla păunatic în pene, încîntat de gălăgiosul succes. Dar acum regreta că l-a scris. Prea se dăduse din senin, imprudent, la fostul şi viitorul ministru, băiat bun! Şi ca atare, în sinea sa, cu sucitele sofisme din firea omenească, dădea vina pe Teofil Steriu şi pe Costea Lipan, găsindu-i pe dînşii răspunzători că l-au asmuțit să se pună rău cu un atotputernic al zilei, deşi nici unul nu-l îndemnase la aşa ceva!

— Ce copil ai rămas, Ionele! îl dojeni Mirel Alcaz, cu o zeflemistă şi superioară intenţie de consolare. Articolul tău e o poveste veche acum. Ţi-a servit mai mult decît crezi. Căci Gică e prea deştept să nu cultive presa, a treia putere din stat. L-ai împuns bine, să simtă? Te preţuieşte cu atît mai mult! Ia notă! Şi, fiindcă veni vorba, păcat că te limitezi numai la relaţiile de la „Capşa". Ar trebui să mai vii cu mine la Cameră, să intri în contact şi cu animalul politic. Te asigur eu că sînt relaţii profitabile!

Apoi, întorcîndu-se spre Anton Muşat:

— Vezi, *mon prince*. Dacă ţi-aminteşti, acum trei ani te asiguram că acest tînăr va face să se vorbească de el. L-am ghicit de pe atunci tobă de talent! S-a întîmplat măcar o dată să fie cineva profet în ţara lui. Întrebai noutăţi? Să trecem în revistă *tout le gratin* [24]. S-o luăm de la frumoasa doamnă Georges Mereutza. Cum observai, menajul Mereutza a devenit triostabil. Dar numai pentru gurile rele! De fapt, a rămas tot binomul ideal! Doamna Annie Mereutza e de o virtute inexpugnabilă. Virtute consolidată în provincie şi frumuseţe conservată în frigider. Nimic de făcut! Îl compătimesc pe bietul Charles. Sărmanul Bosie pierde timpul cu o tenacitate demnă de o cauză mai bună. Ce urmăreşte, nici eu nu înţeleg! Orice femeie din lume, *mon prince*, nu merită atîta timp pierdut. *Que de longues histoires pour une si courte*

---

[24] Toată crema. (fr.).

chose![25] Fiindcă, la urma urmei, aceasta ori alta, ce-ți poate da mai mult decît îți oferă oricare?

Mirel Alcaz flecărea şi clevetea zîmbind serafic, cu nevinovăția dintotdeauna, ca un om imparțial şi dezinteresat, pentru care toate ciudățeniile şi pidosniciile de pe lume sînt numai un pretext de amuzante reflecții şi de filozofice aforisme. Ion Ozun, care ştia acum ce se ascunde sub aspectul acesta de simpatică odraslă a Bucureştilor, amic cu toată lumea, veşnic îndatoritor, veşnic surîzînd, veşnic gata să apere din oficiu pe cei calomniați, ca funia pe spînzurat, şi doar poate cam prea flecar — ca un medic cunoscînd o boală secretă şi hidoasă — nu-şi putea stăpîni mirarea că-i vede ochii atît de candid limpezi şi că nu-i surprinde niciodată glasul şovăind.

Voința cucerise cititori şi cîştigase autoritate. Însă Ion Ozun nu mai ignora cu ce preț. Şi nu mai ignora că Mirel Alcaz, din independența *Voinței* iscusit arendată în dreapta şi în stînga, îşi cumpărase o casă impunătoare în „Parcul Filipescu”, mobilată cu piese de stil şi covoare autentic persane, împodobită cu sumedenie de tablouri şi sculpturi înhățate pe gratis de la artişti cu prilejul expozițiilor în schimbul unei cronici elogioase în ziar. Cum nu ignora că ajunsese acum membru în trei foarte bănoase consilii de administrație. Se simțea complice, irevocabil legat de soarta ziarului, fiindcă acolo îşi făcuse faimă de talentat polemist şi fiindcă

---

[25] Ce poveşti lungi pentru un lucru atît de neînsemnat! (fr.)

acolo îşi cîştiga existența, îndestul de îmbelşugată. Dar cu spaimă se ferea să nu lunece mai jos, să nu fie într-o zi după chipul şi asemănarea lui Mirel Alcaz, gata la orice tocmeală, cu surîsul nevinovat pe buze şi fără tresărirea nici unei remuşcări.

Tipărise cu doi ani în urmă un volum de nuvele lăudat de toată critica. Toți descoperiseră în el o mare speranță. Se oprise însă aci. Succesul zilnic al articolului de ziar îl furase definitiv. Ştia că niciodată de acum înainte, în acest Bucureşti al timpului risipit, nu va mai găsi tăria şi tihna să se refugieze în el şi să mai scrie a doua carte. De aceea adineori trecuse stînjenit pe lîngă Teofil Steriu, cu maldărul lui de grăsime prăbuşit între brațele unui fotoliu. I s-a părut că cetise în ochii lui mici şi înecați în osînză o scurtă lucire de ironie, poate de milă, cînd i-a dat bună seara. Numai o clipă, şi poate că a fost numai o părere.

— Ai ochi mai buni, Ionele! îl deşteptă Mirel Alcaz din aceste inoportune gînduri. Ai ochi mai buni şi te rog, să-mi vii tu în ajutor. Cine se află, rogu-te, în loja de lîngă Hagi-Iordan? Nu vreau să las neisprăvit raportul meu prințului Anton...

Ion Ozun se răsuci şi identifică îndată persoanele din lojă:

— Dar e doamna Elvira Elefterescu şi nepoatele sale celebre: Lola, Lulu, Lili, care-au avut atîta succes la revista de binefacere a „Ocrotirii" în rolul de paji, de boy, de cow-boy, de dansatori argentinieni, de orice în afară de rolurile feminine.

— Exact! aprobă Mirel Alcaz. N-o mai recunosc pe doamna Elefterescu de cînd şi-a tuns părul şi l-a văpsit într-o altă culoare a curcubeului. Iar pe cele trei graţii nu le mai văd decît în costumul sexului urît, dar viril.

Apoi, revenind la „raportul" său, continuă:

— Doamna Elvira Elefterescu a devenit, *mon prince*, mai impunătoare decît un tambur-major. Părul tuns şi revăpsit a întinerit-o cu zece ani. Arată acum ca un tambur-major reangajat. E însă neconsolată! Cele trei graţii i-au scos peri albi, încît au silit-o să-şi dea coafura la atelierul de renovaţii, reparaţii şi reajustări. Păcat că n-ai fost să le vezi la reprezentaţie! Au fost delicioase tustrele. Dar mai ales Lola cîntînd cîntecul lui Carol al VI-lea, nebunul:

J'ai fait pipi dans le jardin,
Pour fair pousser les coccinelles [26]...

Ce folos! urmă Alcaz. Băieţoase şi condamnate să poarte fustă numai printr-o glumă idioată a naturii, nu vor în ruptul capului să se mărite. Să sperăm că acum, cînd va veni Gică din nou la Justiţie, va şti să descopere trei partide din floarea baroului. Altfel, nu-i mai văd zi bună în casă. Alături, precum vezi, *mon prince*, Iordan Hagi-Iordan este etern radios. A mai încheiat o afacere, din care-a ieşit cu vreo cincisprezece milioane. Şi mai operează undeva, miste-

---

[26] „Am făcut pipi în grădină,
Ca să se înmulţească măriuţele... (fr.).

rios, nu ştiu ce misterioasă afacere în stil mare. Ceva tot cu petrol, prin Moldova, prin ținutul Călimanului. Chiar o să mă interesez mai de-aproape. Da, da! Cum de mi-a scăpat? Petrolul, petrolul! Stați, da, da! *Rumanian Company for the Development* ețetera. În acest caz, nici în cot nu-l doare tot ce manevrează amicul Gică. Are la spate rezerve cu care un biet Gică, Giculeț, Giculică n-o să poată ține la probă! Numai de i-ar rezista arterele lui Hagi-Iordan pînă la sfîrşit şi de n-ar face erupție, ca o sondă de țiței!...

Iordan Hagi-Iordan, în smoching şi cu piepții cămăşii de zăpadă, părea într-adevăr mai stacojiu decît întotdeauna. S-ar fi spus că e în ajunul unui atac de apoplexie. Aceasta nu-l împiedica să rîdă cu toți dinții sub buza acum rasă de mustățile gigante, întors pe spătarul scaunului spre un domn lung, gălbejit, cu fața scofîlcită şi cu ochii pieziş, ca un intrigant de melodramă. Pe un scaun în față, absentă de la ce se vorbeşte alături şi de la ce se petrece în sală, Viorica Hagi-Iordan privea în gol. Avea un oval fin, părul blond-cenuşiu, ochii imenşi încadrați în cearcăne viorii, gura chinuită, transmițînd întregii făpturi o mască dureroasă şi ostenită, peste care nici o privire nu putea trece cu indiferență.

— Pentru mine, fata lui Hagi-Iordan e o enigmă! mărturisi Mirel Alcaz în continuarea expozeului său. A adus-o din străinătate de doi ani. Nu dansează, nu cochetează, nu frecventează nici un ceai. N-am văzut-o rîzînd niciodată. Nu-i ştiu nici un flirt! Atît doar: patinajul şi tenisul. Şi cel

mult, o dată într-un an, o premieră. Cred că n-are de ce se simți fericită cu un asemenea părinte şi cu reputația unui asemenea părinte. Altceva nou ce să-ți mai spun, *mon prince*? Am terminat tot repertoriul. Erai aici cînd s-a însurat Fredy Goldamm cu Marie-Jeanne Ghica. Ai sosit exact cînd a început divorțul. Dar Fredy s-a purtat ca un adevărat gentilom. I-a pus cinci milioane pe numele ei. Şi, după cum îl vezi, e tot atît de radios ca Iordan Hagi-Iordan! Numai că e pentru alte motive. Priveşte în sală şi priveşte în loji: îşi verifică lista din carnetul amorurilor secrete. Cîte din ele figurează în indexul lui alfabetic şi cît l-a costat fiecare. Te asigur că toate sînt prezente la apel. E singurul mijloc ca banul să circule. Am să-ți povestec în legătură cu aceasta o scenă nostimă. Mi-o spunea ieri Puiu...

Mirel Alcaz se opri. Sunase a doua lovitură.

Principele Anton Muşat părea de mult că nu mai ascultă, în fața osoasă şi în ochii încețoşați se stinsese orice interes pentru tot ce-l înconjoară. Avea o figură chinuită, bătrînă şi devastată. Iar cum plecase fruntea spre piept, se vedea o ceafă subțire şi slabă de copil, ațele gulerului scrobit, haina prea largă, făcînd cute ca pe-o sperietoare de cîmp.

Gongul vibră a treia oară. Cortina se ridică şi freamătul sălii muți.

La picioarele unei mînăstiri voievodale, pe cîmpul mătăsos, în lumina aurie de primăvară, păşi înalt şi zvelt cel dintîi fecior de domn din baladă. Păşi în zale subțiri de argint, alături de căpitanul cel credincios, crunt şi bărbos.

Şi viersul sună de cleştar — viersul prinţului.

Viersul sună grav, de aramă — viersul ostaşului.

Cu o singură mişcare, mulţimea se simţi captivată, şi nimeni în sală nu mai tuşi.

Iar Ion Ozun înţelese de îndată că asistă la ceva rar şi nespus. La una din minunile acelea cînd o mie de oameni evadează din mizeria lor ascunsă, din ambiţii şi deşertăciune, din griji vulgare şi din rînjetul fiecărei zile, să se ofere, purificaţi de o văpaie arzătoare, bucuriei de a admira.

Cunoştea poemul, fiindcă era unul din puţinii care-l citise şi care mai credea în talentul singuratic al lui Leon Mătăsaru, cu respiraţia largă pentru vastitatea altitudinilor. Se temuse că nu va fi înţeles, în cutezătoarea fuziune de legendă şi realitate, de adevăr istoric şi de superstiţii, cu fire împletite din trecut şi prezent, din simbol şi din adevărul brut, nestrujit, pietros. Acum îşi dădea seamă că teama i-a fost deşartă. Şi avu o pornire de recunoştinţă şi de iubire pentru publicul acesta, care, dincolo de vanitatea toaletelor şi de frivolitatea bîrfelilor, se reabilita, simplu şi unanim, în cele o mie de feţe transfigurate.

Întoarse ochii, şi în umbră descifră pe fiecare obraz miracolul divin: neclintirea lui Iordan Hagi-Iordan, din care dispăruse aroganţa; dezmorţirea din ochii coagulaţi ai principelui Anton Muşat; bucuria pură de pe figura lui Mirel Alcaz; extazul din ochii frumoasei doamne Annie Mereutza, care uită să se mai supravegheze; participarea

celor o mie de oameni fascinați de lumina scenei, respirînd în ritmul viersului, strămutați magic pe alt tărîm, unde în clipele acelea nimic din spurcarea de acum un ceas şi de peste două ceasuri nu-i mai atinge şi le e străină.

Toți uitau ce sînt într-adevăr. Cine sînt. Cum sînt...

Toți erau numai ce-au dorit cîndva a fi cu însetare, în elanuri de foarte de mult, secrete, cînd în nesațiul cosmic al adolescenței fiecare s-a vrut mai bun, şi o aspirație spre înălțimi a înnobilat omida din care o singură dată se desface fluturele cu aripi de azur, să zboare în azur.

Cheia visurilor era aceasta. Era pentru aceştia. Era pentru toți.

Ion Ozun găsi nespus de minunat şi de alinător miracolul prin care sala a ştiut să presimtă şi să prețuiască atît de spontan, atît de total ceasul acesta unic, cu un atît de fin şi de precis instinct. Că atît de îndată s-a oferit incantațiunii care-i desprindea pe toți din terestrele lor rădăcini, să-i înalțe pe aripi de vis în azur.

Iar bucuria lui fu amară. Căci cu amar măsură tot ce-a pierdut. Tot ceea ce nu se mai întoarce. Cărțile pe care nu le va mai scrie. Lumea de acum înainte, pentru totdeauna sufocată în el, la care a renunțat pentru articolul de ziar cu viața de o zi, pentru camera confortabilă, pentru haina de cioclu de pe dînsul. Şi de ce toate? Doamne, de ce? Numai fiindcă, laş, el nu s-a mai simțit în stare să mai îndure încă o iarnă cruntă de foame şi de ger, nopțile cu foşcăitul gînda-

cilor dezgustători şi cu arătarea neagră a femeii moarte plecîndu-se deasupra lui, aşa cum şi astăzi amintirea îi încrîncenă carnea.

Pe scenă, actorii intraseră şi ei în vestmîntul personajelor, cum de mult nu se mai văzuse un joc mai armonios.

Lui Ion Ozun nu-i venea să-şi creadă ochilor că fiul împăratului Verde, întinzînd braţe inspirate, e acelaşi Bică Tomescu pe care-l aşteaptă creditorii la uşă şi care în antret va împrumuta o sută de lei chiar de la Verdele-împărat în persoană; că Ileana Cosînzeana, bălană în spuma străvezie a costumului, e aceeaşi Sonia Viişoreanu, mereu torturată de panica obezităţii, în camera ei unde a rămas şi acum, cu sfîrîit de primus şi cu irigatorul spînzurat în perete, maţul de gumă roşu şi cinic.

Viersul săvîrşise miraculoasa încarnare. În decorul de alt veac veneau, plecau, sufereau, iubeau şi mureau oamenii de alt veac, de departe, din timp, unde legenda a înălţat în neguri nehotărîte şi biserica păstorului Bucur, străbunul acestui blestemat Bucureşti al tuturor pierzaniilor, arză-l focul!

Cortina rupse magia.

A fost ca un semnal al exploziei, cutremurînd sala în tumult de aplauze şi chemări. Publicul aclama în picioare. Nu găsea cuvinte îndestul de aprinse şi gesturi îndestul de expresive pentru a descărca emoţia comprimată, viers cu viers, în religioasa ascultare. Din loji, zburară arcuit flori smulse

de la piepturi, toţi căutau în jur şi regretau că n-au venit înarmaţi cu braţe de trandafiri. Femeile uitară că nu trebuie să plîngă cu rimelul genelor strivit de batiste şi cu şiroaie de negreală prelingîndu-se pe fardul obrajilor.

Şi frenezia mare crescu încă, atunci cînd împăratul Verde izbuti să tîrîie din culise, de mînă, un Leon Mătăsaru orbit de lumina rampei şi pipăindu-şi cravata.

— Fumăm o ţigara, *mon prince*, Ionel? întrebă Mirel Alcaz, pregătindu-şi tabachera plată de argint. Pot spune că am asistat la cea mai entuziasmată sală care a existat cîndva la Naţional! Sînt curios să ascult oracolii...

Ieşiră în fumoarul ticsit şi ăuind de glasuri şi de exclamaţii, ca vuietul mării, închis în ghioc, cînd îl pui la ureche.

Toţi arătau triumfal şi copilăros palmele înroşite de atîtea aplauze. Ca nişte bravi luptători întorşi de pe cîmpurile de bătălie încărcaţi de trofee, cu răni glorioase şi cu armele frînte, strîmbe, rănite şi ele. Toţi uitaseră surîsul sceptic cu care acum cîteva ore, pe stradă şi în cafenea, spuneau că vin din simplă şi crudă curiozitate să asiste la înmormîntarea unei cariere.

Întrebau şi răspundeau oameni necunoscuţi. Străini, din provincie, fără nici un prieten, cu pretextul unei ţigări aprinse, intrau în vorbă şi rosteau păreri inspirate şi naive.

Criticii şi cronicarii declarau, între două fumuri de ţigară, că niciodată nu s-au îndoit de succesul piesei.

— Şi e curios, Ozun, ai observat.? Nici un actor n-a fost deplasat în rol. Unic în analele Naționalului! Chiar Sonia Viişoreanu, în rolul Cosînzenei.

— Cine? Ileana Osînzeana? întrebă Ion Ozun, incapabil să reziste calamburului survenit înainte de a-i măsura sensul crud.

— Cum ai zis? Ileana Osînzeana? îi smulse la clipeală cuvîntul de pe buze un confrate entuziasmat. Asta e nostimă! Ascultă, Alecule, Pol, Vidraşcule, ascultați una bună a lui Ion Ozun. Ionel, îmi dai voie s-o pun în cronică? îi dedic un paragraf special: „*Ileana Osînzeana sau Venus Hotentota din Jardin des Plantes*". Ştiți, Venus cea cu buci de cinci ocale, din albumele de artă africană. Bineînțeles, atingînd-o prin tangentă şi lăudînd-o cu atît mai mult cu cît a fost atît de admirabilă în rol, încît ne-a făcut să uităm dimensiunile supraplanturoase de Ileană Osînzeană!...

Ion Ozun muşcă în dinți cartonul țigării şi se depărtă scîrbit de el însuşi. De ce spusese aceasta? El şi acum pleca privirea în pămînt, cînd dădea cu ochii de Sonia Viişoreanu. De cînd se mutase din bursucăria lui chir Panaioti o vedea rar. Ea nu făcea nici o aluzie şi părea că a uitat. Iar el îi rămăsese recunoscător pentru această delicatețe. Şi iată că acum, stupid, pentru o glumă neghioabă, aruncase un cuvînt care va circula fără îndoială în toate cronicile dramatice şi va rămîne pentru totdeauna legat de cariera teatrală a Soniei Viişoreanu. „Sînt o canalie! Devin din zi în zi o mai

mizerabilă şi sinistră canalie!” se admonesta cu dezgust, încleştînd pumnii în fundul buzunărilor.

— Te căutam, Ion Ozun. Te-am văzut de sus... Se întoarse.

— Tu erai, Costea?

— Precum mă vezi! răspunse posomorît Costea Lipan. Era îmbrăcat în haine de stofă ordinară, cenuşii, cu guler moale, nebărbierit şi cu ghetele galbene, ude de zăpadă topită.

— Te-am văzut de sus, din cucurig, de la plebe! vorbi mai departe Costea Lipan. Ca, de altfel, cum am zărit-o şi pe sora mea, frumoasa doamnă Georges Mereutza, nelipsită de la orice premieră! Te-am văzut şi abia am răzbit printre gealați să ajung pînă aci. Vreau să-ți vorbesc ceva neapărat. Am o rugăminte. Nu pentru mine, fiindcă pentru mine am învățat să nu mă mai rog nimănui niciodată! O rugăminte pentru altcineva, un prietin, un tovarăş...

— Spune! rosti Ion Ozun, retrăgîndu-se într-un colț mai umbrit, să nu-l vadă lumea vorbind cu un tip îmbrăcat ca un vagabond.

— Dar nu pot aici. E ceva mai lung şi mai complicat. Spune-mi locul şi ora unde ne întîlnim...

— Un moment numai! se scuză Ion Ozun, fiindcă prietenul cronicar de adineaori îi făcea semne disperate să vină la el mai repede şi fiindcă voia şi el acum să intervină cu o rugăminte, anume cu rugămintea să nu facă uz de stupidul lui calambur. Un moment numai, dragă Costea!...

Se scuză gesticulînd şi se lăsă dus la braţ.

— Am să-ţi arăt ceva nostim! îl anunţă confratele. Soţul doamnei Venus Hotentota. Priveşte!...

Pe-o banchetă, cu programul spectacolului atîrnînd gata, gata să cadă dintre degetele grase, Teofil Steriu, nedeprins să piardă serile, dormea senin, cu gulerul muiat de sudoare.

— „Gloria noastră naţională sucombînd zdrobită de emoţie!" făcu teatral cronicarul ghiduş şi colecţionar de calambururi.

— Pentru asta m-ai chemat? Nu ţi-e ruşine? Hai sic...

Ion Ozun se gîndi o clipă să-i ia programul dintre degetele lui Teofil Steriu şi să i-l pună uşurel pe genunchi. Să-l deştepte într-un fel ori altul, cît mai delicat, ca să nu mai dea prilej de înveselire lichelelor ghiduşe. N-o făcu însă, nici el nu ar fi putut spune de ce şi reveni în colţul unde-l lăsase pe Costea Lipan. Dar Costea Lipan dispăruse. „S-a supărat? Ce-o fi vrînd să-mi spună? De altfel, îl priveşte! E din zi în zi mai insuportabil cu exaltarea lui revoluţionară de conspirator din filmele poliţieneşti. Se mai uită peste capete, mai căutîndu-l încă o dată, aşa, de mîntuială, numai ca să nu rămînă cu o drojdie de conştiinţă încărcată.

Nici o urmă.

Soneria anunţa începutul actului. Culoarele se goleau. Grăbi în urma celorlalţi şi din treacăt aruncă o privire satis-

făcută lui Ion Ozun din oglindă, cu smoching impecabil, cu părul reținut luciu pe creştet de gomina argentina şi cu obrazul proaspăt ras şi dichisit, ca al unui Mirel Alcaz oarecare. În ceața din lumea ireală, de dincolo de oglindă, se depărtă în sens invers, o umbră acum indecisă. O umbră pletoasă, cu pălărie mare, cu haine sărace, cu mersul împovărat şi cu o tristă mustrare în figura înecată de pîclă.

Dar Ion Ozun nu o văzu.

După spectacol, doamna şi domnul Georges Mereutza au întîrziat pînă la trei să supeze la „Elysee".

Scarlat Bosie a dispărut un ceas şi s-a întors, cu o veselie rea şi nervoasă în ochiul crispat sub monoclu.

— Aveam o întîlnire la club, într-o chestiune gravă! lămuri desfăcînd şervetul apretat şi dînd la o parte din față vasul de cristal cu flori. Am aranjat lucrurile într-un sfert de oră. N-am putut rezista tentației cînd am auzit bancul de licitație. Şi priviți rezultatul! În douăzeci de minute, am ridicat cincizeci de mii de lei, după ce la primele arozagii pierdusem treizeci...

Spunînd, juca în mînă portbiletul cu hîrtiile de o mie îndoite ca foile unui caiet. Smulse una, o mototoli şi o aruncă pe estradă orchestrei.

— De ce joci? îl mustră Ana.

— De ce? Poate ca să ucid în mine o pasiune încă mai necugetată... vorbi încet după mîna în care ținea țigara şi unde spînzura legănat lanțul subțire de platină.

Ana încruntă sprîncenele, reduse la o linie de un milimetru, şi se uită la Guță Mereuță, să vadă dacă a auzit ori nu. Bărbatul citea însă ultima pagină a unui ziar de seară, ultima ediție, „N-a auzit!" gîndi. Dar dacă ar fi privit sub fața albă de masă, Ana ar fi observat poate cu mirare că mîna bărbatului era încleştată cu unghiile în genunchi, aşa cum oamenii tari îşi înăbuşe o durere a sufletului cu altă durere a cărnii.

La plecare, Scarlat Bosie ținu Anei haina de zibelină, întîrziind mîinile în jurul gîtului, ca începutul unei îmbrățişări. Ana se îndreptă de mijloc, învăpăiată de indignare. Drept ce o lua?

— Vă conduc pînă acasă? Avem acelaşi drum şi am oprit maşina afară! se oferi Scarlat.

— Mersi! Vreau să fac cîțiva paşi pe jos! spuse apăsat Ana.

Scarlat Bosie înțelese şi nu insistă. Înțelese şi Guță Mereuță, şi-i fu recunoscător Anei.

Afară, doi domni urcau într-un automobil, de subsuori, pe un al treilea.

— Ce e? S-a întîmplat un accident? se sperie Ana, ducînd mîna la inimă.

— Nu s-a întîmplat nimic! se întoarse rîzînd şi împroşcînd, o dată cu rîsul, o năprasnică duhoare de vin unul din cei doi. E autorul, Leon Mătăsaru. Şi-a serbat succesul, dar şi-a pierdut echilibrul şi cheia.

— Mmăi pă-ătosule, ă-mi cheia! Am găsit eilibru ş-am pe-edut cheia! Ă-mi cheia, pă-ătosule!...

Leon Mătăsaru vorbea cleios de unul singur şi, urcat în maşină pe o uşă, se muncea să iasă pe cealaltă, ca să caute cheia.

Cheia de la cameră.

Cea a visurilor o dăruise generos tuturor.

II
NU EXISTĂ „CEAS RĂU”

E o întunecoasă şi umedă încăpere, cu semne cabalistice de aur şters pe fond de catifea neagră. În tavan, zodiacul a fost zugrăvit de un meşter stîngaci după un almanah oarecare: Gemenii şi Cumpăna, Racul şi Săgetătorul, Fecioara şi Păstorul. Pisoiul somnoros cască şi îşi ascute ghearele: din bufnița împăiată au zburat penele, şi un ochi de cristal a sărit.

Totul e grosolan înscenat, calic şi întristător. Nicăieri minciuna şi sărăcia n-arată o mai mizeră haină. Totuşi, acolo, la celebra prezicătoare, se strecoară oamenii pe furiş, ca răufăcătorii, ruşinați de atavica lor credință într-un destin dinainte scris, să afle din semnele aştrilor şi din palmă, din drojdie de cafea şi din cărți sleite soarta proceselor şi a boalelor, a moştenirilor şi a iubirilor, moartea duşmanilor şi izbînda întreprinderilor.

— Este un om blond, domnişoară, care sufere pentru dumneata! Şi o femeie de verde, care-ți vrea răul. Mai văd omul cel bălan întorcîndu-se dintr-o călătorie lungă pe apă şi femeia de verde ținîndu-i calea. Vei avea o supărare, dar de o scurtă vreme. Pe urmă, bălanul are să vină tot la dumneata şi se arată mare fericire, fiindcă te iubeşte mult şi-i cu inimă nobilă. Femeia de verde o văd zăcînd de necaz. Poate să şi moară din asta. Nici nu merită altceva. O aşteaptă ceasul cel rău, intriganta!

„Prostii! Înşelăciune ordinară. Acelaşi clişeu pentru oricine. Naiv cine le crede! gîndeşte domnişoara, întorcîndu-se pe trotuarul strîmb şi păşind prin bălți pînă la trăsura lăsată să aştepte la colț. Cel puțin mi-am satisfăcut o curiozitate.

Păcat că n-am fost mai multe să rîdem.”

Dar o ață de gînd subțire se strecoară roşie prin celelalte gînduri. „El e blond. Deci tot numai el sufere pentru mine. Şi de la dînsa nici nu mă aşteptam la altceva, decît să-i ațină calea. Cine spunea oare că în tot neamul ei toți au murit, înainte de ani, de ftizie?”

Manichiurista a întins pe masa de cristal toate ustensilele complicate şi multe, cu o încetineală tacticoasă de maniacă. E bătrînă şi sufere de astm. După zece minute, respirația ei începe să agaseze, ca uruitul monoton al unui ventilator.

Tot aşa, ca un uruit de ventilator, e plicticoasă şi eterna ei poveste, aceeaşi întotdeauna. Are o fată care-a fugit cu un chelner. Chelnerul vine după miezul nopții. Şi vine întotdeauna beat din resturile paharelor deşertate la iuțeală, cînd se schimbă muşteriii la mese. O bate şi o alungă să doarmă pe scîndura goală. Oare domnul judecător n-ar putea să-l cheme şi să-l amenințe că-l bagă în *zuhaus*[27]? Şi-ar face o mare pomană!

Acestea le ştie Ana de mult pe toate, şi toate o scufundă într-o nemărginită plictiseală. S-a hotărît de atîtea ori să se descotorească de pacostea asta de manichiuristă bătrînă, astmatică şi maniacă, înlocuind-o cu alta, mai tînără şi mai

[27] Închisoare; provine de la germ. zu Hause — acasă. Sensul de închisoare există numai în limba română.

vie, dar n-a găsit nici una să vină la ceasurile ei. Acum e ultima dată! decide, şi după această tresărire a energiei, îndată, ca o apă tulbure şi miloasă trăgîndu-şi la fund înecatul, o cuprinde din nou lehametea.

În bolul de porțelan cu apă fierbinte, degetele au devenit ca nişte cîrpe zolite. Nici nu le mai simte.

Madam Keller le prinde delicat, pe rînd în mîna ei grasă şi pistruiată, rotunjeşte oval unghiile, taie pielițele, lustruieşte, pensulează cu lac, şi geme, respiră, oftează, ca şi cum ar duce la capăt cu un supraomenesc eroism cea mai teribilă misiune care-i sleieşte puterile pe-o săptămînă, pe-o lună, pe toată viața.

Din flacoanele de lac şi văpsea se împrăştie un miros farmaceutic de eter şi dulceag de sirop, care-a devenit pentru Ana inseparabil pe veşnicie de răsufletul penibil al bolnavilor de astm.

— Astupă, te rog, flacoanele, madam Keller! Nu pot suporta mirosul acesta infect...

Madam Keller mînuieşte flacoanele cu precauția conspiratorilor preparînd în laborator explozibile de o sută de ori mai puternice decît dinamita.

Alege o plută, o şterge cu cîrpa, o apasă încet şi mai şterge o dată flaconul întreg. Îl potriveşte în cutie.

Ana îi urmăreşte fiecare mişcare descompusă cu un început de ură adunat din toată drojdia după-amiezelor ei deşarte.

— F-am spus, toamna judecător. Panditul acela mi-a ucis iar copila în bătaie!... începu să se tînguie madam Keller.

Ana a închis ochii şi-ar vrea aşa, cu o singură mişcare a pleoapelor, să suprime totul: figura tumefiată cu vinişoare vinete a manichiuristei, lapovița murdară de afară, tic-tacul atît de trîndav al minutelor şi, mai ales, plictiseala aceasta, care aşterne ca o ploaie de cenuşă peste tot ce-o înconjoară, peste tot ce face, pătrunzînd cu un gust fad în tot ce gustă, în nări, în gură, în paharul brumat de apă şi în miezul mustos şi parfumat al fructelor. De două luni nu poate scăpa de senzația aceasta a vidului. Şi nu poate reconstitui cum a venit, aşa cum se instalează durerile de cap, treptat şi perfid, pînă ce toropeşte toată ființa.

— I-am spus: Pantit ce eşti, am să merg la poliție şi-am să fin cu un tomn comisar!

— Madam Keller, te rog, lasă acestea! Le ştiu. Am vorbit cu bărbatu-meu. Justiția nu se poate amesteca, dacă nu este o plîngere. Acum mă doare capul.

Madam Keller a tăcut ofensată. A început să strîngă foarfecele şi pilele cu miner de fildeş. Le şterge cu pielea de căprioară, le înveleşte şi le adună la valiza de muşama neagră şi jupuită, punînd în fiecare mişcare un reproş de femeie nevoiaşă, care a avut naivitatea să creadă că poate găsi ascultare şi înțelegere la atotfericiții pămîntului.

— Fă rog să mă scuzați, toamnă Annie.

— Nu e nimic, madam Keller, sînt nervoasă de o bucată de timp.

— La o persoană tînără şi nerfoasă ca tumneata este nevoie de un copil. Un copil este toctoria cea mai bună pentru turere de cap şi pentru nerfi.

— Mulțumesc pentru consultație, madam Keller! puse capăt conversației Ana, sunînd servitoarea şi ridicîndu-se. Conduci pe madam Keller şi deschide ferestrele, să iasă mirosul!...

Se mută în salon. Din salon, în birou. Din birou, în sufragerie.

Deschise o carte şi nu întoarse foaia. Se uită în revistele ilustrate şi le aruncă. Desfăcu o batistă cu monograma începută de-un an. Împunse de cîteva ori cu acul şi o lepădă. Oribil cum toate ceasurile — al ei, de la mînă, cel din birou şi pendulul din sufragerie — toate îşi mişcă minutarele cu aceeaşi tărăgăneală de convoi funebru!

De două luni, după-amiezele ei sînt toate la fel. E cum s-ar fi rupt deodată resortul unui mecanism. O plictisesc ceaiurile, o dezgustă vizitele, nu poate privi un film pînă la sfîrşit. Cînd e acasă, o sugrumă tăcerea şi ar vrea să fie în stradă. Cînd e în stradă, o enervează mersul trecătorilor, orăcăitul claxoanelor şi privirile necunoscuților. S-a deşteptat deodată într-un mare gol, pe care nu-l poate umple nimic. Iar mai intolerabil supliciu e cel de la mese sau seara, cînd se află față în față cu omul care-i zgîrie nervii, şi cînd tace,

şi cînd vorbeşte, şi cînd mestecă, şi cînd stă nemişcat, şi cînd despătureşte ziarul, sau şi cînd numai îl ştie în cealaltă cameră, în baie, bărbierindu-se, sau în birou, citind dosarele. Zgomotul furculiței atinse de farfurie sau mişcarea cuțitului presărînd sarea nu şi-a închipuit niciodată că pot răscoli o ură atît de înverşunată. Fiecare gest şi mişcare îi par dinadins premeditate împotriva ei, ca să-i exaspereze răbdarea.

Abia îl aşteaptă să plece. Să rămînă singură. Şi atunci schimbă un chin pe altfel de chin.

Tot ce-a încîntat-o trei ani, mobilele masive şi încăperile vaste, îi sînt reci şi ostile. N-au nimic prietenos. Nu-i spun nimic. Nu radiază din ele atmosfera aceea caldă din casele unde fiecare lucru s-a impregnat din viața stăpînilor şi fiecare a căpătat un suflet. A trecut ca prin camerele unui hotel şi-o resping ca pe-o pasageră oarecare.

Cu spaimă vede că n-are nici o prietenă. Că nu e nimeni căruia să-i spună această descoperire neliniştitoare.

Că în jurul ei egoismul şi vanitatea, îndestulate pînă la sațietate, au pus între restul lumii şi ea un vid izolator, cum se află vidul anume închis în aparatele special construite ca să nu elibereze nimic din răceala lor şi să nu primească nimic din căldura de afară.

Ana se tîrîie în haina capitonată cu puf dintr-o cameră în alta, şi toate îi par glaciale, chiar cînd se aşează cu jilțul în fața focului cu flăcări straniu de decolorate şi reci.

După reprezintația poemului dramatic *Cheia visurilor*, se întrebase nu o dată de unde venea farmecul acela melancolic, parcă mustrător, care dura dincolo de cadența inspirată a versurilor. Abia cu încetul s-a lămurit, căci toate o ajutau de două luni încoace să se lămurească. Toți oamenii urmăresc încă din copilărie, din adolescență, un vis. Dar nu e cel care trebuia. Un vis după chipul şi asemănarea lumii lor. Cînd nu se împlineşte, încă tot e bine! Aspiri la îndeplinirea lui, speri, uneori lupți, şi aceasta iți întreține amăgirea. Dar vai şi amar cînd visul acela, după chipul şi asemănarea lumii tale, după chipul şi asemănarea egoismului, vai şi amar cînd se realizează! Ce rămîne din el? Ce rămîne din toate? Ca un fluture pe care l-ai prins lacom în palmă şi i-ai strivit aripile cu care zbura în azur. Rămîne un slut viermişor, zbătîndu-se în agonie. Cheia visurilor? Cheia amăgirilor, cheia deşertăciunilor pedepsite, aceasta poate că înseamnă şi aceasta poate că a vrut s-o spună poetul.

Acum înțelegea ce i-a lipsit şi ei, ce era mai scump decît tot. Brațul de care să se rezeme strîns, pieptul de care să-şi lipească tîmpla, ascultînd nemişcată misterioasa şi calda bătaie a unei inimi, glasul care sună mlădios şi grav, ca o dezmierdare a vibrațiilor înfăşurînd într-o înfiorare. Cum e cîteodată glasul lui Scarlat, care învăluie sfîrşitul frazelor într-un tremur de coardă care-şi mai prelungeşte ecoul după ce a tăcut. De ce a fost cu el atît de aspră? Era singurul om care ar fi înțeles acum golul acesta mai sfîşietor decît o suferință precisă, înfiptă în carne; şi pe care, fiindcă o ştii, pe aceea, da, atunci o poți vindeca.

De la gura sobei se mişcă la fereastră. Afară ninge murdar, cu amestec de ploaie, trecătorii păşesc posomorîți în gropi lichide, tramvaiul duce din necunoscut oameni zgribuliți spre destinul lor necunoscut, cerul e vînăt, şi totul e trist, ca într-o lume unde n-a mai fost şi n-are să mai fie soare cîndva.

N-a pus mîna ei pe mînerul telefonului. N-a fost glasul ei care-a chemat. Altă putere, altcineva a mînat-o în birou, vorbeşte pentru ea.

La capătul firului, din nevăzut, răspunsul a venit atît de repede şi irevocabil, încît s-ar fi spus că omul pîndea de mult cu pîlnia de ebonită în ureche, aşteptînd.

— Cum bolnav? întrebă Ana. Şi noi să nu ştim? Să nu anunți?

— O, nimic grav! răspunde glasul care-şi păstrează prin firul de sîrmă timbrul, învăluind-o ca o şoaptă dezmierdătoare, apropiat, aici, în ureche. O simplă răceală. Atît cît să mă silească să stau singur în casă şi să-mi măsor singurătatea.

— Aşadar, şi dumneata?... Alo! Da, da! Dar numai atît: trec cinci minute şi-ți aduc volumul. Uşa a doua, zici, la parter?... Alo! Fireşte că acum! spune Ana, închizînd ochii, cum se arunca în baia rece cînd era copilă.

Ea a vorbit? Ce glas vorbeşte pentru ea?

Cînd deschide ochii, privirea se încrucişează cu ochii lui

Guță Mereuță din fotografia de pe birou. Fotografia unde nasul e încă mai absurd și unde fotograful a izbutit să-l înlemnească încă mai țeapăn, cu cele două decorații ridicole, ca două buline, pe piept.

A lăsat încet receptorul pe suport. A șters cu degetele un fir invizibil jucînd înaintea ochilor. A sunat slujnica:

— Pregătește-mi rochia *taupe*. Știi ce-i *taupe*?

— Știu, coniță, se indignă servitoarea, cum să nu știu?! Rochia cu care ați fost alaltăieri.

— Aia. Și pantofii de la rochia *taupe*. Trimite pe Toader să aducă o mașină. Repede!

Repede! Glasul nerăbdător nu e al ei. Mîna mototolind panglica hainei capitonată nu e a ei.

Afară, alt tramvai dururie pe sub fereastră, în lapovița ghețoasă, cu oameni zgribuliți trecînd de necunoscut spre destinul lor necunoscut.

În ședință, Guță Mereuță făcea opinie separată în procesul Max Weintraub cu Aglae Stambridinos pentru adulter.

Nici o antenă nu-l avertiza prin spații și ziduri că ora cea dureroasă a început.

— În orice caz, acest Max Weintraub e o mare canalie. Și dînsa, mare nerușinată! Femeie cu cinci copii, cu bărbatul paralizat în camera de alături! Teribile canalii! se minună Guță Mereuță la urechea judelui vecin.

— De unde poți şti, frate? Poate că a fost într-adevăr, cum spun ei, ceasul cel rău...

— Ce e aia ceasul rău? Nu există ceas bun sau ceas rău! rosti Guță Mereuță scoțîndu-şi nasul prelung din dosar.

Judecătorul vecin, un bătrîn mîncat de scepticisim şi de reumatisme, îşi frecă genunchiul sub robă.

— Bine, bine! Crede ce vrei! Numai să dăm rasol mai repede. Mai sînt şapte procese, şi azi e ziua mea de masaj electric. Iar m-au apucat reumatismele cu ticăloşia de-afară!...

Scarlat Bosie închide toate fotografiile compromițătoare într-un sertar. Actrițe, dansatoare, femei din lumea de sus şi de jos: toate necunoscîndu-se între ele, nebănuindu-şi reciproc existența şi toate aruncate laolaltă, să se asfixieze în comun, la rebut, în întunericul strimt al cavoului.

Pe urmă, expuse pijamalele pe divan, să aleagă pe cea mai potrivită momentului. În dulap se aflau pregătite, ca întotdeauna, sticla neatinsă de porto, cutia cu biscuiți şi coşul de castane zaharisite. Pulveriză o ploaie măruntă de parfum. Presără pe mesuțele scunde cutiile de țigări egipțiene.

Fluieră răsucindu-se într-un picior, ca un om care n-a fost bolnav niciodată.

Şi începu să se uite nerăbdător la ceasul-brățară.

III
SPARTACUS

Printre norii subțiri aleargă o lună cu obraz cadaveric. Iar stelele se aprind şi se sting, palpitînd deznădăjduite semnale de agonie în spațiile înalte şi reci.

— E o noapte pentru conspiratori! exclamă actorul ridicînd brațul teatral spre cer.

Tovarăşul merse un timp alături, molfăind inseparabilul rest de trabuc. Pe urmă scuipă urît pe trotuar, cum se pregătea el întotdeauna să cuvînte dezgustat de banalele superstiții ale contemporanilor.

— Iată ceea ce tocmai îți spuneam! Un caz tipic de deformare profesională. Nu mai poți accepta natura decît în decorul pentru actul trei al conspirației, tabloul doi, al execuției capitale şi aşa mai departe. Îți imaginezi că natura n-are altă grijă decît să confecționeze o atmosferă şi un decor potrivindu-le peripețiilor noastre de o clipă. Mizeria cea mare, cabotin infam ce eşti, e că natura rămîne impasibilă. Ea nu participă cu nimic la peripețiile noastre de viermi. Aminteşte-ți soarele strălucitor de la Austerlitz, în dimineața cînd au murit totuşi cîteva mii de oameni. Aminteşte-ți! Soarele strălucea. Oamenii se zvîrcoleau în durerile morții, cu degetele, cu unghiile înfipte în țărînă. Participa natura la tragedia oamenilor? Soarele de la Austerlitz strălucea numai pentru Napoleon atunci. Şi, precum ştii, n-a strălucit mult nici pentru Napoleon!

— Orice ai spune tu, e o noapte pentru conspiratori! o ținu înainte actorul.

Tovarăşul înțelese că n-are cu cine vorbi şi tăcu molfăind scîrbit restul stins de țigară.

Luna apleca deasupra oraşului un obraz cadaveric. Stelele îşi transmiteau semnalele lor dilatate, chemînd ajutor în spațiile înalte şi reci.

Niciodată Costea Lipan nu mai văzuse asemenea ceață. Automobilele rare înaintau bîjbîind cu farurile oarbe. Sitele de gaz aerian sfîrîiau cavernos dîndu-şi sufletul. Umezeala vîscoasă şi rece ca sudoarea de mort se agăța în haine, înăbuşea respirația, părea că se îngroaşă din clipă în clipă, încît a doua zi trecători; vor fi nevoiți să-şi scobească tunel ca să se regăsească.

Atunci a întîlnit el femeia fără nume, pe care nu o putea uita. Venea pe o stradă lăturalnică, oprindu-se la fiecare colț să nu se rătăcească într-un Bucureşti deodată necunoscut şi misterios, cum numai în visurile de spaimă un oraş nu mai este acelaşi, devenit ireal şi neliniştitor.

Era aproape de ziuă. Luminile cele din urmă începeau să se stingă. Noaptea fu mai nepătrunsă şi pustie, ca întotdeauna în ceasul dinainte de zori. El se întorcea de la o sfătuire tainică şi era cu sufletul greu de gînduri tot atît de negre ca noaptea, tot atît de tulburi încă, aşa cum era văzduhul cețos care-l impresura, prin care orbecăia. Îl ducea gîndul şi închipuirea la coşmoagele strîmbe din jurul oraşului, cufundate în ceață, în mîzgă, în noroaie. La oamenii, la bărbații, la nevestele, la copiii de-acolo. Căci pentru el existau. De acolo venea. Trăia mai mult printre dînşii. Şi era încredințat că trăieşte mai mult pen-tru dînşii. Cea mai mare parte păreau resemnați. Pomeneau despre soartă ca despre o fatalitate împotriva căreia zadarnică ar fi însemnat orice luptă. Dar cîțiva, puțin şi îndîrjiți, tocmai despre luptă vor-

beau şi pentru lupta se pregăteau. Tari oameni! Hotărîți oameni! Nimic nu-i înfricoşa. Numai că şi pentru dînşii țelul luptei şi mijloacele acestei lupte erau încă tot atît de tulburi şi imprecise ca şi pentru el. Tot atît de tulburi şi de imprecise ca aceste contururi fantomale în ceață care-l împresurau. Ceva mai lipsea încă. O călăuză. El prea multe şi amestecate cărți citise. Dînşii prea puține, sau deloc. Din această pricină orbecăiau. Dezlegarea trebuie să existe undeva. Dar unde şi care? Unde şi care? se întreba mergînd în noapte şi ceață.

În locul viran pe unde nu mai trecuse niciodată — ori poate numai i se părea că n-a trecut, fiindcă nu-l mai văzuse atît de vast şi deşert — un singur felinar mai ardea, inutil, ca în gările triste după ce ultimul tren a plecat.

De lîngă stîlpul acela din beznă şi ceață s-a desprins femeia aceea. L-a chemat pistuind, cum pistuiesc femeile de noapte.

El nu s-a oprit, iar femeia a început să meargă după el. Aşa o stradă, şi alta, şi alta. Ca un cîine fără stăpîn, tîrîndu-se după paşii celui dintîi trecător care nu s-a răstit să-l alunge. La capătul podului arcuit în ceață peste o Dîmbovița de ulei cu luciul vătuit, s-a întors s-o întrebe duşmănos:

— Ce vrei?

— Ia-mă să dorm la tine. Numai două ceasuri. Mi-e frică...

— Pleacă!

— Numai două ceasuri. Te implor. Mi-e frică...

Costea Lipan a plecat înainte. Paşii femeii au sunat după el ca ecoul paşilor săi.

Prezența aceasta tenace dădea nopții o atmosferă încă mai stranie. Toate ferestrele, întunecate. Blocurile clădirilor, amenințătoare şi mute, ca şi cum toată viața ar fi fost înlăuntru suspendată. Nici o trăsură, nici un alt trecător, nici o chemare depărtată de automobil, nici un paznic: strada pustie şi alături altă stradă pustie şi, încrucişîndu-se, alte străzi. Nesfîrşit labirint de străzi pustii astupate de ceață.

Tot aşa ar fi mers într-un oraş fantastic unde toți au murit.

Ei doi erau ultimii supraviețuitori. Şi se urmăreau, cum vor rătăci strigoi din urmă pe planeta răcită printr-un brusc cataclism.

— Ce vrei? Caută-ți de drum!

— Numai două ceasuri ia-mă la tine! Mi-e frică. Dorm jos, pe scîndură. Înțelege că mi-e frică...

A mers mai departe, şi în urma lui paşii au pornit îndată, bătînd trotuarul în acelaşi sunet cu paşii lui, confundîndu-se.

În Calea Victoriei a venit alături:

— Lasă-mă să merg lîngă tine! Să creadă că sînt cu tine...

— Cine să creadă? Nu vezi că nu-i nimeni? Cine să creadă?...

Mîna femeii arătă zidurile, întunericul, ceața.

Costea Lipan grăbi. Grăbi şi femeia. O mînie surdă clocotea

în el. După cele ce-au dezbătut dînşii în încăperea dosită, numai aceasta îi mai trebuia. O femeie necunoscută, care să-l tutuiască şi de care să nu poată scăpa.

În gang, în fața intrării, a mai vrut s-o alunge o dată.

— Pleacă! Pleacă, fiindcă acum chem sergentul!

Şi întinse mîna spre un paznic care nu exista decît în amenințarea lui. Femeia s-a atîrnat cu amîndouă mîinile de braț:

— N-ai să faci aceasta! Nu chema! Ia-mă la tine. Mi-e frică... Nu eşti om? N-ai inimă de om?

Glasul a fost deodată atît de sfîrşit şi de rugător, încît toată asprimea s-a îmblînzit. Costea Lipan vorbi domol, lămurind:

— N-am unde! N-am decît un singur pat.

— Mă culc jos. Numai pînă se face ziuă. Mi-e frică!

— De cine ți-e frică, femeie? Ce-s prostiile astea? Te înşeli dacă îți închipui că... De cine poate să-ți fie frică?

— De el! De toți! Tu nu ştii. Nimeni nu poate să ştie. Ai milă...

„E, desigur, o nebună. Sau poate e urmărită de poliție!. gîndi Costea Lipan. Are să mă bage în cine ştie ce complicații. Tocmai acum, cînd sînt dator să mă păzesc de orice, de oricine."

Dar femeia din ceață şi din întuneric, aştepta împietrită

într-un gest de implorare atît de deznădăjduit, încît ultima hotărîre de rezistență slăbi.

— Bine. Treci înainte! Vezi, că ai mult de urcat. Păşeşte în vîrful picioarelor. Uite lanterna!

— Am ştiut eu că un om tot trebuia să se găsească în oraşul acesta mare! În oraşul acesta cîinos! îi prinse femeia mîna cu degetele ei ude şi reci.

— Lasă acestea! se desprinse Costea Lipan. Urcă odată!

Femeia a început să urce înainte, scormonind întunericul scărilor în spirală cu lama albastră a lanternei. Costea Lipan, în urmă, îi vedea numai fusta cenuşie, paltonul cenuşiu, pantofii uzi, cu tocuri strimte, cu tot noroiul străzilor adunat.

De cînd stătea în mansarda aceasta din Calea Victoriei, în prețul lecțiilor predate la copiii proprietăresei văduve de la parter, nu primea acum cel dintîi oaspe. Adăpostise de două ori fugari urmăriți, fiindcă aici toți îşi închipuiau că nimeni nu se gîndeşte să-i caute şi fiindcă le era uşor să intre şi să iasă într-o clădire unde se afla un dentist la primul etaj, un birou de publicitate la al doilea şi toată ziua un necurmat du-te-vino de trecători. Era judecata scrisorii furate din povestirea lui Edgar Poe. Nimeni nu purcede să caute un suspect în mijlocul oraşului, în văzul tuturor. Îi urmăreşte la periferie. Iar vecini nu se aflau sub acoperişul de tablă, decît rîndaşi şi bucătărese din toate apartamentele casei: oameni de care n-avea de ce se feri şi nici nu-i purtau grija.

— Încă! Mai sus! spuse. Aici! Aşteaptă acum să deschid lacătul...

Cînd a intrat şi a răsucit butonul luminii, abia atunci a văzut-o la față. O credea o femeie. Era abia ceva mai mult decît o copilă. Dar cu o figură atît de sfîrşită şi de tragică sub văpseaua vulgară, încît înțelese că n-ar fi meritat niciodată iertare dacă ar fi lăsat-o afară, în noapte şi-n ceață, în gheara „lor”.

— De cine ți-e frică?

— De ei. De toți!...

Se uitară unul la altul. Poate necunoscuta înțelesese ce inimă simplă şi omenească avea tînărul acesta cu părul aspru şi cu obrazul colțuros, cu vorba atît de răstită. Poate era numai prea ostenită ca să-şi mai silnicească buzele în surîsul profesional, destinat oricărui bărbat, oricînd. Căci îi spuse numai atît, căutîndu-i a doua oară mîna:

— Îți mulțumesc. Altfel!... Fără dumneata...

Acum, cînd şi-au văzut ochii, îi spunea „dumneata”. Gestul neisprăvit arătă suspendat în aer ce s-ar fi întîmplat fără adăpostul acesta providențial. Arăta orice. Ceva nespus şi totuşi ireparabil. Poate moartea. Poate ceva mai înfricoşat decît moartea. Pe urmă, gestul căzu, şi necunoscuta cătă cu ochii un loc împrejur, cum fac cei gata să leşine. Se aşeză pe marginea patului.

— Mă ierți? Am mers, am mers! De ceasuri, de nu ştiu cîte ceasuri n-am stat jos...

Costea Lipan se sili să-şi dea glasului o intonaţie prietenoasă:

— Haide acum! Scoate-ţi pălăria. Şi paltonul acesta ud...

Fără pălărie păru mai copilă. Cu ochi albaştri şi cu părul fin, cu obrazul neted, ar fi arătat fără îndoială mai puţin vulgară decît femeile care pistuiesc trecătorii noaptea, dacă toată armonia figurii nu s-ar fi aflat brutal ruptă de gura prea mare, cu buzele largi şi cu văpseaua exagerată. Sub palton, bluza era subţire şi străvezie. Un corp încă nu deplin rotunjit. Una din vietăţile cu umanitatea strivită, înjosită, iremediabil animalizată, înainte de a fi apucat vîrsta să devină femeie.

— Aici n-au să mă găsească. Iar mîine?! Dumneata n-ai să ştii niciodată, domnule, ce-ai făcut pentru o fiinţă ca mine!...

Costea Lipan strînse din umeri, ca să arate că lui puţin îi pasă de mulţumiri şi de recunoştinţă o dată ce aşa a hotărît. Nu mai întrebă cine n-au s-o găsească aci. Nici de ce se teme pentru ziua de mîine.

— Îmi pare rău că n-am să-ţi dau un ceai, ceva! La mine nu se află nimic. Sînt singur şi mă vezi că trăiesc aici mai pe sponci decît un şoarece de biserică!

— Nici n-ar primi gura mea ceva astăzi! vorbi cu gîndul întors foarte departe necunoscuta.

Şi deodată începu să plîngă. Un plîns cum Costea Lipan n-a văzut niciodată, mai atroce decît orice vaiet. Mut, cu lacrimi rostogolindu-se monoton şi egal. Stătea dreaptă

pe marginea patului, nemişcată, cu mîinile pe genunchi, lăsînd să se deşarte izvorul ochilor într-o neclintire inumană, fără un singur trăs contractat în obraz, fără sughițuri. Nu se ştergea, nu se îngrijora că lacrămile preling o dîră urîtă în văpseaua feței. Tot ce adunase în rătăcirea ei de animal fugărit ceasuri şi ceasuri, în frica, ori în deznădejdea, ori în suferința ei necunoscută, se elibera acum, în acest plîns, cum plîng cadavrele cînd li se topeşte lichidul ochilor crăpați la căldură.

Costea Lipan nu putu suporta acest plîns. Merse la fereastră şi privi în jos, în întuneric şi în ceață.

Calea Victoriei, golită de trecători, moartă, aşa cum niciodată nu-i pare aceeaşi stradă a zbaterii neistovită din zori pînă tîrziu după miezul nopții. În stradă nu se auzea nimic, nu se zărea nimic. Prin sticla cu reflexul luminii dinlăuntru vedea oglindită la spatele său numai necunoscuta cu plînsul ei mut, neclintit, de nesuportat, şi o aşteptă să sfîrşească.

A stat mult aşa. Pînă cînd ceața s-a albăstrit şi oraşul a început să învie.

Necunoscuta s-a rezemat uşor cu fruntea de fierul patului, şi din plîns a trecut în somn. Somn chinuit de tresăriri şi de scîncete slabe, în care frica, ori deznădejdea, ori suferința ei necunoscută se prelingeau încă o dată, trăite într-o neîndurată neputință de evadare.

„Nu-i drept! îşi spuse Costea Lipan. Măcar prin somn ar fi avut dreptul să uite, să scape!”

Îi ridică încet brațul de pe fierul dur, îi așeză perna sub cap, îi întinse picioarele și o înveli cu pătura pînă sub bărbie. Pantofii uzi; tremurul spasmodic al trupului; ochii globuroși zbătîndu-se sub pleoapele într-un somn care nu-i întreg; scîncetul acela căutînd instinctiv, cum caută copiii, un adăpost cald și siguranța unei ocrotiri. O!, ce mizerie!

Costea Lipan o privi, descoperind încă o dată că nimic nu este mai neliniștitor și mai plin de mister pentru un om ca somnul altui om. Potrivi un ziar, să-i apere ochii de lumină.

Apoi își trase scaunul la soba rece de fier și începu să gîndească la dezbaterile lor fără concluzie din acea noapte. Pe urmă la altceva, fără legătură directă cu dezbaterile lor. La omul venit în ascuns de peste graniță, la ceea ce spunea că pregătește și că avea nevoie de mîna lui.

Așa a dormit, cu obrazul îngropat în îndoitura cotului.

Cînd s-a deșteptat dimineața, femeia necunoscută nu mai era. Pe un petec de hîrtie, o mînă nedeprinsă cu scrisul trăsese un singur cuvînt: „Mulțumesc”.

Fără semnătură. Fără nimic. Viața îi trimisese din anonimatul cel mare o suferință anonimă, ca după cîteva ceasuri să și-o resoarbă din nou în infinitul ei anonimat.

De atunci, în această întîmplare vedea un simbol, un avertisment, o confirmare mai mult a hotărîrii neclintite și răzbunătoare cu care venise omul străin, de peste hotar. Avea

dreptate străinul. Pentru acestea toate cineva trebuia să expieze. Unul, o sută: pentru cei fără număr, care dintotdeauna îndură fără să crîcnească.

Gîndind la dînsa şi la străin şi la toate, a căutat-o şi n-a mai regăsit-o. A aşteptat-o şi n-a mai venit.

Ziua, în colcăitul străzilor, îi părea cîteodată că o recunoaşte. Dar nu e. Noaptea se apropie de toate femeile întunericului. Dar întotdeauna sînt altele, rîd cinic şi bestial, îl cheamă cu vorbe deşănțate, îşi oferă cărnurile lor putrede şi sînii devastați. Numai aceea a venit trimisă să încorporeze toată suferința resignată, şi umilirea, şi groaza cîtă este într-o lume cu dreptatea mincinos făurită numai pentru cei tari. O ştie aici, în oraşul de un milion de suflete, şi-i pare că dacă ar pleca urechea la pămînt, din miile şi miile de paşi i-ar recunoaşte mersul şovăit şi înfrînt, aşa cum magul cel negru a desluşit la o mie de leghe paşii lui Aladin, pierdut în viermătul mulțimii din ulițele Bagdadului. Spunea:

— Mi-e frică! De ei! De toți...

De toți cîți, din netrebnicie ori din laşitate, sînt complicii nelegiuirilor întărite prin legi.

Noaptea, cînd întoarce ochii spre pat, o vede în plînsul acela mut, fără sughiț, ca lacrimile cadavrelor dezghețate. Cum ar putea uita? În camera lui nu mai e singur. Există acum cineva care-i încleaştă mîna cînd slăbeşte şi-i biciuie îndîrjirea cînd şovăie. Că nu ştie de unde a venit, ce nume purta, ce-a adus cu ea e încă mai bine! Aşa a adunat în

apariția ei, materializată din întuneric și ceață, toate suferințele care au drept la toate răzbunările.

A aruncat cărțile din rafturi. S-a eliberat de ele.

Bine spunea străinul! Abia acum a înțeles că vorba spusă şi scrisă, fără faptă, e o cheltuială deşartă de energie, un narcotic. Bune pentru muieri bocitoare şi pentru flecarii crescuți în moleşeala tifadelor de cafenea.

Străinul spunea că ei sînt mai puțini. Numai o mînă de oameni. Dar hotărîți la orice, în disprețul doctrinelor blegi şi al revoluției birocratizate, cu preşedinți, convocări, filiale, agenți, delegați, inspectori, petiții de înscriere, cărți de membru şi moțiuni puse la vot. Ei au o singură religie: Fapta! La aceasta, pe încetul, l-a convertit omul venit de departe, şi omul are dreptate. Îndepărtîndu-l de prietinii lui vechi, tari şi dîrji, dar fără să ştie încă ce vor, orbecăind în nehotărîre cum orbecăise el în noaptea cu ceață, după acea noapte l-a cîştigat de partea lui. Acela a adus cu el experiența de surghiunuri şi de viață ascunsă în toate capitalele Europei, prezent pretutindeni unde este nevoie de faptă şi plecînd numai după ce şi-a încheiat datoria.

Cînd spune „Fapta!”, mîna lui slabă, de veteran al dinamitei şi al revolverului, retează un obstacol nevăzut. Şi omul străin, ciudat, fascinant începe din nou să meargă de la un perete la altul, ca într-o cuşcă prea strîmtă, întinzînd gîtul într-un tic monoton, ca şi cum nu i-ar ajunge aerul prea puțin. Nimeni nu-i cunoaşte numele cel adevărat. Are zece

identități, pentru zece țări, cu zece paşapoarte. Se anunță prin mesagiile lor tainice: „Spartacus". Aşa îl cunosc toți şi aşa îl aşteaptă. Iar toți rămîn surprinşi cînd în locul unui colos cu pumnii tari şi cu piept musculos să rupă cătuşe în zîngăt teatral, apare acest moşneag deşirat şi grebănos, cu bărbița gălbejită de tutun şi cu ochii apoşi, tresărind cu restul de puteri galvanizate numai cînd rosteşte retezat:

— Faptă! Violență! Faptă!

După plecarea lui de la prima întîlnire, a rămas parcă dezamăgit şi totul i-a părut suspect.

Acesta putea fi Spartacus? Putea ține stîrpitura aceasta omenească un revolver fără să-i tremure mîna? Acesta, Spartacus, omul focurilor descărcate în săli pline şi al maşinilor explodînd în amestec, de carne şi sînge! Dispărînd răzbunător şi invizibil, ca un erou de film anarhist!

Era un moşnegel să-l ridice de guler cel dintîi agent de poliție secretă şi să-l poarte suspendat în aer, agitînd picioarele ca un gîndac prins în ac. Să nu fie cumva numai un impostor! Un agent provocator, o undiță a poliției!

La a doua întîlnire, a apărut într-o redingotă mai absurdă decît hainele de comis-voiajor de la început. O redingotă de profesor pensionar şi ochelari cu şnur după ureche. Cînd ridica mîna, de sub mînecă apăreau manşetele rotunde şi tari, cu butoni lați de monete antice, cum poartă pensionarii oraşelor de provincie din Franța cînd se duc duminica să-şi facă partida de manillă la „*Café du Commerce*".

Era mulțumit de tot ce făcuse, de tot ce aflase şi ce aştepta.

El îşi luase îndrăzneala să pomenească despre doctrină, program, organizarea mulțimilor prigonite. Atunci omul străin s-a întors cu un surîs disprețuitor, care îi dezveli dinții cariați şi verzui.

— Mai bine-ai face să te gîndeşti că în momentul acesta, într-o mie de oraşe din lume, o mie de asemenea reformatori şi profeți cred că pregătesc fericirea omenirii gargarisindu-se cu programe şi bătîndu-se cu pumnii în piept. Pe urmă, profeții se duc şi se culcă foarte liniştiți în paturile lor confortabile, unde vor muri de bătrînețe, aşteptînd minunea să se facă singură. Eu nu sînt aici pentru programe. Mie nu-mi pasă de programe şi de doctrină! Acestea sînt pentru laşi. Îi cunosc pe toți. Toți tremură cînd e vorba să treacă la faptă. Curajul lor merge pînă la vorbă. Aceasta este şi părerea unor prieteni ai mei de aici, pe care dumneata nu-i cunoşti şi nu e nevoie să-i cunoşti. I-am găsit, ne-am înțeles! Şi dînşii sînt tot atît de hotărîți ca mine. Nu laşi!

Din mers răsucea țigarea de tutun negru, străin, cu miros neobişnuit şi acru. Fuma scuipînd şi plimbîndu-se însoțit de o scîrțîială enervantă a ghetelor cu gumă. El nu s-a putut opri atunci, să nu-l găsească din ce în ce mai grotesc şi lipsit de prestigiu:

— Un Spartacus în ghete cu scîrț!

Şi s-a întrebat dacă nu participă cumva, la o comedie în care acest pretins prim personaj nu va copleşi în ridicol

faima adevăratului Spartacus. Era departe de a şti că aceleaşi gînduri şi întrebări frămîntaseră şi pe ceilalţi comparşi necunoscuţi, despre care îi pomenise.

După cum era departe de a şti că tot aşa, la a patra şi la a cincea întîlnire secretă cu dînşii, omul fără nume şi fără ţară pusese cu încetul stăpînire pe toţi, cum a pus stăpînire şi pe el. Nici unul n-a rezistat voinţei care se insinua treptat şi tiranic, comandînd fără să pară şi distribuind roluri teribile, ca un hatîr.

Într-o seară, cînd începeau să se aprindă luminile, intrase la Costea Lipan neaşteptat. Cu atît mai neaşteptat cu cît toate întîlnirile de pînă atunci fuseseră la ore şi în locuri mai dinainte hotărîte. Pe drept cuvînt deci, Costea Lipan se miră că ştia unde stă fără să-i fi spus vreodată; că ştia ceasul acela cînd el se află acasă.

Omul străin, Spartacus, a pus tacticos pălăria tare pe masa de scîndură şi a început să-şi scoată mînuşile, zîmbind enigmatic în bărbiţa afumată. Vorbi, îndreptîndu-se spre fereastră şi privind afară, în jos:

— Admirabilă aşezare! Ţi-ai ales camera cum nu se poate mai bine. În mijlocul oraşului, unde e circulaţia mai deasă. Un dentist la un etaj. Un birou de publicitate, la celălalt. Oricine intră şi iese neobservat. Se pierde îndată în mulţimea străzii. Nu, tînărul meu amic?

— Şi eu cred că am nimerit bine! vorbi flatat Costea Lipan, căutîndu-şi cuvintele să răspundă nemţeşte, fiindcă omul

întrebase distrat în nemțește, cum trecea cu ușurință prin vreo șapte-opt idiome europene.

Omul se întoarse de la fereastră și îl bătu pe umăr cu mîna osoasă, înveselit ca o paiață dezarticulată:

— Admirabilă naivitate! Adorabilă tinerețe! Nu te-ai întrebat însă niciodată, tînărul meu amic, dacă printre atîta lume, cîtă intră și iese, nu se află cumva și vreun anume om care intră după dumneata, te așteaptă pe dumneata și iese după dumneata tocmai fiindcă aici nimeni nu-l observă și n-are de ce să-l cerceteze ce caută?

— Cîteodată m-am gîndit! mărturisi Costea Lipan. Pe urmă m-am convins că nu e nimeni, fiindcă n-am surprins niciodată pe nimeni suspect.

— Ce e aceea suspect? La urma urmelor, cine nu e suspect? Eu nu sînt suspect?

Omul nu așteptă răspuns și iarăși se opri din plimbare, la fereastră, privind în capul trecătorilor, cu mîinile la spate, în redingota lui veche, neagră-verzuie și demodată.

Spectacolul străzii, în ceasul acela cînd Calea Victoriei își vîntură trecătorii în lumina proiectată a vitrinelor, îl absorbi atît de îndelung, încît Costea Lipan crezu că a uitat de existența lui. Și se simți umilit. Omul însă deodată rîse fonf și se întoarse, scoțînd pachetul galben de tutun și începînd să-și răsucească țigare.

— Interesant spectacol, privit de sus! Nu-ți imaginezi cum

seamănă un oraş la ora aceasta cu alte nenumărate oraşe la ora aceasta. Cunosc vreo patruzeci de capitale şi parodii de capitale cît acest Bucureşti, care se crede Parisul Orientului european! În toate, la ora aceasta, se aprind aceleaşi vitrine, vînzătorii de ziare zbiară aceleaşi ediții speciale, s-au imobilizat la intersecția bulevardelor aceleaşi automobile. Toate au slobozit din birouri îmbîcsite aceleaşi larve umane ale burgheziei, şi din uzine aceleaşi vite de jug, mergînd cu paşi împleticiți să se tîrîie în tenebrele cartierelor mărginaşe. Se cred liberi, şi libertatea lor e de robi! Ceea ce este într-adevăr dezolant, tînărul meu amic. e că nu ştiu că sînt robi. Sclavii antichității aveau măcar această cunoştință. Vino aici să-i priveşti de sus. Nu e absurd că toți se cred liberi?

Costea se lăsă dus la fereastră şi privi în jos spectacolul prea cunoscut al străzii.

— Nu observi ceva încă mai interesant? întrebă brusc omul. Pentru dumneata în special, mai interesant decît banalele mele constatări?

Costea Lipan nu văzu nimic alt decît strada dintotdeauna, cu fluviul omenesc dintotdeauna.

— Am să te ajut eu atunci! anunță străinul. Am să te rog să priveşti la individul acela, îl vezi?, cu pălărie neagră şi cu pardesiu cenuşiu. Nu l-ai observat, sînt sigur, niciodată. Sau, chiar dacă l-ai văzut, ți-ai spus că aşteaptă pe cineva de la frizerie, fiindcă în fața frizeriei staționează, se uită înlăuntru, face trei paşi, se întoarce. Îl vezi acum? Cînd se

întoarce cu spatele, poate observa toată strada prin oglinda de la uşa frizeriei. Nu-i chiar aşa de prost! Îşi cunoaşte meseria. Să nu te surprindă dacă ai să-l întîlneşti mîine pe scări, urcînd la dentist sau coborînd de la biroul de publicitate. Nici să nu te mire dacă îți cunoaşte camera cum îmi cunosc eu buzunarul. Sînt chei care deschid orice lacăte şi orice sertare. Există oameni a căror curiozitate e nelimitată. Ai înțeles acum? Îți pare suspect individul? E nevoie să pară suspect?...

— Dar nu l-am mai văzut niciodată! declară Costea Lipan cu o grabă de om care se dezvinovățeşte. De altfel, de aici nici nu i se poate vedea figura. E plin Bucureştiul de indivizi cu pălărie neagră, şi cu pardesiu cenuşiu!

— Poți face o experiență, tinere amic, dacă experiența mea nu-ți ajunge. Poți coborî în stradă şi poți merge pînă la celălalt capăt, să intri într-o berărie sau într-o cafenea. Te asigur eu că vei constata cu surpriză că, printr-o bizară coincidență, dintre toți oamenii cu pălărie neagră şi cu pardesiu cenuşiu cîți sînt în acest Bucureşti, tocmai acesta are să intre şi el în cafenea ori în berărie, tocmai el are să se aşeze la o masă şi, deschizînd un ziar, n-are să ceară plata decît după ce vei fi sunat dumneata să faci plata. În afară dacă nu te va aştepta la uşă, ca acum.

— Imposibil I refuză să creadă Costea Lipan.

— Pentru convingerea dumitale bineînțeles că e imposibil. Convingerea mea însă eu mi-am întemeiat-o pe elemente

de care habar n-are lipsa dumitale de experiență. Eşti, ca să spun aşa, un diletant. Un diletant incurabil, în tot ce vrei şi încerci a vrea. Porți stigmatul lumii dumitale! Te revolți împotriva ei, dar cu revolte de calibrul ei! Vorbe, vorbe! Şi acum să mă întorc la ceea ce m-a adus la dumneata. Una se explică prin alta. Cum mă aşteptam, oameni ca acesta de afară vă poartă o grijă deosebită. Pot să te asigur că există undeva un jurnal al existenței dumitale, cu mențiunea orei cînd te-ai culcat şi te-ai trezit acum o lună, cu cine ai discutat şi chiar cu oarecare copii de pe scrisorile pe care le-ai primit.

— Imposibil! refuză să creadă Costea Lipan.

— Nu numai că e foarte posibil. Ci chiar sigur! Aceasta nu înseamnă însă că trebuie să te alarmezi. Mie mi-au ținut asemenea contabilitate zece poliții din lume şi nu m-au incomodat de fel. Încît n-ai de ce te speria! Am luat informațiile mele. În poliția voastră, ca în oricare din lume, sînt imbecili şi flecari cîți vrei. De la un astfel de imbecil, care mai e pe deasupra şi cel mai flecar individ pe care l-a putut descoperi o poliție secretă să-i păzească secretele, am aflat unde locuieşti acum şi unde ai locuit acum doi ani, cine e însărcinat să-ți păstreze un atît de minunat jurnal la zi şi de ce. Nu-ți poți imagina ce uşor deschide uşile şi desferecă gurile o carte de agent secret, bunăoară, al Franței, şi cîteva recomandații, chiar cînd sînt plăsmuite în chipul cel mai grosolan. Am aflat, aşadar, că eşti supravegheat chiar de la cei care te supraveghează.

— Atunci tot ce-am pregătit? se sperie Costea Lipan, ştergîndu-şi tîmplele reci. Ne putem aştepta la orice... Sîntem...

Era să spună „pierduţi!” şi se temu de gravitatea sau de ridicolul solemn al cuvîntului.

Omul rîse cu dinţii lui negri-verzui şi se plimbă cu mîinile la spate, umplînd camera cu oribilul scîrţîit ritmic.

Se opri, privind la Costea Lipan din picioare, cum se afla zdrobit de această veste, pe marginea patului. Privi cu milă sub ochelarii cu şnur.

— Ce tînăr eşti şi cum te joci de-a conspiraţia şi de-a complotul! Adică, mă rog, ce ţi-ai închipuit dumneata? Te poţi aduna la întrevederi secrete, poţi pregăti tot soiul de isprăvi care interesează direct ordinea societăţii, şi dumneata îţi închipui că societatea nu are şi ea drept să-şi ia măsurile ei de apărare? Îţi imaginezi că eu am venit direct, orbeşte, să cad o dată cu alde voi în capcană? Află tînărul meu prieten, că înainte de a da ochi cu alde voi, cu cei pe care nici nu-i cunoşti, cînd m-am dat jos din tren, de la gară, cea dintîi grijă a fost să merg la poliţia voastră şi să-i prezint omagiile mele.

— Atunci eşti un spion! Un agent provocator! Ai minţit şi pe ceilalţi, pe nenorociţii pe care nici nu-i cunosc! se ridică în picioare Costea Lipan, cu dinţii încleştaţi şi cu pumnii strînşi, gata să zgîlţăne această mînă de piele şi de oase adunate într-o redingotă de stofă putredă.

Omul îşi dădu drumul în jilţ, întinse picioarele şi rîse cu

hohot, bătîndu-şi ciolanele genunchilor cu ciolanele mîinilor într-un acces de veselie care sfîrşi în tusă:

— Ha-ha! Ce copil teribil! Agent provocator! Spion! Mai ce? Mai spune, te rog! Dar nu e simplu şi inafailibil procedeul meu? Acelaşi oriunde. Mă pui întîi în regulă cu poliția țării unde am intrat, în numele poliției de la care am venit. Orice bănuială e prevenită de la început. Pot intra în relații cu oricine, oricînd şi oriunde, avînd în vedere „misiunea secretă" cu care am sosit. Poliția, în loc să-mi stea în cale, se oferă să-mi facă ea servicii. Simplu ca o joacă de copil! Eu ştiu ce ştiu ei. Iar dînşii nu pot şti ce vreau eu! Pot să te asigur că individul cu pălăria neagră şi pardesiu cenuşiu de afară, dacă ieşim împreună, are să-şi frece mîinile încîntat. Are să admire abilitatea cu care un agent de poliție străin a ştiut să-ți intre atît de uşor în bunele dumitale grații. Te rog, vezi la fereastră dacă mai există domnul acela acolo. Numai fiindcă te îndoiai adineaori.

Costea Lipan se ridică şi merse pînă la fereastră. Se întoarse, recunoscînd că într-adevăr individul se afla la post.

— Aceasta n-are absolut nici o importanță, spuse omul, începînd din nou să se plimbe. Te pot asigura că nu te amenință nici o primejdie. Nici pe dumneata, nici pe ceilalți, cum să le spun? Nici pe comparşii noştri, pe care nici măcar nu-i cunoşti, deşi trăiesc în tîrgul dumitale. Nu vă ia nimeni în prea mult serios. Sînteți folositori numai în măsura în care un guvern poate să dea alarmă împotriva uneltirilor voastre, să vă urmărească şi să vă aresteze în

momentul cînd are interes să distragă opinia publică de la alte evenimente mai neplăcute. Sînteți, tinere prieten, o rezervă! Dacă n-ați exista, poliția v-ar inventa. Iar omul de afară, cu pălăria neagră şi cu pardesiul cenuşiu, îmi pare că se află la postul său mai mult să vă păzească să nu vi se întîmple ceva, decît să vă păzească să nu faceți ceva! Sînteți necesari, aveți drept să fiți ocrotiți. Aceasta am aflat-o de la admirabila voastră poliție. Ş-am mai aflat tot de la aceşti oameni amabili că la minele de cărbuni greva va izbucni peste cel mult două săptămâni. Era momentul! Am început să mă plictisesc. Atunci va vorbi în sfîrşit aceasta!

Spunînd, omul scoase cu o îndemînare de scamator revolverul de sub pulpana redingotei şi îl juca în palma uscată.

Cu înfățişarea lui slăbănoagă, fonf şi cu redingota uzată, lui Costea Lipan îi păru într-adevăr o sinistră şi demonică încarnație a reveriilor sale revoluționare. Altfel văzuse el omul luptei şi al faptelor. Nu, mai exact: oamenii luptei şi ai faptelor! Căci niciodată nu-i întrezărise singuratici, cutreierînd lumea ca nişte comis-voiaj ori ai atentatelor. Contrastul dintre portul acesta insignifiant de comis-voiajor în disponibilitate, scos la pensie, dintre figura lui incoloră, spinarea gheboşată, ochelarii cu şnur şi dintre arma teribilă îi încreți carnea pe şira spinării. Înțelegea că într-adevăr, pentru omul acesta cu temeritate şi luciditate de nebun sub aspectul inofensiv, nu poate exista nici un obstacol, în jocul lui dublu şi tulbure, nimeni nu mai putea citi, fiindcă avea, fără îndoială, pentru fiecare dificultate, zece trambuline de rezervă,

prin ale căror resorturi să pice zvîrlit tot în picioare, ca omuşorii de celuloid cu un centru de greutate de plumb. Dar aceasta era revoluția? Aceasta însemna lupta? Şi ce-ar fi reprezentat o victorie a lui şi a comparşilor săi?

— Ştii să tragi? îl întrebă omul, fixînd un punct nevăzut din perete şi închizînd ochiul apos sub sticla ochelarilor.

— Puțin! minți Costea Lipan, ca să nu pară un copil, deşi nu trăsese niciodată un foc de revolver.

— Trebuie să te exercitezi neapărat! Eu despic cartea de vizită în muchie. Dar mai ales lovesc cu precizie aici!

Arătă cu degetul, tîmpla lui Costea Lipan.

— Doi ani am făcut la început exerciții pe manechin. Nu dau niciodată greş! De altfel, pentru mai multă siguranță, trag întotdeauna şi al doilea foc. Acesta mi-e cel mai bun tovarăş. Prietenul cel mai fidel! De treizeci de ani cutreierăm lumea împreună şi n-am avut de ce ne plînge unul de altul...

Omul săltă arma de oțel oxidat în palmă. Părea că îi verifică greutatea, se prefăcea că o scapă şi o prindea iar, o dădea peste cap şi o luneca de pe un vîrf de deget pe altul. Grotescă fantoşă în redingotă neagră-verzuie, amuzîndu-se cu înfricoşătoarea jucărie a morții.

Era atîta îndemînare sprintenă în acest joc, ochii apoşi străluceau de atît de fierbinte scînteiere, omul se învigorase atît de neaşteptat, încît s-ar fi spus că metalul armei îi transmisese un fluid proaspăt de viață, care a accelerat sîngele în artere şi a redat elasticitate muşchilor sclerozați.

O clipă, Costea Lipan crezu că figura, şi ochii, şi gingiile ştirbite, şi părul rar din creştet şi bărbiţa, şi alb-gălbuiul murdar, toate au fost numai o mincinoasă mască, măsluită pe un obraz tînăr, ca să alunge orice bănuială şi să-l arate, printr-un artificiu, inofensiv. Aştepta poate masca să cadă, cum îşi scot transformiştii barba de cîlţi, şi de dedesubt să apară într-adevăr omul puternic, crunt, şi răzbunător, cum îl preceda totdeauna legenda.

Dar omul, ostenit de joaca lui neliniştitoare şi drăcească, se opri, punînd revolverul ca o vulgară tabachere în buzunarul de sub pulpana redingotei. Din nou avu înfăţişarea ştearsă de profesor pensionar, tuşi ca un bătrîn şi începu să-şi întindă mănuşile pe degetele osoase.

Merse pînă la fereastră şi privi în creştetul trecătorilor. Fără să se întoarcă, vorbi:

— Dumneata crezi că merită să săvîrşeşti ceva pentru viermii aceştia? În stupiditatea lor nici nu au conştiinţă de nefericirea lor. Dacă le pregăteşti vreo fericire, trebuie s-o faci fără să ştie, în silă, peste voinţa lor. Împotriva lor! Ceea ce-ar schimba faţa lumii n-ar fi nici o religie nouă, nici o oaste de profeţi inspiraţi. Dă-mi patru sute de oameni-maşină. Patru sute de imbecili sau nebuni, incapabili să cugete, căci n-au ce cugeta. Numai să se supună orbeşte! Iar toţi, patru sute, în patru sute de oraşe să arunce, la aceeaşi oră în aer parlamente, ministere, centrale poştale şi gări. Chiar prima condiţie e să nu cugete! Să-i scoţi dintr-un azil de idioţi sau de surdo-muţi şi să-i trimiţi să execute!...

Sfîrşi într-o limbă necunoscută lui Costea Lipan. Îşi dădu seama şi, întorcîndu-se, rîse ca de o slăbiciune pentru care are drept la indulgență:

— Mă ierți? Cîteodată uit în ce țară mă aflu şi în ce limbă mă pot face înțeles. De altfel, nici nu țin să fiu înțeles!

Îşi aşeză pălăria pe vîrful capului. Pălăria tare şi strîmbă, care-i completa aspectul grotesc. Repetă:

— Nici nu țin să fiu înțeles!...

Se uită la pereții goi, la tavanul înclinat de mansardă, la soba de fier, la patul cu pătura aspră. Vorbi cu pălăria pe creştet, nemişcat, ca un om neînsuflețit, de cîrpă. Un om mecanic, din cei aduşi pe scenă la reprezentațiile de ventriloci.

— Tinere, camera aceasta a dumitale îmi aminteşte ceva foarte vechi. Altă cameră, unde se afla alt tînăr. Undeva, într-o țară care nu importa şi într-un an care nu importă. Tot aşa, era o fereastră înaltă! De acolo se vedea cerul sus şi se vedeau oamenii jos. Viermii jos! Era un pat ca al dumitale, de fier. Un pat de tînăr sărac. Nu importă ce s-a întîmplat apoi. Destul să ştii că acolo a îngenuncheat el, lîngă patul acela ca al dumitale, jurînd să nu uite şi să nu ierte. Cu mîna pe o mînă rece a jurat! A coborît pe urmă scările, pentru ca să nu se întoarcă, şi de atunci cutreieră lumea oriunde găseşte prilej să plătească. Eu lovesc întotdeauna aici!

Ridică degetul înmănuşat, de manechin țapăn în articulații, spre tîmpla lui Costea Lipan.

— Şi nu dau greş niciodată! Sînt un moşneag, dar încă nu-mi tremură mîna. N-am sfîrşit! Eu plătesc oricui şi plătesc pentru toţi. Înţeleg! Mă crezi un nebun. Ura niciodată nu e o nebunie! După cum laşitatea nu e numaidecît cuminţenie. Acum să-ţi fac un serviciu. În astă seară am să te eliberez de omul de afară. Mă voi duce să-i pun o singură întrebare şi să-i ofer o ţigară. Sînt sigur că va merge cu mine la cea mai apropiată cîrciumă. Am pentru oamenii poliţiei de oriunde o irezistibilă atracţie şi îţi mărturisesc că le inspir o dezgustătoare încredere. Noapte bună! Şi fă exerciţii! Uite, ţi-l las dumitale! scoase el revolverul din buzunar şi îl aruncă pe pat. Eu am altul, în celălalt buzunar. Fă exerciţii în fiecare zi. Învaţă să tragi întotdeauna aici!

Omul salută sacadat cu pălăria tare, ieşi lipind uşa cu luare-aminte şi începu să coboare scările în spirală, cu oribilele lui ghete cu scîrţ.

Costea Lipan rămase pe marginea patului de fier, cu tîmplele cuprinse în palme. Nu, nu era aceasta! Nu poate să fie aceasta. Dar atunci ce?

IV
ARIZONA — BAR

Sînt dimineți cînd toată viața orașului palpită spumos să inunde din paharul prea plin. Ai spune că toți s-au trezit dintr-un vis care anunța un miracol. Și că toți au ieșit să-l aștepte.

Pentru aceasta s-a pregătit şi cerul cu albastrul spălat, unde un singur nor alb îşi flutură mătasea festivă. Pentru aceasta şi soarele şi-a lustruit peste noapte alama strălucitoare.

Totul a devenit deodată mai luminos şi mai simplu; mai plin de speranțe de cum a fost ieri.

Priveşte gestul aerian al copilului cu haina străvezie!

Dacă încă o dată mai sare, o singură dată, va rupe plasa subțire a legilor care-l țin trist legat de pămînt şi va zbura grațios în haina lui străvezie spre soare.

Chiar cerşetorul din colț a uitat să întindă mîna cu tînguitu-i milog. Surîde orb la dezmierdarea bună a luminii: el, care n-a văzut niciodată lumina cu ochii lui de albuş, sub sticla ochelarilor, urîtă şi neagră.

Sînt dimineți cînd toată viața oraşului s-a eliberat din fortărețele sure.

Acum trecătorii sînt voioşi fără pricină. Cu pasul elastic, porniți să dea un ultim asalt fericirii.

E ceasul cînd nimeni nu poate admite că la capăt există un irevocabil sfîrşit. Opreşte-l din nerăbdătorul avînt şi îi spune: „Unde grăbeşti? Aminteşte-ți că nu e departe vremea cînd din toți care trec şi vin şi se duc nu va rămîne nici măcar suvenirul numelui. Eu văd numai schelete fugind. Eu în fiecare rîs fraged văd dedesubt un craniu rînjind!” El scutură capul şi te priveşte cu milă: „Ce nebunie te-a apucat? De unde-ți mai veniră şi aceste gânduri inepte?” Şi se întoarce să alerge la asaltul lui care sfîrşeşte în nimic.

Lasă-l s-alerge! Reazămă-te de bara unei vitrine. Priveşte-i. Şi vezi dacă nu e înspăimîntător gîndul ca în cincizeci de ani, din toți cîți vin şi trec şi se duc, cîți rîd şi iubesc şi se bucură, nu va mai rămîne nici unul. Nici unul! Nici numele. Închipuie-ți strada atunci golită de toți cîți nu mai încap acum. O stradă pe care ar fugi schelete.

Lasă-i să alerge! Seara întoarcerea e extenuată. Fosforul ochilor, sleit. Pasul se tîrîie. Toți au tăcut şi calcă privind posomorît în pămînt. Reintră în celulele lor sure.

Se închid cu zăvoare. Pentru ce se închid cu zăvoare?

Numai cei îndărătnici să prelungească minciuna mai merg să cumpere de un ban minciuna cea ieftină, care se vinde c-un ban.

Moartea lui Teofil Steriu a fost neaşteptată şi simplă. Cînd servitoarea, Hanți, a venit ca întotdeauna, la ceasul fix, să-i anunțe felurile de mîncare din acea zi, l-a găsit rece, în jilțul biroului, ca un funcționar adormit în lipsa şefului. Nu era nici o urmă de luptă cu moartea. O pagină întreruptă şi condeiul aşezat cuminte alături.

Teofil Steriu, care, în dezinteresarea lui pentru orice spectacol al vieții, adormea pe unde îl prindea vremea, în tren, la reprezentații şi la şedințele Academiei, trecuse în somnul cel mare cu aceeaşi simplitate. Cum se afla între brațele scaunului, cu bărbia în piept, oricine s-ar fi aşteptat să-l vadă tresărind, ştergîndu-şi cu mişcarea obişnuită

sudoarea din jurul gulerului şi apucînd tocul să continue rîndul început.

Dar gîndul se oprise răcit. Iar corpul imens nu mai secreta prin porii pielii năduşeala cu atîta vervă popularizată de caricaturile revistelor umoristice.

A fost o moarte simplă, discretă şi fără de mister. Medicul a trimis după doi oameni puternici din stradă, doi salahori cu şorț de pînză verde, să-l ridice şi să-l poarte pînă în camera unde să-i pregătească toaleta mortuară.

— Trebuie să tragă ca la vreo sută douăş' de chile! spuse unul dintre dînşii, ştergîndu-şi fruntea cu mîneca şi îndreptîndu-se de şale, după ce l-au aşezat în pat.

— Pă puțin! încuviință celălalt. A fost cumplit om!

— Zice că scria istorii prin cărți!

— Tot ce se poate! În lumea asta sînt tot soiul de meşteşuguri la care nu te bate nici vîntul, nici ploaia. Stai în şezut pe scaun şi faci osînză la inimă. Ian' te uită la el! Cîtu-mi-ți-i buhaiul! Văd că nu-l boceşte nimeni. Parc-a murit în casă pustie...

— O fi fost un zgîrcit! Un zgripțuroi d-ăla de-şi goneşte neamurile, să nu se mai înfrupte nimeni din talerul lui. Acum ce mai aşteptăm, Vasile?

— Poate ne-om căpăta c-o pomană dă straie, cevaşi! Dintr-un surtuc d-al lui îți ajunge d-o scurtă blănită şi mai rămîne.

— Eu m-aş mulţumi barem c-o pereche de pantaloni.

— Ca să nu te mai găsească acasă nevasta într-înşii? rîse cel care se numea Vasile. Să vorbim cu bucătăreasa. După cum îmi pare mie, tot dînsa-i tare şi mare acilea.

— Nu-i închidem ochii?

— Ce-s eu, tocmit să închid ochii la morţi? N-au decît să-i închidă slugile lui. Destul l-am cărat!...

Amîndoi iaşiră să umble prin camerele goale, cu uşile vraişte, în căutarea bucătăresei.

Teofil Steriu, întins cu faţa în sus, în patul unde îl aştepta în fiecare dimineaţă, la căpătîi, tava cu ceştile de lapte şi chiflele rumenite, privea cu ochi ficşi, ceţoşi şi indiferenţi, spre uşa deschisă. Spre uşa pe unde nu mai putea de-acum înainte să intre nimeni care să-l mai intereseze, măcar cît tînărul deşirat şi lihnit ce furase şi el cîndva o pîine. Pe măsuţă, plicurile nedesfăcute zăceau teanc. Se afla şi o telegramă. Era veche de două zile, cu timbrul lipit. Ce i-ar fi putut spune o telegramă? El nu aştepta de mult nimic de la nimeni. El pentru viaţă de mult era mort.

În celelalte odăi se auzeau chei zăngănind şi sertare trîntite. Hamalii trecură prin antret, tropăind cu toată talpa, vorbind tare şi ţinîndu-se pe urma bucătăresei. Soneria telefonului chema îndărătnic şi neîntrerupt.

Pentru capitală, înmormîntarea a fost un eveniment vrednic de memoria marelui dispărut. Au sosit delegaţii din oraşe

îndepărtate şi s-au anunțat discursuri unde fiecare, vorbind despre marele mort, n-avea să se uite mai cu seamă pe sine.

Cortegiul a plecat în după-amiaza cu soarele firav de primăvară de-a lungul străzilor mişunînd de lume voioasă, fiindcă ieşise întîia dată după o iarnă urîtă şi lungă cu haine uşoare şi noi. Era un cortegiu foarte impunător. Lanțul trăsurilor şi cupeurilor se înşiruia atît de prelung în urmă, încît tramvaiele se îngrămădeau imobilizate, aşteptîndu-l să defileze. Erau şi perdele negre la becuri. Se afla şi muzică, şi soldați.

Toți se numărau, mirîndu-se că sînt atît de mulți. Cînd vedeau un fotograf ori un operator de la jurnalul cinematografic pregătind din balcon țeava neagră a aparatului nu ştiau dacă trebuie să surîdă sau să plece capul smeriți. Îşi întorceau fața în orice caz, ca să intre în raza aparatului, pentru a se admira a doua zi în ziar şi sîmbătă pe pînza de cinematograf.

Erau atît de mulți, fiindcă o asemenea înmormîntare însemna un norocos prilej să se vadă şi să schimbe păreri după atît de precipitatele întîmplări din ultimul timp. Guvernul fusese înlocuit. Se pregăteau alegeri. Opoziția proaspătă şi cu opoziția mai veche nu găsiseră încă puncte comune să cadă la înțelegere pentru lupta umăr la umăr. Unii se căzneau să încheie cartel. Ceilalți se căzneau să-l împiedice.

Acum se întîlnisera în urma dricului şi, în pas încet, discu-

tau, puneau la cale întrevederi, pipăiau anumite dificultăți şi se prefăceau că au uitat anumite cuvinte grele, schimbate doar cu cîteva săptămîni înainte.

Gică Elefterescu strîngea mîinile toate cîte îi ieşeau în cale şi părea atît de mîhnit, încît s-ar fi spus că aşteaptă personal condoleanțe. Deşi, după articolul scris de defunct odinioară, nu mai ştiuse altceva despre Teofil Steriu decît că a fost un om curios, care s-a izolat de urîțeniile şi frumusețile lumii, să scrie un maldăr de cărți. Cînd uita însă tristețea solemnă de circumstanță, schimba ochiri scurte de complicitate şi de satisfacție, cu toți căpitanii gărzii sale electorale în păr. Tactica lui triumfase încă o dată. Revenise la Justiție, izbutise să îndepărteze de pe lista ministerială doi concurenți decapitați. Dăduse din nou delegație de procuror-general lui Constantin Lipan, şi înainte de alegeri chiar se pregătea să lichideze ultimele fortărețe ale taberei adverse din guvern. Ceea ce-l îngrijora deocamdată mai mult erau conciliabulele de la spatele său. Trei fruntaşi ai opoziției, deşi din trei partide deosebite, conversau de cînd a pornit cortegiul, cu o cordialitate suspectă. Aceasta nu-i plăcea!

Rămase înadins în urmă şi se intercală între dînşii. Încleşta mîinile îndelung, cu o durere neconsolată.

— Bietul Steriu! Mare pierdere pentru țară! I-am spus întotdeauna că asemenea viață... De altfel, mie mi se datoreşte că am decis guvernul să-i facă funeralii naționale.

Nu fiindcă îi datoram o poliță de recunoştință, ca unuia care m-a cunoscut mai bine decît toți şi mai înainte de toți, cu ochiul lui de neîntrecut psiholog. Avea el nevoie de recunoştința mea? Am făcut-o fiindcă o țară nu trăieşte numai prin politică. Despre noi nimeni n-are să mai ştie nimic cînd om fi oale şi ulcele, măcar că ne sacrificăm viața pentru binele obştesc...

Ceilalți tăcură. Îşi făcură semn să continue discuția lor după înmormîntare.

Gică Elefterescu aprinse o țigare, fumînd, în pumn, cum proceda la şcoală, discret. Fumul se înălță uşor şi albastru în aerul străveziu.

— Se spune că n-a suferit deloc. Fericită moarte! Ce zici, doctore? întrebă generalul Ignațiu Zalomit, îmbălsămat în uniforma de mare ținută, care mirosea a magazie de echipamente şi a ladă de campanie.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru tocmai alegea din cutia de email o pastilă parfumată. Răspunse, ținînd bomboana în vîrful degetelor înmănuşate:

— Pentru el a fost o moarte fericită. Pentru noi, nu! Cred că prețuia mai mult decît jumătate din turma aceasta care ne tîrîm tălpile după dînsul. Era încă în puterea vîrstei. Mai putea lucra zece-cincisprezece ani.

— Asta mă miram şi eu! înțelese cu urechea lui de surd generalul Zalomit. Pentru un simplu locotenent de rezervă

prea mult tămbălău. Am auzit că era şi antimilitarist, pacifist şi alte isturi. Boala vremii!...

Convoiul trecea şi se oprea în străzi cu soare, în primăvara bună şi caldă pe care Teofil Steriu tot n-ar fi observat-o.

Era ceasul cînd la masa de scris, în haina îmbumbiată pe corpul enorm, cu ferestrele închise, înşira slova măruntă pe hîrtie, absent de la tot ce există în univers.

Teii din marginea trotuarelor dăduseră frunză subțire şi fină, de-un verde fraged, peste care nu se aşternuse încă praful murdar. Trecătorii se opreau să-şi ridice pălăriile. Mulți nu ştiau cine e mortul şi nici n-ar fi ştiut mai mult dacă i-ar fi aflat numele. Pe urmă, porneau cu pasul viu spre viața lor. Erau şi perechi cu brațul strîns cald, plecîndu-se să privească unul în ochii celuilalt cu o însetare nemărginită, care mîine va sfîrşi în oboseală şi sațietate, certuri, gelozie, reproşuri.

— Au sosit rîndunelele! Priveşte colea, pe sîrma de telegraf! spuse cu bucurie o fată cu ochii albaştri umbriți de pălăria albă, de pai.

Teofil Steriu, chiar dacă nu s-ar fi aflat în sicriu, cu pleoapele închise vieții, tot n-ar fi ştiut că rîndunelele au sosit.

Mirel Alcaz ajunse convoiul cu un automobil şi sări sprinten, aruncînd țigarea şi distribuind o dată cu strîngerile de mînă ştirile ultime. Se alătură de cortegiu, răsucind capul în dreapta şi în stînga, îndărăt şi înainte, să-şi memoreze cine-i prezent şi cine lipseşte. Şopti la o ureche:

— Astăzi s-a redeschis dosarul Petrolul — Iordan Hagi-Iordan. Nebunul de Lipan de astădată o face lată. Are să-i joace şotia lui Gică, precum te văd!...

Vestea trecu din ureche în ureche. Unii mai curioşi se desprinseră să vină la Alcaz, ca să capete informaţii directe.

Dricul înainta încet, încărcat de toate florile primăverii. Teofil Steriu tot n-ar fi mirosit aceste flori.

De altfel, toţi îl uitaseră. Din tot cortegiul lungit dîră în urma carului mortuar pînă la capătul străzii, el era cel care interesa acum mai puţin pe cei veniţi să-l întovărăşească în drumul final. Rezerva de la început se risipise. Toţi vorbeau tare. Fumau şi comentau evenimentul senzaţional al după-amiezii. Unii pistuiau vînzătorii de gazete şi aruncau din mers ochii pe *Ultima Oră*. Poeţii tineri îşi aduseră aminte cît s-au zaharisit cei bătrîni. Scriitorii bătrîni îşi schimbau amabile răutăţi de confraţi. Se vorbea cu satisfacţia dintotdeauna despre expoziţiile ratate şi despre premierele căzute. Despre un scandal conjugal, un divorţ şi o descindere într-un cuibar de stupefiante. Soldaţii scoşi din cazarmă să dea onoruri unui mort despre care nu mai auziseră pînă acum îndreptau priviri îmbietoare slugilor din acest cartier necunoscut. Se hotărau să revină în permisia de duminică.

În cutia închisă de metal, Teofil Steriu trecea legănat în pasul celor şase cai cu mantii negre şi pompoase, printr-o lume şi un soare şi o primăvară pe care tot nu le-ar fi văzut, chiar dacă nu s-ar fi aflat cu negrul capac astupat peste ochi.

Pe aceleaşi străzi mai trecuse şi printre aceiaşi oameni în toate primăverile cîte au fost. Dar pentru el încă de pe atunci nu existau. Nu exista decît masa de scris, cu foile albe lucioase şi o lume care era numai a lui, crescută şi însufleţită din el.

— Nu văd pe nimeni din familie. N-avea nici o rudă? întrebă Mirel Alcaz.

— A venit azi-dimineaţă o băbătie! informă repede un reporter pipernicit şi vioi. Un fel de ţărancă bătrînă sau o mahalagioaică. Lăptăreasă, cică. Am găsit-o acasă la el bocindu-se. Eram cu sculptorul Han, cînd i-o luat masca. O femeie foarte simplă. Spunea că-i mama lui. Îl bocea: „Puiul mamii, pui!” Şi nu-l recunoştea. Pesemne că-l vedea tot băieţaşul din clasa întîia de liceu, cînd a plecat pentru totdeauna de acasă. La început se văitase că nu-i băiatul ei. Parcă avea să i-l fure cineva! „Puiul mamii, pui!” Cred şi eu că n-avea cum să-l recunoască. Un pui de o sută douăzeci de kilograme! Zice că-i făcuse o pensie! A rămas acasă, să păzească lucrurile. Cică să nu i le fure nimeni! Se pare că-i o babă foarte avară. Nu mai văzuse tablouri. Întreba cît costă. Nu mai văzuse cărţi şi întreba unde-s cărţile pe care le-a scris puiul mamei, pui! Cum, numai atîtea au rămas? Că el, după cîte a auzit, scrisese cu duiumul, să umple toată ţara! Pe urmă, a început să strînga cheile. Şi a cerut slujnicei, Hanţi pe nume, să-i facă o listă de tot ce se afla în casă, fiindcă ea nu ştie să scrie. Slujnica o sfătuia să rămînă în casa puiului mamei, pui, fiindcă era proprietatea

lui, şi nimeni n-are drept s-o alunge. Ea, nu! Că nu poate lăsa vacile. Are două vaci. Şi la gîndul că le-a lăsat acasă, pe mîini străine, a început să le bocească şi pe ele: „Vacile mamei, vaci!” Iată un subiect de nuvelă pe care Teofil Steriu nu s-a gîndit s-o scrie niciodată!...

— A trimis şi regina o coroană! îşi exprimă uimirea generalul Ignațiu Zalomit.

— Te cred şi eu, don general Sesotris! A fost doar cel mai mare scriitor al nostru. Preşedintele Academiei! îi răcni în ureche reporterul.

— Foarte bine! pricepu generalul surd în felul său. Foarte bine! Să pui la ziar. Prea mult pentru artilerie şi nimic pentru infanterie. Aceasta am spus-o eu pe la 1899—1900 lui Mitiță Sturza şi nu m-a ascultat. De asta ne ducem de rîpă!...

— De ce nu-ți cumperi un microfon, domnule general? Au ieşit un fel de aparate. Microfon. Mi-cro-fon!

— Ştiu! Ştiu! Lasă, nu striga aşa, că doar nu-s surd. Am să vînd „Creditul Minier” şi am să cumpăr „Reşițe”.

La cimitir, serviciul religios a fost lung, iar jalnicile cuvîntări, numeroase.

În jurul mormîntului cu hîda gură de țărînă căscată făcuseră cerc, în haine solemne şi negre, toți cei care ascultau vorbitorul, aşteptînd ca pe urmă vorbitorul să treacă în locul lor şi să-i asculte pe dînşii. Unii, grăbiți, au călcat rîn-

ul, luînd înaintea celor înscrişi. Alții au avut atîtea de spus, încît le venea lor singuri să caşte. Erau şi acei care toată viața îl bîrfiseră şi îl descopereau acum gloria neamului.

Soarele, cu toți milostiv, îşi juca razele calde in toate cheliile lucii.

La spatele acestei gărzi negre se afla, ridicîndu-se în vîrful degetelor, mulțimea cea simplă, pentru care într-adevăr Teofil Steriu existase. Tineri şi femei, liceeni în uniforme, oameni pe care nu-i observă nimeni niciodată pe stradă şi cărora nu le-ar şti nimeni numele chiar dacă i-ar vedea: cititori care-au crezut, au suferit şi au sperat cu lumea din cărțile lui Teofil Steriu. Aceia nu veniseră să fie prezenți, să se arate şi să fie văzuți. Dar dînşii nu aveau parte acum să vadă nimic alt decît un perete de capete şi de cefe, de spinări negre, astupîndu-le mortul lor. Mai vedeau doar ațele albastre de fum din cățuiele cu tămîie şi fumul elastic şi negru al luminărilor, înălțîndu-se molatic spre cerul primitor.

— Mergem să ne mişcăm puțin? Am cîțiva prieteni aici, cărora nu le-am mai făcut de mult vizită! rosti Leon Mătă-aru, prinzînd brațul lui Ion Ozun.

Îşi făcură loc prin mulțime.

Amîndoi plecară printre monumente şi cruci. După gri-ajuri se vedea pămînt răscolit, cu răsaduri proaspete de flori. Dar cele mai multe morminte se aflau într-o mută şi mare uitare.

Aceasta nu împiedicase primăvara să îmbrace mesteacănii plîngători într-o balansată şi încă diafană perdea de frunze mărunte. Iarba creştea viguroasă şi deasă. Flori sălbatice şi proletarizate săltaseră vînjos printre scaieți. Era în acest ținut tăcut al morților o victorioasă irupție a vieții vegetale.

Departe, se înmuia linia viorie a orizontului peste cîmpuri, şi de cealaltă parte, oraşul îşi îneca vîrful acoperişurilor în fum de furnale.

Leon Mătăsaru privi într-acolo, pe urmă cuprinse rotund oastea fără număr a crucilor de aici. Făcu un gest neisprăvit cu mîna, pe rînd, spre oraşul de departe; spre crucile din jurul lor.

— Dacă toți, cînd sîntem acolo, ne-am aduce aminte, o singură dată pe zi, că există şi aceasta, poate viața noastră ar fi altfel...

Pe urmă, după un timp:

— Ştii că eu de douăzeci de ani nu mai vorbeam cu Teofil Steriu? Am fost prieteni foarte buni. Frați! Într-o zi ne-am certat de la un nimic. Un cancan de cafenea. Poate nici atît! Bunăvoința prietenilor! Aceasta s-a întîmplat pe vremea cînd el mai venea o dată pe lună la cafenea, înainte de a se închide în viața pe care a dus-o. L-ai cunoscut mai bine?

— Nu mult. Dar îndestul! vorbi Ion Ozun. Destul ca să prețuiesc în el ceea ce puțini poate au cunoscut. Sub în-

fățişarea întotdeauna placidă şi de atîtea ori morocănoasă, eu am avut prilej să aflu ce ascundea. M-a ajutat cînd am sosit singur aici, sărac şi străin. Mi-a dat chiar să mănînc.

Ion Ozun respinse cu mîna o prezență supărătoare. Nu amintirea iernii de ger şi de foame. După-amiaza, cînd Teofil Steriu a lepădat deodată indiferența dintotdeauna să-l cheme la el. Ci respinse suvenirul privirii de mustrare şi de ironie şi, poate, de milă, cu care simțea că Teofil Steriu îl urmărise în drumul lui de mai tîrziu.

Se simțea vinovat. Îl înşelase. Nu fusese vrednic de încrederea lui: el, care renunțase la tot ca să devină acum aproape un alt Mirel Alcaz, doar încă nu destul de abil şi încă nu destul de cinic.

— Să mergem pe cealaltă potecă. Prietenii mei sînt mai departe! spuse Leon Mătăsaru, pornind alături printre grilajuri, cu pardesiul lui dezbumbiat, cu pălăria pătată gras şi cu ghetele care n-au mai fost lustruite de un an. Ți-am spus că am fost într-o vreme eu şi Teofil nedespărțiți, şi că după aceea nu ne-am mai vorbit. Regret acum şi ştiu că regreta şi el. Am amînat întotdeauna! Spuneam: „Am să mă duc mîine, să-i apuc mîna şi să-i trec brațul celălalt după gît: Prietene Teofil! Frate Teofile!” Poate şi el va fi gîndit la fel. I-o citeam în privire, cînd întorcea ochii. Ne oprea nu ştiu ce. Fără îndoială, ne oprea şi siguranța că puteam amîna aceasta pe „mîine”. Acum, mîine pentru el nu mai exista. De altfel, nici pentru mine...

Stătu să vorbească, rezemat cu spatele de piatra unui cavou:

— Era singurul dintre confrați pe care într-adevăr îl stimam. El singur înțelesese că nu e destul să fii sau să te crezi născut cu talent. El ştia că talentul implică o teribilă răspundere. Că din momentul ce ți-a fost dăruit, trebuie să devii sclavul lui, să-l serveşti. Ceilalți, cei care au scris o carte şi o tîrîie după dînşii o viață, îl acuzau că se izolează să lucreze în afară de contactul cu realitatea. Ca să creezi, nu e nevoie numaidecît să paşti realitatea cu ochii, ca vițeii iarba cu botul, pentru a da minții ce rumega şi condeiului ce scrie! În cei dintîi ani el trăise viața din greu şi amar. Învățase ce înseamnă realitatea epocii noastre, să-i ajungă pentru o sută de cărți! Căci de la o anume limita înainte, ce-ți mai poate spune nou? Şi ce săvîrşeşte nou această realitate în care trăim? Bănci şi uzini, ca să îmbogățească mai fără măsură pe unii şi ca să flămînzească mai fără milă pe alții. Politicieni neobrăzați, ca domnii miniştri pe care i-ai auzit jelindu-l în numele patriei şi al poporului! Judecînd bine, într-un stat se află concentrată toată umanitatea, cu martiri, cu tirani, cu pezevenchi, cu naivi. Dacă l-ai privit o dată şi l-ai înțeles o dată, nu mai ai ce afla nou asupra umanității. Doar, toate, pe altă scară. De altminteri, bănuiesc că singurătatea şi izolarea aceasta a lui erau mai mult un fel de pudoare. Uneori pleca, dispărea cine ştie pe unde. Nu m-ar mira să aflu că-şi împrospăta şi-şi verifica anume ştiințe mai vechi. N-ai observat ce ochi teribili avea sub

aspectul somnolent şi placid? O singură sclipire a privirii îi ajungea să cuprindă totul şi să pătrundă dincolo de ceea ce vedem noi în oameni, în natură, în viață. Viața? Pe mine viața m-a risipit! De zece ani n-am scris un singur vers. Piesa care mi-a dat aşa-zisul mare succes mi-e străină. N-o mai recunosc! E desprinsă de mine de atîția ani! Nu e bună nici pentru ceea ce-mi dă. Îmi dă bani, cu care n-am ce face, fiindcă nu mai pot cumpăra cu aceşti bani timpul pierdut. Altceva ce-aş cumpăra? Pe mine mă dezgustă şi o haină nouă. Teofil Steriu a avut tăria să se apere de aceasta. S-a salvat la timp. Ştiam că pentru un lucru nu mă iartă. Pentru ceea ce n-am făcut! Pentru acest timp pierdut. Nu mi-o ierta, cu o durere de frate! Acum e prea tîrziu să-i spun că l-am înțeles şi că durerea lui mă durea încă mai mult pe mine. Să mergem, într-acolo sînt prietenii mei. Tovarăşii tinereții, care nici ei n-au făcut nimic. N-au lăsat în urmă aproape nimic. Ei au însă o iertare! Au murit înainte de timp, ca mai toți din generația mea. La începutul tinereții. Ca această necunoscută de-o pildă...

Arătă din treacăt o fotografie pe sticlă, prinsă în marmura unui monument. Un cap de copilă, cu ochi sclipind de rîs tînăr şi cu obrazul tînăr.

— Citeşte anul morții: 1887. Cine-şi mai aminteşte de ea? Îi mai rosteşte cineva numele? Trăieşte în vreun suvenir? Revine în vreo conversație de bătrîni? Aceasta e moartea totală. Neantul!

— Totuşi, ceea ce cred eu că e mai îngrozitor decît aceasta, spuse Ion Ozun, e poate că pentru dînsa a fost mai bine să moară aşa! Să moară atunci! Uită-te şi dumneata! Ce minunat îi sclipeau ochii în tresăltarea aceasta de rîs tînăr şi fără griji! Cu rîsul acesta şi cu obrazul acesta fraged, neîntinat a plecat din viață, aşa cum o arată această imagine. Ar fi fost astăzi o babă plicticoasă, cu umbrelă şi pelerină demodată. O pensionară care se ceartă la ghişeul de percepție şi pe care o dă uşierul afară. Aşa, a luat tinerețea cu ea. N-a cunoscut moartea din viață! Moartea înceată şi respingătoare...

— Poate! încuviință Leon Mătăsaru. Am ajuns. Aceştia sînt. Aici sînt.

Locul era mai tăcut şi pustiu. Morminte sărace. Morminte părăsite. Definitiv redate pămîntului. Cu iarbă deasă şi cu flori de cîmp. Crucile, scufundate şi fără nici un nume.

Un fluture trecea prin aer ca o floare vagabondă.

Ion Ozun se trase în lături, să nu tulbure gîndul poetului. Leon Mătăsaru, cu pălăria în mînă, cu fruntea în soarele trandafiriu al asfințitului, privea pamîntul gol. Ion Ozun îl văzu aşa cum îl arătau gravurile de acum zece şi cincisprezece ani: cu fruntea înaltă şi pură, cu ochii umbriți de acea tristețe cosmică a poemelor, pe care el le învățase pe de rost pe băncile şcoalei. Dar gura era acum chinuită şi părul de pe tîmple căzut.

— Erau trei... spuse înecat Leon Mătăsaru. Erau tineri şi aveau drept să spere orice de la viață.

Le rosti numele. Ion Ozun cunoscu astfel că acolo, sub pămînt şi sub iarbă, se afla un pictor, un poet şi un cronicar, pe care manualele îi pomenesc drept trei mari făgăduieli secrete în cea dintîi tinerețe.

— Eram nedespărțiți. O ceată foarte zgomotoasă şi insuportabilă, clocotind de proiecte! Nu poți şti cum iubeam viața şi cum ne iubeam meşteşugul nostru! Nu ne încăpea lumea! Credeam că n-or să ne mai ajungă anii pentru cîte avem de isprăvit. Poate e mai bine aşa, cum spuneai adineaori. S-ar afla acum, poate, alături de ceilalți, rostind un plicticos şi plin de vanitate discurs. Am fi poate duşmani, de la cine ştie ce neînsemnată glumă. Poate ne-ar roade invidia. Poate nu ne-am întinde mîna şi am aştepta un „mîine", amînîndu-l pînă ce devine ireparabil. I-a cruțat moartea de asemenea sfîrşit! Căci aceasta e soarta pe care ne-o rezerva şi la care ne condamnă societatea în care trăim. E vina ei? Vina noastră? Poate a amîndorura. Sigur că da! Mă hotărîsem, îți mărturisesc, mă hotărîsem să le ridic trei cruci de marmură, cînd am văzut că piesa îmi aducea atîția bani cîți nu-mi trebuiau. Vorbisem cu prietenul Han să le făurim pentru o grădină busturile de bronz. Prostii! Deşertăciune pe care ei ar fi respins-o. Le stă mai bine aşa! Mormintele şi catedralele abandonate îți vorbesc altfel. Să plecăm! Au să ne închidă aci, cu morții...

Grăbiră pe potecile strîmte.

Cimitirul se golise.

Teofil Steriu rămînea în urmă, cea dintîi noapte sub pămîntul ud, cu toată movila de cununi proaspete pe piept, din care în scurtă vreme n-au să mai fie decît sîrme urîte şi un mototol putred de frunze. Rămînea cea dintîi noapte — cea mai grea — pînă cînd cimitirul îl încorporează poporului său pacificat, imobil şi mut.

— Eu ştiu un vin bun, într-un local unde sînt servit bine! anunță Leon Mătăsaru tîrziu, cînd au ajuns în Bulevardul Academiei. Am nevoie în astă seară întîi să-mi amintesc. Apoi să uit. Mergi?

— Dacă, bineînțeles, mutra mea... acceptă Ion Ozun cu modestie, bucuros să se afle împreună cu unul din idolii adolescenței sale.

— Lasă mutra! O dată n-are să devină obicei. Trebuie să ştii că eu am oroare de toată familia noastră: scriitori, pictori, gazetari, actori. Eu îmi petrec nopțile cu nişte funcționari necăjiți şi obscuri, care habar n-au de literatură şi de veniturile noastre. Aceasta nu-i împiedică să fie nişte oameni foarte de omenie. Dimpotrivă! N-au de împărțit cu mine nimic. Nu-mi azvîrl cu paharul în cap pentru cine ştie ce controverse estetice. Iar veselia lor nu-i spurcată de nici un rînjet confrățesc. În astă seară, am însă nevoie să-mi amintesc despre ceilalți, rămaşi acolo sus, ca pe urmă, pentru încă o bucată de vreme, să uit. Hai-dem! Îți spun că vinul e

bun şi că sînt servit bine. Am să-ți fredonez un cîntec pe care îl cîntam cu ei. Cîntecul nostru...

Aşa au plecat şi aşa au cutreierat noaptea în localul unde exista un vin bun şi unde Leon Mătăsaru era servit bine. Pe urmă, în alte şi alte localuri, cu băuturi mai puțin bune şi unde au fost serviți mai puțin bine.

Aceasta nu mai avu de la o vreme nici o însemnătate nici pentru Leon Mătăsaru, nici pentru Ion Ozun. Au fost pe rînd fericiți, trişti şi veseli. Au lăcrimat şi s-au sărutat. Au cîntat şi au observat apoi că mesele încep să se depărteze şi să se apropie bizar: ceea ce li se părea totuşi foarte normal şi plăcut.

Pe urmă, tîrziu, după ce s-au tras pretutindeni toate obloanele, un taximetru — cel mai ciudat taximetru din capitală, cu mers în zigzag şi cu facultatea de a trece vertiginos prin ziduri şi prin stîlpii de felinar — i-a adus la „Arizona-bar”.

Un picolo în vestă roşie şi cu tichia pe o ureche le-a dat ajutor să coboare. Aveau neapărată nevoie. Apoi le-a deschis uşa, poate fiindcă voiau să intre pe fereastră. Însă Leon Mătăsaru nu s-a lăsat convins decît atunci cînd Ion Ozun l-a amenințat cumplit de mînios că-l bate, fiindcă îl compromite.

— Ai da tu în mine, Ozunule? se miră îndurerat Leon Mătăsaru. M-ai bate tu?

— Sigur! Intri pe uşă, sau te bat? afirmă cu tărie Ion Ozun,

care, aşa cum se afla atunci, n-ar fi simțit nici o remuşcare să-şi ia la scărmănat idolul adolescenței ca pe-un mardeiaş din mahalaua lui.

— Ei bine, atunci, na, intru pe uşă! renunță cu mărinimie Leon Mătăsaru. Eu nu-s încăpățînat ca tine!

Intră pieziş. Şi constată că există o providență, de vreme ce singura masă liberă se afla chiar lîngă uşă, dispensîndu-l de riscurile unui aventuros voiaj pînă la celălalt capăt.

Bătu în lemn şi se aplecă repede după pumn, să-l prindă îndărăt, fiindcă i se păru că pumnul avea o condamnabilă tendință să evadeze, desprins din încheietură. Bătu şi comandă, global:

— Vin! Şampanie! Whisky! Orice, de toate!...

Chelnerul, mai sceptic în evaluarea capacității de consum a clienților, aduse deocamdată numai o frapieră cu şampanie.

Barul era lung, lăcuit, geometric. Numai lemn lustruit şi metal nichelat.

Dar atmosfera era înăbuşitoare. Ventilatorul, vîjîind, nu prididea să absoarbă fumul compact în spirale. Becurile opalescente luminau ca într-un fund de mină. Un quator rusesc, în cazacă neagră, cînta *Luntraşii de pe Volga*, şi Ion Ozun, la înfățişarea frunților plecate sub suflul vast de tristețe, simți o neapărată nevoie să suspine, să ofteze, să plîngă, zdrobit de durerea şi amarul luntraşilor de pe

Volga. Se birui cu o ultimă încordare adunată din drojdia conştiinţei, la gîndul că în sală se aflau atîţia prieteni şi încă mai mulţi cunoscuţi. Avu aceeaşi tărie cînd jazul cîntă o havaiană cu modulaţii de jale ancestrală, deşi i se păru insuportabilă amintirea că Teofil Steriu n-a trăit niciodată momentul acesta şi că de acum nici nu o să-l mai poată trăi.

Prin irizaţii care făceau să se clatine totul în fişii luminoase de curcubeu, văzu că Leon Mătăsaru, de unul singur, se deda unei îndeletniciri stranii, spre înveselirea vecinilor de la celelalte mese. Prinsese un căţel jigărit, scăpat înlăuntru printre picioarele celor care intrau şi ieşeau, îl îndopa cu o răbdare de doică, turnîndu-i pe gît şampanie cu linguriţa. Pe urmă îl ridică de pielea cefii şi îl boteză cu un gîlgîit de şampanie în cap, dîndu-i numele singurului cronicar dramatic care i-a terfelit piesa de nu mai făcea nici două parale.

Ion Ozun nu se miră deloc. Găsea aceasta chiar foarte firesc. Entuziasmat, deşertă două pahare unul după altul pe gîtul său, nu al căţelului jigărit după care îndată se volatiliza într-o lume ireală şi celestă, fără legile gravităţii şi fără dimensiuni.

Nu-i mai păsa de cei care-l văd şi-l cunosc.

Erau cu toate acestea îndestui...

Chiar la masa din faţa lor, Iordan Hagi-Iordan se afla înconjurat de o lume zgomotoasă şi cu veselie foarte înaintată. În smochingul gata să arunce în aer nasturii, era stacojiu la maximum, încît s-ar fi crezut că aceasta e seara

atacului inevitabil de apoplexie. Rîdea cu maxilarele late, parcă mai late de cînd îşi rărise mustăţile uriaşe, ascultînd glumele individului cu faţa scofîlcită şi verzuie. Individul cu privire piezişă de intrigant şi cu o aţă de păr făcînd virgulă pe fruntea untdelemnoasă, nedespărţit de el în ultimul timp. Avea un fel deosebit de a istorisi anecdotele cele mai scabroase, fără nici o tresărire a feţei: corect, grav şi glacial. Iordan Hagi-Iordan exploda în hohote groase de rîs şi arunca priviri triumfale în jur, ca unul care ar fi contribuit cu ceva la paternitatea acestor istorii.

Venise înadins şi aici, după ce colindase toate localurile de noapte. Astfel, dovedea tuturor cît de puţin e îngrijorat el de ameninţările justiţiei şi de manoperele lui Gică Elefterescu. Se ştia cu arme tari în mînă şi cu aliaţi puternici în spate. Îşi făgăduia o repede şi totală revanşă, însă rîsul îi rămînea feroce, iar în fundul ochilor creştea, pe măsura paharelor, un întuneric răutăcios şi ameninţător.

La masa de alături, Fredy Goldamm, prudent, încercase de două ori să plece. Dar tovarăşa lui, o femeie tuturor necunoscută, înaltă, cu ochi mari şi superbi, se împotrivise, fiindcă îşi găsise un dansator pe măsura ei, Scarlat Bosie. Cînd lunecau împreună, în lumina becurilor schimbată — verde-violetă — celelalte perechi se opreau să-i privească. Rochia fluidă a femeii oscila înfăşurîndu-se în jurul bărbatului, ca firele de algă într-un fund legănat de ocean. Lanţul subţire de platină de la mîna lui Scarlat Bosie îi dezmierda uşor catifeaua albă a pielii. Erau într-adevăr o

incomparabila pereche, vrednică de-o placardă — reclamă a barului; alcătuind un singur şi elastic trup. Iar ea nu-l îndemna din ochi decît la dansurile cu mişcări lascive şi lungi.

Atunci două ființe se aflau în sală care se uitau cu buzele strînse, silindu-se să pară nepăsătoare şi să surîdă: Fredy Goldamm la o masă, Ana Mereuță la alta. Scarlat Bosie venise împreună cu Ana şi cu Guță Mereuță. Dispăruse, se întorsese şi iar plecase. De fiecare dată cu ochiul mai tulbure sub sclipirea de sticlă a monoclului.

Ana ştia acum. Se ducea la club. Pierdea. Se întorcea şi pleca iar. În ultimele săptămîni mereu a pierdut, şi din pricina aceasta se poartă cu dînsa din ce în ce mai nesuferit. E mereu preocupat. Răspunde duşmănos la întrebări. Se poartă cu dînsa mai tot aşa cum îi vorbeşte ea acasă lui George cînd devine Guță. Iar acum a mai apărut şi femeia aceasta!

Îi fu recunoscătoare cînd Scarlat îşi aminti că şi ea dansează şi o invită.

— De ce mă torturezi, Charles? îl întrebă şuierat, prefăcîndu-se a surîde, ca şi cum rostea cea mai şăgalnică şi răsfățată glumire.

— Începi iar? replică el cu acelaşi surîs pentru ochii spectatorilor, care făceau prin contrast răsteala stăpînită a glasului încă şi mai crudă.

— De două săptămîni te porți cu mine, Charles, într-un mod! Nici nu mai ştiu ce să cred...

— Crede ce pofteşti! continuă Scarlat Bosie să zîmbească suav. Crede ce vrei! Înțelege că nu pot să am grije numai de nacafalele tale. Sînt într-o situație disperată. Ți-am spus! Două sute de mii, care nu erau ai mei. Pe lîngă sfertul de milion al meu, ultimul fond de rezervă. Mîine nu-mi rămîne decît...

— Ce vrei să faci, Charles, pentru Dumnezeu? se sperie Ana, strîngîndu-i încleştat mîna.

Continuau să danseze printre celelalte perechi, izbutind să păstreze figură şi privire şi vorbă şi surîs de oameni care se amuză la acest ceas, cu toate desfătările pe care le îngăduie acest ceas şi acest loc. Dar surîsul şi vorba şi privirea, toate lăsau să străbată, pentru un ochi mai atent, de sub fața lor înşelător voioasă, strigătul singuratic al fiecăruia. Poate că nici nu erau numai ei doi din acest bar încercând să se mintă într-asemenea veselie crispată.

— Ce vrei să faci, Charles? Şi de ce mă mai torturezi cu femeia aceasta?

— Uit! Vreau să mă amețesc şi să uit! Gîndeşte că mîine...

Lanțul subțire de platină îi alinta acum şi mîna Anei la încheierea pumnului, cu o dulce senzație fizică înfiorată de amintiri, memoria cărnii. Acolo unde Scarlat începea să o sărute de obicei, urcîndu-şi buzele spre umăr.

Muzicanții, înfierbîntați de şampania trimisă de Hagi-Iordan, păreau atinşi de paroxismul delirului acrobatic. Dopurile pocneau. Chelnerii se strecurau şerpuit printre perechi. Afară era o noapte de april cu sclipet de stele, dar cerul pentru cine mai exista?

— Şi nu se poate face nimic? întrebă Ana.

— Ce să se poată face? Am banii mîine? S-a terminat! Plătesc şi n-a fost nimic. N-am?...

— Charles, tu ştii bijuteriile mele! Sînt multe şi de preț. Nu le port niciodată. Sînt o moştenire. Mă mulțumesc cu coliere de cristal, de jad, de perle japoneze. Tocmai fiindcă cele moştenite sînt prea grele şi lucrate în stil de epocă. Am şi nişte acțiuni despre care Georges nu se interesează niciodată. Dacă într-adevăr înțelegi ce însemnezi tu pentru mine...

— Ce-ți veni? Cum ți-ai putut imagina aceasta? întrebă indignat Scarlat Bosie.

Dar mîna lui o strîngea captivă mai încleştat şi indignarea suna moale, fără convingere.

— Uite! Mîine dimineață trec pe la tine. N-are să ştie nimeni niciodată. Însă nu mai dansa cu femeia aceea, Charles! Tu pentru dînsa vii aci cînd nu eşti cu noi?

— Cum poți să-ți închipuieşti aceasta, Annie? E întîia oară cînd o văd...

— Adevărat?

— Cînd ți-am mințit eu? Să ne oprim. Pauvre Georges! I s-a lungit nasul privind la noi şi aşteptînd! vorbi Bosie generos şi cu glas îmbunat.

Într-adevăr, Guță Mereuță aştepta în fața paharului neatins, cu o resignare de martir. El nu găsea nici o plăcere în aceste nopți pierdute, unde îl tîra Ana şi pe care le-ar fi schimbat cu un jilț înaintea sobei, unde să citească ziarele în papuci şi în halat.

Se ridică să le facă loc. Nopțile acestea sau poate altceva i-au mai lungit încă nasul prelung de proboscidian şi i-au mai încețoşat ochii, de la o vreme parcă mai mici şi parcă mai îndepărtați spre tîmple. Gulerul smochingului îl gîtuia. Se uită la ceas.

Ana se uită în oglinda poşetei. Dar ea privea cu gîndul dus. Urzind planul cum să ia mîine inelele, colierul şi brățările, pachetul de acțiuni din birou fără să ştie Georges niciodată. Va spune că le-a pierdut. Că i le-a furat cineva. De altfel, explicația nu cere nici o grabă. Va veni tîrziu. Cine ştie cînd! Acum, important e numai să-l convingă pe Charles să primească.

Scarlat Bosie privea în scrumul țigării. Aşa de amar şi departe şi adînc, ca într-un străfund de negru abis, încît Ana i-ar fi prins tîmplele în palme, să-l strîngă la piept şi să-l facă să uite. În orice caz, va pune o condiție, îl va ruga să jure că nu mai pune mîna pe cărți niciodată.

De undeva, din alt local de noapte, apăru prințul Anton

Muşat. Se aşeză la una din mesele acum goale, adică mai mult căzu decît se aşeză. Ceru o cafea neagră, dar chelnerul nu se grăbi să-l servească. Nu-l mai privea cu slugărnicia mieroasă de odinioară. Căci prinţul Anton Muşat nu mai păstra nimic din vestigiile glorioase de odinioară. Nici nu mai era acelaşi om. Nici nu mai era om. Un vagabond, cu hainele destrămate şi cu gulerul murdar, cu barba de o săptămînă. Obrazul găvănit şi ochii stinşi în cavernele orbitelor, buzele albe şi nările arse mărturiseau surparea cocainei în ultima fază. Schimbase morfina pe praful alb, fiindcă era mai uşor de găsit. Cînd n-avea cu ce să-l cumpere, îl cerşea.

Ca acum, cînd se ridică împleticindu-se să meargă pînă la masa lui Iordan Hagi-Iordan. El poate să-i dea oricît şi oricînd. Numai un semn să-i facă, şi toate femeile de aici îi întind cutioara de fildeş.

Iordan Hagi-lordan se afla însă într-un ceas tulbure şi crud. Încordarea îndîrjită după aceste zile ale lui de luptă şi băutura acestei nopţi, care nu izbutise să-i aducă o destindere, se descărcau într-o duşmănoasă clocotire împotriva întregului univers.

— Nu şi-a permis nimeni să te invite la masa noastră, prinţule, în compania unor mitocani ca noi, fără blazon! rînji mestecînd capătul havanei între dinţi. Încît măria-ta poate rămîne la distanţă. Aduci oarecare insecte. Şi măria-ta ar putea să ne scutească în astă seară cu dragostea şi cu

milogeala. Le cunoaştem! Au plictisit toată lumea cu ele. Fii ceva mai demn, prințule, că se răsucesc în morminte ciolanele tuturor Muşatinilor!

Quatorul rusesc cînta o melopee gravă şi tristă.

Anton Muşat rămase în picioare. Aşa se vedea întreg, cu hainele spînzurînd pe schelet, cu mîinile lui albe şi lungi tremurînd gelatinos. Nu mai avea tăria să plece. Uitase mîndria să răspundă. El ar fi plătit cu orice, dacă ar mai avea cu ce, un singur dram de praf pe unghie sau pe mica paletă de fildeş. Rămase în picioare, fiindcă şi creierul era golit de gînd.

Ceilalți, din jur, priveau. Ion Ozun moțăia cu ochii închişi şi cu fruntea în palmă. Leon Mătăsaru urcase cîinele botezat pe masă, iar cu spatele, întors la toată sala, îi jura duios că l-a adoptat, încît nu vor mai fi amîndoi singuri pe lume, ca nişte orfani.

— Am să te duc la baie, pă-ătosule! Şi-o să ne cum-pă-ăm amîndoi aine noi! Am să-ți cumpă-ă on zu-ăgă-lău ş-on paadesiu, o să ne p-imbăm ca i-şte bo-ei, - pă-ătosule!

Individul cu fața verzuie şi cu glumele fără nici o tresărire în obraz se plecă să şoptească o inspirație la urechea lui Iordan Hagi-lordan.

— Ei, bravo! Asta e o idee! se înveseli rînjind Iordan Hagi-Iordan.

Şi întorcîndu-se către chelner.

— Cheamă pe Mitzi, garderobiera. Să se prezinte imediat.

Garderobiera veni. Corul sfîrşise.

— Asculţi, prinţule? Ştiu prea bine ce vrea măria-ta, dar şi măria-ta ştie că orice pe lume se plăteşte. Cred că eşti convins de asta ca unul care o viaţă întreagă ai plătit cu banii moştenirilor! Poţi să plăteşti şi acum.

— N-am! rîse idiot Anton Muşat, cu această unică tresărire a realităţii în creierul lichefiat.

— Ştiu şi asta! Măriei-tale n-are ce impozit progresiv pe venit să-i mai ia fiscul lui Vintilă. Cu toate acestea, putem cădea la înţelegere. Prietenul de aci mi-a dat o idee. Măria-ta vrea să-şi plătească o plăcere. Nu? Eu vreau să-mi plătesc un gust. Nu? E simplu?

— Simplu? repetă maşinal Anton Muşat.

— Atunci ne-am înţeles. Nu eşti atît de rasolit cum spune lumea, prinţule! Eu nu-ţi cer mare lucru. Pui genunchiul frumuşel în pămînt şi pupi cu ardoare talpa lui Mitzi. Nu e întîia oară cînd săruţi pantoful unei femei. Pentru aceasta, plata e aci!...

Puse pe masă cutia rotundă de os, trimisă de o femeie din mînă în mînă, pe sub mese.

— Haide! Miuzik! Garderobiera vru să fugă.

— Stai! o prinse cu mîna de fier Iordan Hagi-Iordan. Aceasta e pentru tine! îi mototoli o hîrtie albastră în pumn.

— Ei, prinţule! Ce aştepţi? Uite acilea. Au apărut două cutii. E lumea generoasă cu măria-ta în astă noapte. Două cutii. Ai pe o săptămînă! Grăbeşte, căci îmi retrag oferta! ameninţă Hagi-Iordan în termenii săi curenţi de bursă şi licitaţii.

Prinţul Anton Muşat privi împrejur cu ochii goi. Poate nici nu vedea nimic. Poate îi păreau toate ireale. Poate îi erau toate indiferente.

— Îmi dai? scînci neîncrezător.

— Sîntem între oameni de onoare! se scandaliza Iordan Hagi-Iordan. Un cuvînt am! Uite-aci! puse laba păroasă pe ambele cutii.

Anton Muşat se pregătea să-şi îndoaie genunchii, cum îi îndoia cînd era copil în faţa altarului, dus de guvernantă în dimineţile de sărbătoare, în haine de catifea albastră cu guler de valansienă.

— Cum poţi face aceasta? sări împingînd mesele şi smucindu-l de mînă femeia cu ochii imenşi şi cu rochia de alge, care stătuse alături de Fredy Goldamm. Cum poţi face aceasta? Şi dumneata cum poţi cere aceasta? Dumneata, brută! îi fulgeră cu ochii fosforici pe Hagi-Iordan. Şi voi toţi cum puteţi tolera aceasta, voi toţi, care vă pregătiţi să priviţi, brute? se adresă tinerilor sclivisiţi, cu rîsul vîscos şi poltron, care toată noaptea o asasinaseră cu ocheadele.

— Bravo, Eumenido! Bravo! aplaudă Leon Mătăsaru, care atunci observă că se întîmpla ceva.

Cățelul ingrat, cu toate jurămintele de frăție ale lui Leon Mătăsaru, profită de ocazie şi o tuli de fugă pe sub mese.

— Ascultă, fetițo! mormăi amenințător, rîşnind din măselele maxilarelor, Iordan Hagi-Iordan, încă mai stacojiu.

Femeia îl măsură fără să răspundă şi-i întoarse spatele.

Anton Muşat se lăsă dus de mînă la masa ei, ca un copil care s-a rătăcit.

Dar Fredy Goldamm dispăruse. Găsise că e mai prudent.

Patronul făcu semn jazurilor, iar alămurile izbucniră un dans voios, frenetic, nebun, ca să acopere glasurile.

Cînd au plecat toți cei de la masa lui Iordan Hagi-Iordan şi alții de la alte mese, Scarlat Bosie rămase în urmă şi vru să cheme cu o implorare languroasă privirea femeii. Femeia răsuci disprețuitor capul şi începu să toarne cafea neagră în ceaşca lui Anton Muşat. Prințul Anton stătea cu mîinile pe genunchi şi poate nici nu pricepuse ce s-a întîmplat cu el.

— Ține-mi, te rog, haina, domnule Bosie! rosti Ana.

Guță Mereuță i-o luă din mînă şi se oferi să i-o țină el. Prin oglindă, Ana îl văzu deodată învăluind-o cu o privire pe care nu i-o cunoştea. O privire care era, desigur, cea adevărată, a lui, cînd credea că nu i-o surprinde nimeni. Iar din privirea aceea Ana înțelese cu o rece cutremurare pînă în tălpi că el ştie.

V
“GROAZNICUL ASASINAT”

Brusc, în larma voioasă şi fără presentiment a străzii un strigăt strident a săgetat:

— Citiți ediția speciala! Speciaaalaaa!...

Şi îndată o ceată de demoni cu pieptul în dezmăț, cu picioarele desculțe, cu părul vîlvoi au izbucnit întrecîndu-se în răcnet:

— Ediție specială! Groaznicul atentat! Primul-ministru asasinat!...

Demonii negri zvîcnesc printre automobile şi cai, şerpuiesc pe sub oişti. Dau buzna, şi într-o singură clipă au împroşcat strada pînă la celălalt capăt cu chiotul care poate e mincinos.

Cinci mii de mîini au smuls foile cu litera udă. Zece mii de ochi devoră avid litera lată, gigantă. Surîsul de adineaori a încremenit uluit.

În văzduhul electric cutreieră suflu de catastrofă. Glasurile s-au înecat de stupoare.

Au apărut din pămînt, patrulînd cadențat, soldați cu arma la umăr, încinşi cu cartuşiere pline. Semnale ascuțite, străpunse sfîşie timpanul prelung din gardist în gardist. De unde tălăzuieşte atîta norod? Tumult de întrebări şi răspunsuri. Brațe agitate. Urlet de claxon. Tropot sonor de copite. Fîlfîie peste capete foile ziarelor albe cu litere negre: “Speciala! A apărut speciala! Groaznicul asasinat!”

Trece vertiginos un automobil ministerial, spintecînd zăgazul de piepturi. Şi altul. Şi încă unul. În toate sînt oameni cu haine întunecate şi uniforme, oameni cu buzele strînse şi cu privirea gravă în gol. Şi toate gonesc într-acolo.

Acum ştii că telefoanele zbîrnie neîntrerupt, şi ca pe spițe de sîrme vestea a fulgerat centrifug pînă la marginea ultimă a țării.

— Primul-ministru asasinat I

Ce importă? Undeva, într-o vîlcea de sub cerul imobil şi indiferent, un plug trage cuminte brazda cea grasă.

Sună lin o talangă de turmă. Scîrțîie care pe drumuri domoale de țară. Vîntul alină lanul cu verdele fraged.

Se aude în luncă şi un cîntec. Totul e calm, cum a mai fost.

Viața nu se opreşte pentru atît!

Costea Lipan se întoarse de la fereastră. Deschise sertarul mesei şi scoase revolverul, mic, negru şi plat. Îl jucă în palmă, cum văzuse şi invidiase. Îl aruncă, îl prinse, îl răsuci, pînă cînd metalul fu cald de căldura sorbită din sîngele lui.

Îl puse la loc şi abia a trîntit sertarul, că iar îl deschise şi iar începu jocul cu arma fascinatoare.

Nu s-a oprit să asculte decît cînd a auzit paşi separîndu-se de ceilalți paşi şi înaintînd pe scările lui. Paşi uşori de femeie. Cu o zvîcnire scurtă a inimii, s-a răsucit aşa cum se afla, în picioare, rezemat de masă, cu jucăria de oțel în palmă. Paşii aceştia parcă îi recunoaşte. I-ar fi vrut ai femeii din noaptea şi ceața de atunci.

De cînd o aştepta! Îi salvase poate viața. Acum, voia s-o vadă cum arată. Şi cît s-a schimbat. Cît de deplin salvase o viață. Pentru altceva de ce-ar fi aşteptat-o oare?

Paşii s-au oprit. Dincolo de uşă, ghici o şovăială intimidată. Poate nu crede că mai stă aci. Poate pînă sus hotărîrea s-a

sleit. Cunoaşte aceasta. Prea bine, din tortura propriilor sale hotărîri de atîtea ori ostenite, el cunoaşte aceasta. Desluşi foşnet de manta cauciucată, de ploaie.

Aşteptarea fu peste puterea oricărei răbdări. Chemă:

— Intră! fără ca mîna de afară să fi bătut.

Uşa se deschise cu precauţie. Prea încet. Prea încet. Prea...

— Sabina! exclamă dezamăgit.

Era numai Sabina. Iar ca să-şi stăvilească bucuria care, împotriva vrerii, îi năvăle totuşi fiinţa, îşi încruntă sprîncenele, săpînd între ele cutele adînci din anii cînd era încă acasă. Anii cînd Sabina descoperise că această încruntare îi gravează în frunte un U. „Iniţiala ta! Stigmatul tău. U! Ură!"

— Costea! Bine că te-am găsit, dragul meu Costea! înaintă Sabina, înaltă şi sprintenă, după cea dintîi şovăire, din prag.

Se repezi să-i cuprindă gîtul. Nu se văzuseră de patru ani.

Costea Lipan se feri.

— Bagă de seamă să nu atingi aceasta! anunţă, săltînd revolverul în mînă, şi în aceeaşi clipă se simţi scăzut în ochi lui, fiindcă i se păru că a rostit cuvintele teatral.

De altfel, teatral era tot jocul cu această jucărie a morţii. Fiindcă mai rămăsese ceva copilăros în el, cu toate încruntările dintre sprîncene şi privirile-i sumbre. De atunci nu poate rezista ispitei. Dar foc n-a tras niciodată şi nici nu i-a venit în gînd să încerce a învăţa să ochească la ţintă.

— Bagă de seamă! repetă încă şi mai cavernos.

Sabina nu ţinu socoteala de avertisment, strîngîndu-i umerii şi îmbrăţişîndu-l.

Numai după aceea, cînd se desprinse de el, se alarmă:

— Ce însemnează aceasta, Costea? Ce e aceasta?

— Cum vezi. Un revolver şi nimic mai mult! vorbi Costea cu o tărăgăneală indiferentă, de care fu şi de aceea îngrijorat, fiindcă şi aceea îi suna nefiresc.

— De ce umbli cu un revolver? Ce vrei să faci cu un revolver, pentru numele lui Dumnezeu, Costea? se sperie şi mai copilăros Sabina, deşi nici ea nu mai era o copilă.

— Nu vreau să fac nimic alt decît ceea ce se poate face cu un revolver. Mă amuz! Eu lovesc întotdeauna aici! spuse, atingînd tîmpla Sabinei cu ţeava circulară şi rîzînd, cum credea el, satanic.

Sabina se trase un pas îndărăt, înfiorată de atingere.

— Costea? Ce sînt glumele acestea sinistre? Ah, ai rămas tot aşa! Strînge, te rog, oroarea aceasta şi ascultă-mă, să-ţi vorbesc. N-am venit pentru glume, Costea!

Costea Lipan aruncă revolverul în sertar şi împinse cutia. Nu fiindcă aşa îi ceruse Sabina. Ci fiindcă atît cît îl simţea în mînă, nu putea rezista ispitei să-şi dramatizeze gestul şi glasul.

E tot ce-i lăsase în urmă omul străin şi poate nebun,

poate fanatic, impostor poate. Celebrul Spartacus, sau parodia lui poate. Acum nici n-ar mai şti ce să creadă.

Cînd arunca arma în sertar, închidea şi fascinanta ispită.

Din nou era el, cel dintotdeauna. Costea Lipan, cu U, semnul urii, brăzdat pe frunte, dar incapabil să strivească o furnică sub talpă.

— Te ascult! se aşeză pe marginea mesei, cu picioarele atîrnate. Ia loc, te rog! N-ai prea mult de ales. Aci, pat! Dincoace, scaun!

Cu neplăcere se întreba dacă şi în această insistență să atragă luarea-aminte asupra mobilierului sumar şi a încăperii sărăcăcioase nu scotea cumva cornițe subțiri o fanfaronadă absurdă şi inutilă. „De ce nu sînt natural? De ce nu mai pot oare să vorbesc cum ne înțelegeam cînd eram copii?”

Sabina îşi desfăcu nasturii impermeabilului pudrat argintiu de bura de afară. Îl dezbrăcă şi îl atîrnă în cuierul pe care l-a descoperit îndată, cu instinctul de interior al oricărei femei, în cîteva minute, la dînsa acasă, oriunde. Gîndi: „Aici se cunoaşte lipsa unei mîini de soră sau de iubită. Totul e prăfuit şi lipsit de grație. Rece şi trist! Masa trasă colea, ligheanul acesta de tablă acoperit, oglinda îndreptată în cui. Aceste mărunte modificări ar fi luminat îndată, totul. Aici n-a fost niciodată o floare într-un pahar. Cît e de singur! Cît e de singur şi de nefericit!”

Se aşezară pe marginea patului. Amîndoi se priviră.

Au măsurat cît se schimbaseră amîndoi.

Sabina îl găsi mai colţuros, voluntar, agresiv şi enigmatic, în înfăţişarea aceasta cu începutul de bărbăţie împlinită, suprapus pe trăsăturile adolescentului rebel, de ieri. Pentru dînsa, fusese întotdeauna un inspirat, un om tare, un răzbunător social. Era numai un tînăr chinuit de lupta cu el însuşi. Dar ea îl admiră fiindcă a plecat de acasă şi fiindcă a rupt cu toţii, ca să-şi împlinească destinul lui mesianic, deşi dînsa venise tocmai ca să-l întoarcă de unde plecase.

Costea o admira altfel. Nu mai recunoştea în domnişoara aceasta frumoasă şi zveltă pe Sabina lui de acum patru ani. Se mlădiase în linii subţiri şi în curbe fine. Doar ochii mai erau aceiaşi, cu lucirea lor neagră de antracit: „Ochii ei, de galoşi Tretorn". Şi poate în ei chiar lucirea din adînc era alta. În domnişoara aceasta, parcă străină, nu mai exista nimic din Sabina drăcoasă, cu nasul turtit de geam, cînd privea afară spectacolul vieţii şi se bucura de toate, de tot, ca de tot atîtea nebunatice desfătări, ca de tot atîtea făgăduieli ale zilei de mîine. Se scutură: „Cad în sentimentalism. M-am eliberat de tirania familiei, şi iată că e destul să apară unul, dintre ei, ca să mă înclei în duioşie mălăiaţă. A devenit ceea ce trebuia să devină. O domnişoară probabil cu fumuri şi care fără îndoială a început să charlestoneze. Are, desigur, un flirt. Mîine va aştepta să se mărite, ca Ana, cu cel dintîi imbecil pus de alţii în cale. Ce vrea de la mine? Ce mai vor de la mine?"

— Aştept! anunță scurt.

Sabina veni la el şi îi puse mîinile pe umeri, privin-du-l în ochi cu blîndă iubire.

— Costea, te rog să nu-mi vorbeşti aşa! Nu merit să-mi vorbeşti cum faci tu cu ceilalți. Şi te rog să nu întrebi nimic, numai să mă asculți. Să mergi cu mine să o vezi pe maman. Te roagă ea să vii. Te rog eu!

Costea îi desprinse mîinile încet.

— Ai urcat scările degeaba, Sabina. Ştii bine că am plecat să nu mă mai întorc niciodată. Nu mai avem nimic de spus.

— Dar te roagă maman, Costea! E în interesul tău. Pentru tine.

— Dragă Sabina, de mine îmi port eu de grijă. V-am spus că...

— Tu nu ştii cît e de grav, Costea! întrerupse nerăbdătoare Sabina. Altfel nu veneam. Îți mărturisesc că am plecat cu gîndul să te mint.

— Începi frumos! observă el ironic.

— Lasă-mă, te rog, să urmez. Ascultă...

— Poftim! se uită Costea în tavan, ca să arate cît de puțin e dispus să asculte dacă Sabina crede că există ceva care să-l poată aduce acasă.

— Mă gîndeam să te mint, Costea. Să-ți spun că maman e bolnavă grav şi că de aceea te cheamă. Am ținut hotărîrea

pînă aci sus, la uşă. Şi aci am înțeles că nu te pot minți. Între noi n-a fost niciodată minciună şi ipocrizie. Am să-ți spun, aşadar, lucrurile cum sînt, adevărul...

Sabina se aşeză la loc, pe marginea patului acoperit cu pătura sură, şi povesti.

Erau într-adevăr ştiri care nu puteau să-l lase nepăsător pe Costea Lipan, oricît îşi impunea el să pară că ascultă în silă, uitîndu-se în tavan, pe pereți, la vîrful ghetelor, ca un om obligat să aştepte sfîrşitul unei istorii plicticoase. Înțelese că a devenit un obiect de precupețire, ca ostaticii de război. Înțelese că îl aşteaptă un ceas greu.

Întîmplările ajunseseră aci prin peripeții tulburi, pe care Sabina le pricepea numai pe jumătate.

Gică Elefterescu, din cine ştie ce pricini, hotărîse să facă pace cu Iordan Hagi-Iordan. Se pare că se temea acum de el. Îl chemase pe Constantin Lipan şi îi ceruse să suspende urmărirea şi să închidă dosarul. Constantin Lipan refuzase. Îşi înaintase demisia. Ministrul nu i-o primise. Avea tot interesul ca afacerea Petrolul—Iordan Hagi-Iordan să fie închisă numai de cel care o deschisese, fiindcă actualul procuror-general se bucura de prestigiul unui fanatic al justiției, incoruptibil. Numai el ar fi putut înmormînta cu toate onorurile această istorie care dura de patru ani. Discuția s-a oprit aici acum cîteva zile. Ieri ministrul l-a chemat din nou şi i-a pus înainte un dosar al lui Costea, alcătuit de Siguranța generală. I-a arătat că dacă nu s-a atins nimeni

de Costea pînă acum, aceasta a fost numai grație lui. Dar că acum nu mai poate tolera un asemenea scandal. De altfel, chestiunea e de resortul justiției militare şi al ministerului de Interne. După cele ce s-au întîmplat la grevele de cărbuni, ciocniri cu armata, salve, răniți şi morți într-o parte; după sîngeroasele ciocniri studențeşti pe de altă parte, guvernul e dator să ia măsuri severe. Concluzia a fost netedă: ori procurorul general renunță la capul lui Iordan Hagi-Iordan, ori Costea va fi dus în douăzeci şi patru de ore la Jilava. Constantin Lipan, fireşte, a respins tîrgul, anunțînd totodată că-i este indiferent ce se întîmplă unui individ pe care de mult nu-l mai consideră copilul său. Astăzi, ministrul a schimbat tactica şi ordinea de bătaie şi a reluat atacul pe alt front. A sunat pe Elena Lipan la telefon şi i-a vorbit. A trimis-o pe Elvira Elefterescu să-i arate în culori patetice tot ce-l amenință pe Costea. Amîndoi au rugat-o să pună toată energia de soție şi de mamă pe lîngă Constantin Lipan ca să-şi salveze copilul. Sînt interese mari la mijloc. Dictate din loc înalt. Gică Elefterescu pretinde că el numai transmite dorința celor hotărîți să-l cruțe pe Iordan Hagi-Iordan cu orice preț. Dacă pînă diseară la nouă procurorul general nu înțelege să se supună acestor interese superioare de stat, atunci la noapte, cel mult mîine dimineață, Costea va fi dus între sentinele, cu lanțuri la mînă. Elvira Elefterescu n-a uitat să pomenească şi tot ce-a făcut bărbatul ei pentru dînşii şi ceea ce s-ar putea să mai facă pentru toți: pentru Constantin Lipan, pentru Annie, pentru Nellu şi chiar pentru

Sabina, cînd va termina facultatea. Şi-a exprimat îndestul de bine simțit decepția că la atîtea dovezi de prietenie li s-a răspuns cu atîta ingratitudine.

Pe urmă, Elvira Elefterescu a plecat. Telefonul şi-a încetat zbîrnîitul. Acasă a rămas Elena Lipan să-şi frîngă mîinile.

— Costea, mă asculți? se apropie Sabina de încheiere. Trebuie să vii! Gîndeşte la biata maman. Ea nu îndrăzneşte să spună ceva lui papa. Ştie că nici nu suferă să-i vorbească nimeni, niciodată, despre asemenea lucruri. Tot aşa, nici pe tine nu vrea să te împiedece de la nimic. Dar vrea să te vadă. Să ştie ce ai intenția să faci. Haide, spune că vii! Costea, la ce te gîndeşti? Unde te uiți tu acum?

Costea, balansînd picioarele pe marginea mesei, după ce sfîrşise de privit tavanul, pereții şi vîrful ghetelor, căscă, deşi nu-i venea de fel să caşte.

Întrebă:

— Aceasta e tot?

— Ce mai vrei să fie, Costea? Cred că atît e destul...

— Ascultă, Sabina. La ce facultate te-ai înscris tu?

— La Litere. De ce întrebi? nu înțelese Sabina.

— Credeam că la Drept. Ca să continui dinastia ilustră de jurisconsulți Lipan-Mereuță, spre gloria dreptății, patronată de domnul Gică Elefterescu. Eu m-am lăsat de astea! Am renunțat...

— Cum? Ai părăsit facultatea? se sperie Sabina. Atîția ani pierduți?!

— Te asigur că nu-s pierduți! Pierduți erau dacă aş fi continuat. Ce mare ispravă să fac eu cu o diplomă de jurist? Să ajung un magistrat ca papa, victimă a intrigilor şi a tîrgurilor pe care vii să mi le propui tu? Sau ca proboscidianul nostru cumnat, Guță Mereuță, alias Georges Mereutza? Să ajung o caiafă a baroului, ca Gică Elefterescu, ministrul Justiției şi fariseul dreptății? Mai va, scumpă surioară! M-am supus acum patru ani la dorința familiei, fiindcă nu aveam încotro. Şi-am mers stupid înainte, în virtutea inerției. Abia acum m-am luminat! Mă înscriu la Medicină. Cel puțin aşa am libertatea totală să pot fi de folos cuiva. Celor mulți, care suferă şi mor cu zile şi fără luminare în țara asta oblăduită de feluriții Gică Eleftereşti.

— La Medicină?! Atunci e bine, Costea! se împăcă Sabina cu gîndul. Poate chiar foarte bine! Să revin la ce-ți spuneam...

— Revino, dar scurtează povestea! Pledezi şi lung, şi slab, şi inutil o cauză pierdută. Ai dreptate! Recunosc şi eu: e bine, chiar foarte bine că nu te-ai înscris la Facultatea de drept, să preiei tradiția familiei Lipan-Mereuță. Fiindcă nu avem încă femei magistrați, ce-ți rămînea să faci cu diploma? Te apucai de avocatură, în loc să iei mătura de coadă şi, după cît de anemic şi fără efect constat că pledezi, aveai toate şansele să devii o celebritate somniferă a baroului...

— Costea, n-am venit la tine ca să mă supăr pe glumele tale răutăcioase. N-am urcat scările pînă aici pentru aceasta...

— Regret, Sabina. E tot ce-ți pot servi! sări Costea de pe marginea mesei unde stătuse şi ducîndu-se lîngă fereastră, să privească jos strada şi nu numai strada, ci mai ales locul din fața oglinzii de frizerie, unde ştia că se află întotdeauna, la ceasul acela, un om care îl aşteaptă.

Omul lipsea. Curios! Acum mai mult decît oricînd era firesc să fie prezent. Acum, cînd în astă seară ori mîine dimineață avea să-i bată la uşă:

— „În numele legii, te declar arestat!"

Sabina se apropie de el. Îi puse brațul pe după gît şi îl întoarse spre ea.

— De ce nu vrei să mă asculți, Costea? Fă aceasta pentru maman. Vezi, eu n-am trecut niciodată peste cuvîntul tău. Mi-ai spus să nu te caut niciodată. M-am supus. Poate simțeam nevoie să vin la tine. Eu numai cu tine mă înțelegeam. De multe ori mă sufoca şi pe mine viața aceasta uscată de acasă. Ne vedeam risipiți în oraşul acesta toți, parcă am trăi fiecare în altă planetă. Deoparte Annie, de alta tu. Acasă, eu şi Nellu, străin. Papa şi maman, cum îi ştii, cu toată discuția lor redusă la o sută de întrebări şi răspunsuri monosilabice. Îmi era dor atunci de tine. Nu-ți închipui tu ce dor! Şi totuşi, nu veneam! Dar acum mi-am călcat cuvîntul pentru biata maman. Fă aceasta pentru dînsa! Tu nici nu vrei să mă asculți, Costea. Unde te uiți?

Costea se desfăcuse din brațul ei cuprins după gît şi privea absent, pe fereastră, în stradă, unde soarele se amesteca

oblic cu bura de ploaie, într-un joc luminos şi plin de gingăşie al cerului.

— Unde te uiţi tu? repetă Sabina.

— Mă uit jos, cum vezi. La această Calea Victoriei, pe care probabil n-am s-o mai pot contempla multă vreme de la aceeaşi înălţime. Adun ultimele impresii...

— Ce vrei să spui, Costea?

— Nu vreau să spun nimic. Doar tu m-ai anunţat destul de clar că în astă seară sau mîine dimineaţă cel mai tîrziu voi fi înţărcat de acest spectacol. E întîia oară cînd am să regret Calea Victoriei. Priveşte şi tu, Sabina! Îmi plăcea de aici să mă uit în fiecare zi. Este un om care m-a învăţat să văd cu ochii reci, lucizi. De aici văd viermii şi pe cei care strivesc viermii. Învăţ să-i urăsc şi pe unii, şi pe alţii. Pe viermi, fiindcă se lasă striviţi. Pe ceilalţi, fiindcă strivesc. Îi vezi?...

Sabina aruncă o distrată privire de-a lungul străzii, cum se vedea de sus, în irizaţia fină a picăturilor aurite de soare, cu lanţul vehiculelor şi cu furnicarea neagră a trotuarelor. Gîndul ei nu-i era însă acolo, ca altădată, cînd o copilandră trepida de nerăbdare într-un vagon de tren, abia aşteptînd să contemple mai repede freamătul mulţimii de pe Calea Victoriei.

Stărui, scuturîndu-l de umeri şi căutîndu-i în ochi:

— Te-ai decis, Costea? Nu e timp de pierdut.

— Ce să decid? N-am nimic de decis. Rămîn aci şi aştept. Ceea ce poate să se mai întîmple e fără importanță şi banal. Se întîmplă cîtorva sute de oameni în țara românească pe an. Şi cîtorva zeci de mii, în toată lumea. Regret, doar că timpul acela care-mi era prețios l-am pierdut. N-am făcut nimic. L-am pierdut vorbind şi trîndăvind. Amînînd. Nu bănuiam că am să devin atît de repede ostatec în mîna domnului Gică Elefterescu. Poate că, dacă ştiam, m-aş fi grăbit să fac altceva, orice, în aceşti ani, cînd m-am mărginit la vorbe şi iar vorbe, fugind laş de fapte. Acum nu-mi rămîne decît să aştept mesagerii domniei-sale.

Vorbind, Costea se întoarse la masă, trase sertarul şi începu să joace din nou revolverul în palmă. Aruncîndu-l, prinzîndu-l, răsucindu-l, pînă metalul răcit se încălzi şi prinse viață.

Sabina îl privea cu inima golită de sînge. Nu-şi putea înăbuşi o ciudată pornire de admirație. Ce tare era, aşa, cu fruntea lui pătrată şi încruntată! Cu semnul urii scris deasupra sprîncenelor şi cu părul lui aspru, de sîrmă! N-are să se dea în lături de la nimic. El trăieşte pentru alții.

Mai încercă o dată, punînd mîna pe oțelul plat:

— Încetează, te rog, Costea! Şi haidem!

— Ți-am spus că nu mă mişc de aici. Rămîn să-i aştept. Vreau să vadă că nu mă tem şi că nu fug. Iar dacă ții să-mi faci o plăcere, Sabina, lasă-mă acum singur. Am hîrtii de ars. Scrisori. Trebuie să mă pregătesc pentru o ispăşire pe care

o merit după judecata mea, nu a lor, şi care nu se ştie cît va dura. Nu vreau să te găsească şi pe tine aci. Complici inutil situația domnului procuror-general.

Spunînd, desprinse pardesiul Sabinei din cuier şi o sili să îmbrace mînecile. O duse pînă la uşă.

— Lasă-mă să te sărut măcar, Costea.

— Despărțirea condamnatului de moarte? Traviata! rîse Costea, dar întoarse capul, să nu i se vadă ochii.

Paşii Sabinei se mai auziră un timp coborînd treaptă cu treaptă. Pe urmă se topiră în ceilalți paşi.

În Calea Victoriei, Sabina nu ştiu încotro să apuce. Norii retraşi dezveliseră o jumătate de cer. Albastrul se boltea mai adînc. Pudra străvezie de picuri dura încă, pulverizată din senin şi scînteind diamantin în snopii de raze. Văzduhul era înviorat de capricioasa scrimă dintre ploaie şi soare. Asfaltul ud se zbicea văzînd cu ochii, în insule albe. Trecătorii îşi încetiniseră mersul, ca să se bucure mai îndelung de clipa aceasta rară, cînd şi cerul voios pare că şi-a luat încruntările în joacă.

— Unde alergi, păpuşico? spurcă puritatea clipei, cu zîmbet libidinos, un băiețandru fardat şi cu tăietura hainelor exagerată pînă la caricatură, rezemat de bara unei vitrine.

Sabina trecu mînioasă, fără să privească în urmă. Alerga într-adevăr. Atîta lumină, şi atît soare, şi divinul aer împrospătat îi strînseseră inima, gîndind la Costea cel rămas în

camera deşartă şi ostilă de sus să aştepte ceasul cînd o mînă va bate implacabilă, ca destinul, în uşă. Fusese prea copilă. Costea n-o luase în serios. Ea nu ştiuse să-i clintească hotărîrea. Era nevoie de altcineva, autoritar. Un prieten. Îşi amintise că acum patru ani, înainte de a pleca de acasă, Costea vorbea despre un asemenea prieten. Ion Ozun, redactor la *Voința*. Tînărul acela cu pălărie mare şi cu părul pletos, care i-a smuls de pe linia ferată din calea expresului, în noaptea cînd soseau în Bucureşti.

La el alergă.

Poate întîmplarea din noaptea aceea fusese un avertisment profetic. El, cu mîini puternice, îi trăsese din fața primejdiei. Tot el va şti acum, cu un braț tot atît de puternic, să-l ocrotească pe Costea. Să-i dea un sfat, să-l adăpostească undeva, să-l convingă ce zadarnică bravură e să aştepți cu mîinile încrucişate o amenințare care s-a anunțat. Poate încă de-o mai gravă şi urgentă importanță, să-l împiedece de la cine ştie ce nebunie. De ce revenea Costea mereu la revolverul oribil? „Eu lovesc întotdeauna aici!” Părea hipnotizat de arma ucigaşă.

Sabina mai înteți paşii. Urzea cu imaginația scene sîngeroase, după chipul şi asemănarea peripețiilor de film, cu lugubre tainițe de conspiratori şi cu mai lugubri spioni, dînd tîrcoale în noapte, cu mîinile încleştate pe revolver. Uşa de sus, zăvorită. O somație, două, a treia: un umăr aruncînd scîndura în țăndări! Costea rezemat de masă, cum l-au găsit, descărcînd calm gloanțele pînă la ultimul!...

Urcă într-un suflet scările redacției, printre afişele roşii, unde un pumn gigant zdrobea infime gîngănii omeneşti: „*Voința*! Citiți *Voința*! *Voința*! exprimă dîrz voința tinerii generații!”

În patru ani, *Voința* işi afirmase cu succes, mai mult decît voința dîrză a unei generalii, îndeosebi dreptul său nu mai puțin dîrz la viață. Din gazeta sărăcuță dar bătăioasă, ospitalizată în cele trei camere dosnice ale Universului, în schimbul unor servicii achitate cu prisosință, astăzi devenise un abil şi mare cotidian, temut şi linguşit de oamenii tuturor partidelor, cu local propriu, cu o armată de reporteri şi cu anticameră întotdeauna ticsită de toți necăjiții pămîntului. Astfel se împlinise enigmaticul oracol al lui Mirel Alcaz, cînd afirmase că independența e un ce foarte prețios, care se vinde foarte scump În această spațioasă, impunătoare şi totuşi prea strîmtă sală de aşteptare pentru alaiul de solicitanți fu invitată şi Sabina:

— Domnul Ion Ozun e în conferință cu domnul director. Pe cine să anunț?

Sabina îşi înscrise numele pe foaia de hîrtie şi începu să aştepte, alături de inventatorul nenorocos, chel, cu fruntea bombată şi cu barbă de gnom. Inventatorul se strînse politicos în capătul banchetei. El aştepta resignat în această anticameră a speranțelor, cum aştepta în fiecare zi de ani şi de ani, oriunde credea că va descoperi în sfîrşit cineva să-l asculte. În chelia sferică şi lucie radiau fire de păr diafane

ca un nimb de argint în bătaia soarelui revărsat pe fereastră. Se simțea în elementul său, în toate sălile cu oameni pe scaun, gemînd, consultînd ceasurile, oftînd, citind de două şi de trei ori aceeaşi pagină de ziar şi tresărind de cîte ori se deschidea uşa. Poate uitase ce mai căuta şi ce mai spera. El pornea în fiecare dimineață de acasă şi se întorcea în fiecare seară la planurile, devizele şi laboratorul lui, după ce colindase toate anticamerele din Bucureşti. Şi poate ultima descoperire şi cea mai de preț era aceea pe care o purta filozofic cu el din anticameră în anticameră, ignorînd-o: Elixirul răbdării.

— Poftiți, domnişoară! Domnul Ozun vă aşteaptă.

Sabina păşi după uşier.

Inventatorul cu nimb subțire de argint nu se miră şi nu fu indignat că alții, veniți mai tîrziu, îi trec înainte. L-ar fi surprins, desigur, o abatere de la această imuabilă rînduială.

Prin săli, reporterii şi redactorii ucenici plescăiră din limbă, admirativ:

— Teribil braconier, Ozunul nostru! Numai lui îi pică toate nevăstuicile extra! Vin singure la laț!...

— Luați loc, domnişoară. Vă stau la dispoziție.

Ion Ozun aşeză un scaun în fața biroului. Avea un birou cum visase: cu telefon şi cu numeroase butoane de sonerii.

— Dați-mi voie să vă prezint mai întîi pe directorul nostru. Domnul Mirel Alcaz...

Mirel Alcaz rămăsese înadins ca să afle ce poate voi de la dînşii fiica procurorului-general. Cunoştea conflictul dintre el şi ministru pe chestia Petrolul—Iordan Hagi-Iordan. Gică Elefterescu îl rugase chiar să pregătească atmosfera pentru o apropiată închidere a dosarului. Şi dăduse să înțeleagă că nu i-ar displace de fel oarecare aluzii mai apăsate la excesul de zel al unor magistrați atinşi de delir persecutoriu şi primejduind cu şicanele lor reputația oamenilor de muncă şi de energie, care salvează prosperitatea întreprinderilor financiare şi industriale într-o vreme cînd creditul țării e atît de zdruncinat. Iordan Hagi-Iordan îşi asigurase la rîndul lui bunăvoința *Voinței* prin omul cu fața măslinie, confident nedespărțit în timpul din urmă şi mijlocitor care condusese cu machiavelică ferocitate condițiile împăcării cu Gică Elefterescu. Procurorul-general n-avea astfel de ce se bucura la *Voința* de o presă prea blajină.

Sabina privi drept în ochii lui Ion Ozun. Aşa cum privea ea întotdeauna. Nu-l recunoştea pe tînărul acesta cu haină croită după ultimul jurnal şi cu părul lins, pomădat, domesticit din romantica dezordine a pletelor de odinioară. Presimți că altfel ar fi vorbit „celuilalt”, mai hirsut şi mai direct, mai simplu, în portul lui boem. Dar „celălalt” nu mai exista!

— Domnule Ozun, ştiu că sînteți prieten cu fratele meu, Costea! De el e vorba...

Sabina se opri şi ridică genele lungi spre Mirel Alcaz. Directorul Voinței înțelese şi îşi luă ziua bună:

— La revedere, domnişoară! Şi țin, înainte de a pleca, să vă asigur că ziarul nostru vă stă la dispoziție oricînd şi oricum pentru fiica domnului procuror-general şi pentru sora frumoasei doamne Annie Mereutza. Dragă Ozun, cînd termini, treci pe la mine!...

Se întoarse un pas din prag, să adaoge confidențial:

— Domnişoară, simt datoria să vă previn. Nu-i ascultați madrigalele! Acest Ozun e cel mai teribil braconier al redacției noastre! Dă zbranca, vînînd pe teritorii străine şi în special prin vînatul interzis. Pentru el nu există lege, teamă de Dumnezeu, măsură!...

Ion Ozun rîse încîntat de sine şi de această pizmuită reputație, puse o țigară între buze, oferi alta Sabinei şi fu surprins că e refuzat.

Sună.

Avea chibrituri, dar nu putea rezista plăcerii să se afle servit, să sune, să distribuie ordine, să flecărească la telefon, să concentreze în jurul lui toată atenția celor mai puțin priveligiați de ursitoare!

— Foc, Niculae! Am cerut foc. Lasă chibriturile aici. Şi pentru oricine mă caută, sînt plecat. S-aştepte!

Neculai servi foc. Lăsă cutia cu chibrituri şi se duse să împărtăşească uşierilor celorlalți că domnul redactor Ion Ozun iar a pus mîna pe o bombonică de fată. Degeaba mai cerea foc, că i se aprinseseră călcîiele şi fără chibrit, la clipeală!

Era acelaşi Neculai care, într-o dimineață cruntă de foame, îi adusese lui Ion Ozun, pe o tavă, paharul de apă rece, după ce aşteptase alături de inventatorul nenorocos, cu barba de gnom şi fruntea nimbată. Neculai se strămutase de la celălalt ziar, după Mirel Alcaz. Atunci Ion Ozun îşi jurase să-l copleşească de bacşişuri princiare, fiindcă n-avusese de unde să-i arunce o singură monedă de doi lei. Acum îl copleşea cu amenzi de cîte zece ori pe-atîta. Neculai nu se mîhnea. Îl admira.

— E vorba de frate-meu, Costea! reluă Sabina. Fiindcă ştiu că sînteți prieteni buni...

— Eram, pot spune, domnişoară. Eram! De un timp încoace mă evită. Îi par desigur un prea infam burghez.

— În acest caz... vru să renunțe Sabina.

— Aceasta nu înseamnează nimic, domnişoară. Eu îi păstrez aceeaşi prietenie. Sînt cîteva luni de cînd nu ne-am văzut. Aş fi încîntat să găsesc un pretext şi să ne apropiem din nou. Mai ales cînd aceasta s-ar face prin mijlocirea unei domnişoare atît de nostimă şi irezistibilă ca mata...

Sabina roşi de indignare. Pentru ce venea ea! Şi ce-i spuneau oamenii aceştia!

Înciudat pe cele ce spusese era şi Ion Ozun. Cum de nu găsise alt compliment mai puțin uzat decît ieftinul „nostimă domnişoară”?

— Vă rog continuați, domnişoară...

Prin fumul țigării, Ion Ozun admira frumusețea mlădie și fragedă a Sabinei, minunîndu-se prin ce extravaganță a naturii a apărut într-o familie cu oameni zidiți din aluat vîrtos, ca fostu-i prieten Costea Lipan, sau uscați și mecanizați, ca maniacul Constantin Lipan, sau cu înfumurarea patriciană de contrabandă, ca doamna Annie Mereutza.

Sabina povestea. Ion Ozun privea.

Cînd sfîrși, hotărîrea lui era luată. Va merge la Costea. Dar nu pentru el, fiindcă de mult nu-l mai interesau toate rătăcirile lui de copil bătrîn. Ci pentru această domnișoară cu genele lungi și frizate, cu negrul ochilor atît de adînc și cu însuflețirea glasului într-adevăr atît de irezistibil convingătoare.

— Numai dumneata, domnule Ozun, poți să-l împiedeci de la cine știe ce nebunie. Mă tem pentru dînsul. Mi-e penibil să mărturisesc aceasta unui om pe care abia l-am cunoscut...

— Dar, dragă domnișoară, prietenia dintre Costea și mine îmi dă dreptul să nu mă consider un necunoscut pentru mata! spuse Ion Ozun cu emafază. Că v-ați gîndit la mine, aceasta îmi pare o...

— Cu adevărat! Poate am avut o fericită inspirație. Aș fi regretat toată viața, dacă nu aș fi încercat și acest ultim mijloc... se ridică Sabina, întinzîndu-i mîna.

Ion Ozun duse la buze degetele lungi și subțiri.

— Termin în cîteva minute cu directorul nostru, domnişoară, şi într-un sfert de oră voi fi la Costea...

— Şi încă mai cer ceva, domnule Ozun! Eu plec direct acasă şi stau sentinelă la telefon. Aştept să-mi comunici dumneata în ce măsură ai izbutit să-l convingi.

— Domnişoară, dorințele matale sînt ordine! se înclină Ion Ozun cu o curtoazie larg gesticulată, care l-ar fi lăsat cu gura căscată şi cu ochii bolditi pe Bică Tomescu, primul său mentor şi inițiator cînd a descins el din tren în acest Bucureşti.

Deschizîndu-i uşa, o conduse pînă la scări.

Sabina descoperi afară că lumina clementă a soarelui e mai suportabilă şi că voioşia trecătorilor e mai puțin respingătoare.

— Ce voia bibilica? întrebă Mirel Alcaz, cînd Ozun intră în biroul directorial.

Lui Ion Ozun niciodată directorul *Voinței* nu i s-a părut o mai desăvîrşită canalie.

— Nimic interesant! răspunse cu nepăsare. Un mic serviciu pentru un frate al ei, cu care am fost prieten. Costea Lipan, dacă-ți aminteşti, cel care vorbea astă-iarnă la întrunirile risipite de poliție.

— *A propos* de acest Costea Lipan. Chestia Iordan Hagi-Iordan se complică. Se pare că amicul s-a impacientat şi că pune condiții feroce lui Gică. Bietul Elefterescu m-a chemat la telefon extrem de alarmat. Mi-a spus, atît cît se

pot spune lucrurile acestea la telefon, că Hagi-Iordan i-a fixat termen pînă mîine la douăsprezece. Altfel, dă drumul la scrierile lui autografe. După cît cunosc eu cuprinsul acestor scrisori, ar fi destul una singură ca să-l scoată definitiv din circulație pe Gică. Mă mir cum a lucrat atît de imprudent, chiar dacă e o poveste veche de acum şapte ani. Elefterescu a înnebunit! Constantin Lipan e nebun complet! Am spus eu că ăsta are să-i frîngă gîtul lui Gică! Lui îi trebuia un om mai suplu. O mănuşă s-o întorci pe dos şi pe față, să se dea după mînă. Acum ar fi bucuros să scape de el, dar vrea să-l forțeze să-şi dea demisia, fără ca publicul să facă apropiere între această demisie şi scandalul Hagi-Iordan. În consecință, ne roagă să-i dăm o mînă de ajutor. Să-l somăm pe el, ca ministru de justiție, într-un articol cît mai violent, să ne răspundă cum tolerează un procuror-general, de speța catîrului de Lipan, al cărui copil e unul din cei mai primejdioşi agitatori şi rebeli. Probabil e vorba de acest Costea al dumitale.

— Dar nu-l văd agitator primejdios deloc! exclamă Ion Ozun. Îl cunosc bine. E un băiat foarte de treabă, cu o scrînteală revoluționară la cap. Acesta are să treacă o dată cu tinerețea.

— Îl priveşte personal dacă are să-i treacă ori nu! strînse din umeri Mirel Alcaz. Principalul e că trebuie să-l servim neapărat pe Gică. Îi sîntem obligați pînă peste cap. Toți de aici, şi tu nu mai puțin. Plăcut ți-ar fi să-şi amintească de articolul cu hoțul de pîine şi cu demagogul său apărător,

care şi-a făcut carieră cu asta? De altfel, obligați am rămas şi față de marele pirat, Iordan Hagi-Iordan. M-am gîndit la tine. Un simplu articolaş. Un aldin. Patruzeci de rînduri. Uite chiar titlul: Lipan şi Lipan. De o parte Lipan, procurorul; de alta Lipan, agitatorul. Colo, gardianul neînduplecat al ordinii şi al legii, dincolo, duşmanul tot atît de neînduplecat al ordinii şi al legii. Simetrie, paralelă, totul pe tavă, gata servit!

— Dragă directore, aceasta n-o pot face...

— Pentru bibilica de adineaori? rîse printre dinți Alcaz.

Ion Ozun îşi înghiți răspunsul care-i venise prompt pe buze. Numai tîrziu, după ce-l alungă, răspunse cu alte cuvinte, mai calm:

— Nu pentru domnişoara Lipan. Pentru fostul meu prieten, Costea Lipan. Ştiu că nu e agitator şi că nu e primejdios...

— Prea multe ştii! ricană directorul Voinței.

— Da, ştiu prea multe. Şi chiar am să te rog, directore, să-mi faci şi mie o singură dată o concesie. N-am cerut *Voinței* nimic. Ții minte? Chiar de la început, cînd m-a pus dracul să scriu articolul ăla împotriva lui Gică Elefterescu, ți-am ascultat sfatul şi nu l-am publicat în *Voința*, ca să nu-ți produc complicații. Am alergat cu el în dinți, să-l plasez aiurea. Aşa că înțeleg ce se poate cere *Voinței* şi ce nu! Trăiesc cu picioarele pe pămînt. Dar nu pot admite să-l atacăm pe procurorul-general nici pe chestia aceasta stupidă

şi nici pe oricare alta. Eşti şi dumneata tot atît de convins ca şi mine că e un om onest şi scrupulos pînă la manie.

— Ce e aia onest? Maniac, da!

— Bine, maniac. Dar un maniac al onestităţii. Nu se prea găsesc asemenea maniaci pe toate drumurile! Facem o crimă. Nu e omeneşte şi nu e în interesul gazetei...

— Ta-ta-ta! Ai început să mă înveţi pe mine ce e şi ce nu e în interesul gazetei? Ozun dragă, ţi-a răsucit bibilica aia capul în doi timpi şi trei mişcări! Nu te-am crezut aşa de slab de înger! Am înţeles şi eu măcar atîta...

— N-ai înţeles nimic, directore...

— Ascultă, Ozun! îşi pierdu răbdarea Mirel Alcaz. Nu vrei să scrii articolul? Haide, admit! Nu te constrîng. Dar te rog să nu-mi dai mie lecţii. Aici eu sînt stăpîn şi eu dau directive! Au început să mă plictisească ifosele de moralişti, de cugetători şi de independenţi. Dacă-ţi place! Dacă nu!...

Arătă cu mîna spre uşă.

— Necesari sînt toţi, indispensabil nu e nimeni.

Ion Ozun avu o clipă fulgerarea amintirii, cînd un alt individ, la alt birou de director, aproape cu aceleaşi cuvinte şi cu acelaşi gest, arăta uşa reporterului politic Mirel Alcaz. Atunci el, într-o dimineaţă de foame după alte dimineţi de foame şi de ger, în camera alăturată, de unde fără voie

ascultase, îşi spunea că n-ar fi răbdat să tacă, aşa cum a tăcut Mirel Alcaz, nici pentru toate diminețile de foame pînă la sfîrşitul vieții. Rolurile se schimbaseră. Mirel Alcaz se afla într-un jîlț de director, iar el, Ion Ozun, tăcea.

Tăcea, cum tăcuse celălalt.

Directorul *Voinței* bătu cu o mişcare impacientată cartonul țigării în tabachera lată de argint, gata să rostească încă o dată: „Am terminat!" N-a avut însă cînd să repete cuvintele, căci atunci uşa se trînti de perete şi zvîcni în mijlocul cabinetului directorial Dima, reporterul fără pereche, care, ca Balsamo, e în aceeaşi secundă în douăsprezece locuri prezent.

— Ați auzit? Şefule, dă ordin să oprească ediția de provincie! Cum? Nu ştiți? Primul-ministru a fost asasinat! Hîrtie! Sună tipografia...

— Nu! Ce-s basmele acestea? refuză să creadă, sărind de pe scaun, Mirel Alcaz. Am vorbit cu el la Cameră acum o jumătate...

— Şefule, de la Cameră vin. Acolo s-a întîmplat. Sub ochii noştri. Dați-mi hîrtie. Fă-mi loc. Mişcați-vă, fraților, că pierdem ediția...

— Dar e imposibil, Dima...

Reporterul, scurt, gras, asudat şi gifîind încă, se aşează la birou, înşfăcînd blocul de hîrtie.

— Eu scriu faptele. Tu, Ozun, toarnă-i cîteva rînduri despre lipsa măsurilor de pază. Primul-ministru plăteşte, fiindcă guvernul a fost prea tolerant cu agitatorii. Şefule, tu scrie necrologul. Mort la datorie et ețetera, et ețetera...

— Tot nu înțeleg. Cum s-a întîmplat, *mon cher ami*? nu voia încă să admită Mirel Alcaz.

— Nu e timp de poveşti, şefule! Ne iau ceilalți cu ediția specială înainte! scria Dima, zvîrlind foile cu ieroglife zgîriate cu creionul. În cîteva vorbe, aceasta e... După ce-a rămas la interpelarea lui Ioanițeanu, primul-ministru pleca la Senat! Pe scări, i-a ieşit un individ înainte. Pac-pac, două gloanțe în tîmplă! Primul-ministru n-a zis nici au, nici vai, nici pis. S-a lungit jos, şi veşnica pomenire! Individul a dispărut. Ceea ce e nostim e că asasinul venise cu Turel Lampagiu, inspectorul de poliție. De-o lună se învîrtea tot printre oamenii poliției. Se dăduse drept agent străin. Îi dusese cu zăhărelul pe toți. Gugumanii! E, după cît se pare, un anarhist celebru şi nu e la primul atentat. Dă ordin la secretariat să pună un clişeu mare. Îl avem pe cel de la banchetul de-acum două luni, la aniversarea lui de naştere! E bun şi pentru necrolog. Sold general din cauză de deces!...

În cîteva minute, redacția *Voinței* fu un infern de sonerii zbîrnîite, de uşi trîntite, de ordine strigate şi contramandate, de oameni gonind şi întorcîndu-se de la tipografie. Penițele scîrțîiau. Foile nepaginate zburau pe măsură ce erau scrise, în subsolul unde rotativa înțepenise, aşteptînd să zvîrle

într-o jumătate de oră ediția specială cu litere ude, de-un lat de palmă.

— În ce an era născut? La şaizeci şi patru sau la şaizeci şi cinci?

— Parcă-şi luase doctoratul la Paris.

— De cinci sau de şase ori a fost prim-ministru? Ia vezi, bre, colecția!

— Echipa! Dă ordin să fie gata echipa de vînzători! În toate pîlniile telefoanelor, glasurile zbierau răguşit.

După stupoarea din primul moment, senzația evenimentului cutreieră toate încăperile.

— A adus o fotografie! Costin a adus o fotografie de la fața locului. Avea din întîmplare aparatul la el.

— Fuga la zincografie! Clişeu lat, pe trei coloane...

— Alo! Alo! Lasă-mă, domnişoară. Aci *Voința Vo-in-ța*! Dă-mi Siguranța generală! Dați-mi Internele! Alo! Camera!...

Mirel Alcaz încheiase necrologul şi adăogă cîteva rînduri bine aduse din condei despre succesorul defunctului, care nu putea fi altul decît Gică Elefterescu. Aşa îi cerea țara, aşa îl voia partidul! Gîndi că acțiunile lui Iordan Hagi-Iordan au crescut vertiginos, ca şi ale lui Gică. O singură scrisoare publicată mîine, în autograf, ar decide pentru totdeauna soarta lui Gică Elefterescu. Îl vedea pe Iordan Hagi-Iordan frecîndu-şi mîinile.

Îşi frecă şi el mîinile.

Din asemenea complicații tulburi un om îndemînatic poate obține orice, dacă e îndestul de independent să joace pe amîndouă tablourile.

Sună telefonista.

— Domnişoară, dă-mi casa Iordan Hagi-Iordan! Pe el personal. Dacă nu e acasă, dă-mi biroul Hagi-Iordan, sau „Petrolul”.

Aşteptînd, deschise uşa de alături, să vadă ce face Ion Ozun. La birou, Ion Ozun scria de zor un scurt şi fulgurant articol, veştejind lipsa de energie a guvernului, care n-a ştiut să stăpînească din timp plaga agitatorilor şi acum plăteşte. Uitase cele făgăduite Sabinei Lipan. Uitase existența lui Costea Lipan.

Muşcînd din cartonul țigării, se opri să rotunjească în gînd o frază de încheiere destul de patetică. Surîse încîntat cînd o găsi.

Mirel Alcaz se plecă şi citi peste umăr:

— Ei, bravo! Aşa mai vii de-acasă, puiule!

— Vă cheamă la telefon casa Iordan Hagi-Iordan anunță un uşier.

În cabinetul înalt, rece şi luminos, procurorul-general Constantin Lipan nu semăna niciodată cu omul cenuşiu

şi timid care se strecura miop, confundîndu-se cu mulţimea fără nume a străzii. Aici, un simţămînt aspru şi drept al datoriei îi îndrepta umerii şi îi învîrtoşa glasul. Pentru aceasta trăia. Aceasta îi vibra ca o strună întinsă toată fiinţa.

Iar cînd intra şi ieşea de-a lungul culoarelor hîde, cu haotica larmă care transformă acest palat al dreptăţii într-un birt vulgar de gară, într-o cafenea de bursă şi într-o hală de precupeţi la taraba justiţiei, apariţia lui amuţea deodată toate glasurile. Toţi se fereau la o parte, respectuos. Puzderia de martori, de împricinaţi gălăgioşi, de avocaţi tîrînd după dînşii ghiozdane uzate, toată mulţimea cu miros de sudoare şi cu masca de pe figuri sfîşiată să arate goale aviditatea, teama, vicleşugul şi minciuna, toată această mizerabilă puzderie deschidea potecă despicată să-i facă loc.

Chiar şi în viesparul înveninat al „Urlătoarei”, de unde porneau slobozite poreclele infame şi tocmelile cinice să cutreiere bîzîind din sală în sală şi din etaj în etaj, chiar acolo numele lui era rostit fără rînjet. Nimeni nu-i descoperise o articulaţie şubredă în armura-i intact lipită de trupul lui slăbănog dar călit de-un jar lăuntric îndată ce păşea pragul intrării.

Constantin Lipan întrupa mistica justiţiei, şi toată haita scepticilor, care la început îl asemuiseră cu un grotesc Don Quijote luptîndu-se cu morile dreptăţii pentru o Dulcinee legată la ochi, sfîrşise prin a recunoaşte că ministerul a avut o mînă mai ferice decît merita.

În cabinetul înalt, rece şi luminos, procurorul-general Constantin Lipan veghea după parapetul dosarelor, cu spatele rezemat de spătarul scaunului înalt şi drept. Numai de cîteva zile umerii coborau însă treptat şi ochii se stingeau sub sticla ochelarilor, arătîndu-l aşa cum îi cunoştea lumea dinafară de Palatul Justiţiei, cînd se strecura neobservat, anonim şi ghiontit printre trecători. De cîteva zile, trupul trudit se scorojea, încît părea că numai haina îl susţine în cutele metalizate. Mîna osoasă întîrzia pe foile dosarelor. Creionul roşu îi lunecă dintre degete.

Îşi aducea aminte, tresărind. Corpul revenea la loc, cu umerii rectificaţi, ca o armă care s-a încărcat din nou, automat.

Aşa l-a găsit acum două ore soneria telefonului, cînd Gică Elefterescu i-a vorbit şi el a răspuns:

— Nu!

Aşa l-a găsit şi acum a doua chemare a ministrului.

Cu pîinia la ureche, Constantin Lipan nu putea şti ce culoare cadaverică i-a golit obrazul de ultima picătură a sîngelui pe măsură ce asculta. Răspunse totuşi şi de astă dată, răspicat:

— Nu!

Aşeză cu meticulozitatea lui de miop pîlnia pe suportul de nichel. Dar mîna îi tremura. Îşi strînse cu o mare sfîrşeală între oasele degetelor tîmplele în care s-au înfipt dureros

doi dinți de cleşte. Primul ministru asasinat, şi omul acela nu gîndeşte decît la tîrgul lui!...

Îşi trosni încheieturile degetelor. Se ridică şi reveni la loc. În cîteva clipe, vestea uciderii va cuprinde instantaneu tot oraşul. Iar cea dintîi represiune va fi urgia împotriva tuturor suspecților. A tuturor, şi a lui Costea!

Se ridică iarăşi. Nu mai orîndui hîrtiile cu minuțioasă grijă de maniac. Nu mai închise sertarele. Îşi luă pălăria din cuier şi ieşi, grăbindu-se atît de neînfirea lui, încît uşierul rămase privindu-l din urmă, cu mîna la gură şi cu ochii holbați.

Colcăitul sălilor era acelaşi dintotdeauna. Încă n-a ajuns ştirea. În cinci minute, toată mulțimea aceasta se va îmbulzi spre ieşiri, împinsă de bestiala curiozitate să afle, să strige, să alerge! Constantin Lipan nu răspundea la saluturi, nu le vedea.

Răsuflă uşurat cînd căzu pe pernele taximetrului.

— Mai repede! Am spus, Calea Victoriei!

— Acilea e numărul?

— Aici.

Constantin Lipan plăti. Verifică mai bine numărul după însemnarea de pe-o hîrtioară.

Urcă scările cum nu făcuse niciodată, nici în tinerețea lui cumpănită. Cîte două şi trei trepte. Se opri în fața uşii, să-şi

astîmpere bătăile inimii pretimpuriu bătrînă şi slabă. E uşa aceasta? E alta?

— Intră!

A fost glasul lui Costea. Era glasul lui Costea, şi pornirea lui Constantin Lipan a fost să străbată distanța pînă la dînsul, să-i prindă fruntea strîns la pieptul lui uscat, cu un gest fierbinte de ocrotire.

— Bună ziua, Costea!

Atît spuse. Şi cu atît se opri în prag.

— Bună ziua, papa.

Costea se ridică fără grabă de pe scaunul din fața sobei de fier, unde se află un morman de hîrtii arse. Iar glasul i-a sunat cu îndepărtare.

Nu-şi întinseră mîinile. Costea nu-l pofti să şadă. Constantin Lipan alese marginea patului de fier şi se aşeză, cu pălăria pe genunchi. Nu-şi închipuise vreodată că are să se simtă atît de stingherit şi străin, în fața copilului său. Costea văzu că a mai slăbit şi că din gulerul larg gîtul i se deşiră mai lung. Constantin Lipan constată că ochii lui Costea sînt mai adînc scobiți sub fruntea aspră şi încăpățînată, cu cele două brazde dintre sprîncene.

Vorbi.

De la început, cu sentimentul că se izbeşte într-o rezistență stîncoasă, pe care nimic n-are s-o poată sfărîma.

Costea ridică privirea surprinsă numai la episodul atentatului. Aşadar, acela s-a ținut de cuvînt! Îi recunosc mîna. Două gloanțe în tîmplă. „Eu lovesc întotdeauna aici!” S-a ținut de cuvînt, iar el, în vremea aceasta, stătea la adăpost, aşteptînd o arestare pe care o dramatiza anticipat, cu o fanfaronadă de cabotin al revoluției. Chiar dacă nu admitea aceasta şi chiar dacă îşi dădea seama că aceasta tot nu rezolvă nimic, ba dimpotrivă, va dezlănțui alte urgii, nu-şi putea opri o absurdă admirație. Cel puțin acela îndrăznise ceva! Săvîrşise ceva! Se ținuse de cuvînt!

— Asasinul a dispărut, continuă Constantin Lipan. Dar sperăm, pentru scurtă durată. Nu poate să scape...

— Pe acela nu-l prinde niciodată nimeni! rosti Costea.

— De unde ştii? Sînt copilării! Asemenea oameni sfîrşesc întotdeauna unde trebuie să sfîrşească şi cum trebuie să sfîrşească.

— El nu! Ştiu că nu va sfîrşi aşa, fiindcă îl cunosc.

Constantin Lipan înclină fruntea, biruit de o amenințare mai grea decît o aştepta el cînd a urcat pînă aici. Dacă l-a cunoscut într-adevăr, cercetările vor ajunge din fir în fir pînă la Costea. Copilul acesta va fi strivit ca o gîză sub talpa unui om cum e cel care i-a vorbit adineaori la telefon.

Se hotărî:

— Costea! Să uităm tot ce-a fost...

— Eu nu am nimic de uitat.

— Te iert, pentru...

— Nu am nevoie de nici o iertare, pentru nimic.

— Înțelege, Costea, că sînt la mijloc ani din viața ta. Poate toată viața ta...

— Sînt major. Dispun de viața mea...

— Costea, este un mijloc. Lasă camera aceasta şi vino acasă. La mine nu are să te caute nimeni. N-au să cuteze. Pe urmă, îți găsesc o posibilitate să pleci. Pînă se uită...

— Papa, cînd eram copil, m-ai învățat să am curajul faptelor mele. Să răspund pentru faptele mele.

Constantin Lipan coborî mai jos fruntea.

După o tăcere în care străbătu de jos, din stradă, răcnetul vînzătorilor de ziare anunțînd ediția specială, mai încercă:

— Cel puțin vei spune că n-ai cunoscut omul acela. Asasinul acela. Sau vei spune că n-ai ştiut cine era şi ce avea de gînd să facă. Poți spune că te-a indus în eroare. Că l-ai crezut un om inofensiv, cum l-a crezut toată lumea...

Costea vorbi apăsat, privindu-l în ochi:

— Papa, cînd eram copil, tot dumneata m-ai învățat să nu mint niciodată. Şi n-am mințit. E greu să învăț aceasta acum. Şi s-o învăț de la dumneata...

Costin Lipan nu putu suporta privirea copilului.

— Aceasta e ultima ta hotărîre? întrebă cu ochii în pămînt.

— Papa, nu există nici ultimă, nici primă hotărîre. E una singură! Aceea care se potriveşte cu tot ce m-ai învățat cînd eram copil.

Se ridicară amîndoi în acelaşi timp. Constantin Lipan îşi spuse că poate ar fi plecat cu o uşurare, dacă discuția sfîrşea altfel. Dar cu o urîtă uşurare. Nu-şi putu înăbuşi, ascuns, într-o firidă tăinuită şi neştiută a sufletului, mulțumirea, aproape recunoştința, că într-acest ceas Costea a vorbit într-acest chip.

— Cu bine, Costea!

— La revedere, tată!

De astă dată şi-au strîns mîinile. Poate Costea şi-ar fi apropiat fruntea de buzele lui Constantin Lipan. Poate Constantin Lipan şi-ar fi apropiat buzele uscate de fruntea lui Costea. Dar îi țintui orgoliul, sau altceva mai puțin deşert, pe amîndoi.

Coborînd scările, Constantin Lipan zări firma biroului de publicitate. Intră şi întrebă unde e telefonul.

— Sînt procurorul-general! Doresc, vreau să comunic ceva urgent ministrului de justiție...

— Înțelegem, domnule procuror-general! spuse un tînăr roşcat cu ochelari, care citea lacom ediția specială. Poftiți p-aci! Înțelegem, cu oribilul acesta asasinat...

Se trase respectuos şi discret la o parte.

— Alo! chemă Constantin Lipan în gura neagră de ebonită. Alo, domnul minstru al Justiției?... Da, da! Procurorul-general Lipan... Chiar pentru aceasta chemam... Am meditat şi am ajuns la concluzia că aveți dreptate... Fireşte, domnule ministru!... Exact, domnule ministru, cum mi-ai cerut dumneata. Facă-se voia dumitale, domnule ministru!...

Pe scări, de la etajul biroului de publicitate, coborî în Calea Victoriei un om încă mai adus de spate decît cel care se pregătise să urce, cu privirea încă mai împîclită şi parcă acum vinovată, miloagă, ocolind să înfrunte alte priviri. Un om gîrbovit, cu mersul lui şovăielnic, în straiele lui de cioclu, care de îndată pieri contopit în fluviul celorlalți oameni, cîți alergau zorind ghiontindu-se, îmbrîncindu-se, încrucişîndu-se, călcîndu-se, vociferînd, smulgînd lacom ziarele din ghearele vînzătorilor să afle mai repede alte şi alte senzaționale amănunte, despre oribilul asasinat. Ce măsuri a luat poliția? Ce face guvernul? Ce va urma mîine? Cine va fi noul preşedinte de consiliu?

Fațada de la casa domnului ministru de justiție Elefterescu, preapopularul Gică, băiat bun, omul zilei şi al evenimentelor mai mult decît oricînd, nu dădea direct în stradă. Pînă la stradă, se întindea o vastă peluză de gazon cu bordură de flori şi arbuşti mahonii şi trandafiri pitici. Peluza era despărțită spre latura dinafară, spre trecătorii de pe trotuar, de un grilaj de fier şi aramă, cu zăbrelele

ascuțite în chip de lance. Înlăuntru, spre zidurile clădirii şi peronul intrării cu scările late de marmoră, marchiză de sticlă şi lampadare, era despărțită de-o alee în arc de cerc, pavată cu dale simetrice de granit roşcat şi cu fire de iarbă, de trifoi mărunt şi de portulace mijind printre intervalele lespezilor.

Superbă intrare, superbă fațadă! Vrednică de asemenea clădire, care rivaliza cu locuința faimosului petrolist Iordan Hagi-Iordan de la Şosea şi care, de altminteri, îi slujise de model.

Numai că aceea era copie. Pe cînd aceasta, originalul autentic, creația marelui arhitect Mincu.

Fostă casă de boier cu numeroase latifundii pe vremuri şi fumuri occidentale, de mult scăpătat şi odihnit întru Domnul. Singurul vestigiu al avuțiilor părăduite în tinerețe şi în prima parte a vieții fusese numai această construcție cu parc în dosul casei, cu peluză şi scări monumentale în față, cu mobilier de epocă şi covoare persane, pe care nu l-a răbdat inima să le abandoneze pe mîini străine. Nici măcar să le împovăreze cu ipoteci. Era ceva tabu. Mîndria lui şi o falā arhitectonică a capitalei. Moştenitorii, tot aşa de scăpătați ca şi dînsul, dar mai puțin sclavi ai prejudecăților sentimentale, se grăbiseră să le lichideze la trei luni după înmormîntarea defunctului bunic, unchi, văr, frate, cumnat. N-aveau timp şi fonduri de rezistență să se judece şi să-şi dispute unul altuia prioritatea drepturilor. Mai ales că se

vorbise despre un testament prin care răposatul făcea casa danie pentru un muzeu, lăsîndu-i cu buzele umflate. Despre testament ştiuse Gică Elefterescu, avocatul proprietarului scăpat. După moarte, curios, testamentul dispăruse. Şi mai curios, nici Gică Elefterescu, deodată, nu mai ştia nimic. Îi îndemna însă cu subînțelesuri:

— Sfîrşiți mai repede! E o succesiune nesigură. Ce-i în mînă nu-i minciună!

Au căzut deci repede la înțelegere, arbitrați tot de Gică Elefterescu. Bun băiat! Nici tu onorarii, speze, nimic! Totul pe gratis!

Iar fracționatelor fărîmituri de la împărțeală, cîte au revenit fiecăruia, fiecare le găsi de urgență întrebuințarea cea mai potrivită cu firea şi cu visurile lor. Nu degeaba tot aşteptau de ani şi de ani să moară matusalemicul lor unchi, bunic, văr, frate, cumnat, şi el tot nu mai murea!

Unii, cei mai puțini la număr, dar cică mai chibzuiți, îşi depuseseră partea lor la bancă sau au cumpărat acțiuni, să aibă de ronțăit dobînzi şi cupoane pînă la sfîrşitul vieții. N-au făcut însă mare ispravă, căci devalorizarea leului după război şi scumpirea vieții au redus veniturile la te miri ce şi mai nimic. Alții, cei mai mulți şi mai aventuroşi, s-au urcat în vagonul de dormit şi au dat fuga la Monte-Carlo, să-şi încerce norocul la ruletă, după o martingală îndelung studiată şi infailibilă. Pare-se însă că şi martingalei lor, îndelung studiată şi infailibilă, îi lipsea totuşi ceva. O mică

scrînteală de calcul. Căci toți s-au întors în țară cu vagonul de clasa III-a, mai scăpătați și fără speranță decît înainte de a se procopsi cu moștenirea. Şi unii și alții, firește, l-au afurisit tot pe mort, cu afurisita lui de moștenire. Le încurcase viața!

Calculele lui Gică Elefterescu s-au dovedit mult mai infailibile. N-au dat greș. Nici o scrînteală și nici un neprevăzut.În plină ascensiune, el ochise de multișor casa și operase cu alte chibzuieli, să nu piardă ocazia, cum se pierduse testamentul.

Era tocmai ce-i trebuia lui! Cum să piardă ocazia?

O casă arătoasă, al cărei trecut și prestigiu avea să se răsfrîngă prin natura lucrurilor și asupra noului proprietar, cum s-a și întîmplat. Un dublu și iscusit plasament — material și moral — al feluritelor tantieme, onorarii, picușuri, comisioane și învârteli, pe care le agonisise cu osîrdie în calitatea sa de avocat inimos și de parlamentar serviabil. Pe atunci nu ajunsese încă preapopularul Gică, ministrul băiat bun! Era numai aspirant. Numai băiat de viitor, cu popularitatea, în vertiginoasă creștere.

Arsese deci testamentul cu daniile lui stupide, care, curios, se pierduse prin dosarele sale avocățești. Arbitrase, în modul cel mai imparțial cu putință împărțeala moștenirii. Se făcuse luntre și punte să împlinească suma din chiverniselile proprii cu adaosul unui împrumut picat din senin de la cine se aștepta el mai puțin. Pusese banii gheață în palma

moştenitorilor nerăbdători şi a intrat în stăpînirea casei de mult rîvnită şi pîndită. Cine are cap de băiat deştept şi inimă de băiat bun nu le are de haram în țara românească! Asta-i lege!

Înainte de a se instala, noul proprietar a introdus oarecare modificări în distribuția interioară a încăperilor, adaptate la nevoile şi interesele sale. Şi, astfel, casa de mult rîvnită şi pîndită a devenit cu adevărat o comoară inestimabilă pentru amîndoi soții Elefterescu. Atît pentru interesele şi ițele politice ale lui Gică, ajuns în sfîrşit popularul ministru băiat bun, cît şi pentru pasiunea de infatigabilă şi providențială pețitoare a doamnei Elvira Elefterescu, cu ale sale ceaiuri dansante şi sindrofii prelungite pînă tîrziu după miezul nopții.

Acum însă, iarăşi curios, nu se zărea nici o ață-ațişoară de lumină la ferestrele dinspre stradă, care îndeobşte revărsau pe scări, pe peluză, pînă departe, o hipnotică orgie incandescentă, chiar ca de dancing, de bar, de prosper şi veşnic animat cabaret nocturn, în serile de recepție şi de pomină ale doamnei Elvira Elefterescu. Întuneric total. Lampadarele, stinse. Voleurile şi obloanele, trase. Uşile, ferecate. Relaş pe toată linia!

Nici o țipenie.

Numai sergentul de la poartă, imobil în ghereta lui de santinelă.

Şi numai cîțiva soldați, patrulînd doi cîte doi, în răstim-

puri egale, cu arma la umăr, cu cartuşierele pline şi cu paşi sonori pe trotuarul din faţă, fiindcă după asasinarea primului-ministru poliţia şi Siguranţa generală nu excludeau perspectiva unui şir de alte atentate. Poate asasinatul de la Camera deputaţilor fusese numai un semnal. Poate temutul şi misteriosul anarhist, Spartacus, nici nu plecase din ţară şi chiar nici din oraş, plimbîndu-se sub cine ştie ce altă fantasmagorică deghizare, cum circula legenda. Poate că avea alţi complici, cu misiunea altor atentate înscrise pe o listă, să împrăştie panica, dezordinea şi teroarea, smintita lor anarhie. Iar în acest caz, cine altul s-ar afla înscris în fruntea listei, primul vizat, decît popularul ministru de justiţie şi marele arbitru al partidului de la guvern, cu cele mai multe şanse indicat să preia succesiunea politică a victimei încă neîngropată?

Paza era aşadar strictă, pe picior de mobilizare, cu ochii în patru. Pază întărită de agenţi în straie civile, dosiţi prin ungherele întunecoase, prin curţi şi pe la ferestrele vecine.

Văzută din stradă, casa părea trecătorilor singuratici o fortăreaţă blindată, un bastion inexpugnabil, gata să înfrunte orice atac: mitraliere, bombe, maşini infernale şi toate satanicele arme ale anarhiei şi terorismului.

Simplă şi amăgitoare, naivă impresie!

Înlăuntru, dincolo de porţile şi uşile baricadate, dincolo de ferestrele negre, domnul ministru al justiţiei şi viitorul preşedinte de consiliu numai la atentate nu se gîndea el şi

numai de asemenea asalturi anarhiste nu se temea. Avea el alte păsuri şi îl munceau alte griji, de care urma să se scuture definitiv în astă seară, pentru a se şti în sfîrşit cu mîinile libere şi să se poată avînta cu inima uşoară la asaltul său cel mare de mîine, aşteptat şi pîndit de o viață întreagă.

Pe stradela îngustă şi de obicei pustie din flancul casei — un fundac numai cu cîteva locuințe de rentieri tihniți, de văduve bătrîne şi de foşti înalți funcționari la pensie — se mai afla încă o intrare discretă, rezervată numai prietinilor intimi şi cîtorva inițiați, care preferau să intre şi să iasă ferindu-se de văzul lumii. Portița se deschidea automat, la un semnal electric. Cîteva trepte. O uşă de stejar ghintuită cu ornamente de fier forjat. Un ochi rotund de sticlă cît o lentilă de ochelari. Alt semnal electric. Şi vizitatorul pătrundea într-o anticameră strimtă şi dinadins scufundată în penumbră. De acolo, valetul sau un secretar de încredere îl introducea direct în cabinetul lui Gică Elefterescu; camera jurămintelor, chilia spovedaniilor şi sediul, viesparul tenebroaselor puneri la cale.

Pe acolo intra acum Iordan Hagi-Iordan, după ce a coborît la colțul străzii dintr-un taxi de piață, nu din automobilul său imens ca un vagon şi arhicunoscut de tot Bucureştiul. În taxiul de piață îşi lăsase amicul inseparabil din ultima vreme. Omul care îl însoțea ca o umbră, cînd nu se călătorea emisar peste granițe, la băncile şi centralele societăților ce finanțau împrumuturile şi întreprinderile din România Mare. El fiind cam slăbuț cu amestecul lor babilonic de limbi,

multe şi pestrițe, cîte se întîmplau paradoxal a mai fi şi limbile lui Voltaire, Shakespeare, Goethe, Dante sau a psalmistului David. Omul cu fața lividă ca a unui intrigant de melodramă, cu şuvițe de păr căzute pe frunte, chiar cînd purta pălăria pe cap, şi cu privirea ochilor oblică, verzuie, ca apa putredă a bălților stătute. Cu privirea lui putredă şi neliniştitoare.

— Faci o plimbare la Şosea! îi recomandase Iordan Hagi-Iordan. Nu-ți strică să iei un pic de aer curat. Prea arăți ca o ciumă, cu boala care te-a atins la ficați! Îți iese fierea şi veninul în obraz.

— Mie?

— Lasă asta! Te întorci peste o oră şi aştepți tot acilea.

— O oră? Cred că-i prea puțin pentru toate răfuielile pe care le ai cu onorabilul!

— Aş!

— Să-ți recapitulez...

— Scuteşte-mă cu reproşurile tale, că le-am recapitulat eu destul! Toate au să meargă în mare viteză. I-am pregătit hapurile!

— Poate că şi el ți-a pregătit altele ție! Nu te-ntrebi?

— Ce ştii tu?! Ale lui? Nici hapuri de pîntecăraie! Ale mele? He-he! îi bag hapurile pe gît, unul cîte unul, să le înghită, gogîlț-gogîlț! Şi o să le înghită, paştele şi mama

lui de lichea, unul cîte unul, gogîlț-gogîlț! Cum te văd şi cum mă vezi. P-ormă ți-l consolează bădia cu cofetul ăl mare, al nostru, dulce şi tăvălit în zaharicale, pe care o să-l înghită frecîndu-se pe burtă şi cerînd: Mai dă-mi, mai dă-mi, mai vreau, bădie!”

— De... Numai să iasă aşa! Eşti optimist.

— O să iasă! Ți-l cunoaşte bădia pînă-n fundul bojocilor şi ți-l joacă pe deşte. Vorba aia, a ta. Cum îi ziseşi?

— *A voleur, voleur et demi*![28]

— Aia e! Şi aialaltă?

— *Les grands voleurs pendent les petits*![29]

— Aia e! Astea sînt!...

Astea şi fuseseră! Cînd Iordan Hagi-Iordan a intrat în camera jurămintelor, Gică Elefterescu vorbea foarte febril la telefon. S-a ridicat în picioare de pe fotoliul de la birou, fără să îndepărteze pîlnia receptorului de la gură, continuînd a vorbi şi bucuros de această simplificare a primului şi celui mai dificil moment al întrevederii. Din cap îi făcu semn prietenos de bun venit şi din ochi se scuză că nu-şi poate întrerupe convorbirea. Cu mîna liberă i-a indicat fotoliul cunoscut, prea bine cunoscut de Iordan Hagi-Iordan, invitîndu-l să ia loc.

---

[28] Şi-a găsit pungaşu naşu! (fr.).
[29] Peştele cel mare înghite pe cel mic! (fr.).

Iordan Hagi-Iordan nu avea nevoie de asemenea invitații și ritualuri de politețe. O luase înaintea invitației. Se trînti în fotoliu, tolănindu-se de-a coasta și răscăcărîndu-și un picior pieziș, peste brațul elastic, îmbrăcat în piele. Își legănă piciorul atîrnat așa în pantoful bombat, cîrn, american, de bizon. Aprinse o havană ca întotdeauna enormă și zvîrli cu o sfîrlă golăneață chibritul jos, pe covor, deși o scrumieră ovală de cristal îi stătea sub ochi.

Părea că nu ascultă, dar asculta.

— Vorbiși cu Mitiță? întrebă cînd Gică Elefterescu a terminat, a depus pîlnia telefonului pe suport și s-a apropiat făcînd înconjurul biroului să-i strîngă mîna. Cu el vorbiși?...

— De unde-ai ghicit? întrebă Gică Elefterescu la rîndul său, în loc să răspundă direct.

— Că mare scofală era să ghicesc! Pricepui de la cele dintîi cuvinte mieroase ale tale...

— Mieroase?! De ce mieroase?

— Alifioase! Cataplazme! Uiți că sînt o caiafă mai bătrînă și nițel mai cevași decît tine!

Iordan Hagi-Iordan, ca o caiafă mai bătrînă și mai cevași decît dînsul, l-a lăsat cîteva momente cu palma întinsă, căutîndu-i mîna prin aer. El, tot răsucindu-și havana între maxilare cu degetele mîinii stîngi, iar cu degetele mîinii drepte tot căutînd și el ceva în buzunarul de la piept, fără a găsi ce căuta. Mormăi — adică mîrîi — cîteva cuvinte cu

totul neinteligibile şi cîteva pomeniri despre sfinți-părinți, Hristoşi, Născătoare, cruci, evanghelii, mult mai clar rostite şi mai expresive. Gică Elefterescu se temu că Iordan Hagi-Iordan a uitat acasă ceea ce tot căuta el în buzunar. Alt truc al banditului!

Banditul abia după toate acestea se îndură şi îşi lepădă şi el mîna în palma întinsă a ministrului de justiție. O mînă moale, flască şi inertă ca o balegă, deşi Iordan Hagi-Iordan avea pumni vînjoşi şi pietroşi să doboare un bivol cu o singură lovitură. Mîna plescăi în palma ministrului chiar ca o balegă. Ministrul o scutură cu frenezie s-o stoarcă.

Banditul nici nu se uită la el. Privea în tavan.

— S-a făcut, frate Iordan! Gata! Chestie definitiv clasată! anunță Gică Elefterescu, jovial şi fericit la culme. Să facem şi noi pace, iubite şi vechi prieten!

— Eu nici nu m-am considerat în război.

— A fost o prostie, recunosc, o prostie la care am fost constrîns! stărui Gică Elefterescu, aşezîndu-se şi el între brațele fotoliului din față şi aprinzînd şi el o țigară, dar de dimensiuni mult mai modeste. Dacă aş fi un mare pişicher...

— Dacă! a clătinat din cap Iordan Hagi-Iordan, cu o foarte elocventă lipsă de considerație pentru aptitudinile de mare pişicher ale ministrului-băiat bun. Aia e! Dacă! Numai că nu e!...

Socotind mai prudent şi mai abil să nu țină seamă de

întrerupere, Gică Elefterescu se menținu la planul dinainte şi pe îndelete ticluit al expunerilor sale avocățeşti. Începu să înşiruie lanțul argumentărilor, verigă cu verigă, sigur că atunci cînd va ajunge la capăt orice dubiu şi orice suspiciune vor fi irevocabil înlăturate:

— Dacă aş fi un mare pişicher, cum insinuează unii şi alții, aş spune că toate mi-au fost comandate de interese superioare de stat! Patrie, datorie, răspundere şi alte bombe, tiribombe! Astea însă, dragul meu, sînt bune pentru gazete. Bune pentru întrunirile publice şi discursurile parlamentare, la tribună. Gogoşi! Moşi-pe-groşi! Cu tine însă am datoria să fiu sincer, cum am fost întotdeauna. Şi sincer îți mărturisesc că nu interese superioare de stat mi-au impus măsurile inepte, care... Cunoşti îndestul de bine că aveam şi eu un stăpîn, cunoşti şi tu cine. Un stăpîn care mi-a forțat mîna. Ce puteam face? Vrei, nu vrei, bei, Grigore, aghiazmă! Oricît am încercat să rezist, imposibil! Am dat drumul atunci chestiei... aşa... numai de formă, păstrînd rezervele mele. Ştiam prea bine că pînă la sfîrşit chestia tot avea să se rezolve de la sine. Bietul şef, Dumnezeu să-l ierte, m-a ținut veşnic sub presiune! Am avut şi îndestule conflicte cu dînsul. Conflicte foarte serioase şi unele extrem de violente! Degeaba! El, că nu şi nu şi nu! Deştept, onest, cap politic, bun organizator, dar ce folos? Asta era defectul lui capital. Cînd o lua razna, cine să-l mai oprească? Şi cum? Îşi mai găsise şi un instrument mărginit în concepții, un fel de inchizitor, un constipat, maniacul ăla de Lipan. Lumea crede că eu l-am

inventat. Eu? Ce, eram nebun ori tîmpit să-l caut pe dracul cu lumînarea? Adevărul este că el mi l-a impus. Primea, probabil, adică sigur, nu probabil, primea ordine confidențiale de la el, peste capul meu. Altfel, cum de-ar fi cutezat să-mi reziste şi pe ce se simțea el forte să-mi reziste? Dovadă că acum, cînd nu mai are pe cine se bizui, i s-a dus pe copcă toată rezistența. Să-l fi auzit la telefon, ți-ar fi făcut scîrbă. Scîrbă de atîta slugărnicie, laşitate şi turpitudine omenească. Nu milă! Behăia ca mielul la tăietoare! Şi într-o oră s-a prezentat cu dosarul şi concluziile de clasare. Alte salamalecuri de slugă: „Da, domnule ministru! Exact, domnule ministru! Trăiți, domnule ministru! Vă salut, excelență, şi vă rog să iertați!" Scîrbă, frate Iordane, scîrbă! În ce lume de poltroni trăim! Dosarul şi concluziile de clasare sînt aci, pe birou, la dispoziția ta! Nu vrei să le vezi?...

Iordan Hagi-Iordan pufăia imperturbabil din havana cît ştiuletele de porumb şi slobozea spre tavan norii vîrtejiți de fum, urmărindu-i cu ochii cum se înalță, cum se răsucesc în spirale, cum se destramă şi se risipesc. Cu ceafa proptită în spătarul fotoliului şi cu piciorul încălecat pe brațul elastic, care gemea sub el, prăvălat de-a coasta, nici nu se milostivea să arunce ochii la vorbitor şi nici nu părea că-i aude vorbele, necum să le dea vreo crezare.

Brusc, opintit, îşi îndreptă spatele, coborî piciorul, puse havana pe marginea scrumierei, aşeză amîndoi pumnii enormi şi încleştați pe masă, privindu-l drept în ochi:

— Ascultă, mă Gicule! Eu venii acilea de plăcerea mea, fiindcă m-a lovit amorul şi dorul de tine? Nu tu mă chemaşi?

— Eu, sigur că eu!

— Pe tine te păli dorul şi amorul! Tu ai ținut neapărat să mă vezi, nu?

— Eu!

— Şi pentru ce anume?

— Ți s-a comunicat şi pentru ce anume țineam neapărat să ne vedem. Pentru o clarificare definitivă. Ți-am explicat care era situația. Permite-mi să-ți explic şi cum văd eu acum situația nouă, care... Înțelegi... o situație, în definitiv, încă nu definitivă, dar care...

— Mă Gicule, mă! Nu te mai bîlbîi! Vorbişi destul şi ai obosit. Lasă-mă să vorbesc şi eu. Să te judece banditul!

— Dacă mă iei aşa!...

— Te iau cum meriți. Bine, mă Gicule, cum îți închipui tu că venii aşa, de florile mărului, numai ca să ascult balivernele tale, ca nătăfleții care te aplaudă? Simțeai nevoia să-mi serveşti niscai scuze şi explicații? Eu nici nu ți le-am cerut şi nici nu mă aşteptam la ele. Dar, fiindcă aşa ai socotit de trebuință, de ce nu eşti sincer şi cinstit ca mine? De ce dai vina pe mort? Spune pe şleau, în cîteva cuvinte! Aia ți-a fost piesa ta! N-a mers. N-a mers, fiindcă aveam şi eu piesa mea, ceva şi mai grea. Şi mărturiseşte cinstit că, văzînd că n-a mers, îți veni mintea românului cea de pe urmă. Te-ai

convins că o pornişi strîmb din capul locului. Greşii, frate, ştergem cu buretele! Aia e tot! Asta mă aşteptam s-o spui. Ce-mi umbli mie cu aşa şi pe dincolo? Eu venii cu alte gînduri, nu să-ți ascult toate palavrele tale, pe care le îndrugi şi care încep să mă şi supere, mă ofensează...

— Dar n-am avut intenția să te ofensez, frate Iordane! Dimpotrivă!

— Leagă cățeaua! Taci! Eu vorbesc. Mă ofensează fiindcă toate palavrele tale îmi fac dovada că mă socoți mai nărod decît sînt! Aista nu înghit, cum ştii că n-am fost omul să înghit de cînd mă cunoşti. Şi sînt ceva anişori de atunci. Ia zi, cîți?...

— Vreo şaisprezece...

— Optsprezece! am ținere de minte mai bună decît tine. Ei, în opteprezece ani aşa învățaşi să mă cunoşti?... Eu venii să-ți spun neted, acilea, între patru ochi, unde nu vorbim întîia oară: „Mă, din piesa ta, care n-a mers, şi din piesa mea, care ți-a luat piuitul, dacă sîntem oameni deştepți şi de înțelegere, poate să iasă o piesă nouă, care să meargă strună şi să ne fie cu folos la amîndoi. Hai s-o facem! Tovărăşie cinstită. Te-am ars eu vreodată? Nu! Cu mine nu-i primejdie să te arzi nici mîine!” Aşa se vorbeşte cinstit şi aşa se fac treburile. Aşa venii să-ți vorbesc. Cînd colo, tu m-aşteptai cu gogoşi, cu moşi-pe-groşi, cum bine le-ai zis! Mă Gicule, să-ți intre în cap o dată pentru totdeauna, că în manevre d-alde astea, în care tu te crezi grozav şi dat

dracului, eu sînt cel mai tare şi eu am să rămîn întotdeauna cel mai tare! Eu ies deasupra. Nu c-oi fi mai mare pişicher decît tine! Nici nu dau două parale pe vorba asta, nu mă prinde! Pe mine m-ar strînge ca o buleandră d-a altuia, prea strîmtă, care plesneşte pe subţiori. E o vorbă ş-o boarfă, ca pe calibrul borfaşilor cu care lucrezi tu acuma. Rămîi pişicher, mic, mare, mijlociu, cum te-ajută puterile. Nu mă băga şi pe mine în tagma voastră. Nu încap! M-ar înăbuşi! Mi-ar sta toate acilea, în gîtiţă. Eu sînt un bandit!

— Bandit! De unde ai scos-o şi pe asta, frate Iordane?

— De la tine am scos-o! Bandit, marele bandit, gangsterul numărul unu al României Mari, primejdia naţională! Nu de la tine am scos-o? Nu aşa ai binevoit să te exprimi în consiliul nostru de miniştri, cînd ai decis să mă tîrîi pe la Parchet şi alte alea? Cum îţi închipuiai tu, că nu s-au găsit alţi binevoitori de teapa voastră, să mă informeze înainte de a se împlini douăzeci şi patru de ore? Pînă-n seară am şi primit raportul! Stai liniştit, nu te agita fără spor, cum se agită pe loc căţeluşul doamnei Elvira Elefterescu, apucat de bîţîieli cînd intră în laba unul dulău. Te am acilea! În labă!...

Iordan Hagi-Iordan descleştă pumnul mîinii drepte, întinzînd palma deschisă peste masă, sub nasul şi sub ochii omnipotentului şi popularului ministru de justiţie, băiat bun, ca să se încredinţeze cu ochii lui unde şi cum îl are el în labă.

— Te am acilea! rînji Iordan Hagi-Iordan. Încît degeaba te bîțîi întrebîndu-te cine anume a dat goană cu ştafeta. N-avea grijă. Că n-a fost numai unul! Au fost trei-patru. Ba, ca să fiu exact, chiar cinci. Cinci binevoitori, numărînd bine. Chiar şi amicul cu care vorbeai adineaori atît de mieros la telefon, cu nini-ni şi fifi-fi, cu dragă, scumpule, iubite...

— Chiar şi Mitiță?

Gică Elefterescu scăpase întrebarea fără voia lui, şi acum zadarnic, prea tîrziu mai dusese mîna la gură, parcă ar fi vrut să-şi împingă cuvintele îndărăt.

Strîngînd din umeri, Iordan Hagi-Iordan se grăbi să-i risipească orice îndoială:

— Da, chiar şi el, chiar şi Mitiță! De ce te miri? Întreabă-l şi adu-l față în față cu mine, la confruntare cu martori, să văd dacă poate crîcni! Crezi că pe el nu-l am tot acilea?

Deschizînd şi închizînd iarăşi palma, ca să-i arate unde-l are şi pe Mitiță, Iordan Hagi-Iordan continuă, strîngînd iarăşi din umeri cu acelaşi rînjet:

— Dacă îți închipuiai că nu-l am şi pe dînsul, prost mă crezi! Pişicheri! Pîrlaci! N-aveți ce face, aia e piesa! Rămîneți pişicheri şi pîrlaci, că asta vă e meseria. Eu, ca mare bandit, am să fiu întotdeauna mai tare decît toate pişicheriile voastre şi am să ies întotdeauna deasupra, nu fiindcă oi fi cumva mai deştept decît voi, cum nici n-am pretenția că sînt. Ci fiindcă marele bandit are capitalul la spate, şi capitalul ăsta

vă ține pe toți în mînă. Pe voi toți, drîngăleții politici. N-aveți încotro! Asta n-o știai încă? Trebuia să te învăț eu?

Puțin cam descumpănit de maniera fățișă și brutală în care Iordan Hagi-Iordan prezintă lucrurile, fără nici o perdea, poate puțin și cam contrariat de adevărul acestei realități, Gică Elefterescu îl amenință cu degetul, încercînd să întoarcă discuția pe-un ton mai glumeț.

— *Cave ne cadas*! *Cave ne cadas*, frate Iordane!

— Ce e aia? Nu mă lua pe după piersic!...

— *Cave ne cadas*! Bagă de seamă să nu cazi! Prea te crezi tare! Asta o spuneau romanii consulilor, cezarilor și augus-tilor care se întorceau în triumf după războaie și bătăliile cîștigate. Puneau un sclav la spatele lor, să le aducă aminte din cînd în cînd și să le mai moaie trufia!

— Și asta vrei să mă înveți tu pe mine?

— Nu să te învăț, dar zic...

— Mai cuminte ar fi să ți-o spui ție, dacă e pe aia și ai nițică minte! Uite, ți-o spune frățește vechiul și bunul tău prieten: *Cave ne cadas*, cada și cădelnița ta de pișicher, mă Gicule! Tu nu te umfla tocmai acuma, în ajun de-a cîștiga bătălia, că-i cu primejdie să plesnești! Plesnești de-a mai mare mila și paguba, cînd ți-era lumea mai dragă!...

Gică Elefterescu își pierdu tot elanul și pofta de citate latinești, cu întorsături glumețe. Se posomorî, mai pierzîndu-și și glasul.

Avea dreptate banditul! Prea se grăbise, fără să-şi asigure toate garanţiile. Acum, cînd dosarul „Petrolul—Iordan Hagi-Iordan” era închis, banditul, piratul, brigandul, gangsterul, rechinul putea să-l frece şi să-l joace cum voia el. Dacă ar fi fost cu adevărat un mare pişicher, cum se crezuse el, purta dintru-ntîi grijă să-şi asigure acele garanţii în a treia mînă. Ţi-am dat, îmi dai!

— Ce-ai rămas aşa? îl luă Iordan Hagi-Iordan la rost imperativ, ca o somaţie.

— Mă gîndeam şi eu...

— La ce?

— Aşa, la multe şi mărunte! Doar îţi dai seamă cîte complicaţii!...

— Atunci la multe, dar nu chiar şi atît de mărunte! rînji Iordan Hagi-Iordan. Te înţeleg, Gicule! Bine spuseşi: *cave ne cadas*! Arde-l, birjar! Arde-l, să dea bîca, din coada birjei *unde se agăţase, crezîndu-se că-i cocoţat în carul de triumf*. Atîta învăţai şi eu în cele trei clase de gimnaziu, pînă ce mă apucai să-mi cîştig pîinea...

Gică Elefterescu se scufundă într-o şi mai adîncă posomorală. Fiecare vorbă a banditului îi părea o şi mai răspicată aluzie la neghiobia cu care procedase. Era în mîna lui, banditul!

Banditul îşi reluă havana uitată pe marginea scrumierei. Încercă să tragă un fum. Constată că s-a stins. O lepădă nu

în scrumieră, ci pe covor. Aprinse alta. Şi fără a mai ține pumnii încleştați pe masă, vorbi cu alt glas, mai prietenos, cu o povățuitoare dojană:

— Mă Gicule, mă! Cînd o să te dezbări tu de năravurile tale, măcar cu mine? Asta-i o boală pesemne! Trăind cu pişicherii, nu mai vezi lucrurile altfel. Ce-mi umbli mie cu fofirlica? Complicații! Complicațiile s-au descomplicat. Mîine ai să fii preşedinte de consiliu, excelența-sa cea mare peste toate celelalte excelențe mai mici! Ce-ți mai pofteşte inimioara? Ce altceva ai urmărit toată viața? Plăcinta gata! Trai nineaca, cu banii babacăi! Şi în loc să te înveseleşti, în loc să te bucuri şi să stai la sfat cu vechiul tău prieten, care nu ți-a dat sfaturile cele mai proaste în cei optsprezece ani de cînd ne cunoaştem, stai ca un mogorog, ca un țap logodit, ca un motan călugărit! Trezeşte-te, mă Gicule, mă! Pierzi trenul şi n-ai să-l mai prinzi! Nu te mai întîlneşti cu el a doua oară!...

Gică Elefterescu oftă şi făcu un semn de adîncă şi resemnată capitulare.

— Aha! Poate vrei să spui că te gîndeai la astea? îl întrebă Iordan Hagi-Iordan.

Întrebînd, băgă mîna de astă dată cu tot dinadinsul în buzunarul de la piept, unde de la început, tot bombănind, tot mormăind şi mîrîind şi suduind, căutase el ceva, fără să găsească ceea ce căuta.

Acum găsise! Scoase un teanc de plicuri şi de scrisori Le aruncă pe masă, spunînd:

— Pofteşte! Pofteşte şi te linişteşte!...

Teancul, repezit cu putere, lunecă pe cristalul mesei şi se împrăştie pe jos.

Gică Elefterescu s-a aplecat la moment să le culeagă, ca o păcătoasă slujnică, ori ca un netrebnic valet, el, coşcogea ministru al justiţiei şi mîine preşedinte al consiliului de miniştri.

Rînjind şi trăgînd fumuri groase din havană, Iordan Hagi-Iordan, banditul bandiţilor şi gansterul gangsterilor îl privea de sus în ceafă cum umblă în patru labe să culeagă răvaşele, unui cîte unul, de la picioarele lui.

— Hai! Nu mai pierde vremea şi nu le mai număra pe sub masă, că sînt toate la inventar! Ţi-a venit inima la loc? Dă-le dracului! Arde-le, că ard cum ard şi testamentele. Adună-ţi mintea de la ele, acilea, la treburile noastre. Fiindcă o să avem de lucru, mă Gicule, mă! Ca în vremurile noastre alea bune, cînd îmi scriai epistole de amor. Ba încă o să avem cevaşi mai mult de lucru, fiindcă de atunci mai crescurăm şi mai învăţarăm şi altele, pe care p-atunci nu le ştiam. Asta e piesa! Aşează-te în fotoliu. că nu te mai judec! Din partea mea, eu am isprăvit. Ce-a fost a fost. Ce-o să fie ne interesează! Hai să întocmim un plan de asociaţie pe-o bază nouă şi mai solidă! De asta venii, nu de florile mărului.

Supus, Gică Elefterescu, preapopularul ministru-băiat bun şi preaaclamatul orator de la tribuna Parlamentului, se aşeză în fotoliu, pe margine, parcă n-ar fi fost în casa lui.

O clipă îşi aminti mutra lui Constantin Lipan, magistratul timid şi fistîcit de provincie, din ziua cînd îi acordase prima audiență în cabinetul său ministerial. La naiba! A ajuns ca dînsul? Se imbecilizează ca dînsul, tocmai acum, cînd...

Ridică scrisorile, blestematele de scrisori şi de bilețele clădite cu mîna sa pe mesuța dintre dînşii, şi le întinse lui Iordan Hagi-Iordan, restituindu-le ca un gaj solemn al asociației şi încrederii absolute pe care o inaugurau pe-o bază nouă şi indestructibilă.

— Ia-le îndărăt, Iordane, frate Iordane! Nu de asta te-am chemat şi am făcut apel la tine. Nu ți le-am cerut. Ştiu că vorba ta e vorbă!...

— Atunci, ce-mi umblai cu zdrîngai-zdrîngai, cu colindul şi florile dalbe?

— Prostii!

— Crezi tu că numai astea le țineam în mînă, să te am la mînă? Uitaşi chestia cu casa? Testamentul cu pricina nu fu la mine înainte de a-l arde tu? Mă crezuşi atît de prost să nu-l fotografiez? Aşa, fără un scop anume. Ca să fie! Iar cînd dădeai din colț în colț ca să înjghebi suma care-ți mai trebuia să cumperi şi să plăteşti casa în care stai şi în care stăm noi acum la sfat, ca doi prieteni vechi, cine veni cu banii pe tine? Banditul! Nu-mi ceruşi nimic. Nici nu te aşteptai. Am înțeles. Sării să-ți fiu de-un ajutor. Nu-mi era lesne, ca acum. Eram amîndoi mai slabi la pungă. Şi eu îți cerui atunci ceva la mînă, hîrtie, dovadă? Nu! Îți mai cerui eu banii vreodată? Îți mai amintii vreodată de ei? Nu! Ăsta era banditul! Mă,

mă Gicule, mă! Multe mai ai de învățat de la bandit! Ce-ți folosesc scrisorile şi bilețelele astea? Crezi că n-au fost, şi ele fotografiate? Tot aşa, fără un scop anume. Ca să fie: Dar ca să le folosesc, cum te-ai speriat şi cum ai tremurat în nădragi! Prost ai fost s-o crezi şi prost m-ai crezut! Adică mie încă un scandal peste ălealalte multă şi bună reclamă îmi făceau? De asta mai aveam eu nevoie? Trecutul! Dă-l dracului de trecut...

— Ai dreptate! recunoscu pocăit Gică Elefterescu. Să lăsăm dracului trecutul şi să ne gîndim la viitor.

— Eu ce-ți tot toc de cînd venii!? exclamă Iordan Hagi-Iordan. Semn bun, mă Gicule, mă! Începi să te dai pe brazdă!

Dat pe brazdă, Gică Elefterescu se înfundă şi el între brațele fotoliului, venindu-şi deplin în fire, surîzînd şi încrucişîndu-şi un picior peste picior, ca să nu se mai afle în situație de inferioritate față de banditul bandiților şi gangsterul gangsterilor!

— Nu ți se pare că e mai bine şi mai cuminte aşa? îl întrebă Iordan Hagi-Iordan. Mai întîi, să-ți dea banditul ştirile sale despre oarecare lucrături care încearcă să te sape. Am şi eu poliția mea. Să nu te găsească nepregătit complicațiile tale de mîine, mă Gicule, mă, fiindcă atunci se cheamă că-s şi complicațiile mele! Ia notă, excelență şi domnule preşedinte al consiliului de miniştri! Ia notă, că nu-i glumă! Ne-aşteaptă chestii mari pe amîndoi! Țara aşteaptă lucruri mari de la amîndoi!...

Numai zece minute trecuseră. Numai zece.

Şi s-ar fi spus că în acea cameră secretă a răfuielilor şi a împăcărilor toate se petreceau acum ca în piesele de teatru care nu mai respectă de mult legea strictă a unităților lui Aristot. Se lasă cortina la finalul primului act, retezînd scena palpitantă unde doi adversari îşi încrucişează spadele cu scrîşnete de ură feroce într-o luptă pe viață şi pe moarte, pentru a se ridica la începutul actului următor, dezvelind ochilor o scenă de-o idilică duioşie, unde aceiaşi duşmani pe viață şi pe moarte, într-acelaşi loc, cu părul cărunt ca doi veterani stau bătrîneşte, prietenos la sfat şi la poveşti, cu mențiunea explicativă în program: „după douăzeci de ani".

Tot aşa şi aici. Încăperea era aceeaşi. Cei doi oameni dinlăuntru, aceiaşi.

Dar toate, cît de altfel arătau!

Parcă marele petrolist Iordan Hagi-Iordan, poreclit rechinul şi popularul potentat politic, domnul Gică Elefterescu, eternul ministru-băiat bun şi viitorul preşedinte al guvernului, pe care toată țara îi ştia în înverşunată luptă la cuțite să se extermine, parcă amîndoi şi-ar fi reluat, he-hei, abia după un îndelungat răstimp şi după un amar stagiu de pocăință, vechile lor locuri din camera de taină a jurămintelor, din chilia spovedaniilor din sediul, din viesparul tenebroaselor puneri la cale.

Nu coborîse însă şi nu se ridicase nici o cortină. Nu era cazul nici unei mențiuni explicative: „au trecut ani şi ani, să-i vînture viața şi să le aducă în tidvă cumințenia cea de

pe urmă”. Nu trecuseră decît zece minute. Iar amîndoi nici nu se clintiseră din loc, să vînture şi să-i vînture viaţa. Că-i vînturase viaţa destul şi vînturaseră ei destule în viaţă!

Au apropiat doar instinctiv fotoliile, fără să-şi dea seamă cînd şi cum. Le-au apropiat mai alipite de masa rotundă dintre dînşii, ca să-şi poată sprijini coatele mai la îndemînă. Să-şi poată privi mai prietenos şi fierbinte în ochi. Să-şi alăture mai irezistibil frunţile, sub a căror găoace îşi dospise şi unul şi altul separat punerile sale la cale, încă vagi, rudimentare, nebuloase, imperfecte pînă mai adineaori. Pentru ca numai aşa şi abia acum, în frăţeasca lor comuniune, să capete, în sfîrşit, o formă precisă, contur, miez, consistenţă, început de realitate. Sîmburui victorioaselor realităţi de mîine.

Tensiunea încărcată de crepitaţiile electrice din preceasul uraganelor cu tunete şi cu trăsnete. Încordarea aceea apăsătoare, care dura de cînd Iordan Hagi-Iordan intrase aici izbind uşa şi de cînd s-a trîntit lăbărţat în fotoliu, cu rînjetul lui crud şi ameninţător, unde mai era oare? Cum de-a dispărut volatilizată, ca la semnalul unei vărguţe magice?

Lampa de pe biroul din fundul încăperii filtra aceeaşi lumină dinadins scăzută, savant dozată sub abajurul albastru, opac, ca o lanternă suspectă de speluncă, pentru a nu demasca prea violent şi trădalnic jocul pe fizionomia comparşilor, a făptaşilor, reacţiile, crispaţiile, încruntările rictusul surîsurilor pe rînd perfide, bănuitoare, falşe, satisfăcute, triumfale. Aceeaşi lampă, în acelaşi loc, la distanţă,

cu acelaşi abajur dinadins opac. Dar ciudat cît de altă lumină filtra acum! Caldă, intimă, învăluitoare, idilică. Doi vechi şi buni prietini, în vechile lor fotolii, sub lumina caldă, intimă, învăluitoare, idilică, continuîndu-şi vechile lor confidențe şi plănuiri din vechea lor încăpere a întîlnirilor şi punerilor la cale de taină. Cine-ar fi spus că acele sfaturi au fost curmate vreodată? Că între dînşii, pînă mai adineaori, dăinuise o duşmănie şi o ură neînduplecată, pe viață şi pe moarte, după ce atîta vreme fuseseră comparşi, prietini, frați?

Afară, în noapte, oraşul era scufundat în întuneric. Poate dincolo de zidurile negre, după perdelele trase, mulți nu-şi găseau încă somnul, zbuciumați de impresia groaznicului asasinat. Poate mulți se întrebau, cu îngrijorare, ce va fi mîine? Ce va urma? Ce se va schimba în țară? Ce oameni providențiali vor răsări, cu răspunderea şi cugetul zguduit de semnele tulburi ale vremii?

Doarmă în linişte şi pace! Fără grijă. Fără ale lor copilăroase şi inepte întrebări.

Aici, în lumina blîndă şi caldă a încăperii de taină, se hotăra ce va fi mîine şi ce se va schimba mîine. Mai erau şi alții care nu dorm, iar aceştia nu-şi pierd noaptea şi somnul în întrebări fără răspuns. Au şi aflat răspunsul! Cei doi vechi prietini, care s-au căutat şi s-au regăsit pătrunşi de gravitatea evenimentelor, purtau ei grija țării şi a zilei de mîine.

Desprinzîndu-şi coatele de pe mesuță, Iordan Hagi-Iordan se îndreptă de şale şi se rezemă de spătarul fotoliului, întinzînd brațele în sus şi în lături cu troznete din încheieturi, să le dezmorțească. După care mişcări, acompaniate de-un căscat al gurii imense de rechin cu dinți nenumărați şi care de care mai ascuțiți, exclamă:

— Aia e piesa!...

Căscă, spuse şi îşi zvîrli laba mînei drepte peste masă. O zvîrli pe umărul vechiului său prieten şi viitorului preşedinte al consiliului de miniştri, să-l scuture zdravăn, repetînd:

— Aia e piesa! Bine că te lămurişi, mă Gicule, mă! Că intrasem la gînduri. Pentru tine, nu pentru mine. Văzuşi? Eu aveam şi am rezervele mele. Ce era aia „Petrolul” şi ce e aia? Un fleac! Floare la ureche. Petrolul— Iordan Hagi-Iordan! Vax! Un dosăraş de mai mare mila! Afacere clasată, cum ziseşi tu! Clasată era mai dinainte pentru mine, a cincea roată la căruță. Mai creştem, mă, nu ne oprim acilea! Piesa a mare şi grea era la Piscul-Voievodesei, cum văzuşi. Ăla petrol! Acolo petrol, să vă umple pe toți şi să v-ajungă pe toată viața! Nu stătui degeaba cît mă frecă şi mă purtă pe drumuri Lipan! Nu de dosarul tău îmi păsa...

— Al lui Lipan, nu al meu! Al lui Lipan!... se lepădă ca de Satana Gică Elefterescu.

— Fie! Al lui Lipan, nu al tău. Nu dosarul lui Lipan mă ardea pe mine la ficați. Îmi încurca însă socotelile cu piesa a mare şi grea, cînd îmi era lumea mai dragă. Îmi bătea

vîntul în pupă, să mă tot ducă! Voi, hop, dosarul şi scandalul!

— Noi? Care noi? Lipan...

— Fie, Lipan! Dă-l dracului! Mă, eu mi-am trăit copilăria în port, la apă, unde cărai şi saci cu spinarea, unde umblai şi cu barca, de învățai cum se umblă, nu ca tine, cu şezutul în două luntri! Află de la mine că fofîrlica asta cu apa nu merge. Nu ți-o iartă! Eu învățai că apa te scoate la liman şi că tot apa te îneacă la mal. Luptam s-ajung la liman, nu să mă înec la mal! Luptam cu bandiții ăia mai mari şi mai tari decît mine. Cu gangsterii ăia numărul unu ai petrolului din toată lumea, cu societățile lor, care mă aşteptau la strîmtoare. Un scandal îmi trebuia mie, taman cînd pusei laba pe piesa a groasă şi bănoasă? Voi, hop! Dă-i la mir! Aia îmi fu otrava a mare, pe care mi-o făcuşi, ca un orbeț ce-ai fost!

— Lipan ți-o făcu! Nu eu! protestă iarăşi Gică Elefterescu.

— Fie, Lipan! Lipan, nu tu. Dar de făcut, mi-o făcurăți. Acum, aşterne-te luntre şi punte, Hagi-Iordane, să dregi ce-ați stricat voi! Nu-i treabă uşoară. Cînd mă gîndesc, iarăşi văd negru înaintea ochilor şi iar îmi vine să-ți trîntesc un pumn d-ăsta în fruntea ta de găgăuță, să vezi şi tu stele verzi. Mai bine s-o lăsăm balta! Ce-a fost a fost!

— Tocmai! se bucură Gică Elefterescu. Ce-a fost a fost! Ce să mai scormonim? O s-o dregem amîndoi...

Iordan Hagi-Iordan dădu semne de plecare. Mai căscă o dată. Îşi băgă în buzunar tocul enorm de piele, în care purta ca într-o cartuşieră enormele lui ţigări de foi. Se uită la ceas, şi, înainte de a se desprinde dintre braţele fotoliului, simţi datoria să atragă toată luarea-aminte a fratelui Gică asupra cîtorva simptome alarmante, care-i interesau îndeopotrivă măsură pe amîndoi.

— Mă Gicule, mă! Mai întîi şi întîi, atenţia mărită la pişicherii care se zgreapţănă să se ridice în urma ta! Ăia mai juni şi încă neprocopsiţi cu locmalele tale. Tineretul partidului, cum le spuneţi voi. Speranţa de mîine, viitorul...

— Băieţi buni! îl asigură marele strateg şi viitorul şef al partidului şi al guvernului, în deplină cunoştinţă de cauză, ca un băiat bun ce fusese şi el, mai rămînînd tot băiat bun şi după ce începuse a încărunţi. Băieţi buni, ţi-o spun eu!

— Or fi ei băieţi buni, dar au şi dînşii burtă! Cer şi ei păpică pentru burtică. Au şi dînşii nervi, ambiţii, alte alea. Şi n-au răbdare. Oameni şi ei! Vă pomeniţi cu dezidenţe, rupturi, zdrenţe de partide noi, prăşilă de partide. Lihneala îi orbeşte să-şi taie singuri creanga de sub picioare, tăindu-v-o şi vouă, partidelor istorice. Ia aminte!...

— La cine faci aluzii? Dodel Calomfirescu?

— Şi el.

— Nicuşor Vîlcu?

— Şi el.

— Ei, mai las-o! clătină din cap, incredul Gică Elefterescu. Prea exagerezi, frate Iordane!

— Nu da din cap ca un vițel cînd se apără de muşte! îl povățui, cu o asprime de dascăl sever, Iordan Hagi-Iordan. Bine, mă, cum naiba de nu vă intră asta în cap? Ce? Lumea începe cu tine şi sfîrşeşte cu tine? Adică pe dînşii nu i-a plămădit mă-sa din acelaşi aluat? N-au crescut la şcoala voastră, a ta? Nu te-aşteaptă şi ei să-ți mănînce din colivă, cum ai să mănînci tu mîine din coliva ălui de pe catafalc? Dacă nu te-ajută mintea să gîndeşti la asta, slab o s-o scoți cu politica ta, slăbuț de tot, mă Gicule, mă! Să te învăț eu atunci ce-i politica şi ce-i cu dînşii, ca unul care-i cunosc mai bine, fiindcă la traista mea cu grăunțe vin la trap mînzocii.

— Şi ei!

— Adică numai tu credeai că ai monopol? Bineînțeles că şi ei, ca toți din toate partidele, nu numai al tău. Aia e!...

Gică Elefterescu a căzut pe gînduri. Îşi prefiră degetele pe frunte, alungind muştele supărătoare. Recunoscu:

— Adevărat! E o chestie care ar trebui studiată serios.

— Studiaz-o serios, mă Gicule, mă, pînă nu-i prea tîrziu! Te sfătuiesc prieteneşte, frățeşte. Nu numai de dragul tău, ci şi de interesul meu. Prea mare şi fără fund traistă de grăunțe îmi trebuie pentru atîția!

— Am să fac ordine! făgădui Gică Elefterescu.

— Fă!

— Am să-ți cer şi sfatul tău.

— Cere-l. Deocamdată, să-ți mai dau eu şi a doua chestie de studiat. N-o fi ea chiar aşa de urgentă, dar e mai cu cîntec. Asasinatul de azi, ca asasinatul! Ce s-a întîmplat azi nu înseamnă mare lucru, chiar dacă se mai repetă şi mîine. Nu un nebun din toată lumea are să vă sape pe voi, mai săpîndu-ne şi pe noi, ăi cu traista de grăunțe! Mai lucrează însă şi alții, ăia mai cu socoteală şi cu primejdie, Gicule! Îi ştii tu care, şi îi ştii cum lucrează?

Gică Elefterescu îşi alungă iarăşi cu degetele răşchirate pe frunte un roi de muşte, mai supărătoare decît cele de mai înainte. Se posomori. Şi mărturisi cu un of adînc:

— Ştiu, ştiu, ştiu!

— Ce anume ştii?

— Ştiu la cine te-ai gîndit. La cei cu grevele, cu sindicatele, la comuniştii cu lupta lor în ilegalitate...

— Aia e! Ăia sînt!...

Se lăți un timp de tăcere. Iordan Hagi-Iordan stărui, sfredelindu-i în ochi, nu mai puțin posomorît decît el:

— Şi?

— Şi o să vedem!

— Cască ochii bine, să nu vezi prea tîrziu alea care-s de văzut! Acolo e buba şi primejdia a mare, mă Gicule, mă! Află de la mine. Ăia nu dau buluc la traista de grăunțe, să

se înfrupte fiecare cum poate, dacă nu curge, pică! Aia îs mai dați dracului! Vor să înhațe grăunțele cu traistă cu tot, să mă lase şi pe mine, să vă lese şi pe voi, bătînd din buze. Aia e! Este?

Gică Elefterescu încuviință fără glas, clătinînd iarăşi din cap, să alunge roiul de muşte.

— Mă! îi mai presără Iordan Hagi-Iordan sare pe rana din carne vie. Mă, am şi eu poliția mea, care nu-i legată la ochi ca a voastră. Mă ține la curent de la zi la zi, cu tot ce vi se poate întîmplă vouă. Cu tot ce mi se poate întîmpla şi mie! Fiindcă, la drept vorbind, vrem nu vrem, purtăm aceeaşi zgardă şi avem aceeaşi firmă. M-am dus dracului eu, v-ați dus şi voi! V-ați dus voi, mă duc şi eu! Aia e! De unde ieşiră ăştia, mă Gicule, mă? Şi ce profit au? Ce vor? Uite, chiar şi odorul uscatului şi calicului ăla de Lipan, chiar şi mucosul ăla, cum îl cheamă? Chiar şi ăla e înhăitat cu bandiții care ne sapă groapa. Ăia bandiți! Cunoşteai ceva, cumva?

— Cunoşteam! Că nici poliția noastră nu-i aşa de legată la ochi cum spui tu...

— Şi dacă cunoşteai, ce făcuşi?

— Deocamdată l-am prelucrat în foi de viță pe constipatul de Lipan, să nu te prelucreze el pe tine.

— A! ținu laba suspendată în aer Iordan Hagi-Iordan, recapitulînd socotelile sale.

Deci aceasta fusese la mijloc? Nu încăpățînarea mortului

de pe catafalc, cum inventase Gică Elefterescu o scuză, căreia de altfel Iordan Hagi-Iordan nici nu-i dăduse vreo crezare. O puse şi aceasta la dosar, la dosarul lui Gică Elefterescu, şi păru foarte surprins şi chiar admirativ:

— Hm! Aşa îl prelucraşi? Aia fu piesa?

— Aia!

— Ține-o în rezervă! Vezi să nu mai avem nevoie cumvaşi, cevaşi de dînsa. Acestea fiind zise, m-am cărat! Cu bine şi cu sănătate, mă Gicule, mă! Vezi cum o scoți mîine la spălat. *Cave ne cadas*! Aşa se spune?

— Aşa.

— Aia e!...

Iordan Hagi-Iordan se ridică din fotoliul care scoase un suspin de uşurare din toate mădularele. Amîndoi îşi strînseră mîinile frățeşte.

Gică Elefterescu îl petrecu pînă la portița cu încuietoare automată din strada lăturalnică, întunecoasă şi pustie, să-i mai scuture o dată mîna frenetic, recunoscător, mai exuberant decît se arăta nevoie, îndeosebi față de Iordan Hagi-Iordan, care le punea şi el toate la dosar.

— Ei? întrebă omul cu mutra intriganților de melodramă, ce-l aştepta în taxiul de piață, după ce Iordan Hagi-Iordan izbi portiera. Ei? Cum a mers treaba?

— Pe roate! rînji Iordan Hagi-Iordan.

Dar nu mai adăogă nimic. Şi nici celălalt nu mai stărui cu întrebările, cunoscînd că nu are să capete nici un răspuns pînă ce nu-i va veni pofta lui Iordan Hagi-Iordan să răspundă.

Taxiul a virat pe-o stradă, pe alta, încă pe una.

Iordan Hagi-Iordan îşi desfăcu gulerul din nasture sub cravată, aspiră pînă în străfundul plămînilor şi rosti:

— Opreşte maşina! Plăteşte. Şi mergem pînă acasă pe jos. Simt nevoie să iau şi eu niţel aer. Tu luaşi destul!

Celălalt se execută. Plăti, şi au pornit amîndoi pe bulevardul aproape deşert în noapte, către capătul dinspre Şosea. Treceau arare patrule cu arma la umăr, în pas cadenţat. O echipă de harnici şi sprinteni lucrători zorea cu mare grabă înainte, rezemînd scări subţiri de stîlpii luminii electrice şi înfăşurînd becurile în zăbranice de doliu. Astfel, în urma lor bulevardul se întuneca şi mai desăvîrşit în noaptea fără lună şi stele, ca şi cum cu adevărat capitala se scufundase într-o amară şi neconsolată jale, după moartea marelui sfetnic asasinat şi întins undeva pe catafalc, sub coroanele de flori cu mărturia neconsolatelor regrete înscrise pe latele panglici.

— Mă! Ce taci? Nu mă întrebi? dădu glas Iordan Hagi-Iordan, înviorat de boarea nocturnă şi de paşii parcurşi pe jos.

— Întreb! Ei? Cum a mers treaba?

— Pe roate, cum îţi spusei! rînji din nou Iordan Hagi-

Iordan. Se putea altfel? N-a mai zis nici cîrc, licheaua! Numai nu dădea din coadă şi nu făcea sluj, că în patru labe îl făcui să umble. Îl am acilea, licheaua!

Prin întuneric, deschise lat palma ciolănoasă şi pietroasă, apoi strînse încleştat pumnul, să arate unde şi cum are el licheaua în nună.

După o pauză şi după cîţiva paşi:

— Şi, la o adică, de-o fi să mai încerce vreodată a zice cîrc, nu ţi-l zboară nen-tu să se ducă învîrtindu-se? Aia o ştie acum mai bine decît oricînd! I-a intrat la dovleac! Uite, aşa se duce!...

Iordan Hagi-Iordan deschise iarăşi palma şi suflă asupra ei din străfundul foalelor, ca să mai arate şi cum îl va zbura el la o adică pe vechiul şi scumpul său amic. Pe urmă, ridică palma spre casele negre, mari şi impunătoare, înşirate de-o parte şi de alta a bulevardului. Tot locuinţe de mari proprietari, de bancheri, de industriaşi, de rentieri:

— Dorm, imbecilii! Habar n-au că nu-i departe vremea cînd au să zbîrnîie la telefon şi-or să se îmbulzească la ghişeuri, să-i miluim cu cevaşi acţiuni de la Piscul-Voievodesei! Triplarea capitalului, mă! Pe puţin!...

— A mers aşa de bine treaba?

Iordan Hagi-Iordan se opri locului şi slobozi un hohot detunat de rîs în noapte:

— Bine?! A mers ca untul, mă, ca untul de riţină! Ce-ţi

spusei?! Păcat că nu fuseşi de faţă! Ai fi dat toate paralele să-l vezi mai întîi cum umbla în patru labe, cuţu-cuţu!

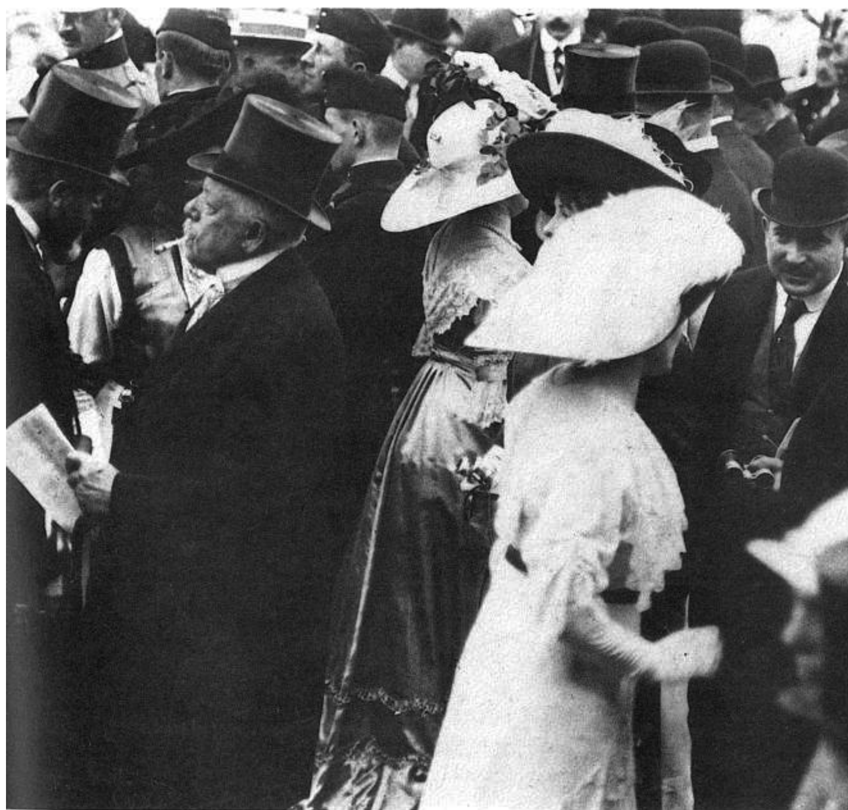
— Îmi închipui...

— Nu-ţi închipui nimic, mă! Că nu-i numai vorbă, aşa, cum îţi închipui tu. S-a tîrît de-a buşilea, în patru labe, acilea, la picioarele mele, javra, cuţu-cuţu! Şi mai p-ormă numai că nu dădea din coadă şi numai că nu făcea sluj, cuţu-cuţu, să-nghită zaharicaua, javra! Domnul ministru al justiţiei, care mă freca pe la Parchet, şi mîine excelenţa-sa, domnul preşedinte al consiliului de miniştri! Ptiu!...

Scîrbit de propria sa izbîndă, atît de ieftin cîştigată, Iordan Hagi-Iordan ţîşni prinre dinţi o rotocoală împroşcată de scuipat pe trotuar. Apoi, luînd-o din loc, îşi rosti şi concluzia judecăţilor sale:

— Mă, dacă nici în ţara asta a nimănui n-om şti pînă la sfîrşit să le luăm tot aşa piuitul ălor care-o conduc atunci mari idioţi mai sîntem! Putem să ne întoarcem la Dunărea noastră, să ne legăm cîte un bolovan de gît şi să ne-aruncăm în apă, să ne ducă bolovanii la fund. Că de pomană mai trăim şi facem umbră pămîntului! Aia e!...

VI
MÎINE MERGEM LA CURSE

Erau doi. Un domn bătrîn şi simpatic, cam demodat cu umbrela lui cenuşie. Celălalt, un tînăr înalt şi musculos, cu umerii laţi şi cu mijloc subţire: un exemplar superb şi bronzat, după care femeile întorceau involuntar ochii pe stradă.

Bătrînul se născuse, trăise şi aştepta să moară în acest Bucureşti, despre al cărui trecut scrisese o istorie în trei tomuri. Nepotul său acum sosea din viața vastă şi însorită a cîmpurilor.

— Recunosc că sînt un ghid fără nici un haz! surîse bătrînul cărturar cu oarecare melancolie. Ce te-aş putea iniția dintr-o viață prin care am trecut spectator? Eu ştiu cînd a fost clădită şi de cîte ori a fost restaurată o biserică. Mai ştiu cînd a ars o uliță şi unde a fost o spînzurătoare. Pot să-ți descriu după documente precise cum a fost viața de aici acum cincizeci, o sută ori două de ani. Pentru viața de acum, însă, ochii mei sînt prea uzațî şi inima mea a fost închisă. Caută-ți aşadar un ghid tînăr, de tinerețea şi sănătatea ta! O călăuză, dacă se poate, cu fuste. Lecțiile au să fie mai puțin monotone şi sînt sigur că n-au să te poarte prin biserici pustii şi prin muzee cu molii. Eu atît pot să-ți zugrăvesc: o închipuire de bătrîn maniac. Mai ales că această închipuire a mea de bătrîn maniac poate nu peste multă vreme n-are să mai fie valabilă şi are să treacă şi ea la rebutul amintirilor istorice. Calea Victoriei de ieri şi de astăzi e pe ducă. Toate se deplasează în alte direcți; de pe planul capitalei, spre bulevardele acum încă deşarte şi neumblate, aproape pustii. Mîine, poimîine, pustie va fi Calea Victoriei! O ruină istorică, o amintire. Nu-i întiia oară cînd oraşele îşi schimbă centrul de gravitate. E o lege! Dar să ne întoarcem la Calea Victoriei, cît timp mai este ce este! Vezi tu! Mie Calea aceasta a Victoriei îmi apare întotdeauna ca un arbore. Nu rîde! Te-am prevenit

că e o idee de bătrîn! Un arbore cu rădăcina în Lipscani şi în întortochetura aceasta stufoasă de străzi vecine, cu bănci, case de schimb, zarafi, angrosişti cu magazine mereu primenite şi pînă seara golite. De aici îşi pompează tot oraşul sucul vieţii. Banii şi belşugul. Substanţa şi podoabele. Ceea ce-i îndestulează nevoile lacome sau numai deşertăciunea. Tulpina îmi pare că e tot traiectul de aici, de la Poştă şi Casa de depuneri, pînă la Capul Podului. Precum vezi, e o tulpină cam deşirată şi îndestul de strîmbă. Nu e un arbore rectilin şi aerisit. Dar pe scoarţa aceste; tulpine mişună toate gîzele: şi cele urîte, şi cele plăcute ochiului. Şi cele cu aripi, şi cele care se tîrîie. Şi cele care adună, şi cele care risipesc! Iar acolo, în vîrf, de la Capul Podului înainte, se întinde Şoseaua şi aleele răsfirate cu vile, frunzarul umbros pentru desfătarea îndestulaţilor. Mergi într-o zi cu soare ca aceasta: ai să găseşti vînturîndu-se o lume voioasă şi gureşă în cele mai frumoase straie şi în cele mai scumpe vehicule. E o fluturare de aripi irizate şi o întrecere de culori într-adevăr încântătoare. Însă un lucru e bine să iei aminte: dacă fluturii au ajuns acolo, sus, omizile lor şi-au hrănit şi îşi hrănesc încă viaţa de aici, de jos, de la rădăcina Lipscanilor, din bănci şi case de schimb, societăţi cu o jumătate de miliard capital sau tejghele mucede de zarafi, iar praful irizat de pe aripi şi toată amăgeala pentru ochi le cară ambalate în hîrtie de mătase tot din vitrinele Lipscanilor mereu primenite. De aici şi-au supt viaţa, dar şi răul de care adesea mor.

Înțeleg că eşti nerăbdător să porneşti într-acolo! zîmbi cărturarul bătrîn.

— Ai înțeles bine, unchiule! recunoscu tînărul cu obraz bronzat şi cu dinți de zăpadă.

— Bagă de seamă! Viața de acolo cîteodată ucide...

— Cît despre aceasta!... Eu am culcat un urs cu pumnii mei! rosti tînărul umflîndu-şi pieptul puternic, gata să dărîme, în joacă, toate împotrivirile.

Cărturarul bătrîn îl privi din urmă, cum se depărta spintecînd voiniceşte mulțimea. Apoi plecă păşind mărunt, cu umbrela lui cenuşie, să cerceteze un zapis din leatul 7146.

Încă o dată, Ana străbătea Calea Victoriei, legănată pe elastice roți de gumă, expusă ca într-o vitrină în automobilul cu largi ferestre de cristal.

Dar ochii nu mai căutau privirea trecătorilor, unde citea altădată cu egală satisfacție admirarea sau invidia. Ana privea în nevăzut, cu buzele-i subțiri, crispate într-o chinuire care-ar fi vrut să mai pară surîs.

Oricine ar observa însă, dacă s-ar uita mai atent, că nepăsarea n-a încremenit numai în obrazul cu pudra şi cu roşul mai spălăcite. A invadat nesimțit portul hainei, pălăria, care nu mai e ultimul model de la Paris, heneul părului, neîmprospătat la timp, lăsînd rădăcini negre.

Frumoasa doamnă Annie Mereutza trecea pe Calea Victoriei ca prin pustiul lunar.

Alături, Guță Mereuță, stînd incomod şi drept ca întotdeauna pe marginea banchetei, fără să se razeme de spătarul cu resorturi, cu palmele pe genunchi, îmbumbiat pînă sus ca un cioclu, nu rostise un sfert de oră nici un cuvînt. Ana îi fu recunoscătoare. Ea ştia acum că la orice cuvînt nu mai avea glas să răspundă cu semeția tăioasă care-l zdrobea, copleşit.

Iar tăcerea aceasta imobilă a bărbatului era mai încărcată de amenințări decît toate mustrările. Era explicația suspendată: poate peste un ceas, poate peste un an, poate pentru niciodată.

Povestea ei fusese scurtă. Şi ca oricare, banală, în acest Bucureşti, pe această Calea Victoriei şi a naufragiilor.

În dimineața cînd hotărîse şi vestise la telefon a dus scrinurile pluşate cu bijuterii şi pachetul cu acțiuni, Scarlat Bosie s-a împotrivit. A fost nevoie de rugămințile şi de plînsul ei ca să le primească. De două săptămîni, pentru dînşii s-a luminat din nou un calm armistițiu, în garsoniera cu divanuri scunde, cu blăni moi sub picioarele goale şi cu pijamale schimbate după culoarea cerului.

Apoi telefonul a început să sune fără răspuns. Scarlat Bosie era din nou preocupat şi întotdeauna grăbit...

Într-o zi, Guță Mereuță, trecînd pe Calea Victoriei, s-a

oprit în fața unei vitrine de giuvaergiu să admire un colier cunoscut. A intrat, a întrebat prețul, şi mai stăruitor decît prețul a căutat să descopere cum ajunsese din sertarul Anei acolo. Nu i-a fost anevoie să afle; iar ce n-a aflat n-a fost greau să descîlcească din ițele încurcate cu gîndul.

— Da, da, un domn cu o brățară subțire de platină. Avem dovezi semnate la mînă, domnule judecător. Noi nu lucrăm decît cu persoane cunoscute.

Două zile, Guță Mereuță a cules de pe la bănci toate mă-runtele economii din anii cînd era burlac şi a făcut datorii mult mai mari ca să răscumpere cutiile cu nestemate. A pus negustorul să le trimită Anei, fără nici un cuvînt.

A aşteptat.

N-avea ce aştepta. Numai Ana îşi mai închipuise că de la Scarlat Bosie putea să aştepte ceva. În prima clipă crezuse că el le-a răscumpărat şi că voise să-i facă aşa, o surpriză. Pe urmă, înțelegînd, străbătută de un fior, a alergat la dînsul într-un suflet. Cînd a ajuns acasă la el, cu haina de stradă trasă în fugă peste haina de casă, Charles a primit-o surprins şi nerăbdător, după ce-o ținuse cinci minute la uşă. Era un miros de parfum străin în cameră. Țigări strivite la jumătate în scrumiere, cum fumează nervos, maşinal, neisprăvit numai femeile. Două pahare pline de porto.

— Charles, dragă Charles, se întîmplă ceva rău cu noi! Georges ştie...

— Nici nu l-am crezut aşa de dobitoc ca să nu simtă măcar atît! întrerupse Scarlat Bosie, căutînd cu ochii ceva.

A înțeles ce căuta cînd a văzut unde i s-au oprit ochii. La o cămaşă de femeie şi la ciorapii zvîrliți mototol, aşa cum au fost jupoiați în grabă de pe picior.

— Charles! îi prinse Ana cu amîndouă mîinile reverurile pijamalei, să-l apropie şi să-l privească în adîncul negru al pupilelor. Tu ai pe cineva la tine!

— Ar fi idiot să neg! rîse cinic Scarlat Bosie, ocolindu-i privirea. M-am trădat singur. Nu trebuia să-ți deschid.

Mîinile Anei căzură de-a lungul trupului. Scarlat se aşeză pe un taburet, aprinse o țigară şi, legănînd picior peste picior, în pantofii de marochin, începu să-şi curețe unghiile, apropiindu-le şi depărtîndu-le, să le contemple lacul.

Ea venise cu o năvală de planuri şi cu o singură încheiere. Să-i spună cum a primit cu o jumătate de ceas înainte pachetul de la bijutier; cum a întrebat la telefon şi cum negustorul i-a răspuns că nu domnul Scarlat Bosie le-a răscumpărat, ci domnul judecător Mereuță; cum a dat fuga la el să-l avertizeze şi, poate, să se bucure. Va cere divorț. În cîteva luni va fi liberă. Şi atunci nimic nu-i împiedică să dea vieții lor înfățişarea legitimă pe care o cere societatea.

Toată această clădire de şubrede şi fragile cartonaşe se surpase într-o singură clipă. Se vedeau şi pantofii femeii. Pantofi pe care Ana îi socoti cu două numere măcar mai

mari decît ai săi. Desigur, e o femeie înaltă şi voinică. Şi, desigur, că s-a refugiat în baie, de unde pîndeşte şi ascultă cum nu o dată i s-a întîmplat şi ei să asculte. Ce dezgust!...

Scarlat Bosie sfîrşise toaleta unghiilor.

Ana nu mai avea nimic de sfîrşit.

În urma ei, pe fereastră, de după perdeaua brodată, femeia dinăuntru se uita s-o vadă cum pleacă. Era cu un sîn scăpat din pijamaua lila a lui Scarlat, aceeaşi pijama pe care o îmbrăca de obicei Ana.

— E a doua oară cînd mă mai sechestrezi cu picioarele goale pe mozaicul rece pentru toate amorurile tale „crampon” din lumea mare! Să ştii, dragă Scarlat, că a treia oară...

Scarlat Bosie n-o lăsă să continue, alintîndu-i circular cu buzele globul sînului spre vîrf, unde se opri mai îndelung.

De atunci, Ana ocolea privirea bărbatului. Iar Guță Mereuță tăcea. Nu era în această tăcere nici ură stăpînită, nici revoltă, nici amărăciune. Cu acestea toate Ana ar fi luptat. Era o mare milă şi în acelaşi timp o hotarîre calmă şi puternică, asemeni apelor adînci, s-o smulgă din tot ce i-a fost viață acum şi s-o apere de ea însăşi. Niciodată Ana nu bănuise în omul cu nasul prelung şi caraghios o neclintire atît de delicat afirmată şi o voință atît de simplu exterminînd toate împotrivirile.

Acum o săptămînă îi spusese la masă, între două feluri, ca o ştire foarte firească şi neînsemnată:

— Annie, de luni dimineață au să vină hamalii să împacheteze mobila. Ne mutăm! A apărut astăzi numirea mea, preşedinte de tribunal în Ardeal. N-a fost greu! Se luptă o sută pentru un loc în Capitală.

— De ce să ne mutăm? Nu înțeleg ce însemnează aceasta! rămăsese Ana cu furculița în aer şi o aşezase în farfurie, fără să mai ducă bucățica de pui fript la gură.

— Annie, tu ai nevoie să schimbi aerul de aci. Am explicat tuturor că aceasta este recomandația medicilor. E bine ca acelaşi lucru să-l spui şi celor ai tăi.

A fost singura dată în trei luni cînd a vorbit atît de amănunțit, de metodic, fără să fie întrerupt.

Acum mobilele au plecat închise în sicrie de lemn. Le-a rămas un singur pat şi divanul din birou, pe care doarme Guță Mereuță. Mîine dimineață vor pleca şi ei. Pentru cine ştie cît timp! Pentru totdeauna, poate...

E ultimul drum pe Calea Victoriei, şi-i pare că trec ca osîndiții la ghilotină, deposedați de toate bunurile, într-o zi de execuție cu lumina lividă, pe acolo unde fuseseră aclamați şi stăpîni. Soarele era însă strălucitor, numai în ochii ei o ceață fumurie, care va împîcli totul de acum, se instalase pînă la moarte. În clipa aceea se gîndea încă numai la nimicurile frivole de care nu se descătuşase. Cum va comenta lumea plecarea lor? Cît se va simți oare lipsa

la ceaiurile şi la premierele unde de patru ani era nelipsită? Cît va mai dura oare în amintirea tuturor „frumoasa doamnă Annie Mereutza”? Se gîndea că frumusețea ei nu va însemna mare lucru în tîrgul netrebnic unde se vor îngropa. Că nu va însemna nimic. Numai tîrziu, cînd această frumusețe va fi definitiv devorată de timp, ca un chip întrezărit fantomatic într-o oglindă de plumb; numai atunci avea să măsoare cîți ani de viața care ar fi putut să fie altfel a ucis ea într-un ceas cu zloată urîtă şi cu tramvaiele purtînd necunoscuți din necunoscut spre destinul lor necunoscut.

— Annie! vorbi Guță Mereuță coborînd şi întinzîndu-i mîna cu o corectă politețã, s-o ajute. Annie, am rămas înțeleşi. Spui tuturor că aşa a fost recomandația medicilor. Şi spui că totul nu va fi decît pentru un an ori doi.

— Da, Georges! răspunse docil Ana.

Cu un glas cît de străin de ea! Cu o grijă să-i evite ochii cît de departe de disprețuitoarea privire cu care îl măsura din tălpi pînă în creştet!

Urcară scările pînă la etajul al doilea, de unde familia Lipan nu se strămutase de cînd au sosit în Bucureşti.

Despărțirea a fost în puține şi reci cuvinte. Elena Lipan se interesă dacă au găsit casă încăpătoare şi dacă mobilele au plecat în condiții bune. Bănuia altceva dincolo de explicația lor. Ceva mai ascuns, poate mai aproape de adevăr.

Era albită. Cu un tremur al mîinilor înăsprite de munci grosolane şi cu haină prea largă pe trupul împuţinat.

— Const e în biroul lui. Să-l chem, sau mergeţi la el? El stă acolo toată ziua închis de-un timp.

— Mergem noi! hotărî Guţă Mereuţă, iar Ana se supuse.

Constantin Lipan se ridică de pe scaun pipăindu-şi ochelarii pentru distanţă, să-i schimbe în locul celor cu care citea.

— Aşadar, plecaţi? vorbi cu o mare osteneală în glas. Mai bine, copii! Bucureştii aceştia omoară totul în noi, omoară totul în noi! repetă, cu ticul căpătat în ultima vreme, să mai rostească o dată sfîrşitul frazelor. Cred că nu e ceva prea grav cu tine, Annie, prea grav cu tine, Annie.

— Nu, tată! răspunse în locul ei Guţă Mereuţă. Dar am crezut mai prudent să ascultăm sfatul medicilor din timp.

— Nu e nimic grav, papa! repetă şi Ana.

— Eu, dacă ies la pensie, am de gînd tot aşa, să plec de aici! declară Constantin Lipan. Să plec de aci. Atunci va termina şi Sabina. Va termina şi Sabina...

— La revedere, papa...

— La revedere, copii. Şi scrieţi-mi, copii! Scrieţi Elenei, copii. Elena e tot mai singură. Tot mai singură, copii...

Rămase în birou şi-şi schimbă ochelarii pentru distanţă cu ochelarii pentru citit.

De cînd Gică Elefterescu devenise preşdinte la consiliu, din recunoştinţă pentru serviciul făcut cu închiderea dosarului Iordan Hagi-Iordan, îl îndemnase cu tot soiul de delegaţii şi onoruri. Constantin Lipan le refuzase. De trei luni îi ceruse un concediu mai lung, renunţase la delegaţia de procuror-general şi rămăsese acum în vechea lui ierarhie de consilier de curte, aşteptînd anii de pensie. Se închidea în birou. Alcătuia un proiect pentru reforma justiţiei, pe care avea să-l lase la moarte în sertar. Îl salvase pe Costea, dar Costea nu ştia cu ce preţ. El continua să vorbească la întruniri clandestine şi să semneze manifeste al căror conţinut poliţia îl cunoştea adesea înainte de a fi apărut tipărite. Dar dincolo de aceste informaţii pe care Siguranţa generală i le punea periodic şi discret sub ochi, Constantin Lipan se mai încredinţase că toate nu însemnau numai o agitare deşartă. Se alegea undeva, în adînc, o mişcare a adîncurilor. Oameni care pregăteau cu răbdare altfel de răsturnări. Şi, ciudat! Constantin Lipan se bucura acum că feciorul lui înclină spre dînşii. Că a început a se lămuri. Poate lumea acelora, lumea lor, va fi mai bună şi mai dreaptă decît aceea pe care el o apărase şi care-l răsplătise cu atîtea supărări, „cu atîtea supărări!” repetă şi în gînd cuvintele Constantin Lipan cu ticul său cel nou şi răpus, bătrînicios, întristător de acum.

— S-o văd şi pe Sabina! Să-mi revăd camera mea!... vorbi Ana, şi se uită la Guță Mereuță, parcă şi-ar fi cerut învoiere şi pentru această dorință inofensivă.

Sabina se îmbrăca.

Ana îşi spuse că s-a făcut mai frumoasă decît dînsa, mai ales aşa cum e acum, bronzată, după o lună de soare marin.

— Ce plăcută ai făcut camera aceasta, Sabina! se miră Ana. N-am văzut-o de doi ani...

Şi atunci abia îşi dădu seama cît de rar s-a mai întors aici şi cît de străină de toți a devenit.

— Cîteva nimicuri. O perină aici, o cadră dincolo! explică Sabina. Cîteva flori. Cum vezi şi tu, Annie, e mai mult un *trompe l'oeil* [30]. Ca şi rochia aceasta prefăcută a doua oară. Spune şi tu dacă nu-mi vine bine! S-ar crede că e prefăcută a doua oară?...

Sabina se răsuci în călcîiele subțiri şi rochia albastră-închis s-a înfoiat ca o corolă. Era de o statură cu Ana, dar părea mai înaltă, fiindcă liniile erau mai mlădii şi mijlocul mai subțire. Oprindu-se din piruetă, observă neclintirea din fața Anei, ochii cu lucirea împîclită.

— Annie! îi cuprinse gîtul, silind-o să se aşeze pe scaun. Annie, tu ai altceva! Tu nu pleci fiindcă eşti bolnavă. E altceva, mai rău.

---

[30] O iluzie optică (fr.).

— Ce te face să crezi, Sabina? se apără moale Ana. Mi-au spus doctorii. Georges s-a sacrificat. Îți mărturisesc că începuse să mă obosească viața aceasta la București.

„Cît de străine sîntem una de alta! gîndi Sabina. Ea nu-mi poate spune ceea ce într-adevăr duce cu dînsa. Eu pînă în trei zile am să uit poate, chiar dacă mi-ar spune."

Gîndea, și din nevăzutul unde se hotărăsc destinele nici un presentiment nu străbate prin nevăzute antene, să-i spună că peste trei zile pentru ea nu va mai exista nici într-un caz nici amintire, nici uitare.

— Nu vrei să-mi vorbești, Annie? Poate mă crezi tot cu capul numai la drăcoveniile afurisitei tale de surioare care-ți cotrobăia prin borcanele cu cremă și-ți strica vaporizatorul de parfum! Annie, vezi tu cum ne-am schimbat amîndouă? Acum, cînd mă gîndesc, îmi aflu și eu o vină că am ajuns atît de îndepărtate una de alta, întotdeauna mi-am satisfăcut o plăcere rea, stupidă, să te agasez. Tu treceai pe aici, ca o străină în vizită. Acum inutil să recapitulăm cine și cît am fost de vinovate. Ți-o spun, numai ca să-ți amintesc, Annie, cînd vei fi în tîrgul acela, că ai aici o soră. O soră mai puțin afurisită decît păream. Eu nu știu pentru ce pleci, într-adevăr. Nici ceea ce te poate aștepta acolo. Vreau să-ți amintești, Annie, că poți găsi în mine mai mult decît o soră, cum greșit am spus: o prietenă! Eu înțeleg mai bine aceasta decît crezi tu, fiindcă singura mea prietenă, Viorica Hagi Iordan, pleacă și ea peste cîteva zile. Rămîn singură, numai între maman

şi papa, şi Nellu, adică nimeni, adică neantul... Chiar la Viorica mă pregăteam să plec. Cobor o dată cu voi...

Ana asculta fără să-i tresară o singură fibră de muşchi, de nervi, în obraz. Măsura cu ochi reci camera unde s-a simțit şi ea înăbuşită, a plîns, a ascultat în nopți deşerte de nesomn vaierul oraşului, dar unde exista atunci pentru dînsa căldura unei mici văpăi tremurate, ca o lumină vie de candelă într-un ungher: nădejdea într-un miracol, în altceva. Visurile ei. Acum şi acea mică şi netrebnică văpaie era stinsă. Iar oriunde ar fi mers avea să bîjbîie cu mîinile întinse, ca orbii într-un veşnic întuneric de hrubă. Cheia visurilor! Trădalnica şi neîndurata cheie a visurilor!

Descoperi un simțămînt ciudat şi rău. I se părea injust că Sabina rămîne aici şi că dînsa are drept să plăzmuiască într-o sută de chipuri fericite viitorul. Că Sabinei i-a rămas dreptul să spere tot ceea ce ei viața i-a interzis, brutal, pentru totdeauna.

O privi fără iubire. Cu toată drojdia sa neputincioasă şi înfrîntă de egoism.

Se ridică şi vorbi cu glas ostil:

— Dacă mergi cu noi, pune-ți pălăria. E tîrziu. Mai am ultimele lucruri de împachetat. Eu nu plec la prietene, să mă amuz...

Sabina nici nu voi să discearnă intonația ostilă din glasul surorii mai mari. O iertă şi o compătimi. Tuflindu-şi

pălărioara cu un gest băiețesc pe-o sprînceană, aruncă o singură privire fugară în oglindă. Din treacăt, atinse un benchi de creion roşu pe buze. Singura culoare străină în figura ei mată, fără pudră şi cu genele lungi, negre şi frizate, fără dresuri din cutii şi flacoane.

— Gata! anunță la uşă. Hai să-l vezi şi pe Boțocan. A îmbătrînit şi e reumatic. Mai bine îl luam cu mine la mare, să facă băi de nămol.

În sufragerie, unde Boțocan, pisoiul, îmbătrînea morocănos şi fidel tenebrelor de sub canapea, Sabina se plecă în genunchi şi-l trase remorcat de coadă.

— Cum vezi, dragă Annie, a rămas tot solemn şi țîfnos ca un mandarin. Onorabile! Pofteşte să-ți iei adio de la Annie şi mie spune-mi la revedere! îi scutură laba.

Boțocan, ofensat, se retranşă în vechea-i Fortăreață.

— La revedere, maman!

— La revedere, Annie! Sabina, cînd te întorci?

— Poate rămîn la masă. În orice caz, dacă întîrzii, mă aduce Viorica. N-avea grijă, că nu scapi de mine atît de uşor! Eu sînt neaga rea! O să mai aibă lumea de furcă cu o lighioană ca mine!...

Glasul ei mai păstra tresăltarea şăgalnică şi voioasă a copilandrei drăcoase de pe vremuri. Sora mai mare nu i-o ierta nici asta. Ce-i pasă? Pentru dînsa viața continuă!

În prag, înainte de a începe să coboare scările, Ana se mai uită la zidurile unde a rămas ceva din viața ei și unde poate n-avea să se mai întorsă. Sabina n-avea ce privi. Ea, care pleca să revină peste cîteva ceasuri.

— Maman, să-mi pună Catinca în odaie la mine mașina de spirt și serviciul de cafea. Vreau să citesc toată noaptea pentru examen...

Ea știa că nimic nu există să poată schimba orînduielile dintotdeauna.

Și scobori scările, copilă încă, sărind treptele două cîte două.

Elena Lipan le privi din urmă, aplecată peste marginea balustradei. Oftă pentru Ana. Pentru Sabina n-avea de ce ofta.

Se întoarse în camera fără destinație precisă, dar cu mobila urîtă, uzată și veche de salon, mobila ei de zestre. Fără să-și dea seamă cum, nici din ce pricină, se pomeni răsfoind albumele cu fotografii de familie. Fotografiile Anei și Sabinei, cînd erau eleve de școală. Fotografia ei și a lui Constantin Lipan, cînd s-au logodit. Așa a fost ea vreodată, cu ochii vii și sclipitori, care semănau mai mult cu ai Sabinei decît cu ochii reci ai Anei? Așa a fost Const vreodată? Cine ar mai crede și i-ar mai recunoaște? În stradă, surorile își luară rămas bun. Sabina se oprea să aștepte tramvaiul pentru Bufet: de acolo pînă la Viorica Hagi-Iordan e cale de cinci minute.

— Sabina! vorbi Guță Mereuță, prinzîndu-i mîna subțire

în palma lui mare şi lată. Sabina, eu nu mi-am permis niciodată să-ți dau un sfat. Am rămas pentru tine un străin. Dar dă-mi voie, înainte de a pleca, să mă abat de la această regulă. Sabina, peste trei ani, când îți vei lua licența, caută o catedră cît mai îndepărtată de Bucureşti! Bucureştii îți iau din viață totul şi nu-ți dau îndărăt nimic.

— Ce poate să-mi ia mie? rîse Sabina cu toți dinții. Sînt o fată atît de sărăcuță în toate, şi cu duhul, încît nimeni nu poate să-mi ia nimic!

Spunînd, flutură mîna în urma lor.

O clipă gîndi la glasul surd şi la mîhnirea stăpînită cu care îi vorbise bărbatul Anei. Nu mai părea omul ridicol, aşa cum îi pusese ea diagnosticul cînd l-a văzut întîia oară; „stîngaci, fiindcă se simte desigur incomodat de nasul prelung, de proboscidian”. Pe urmă strînse din umeri şi sări sprintenă pe treapta tramvaiului.

La Bufetul de la Şosea coborî cu acelaşi neastîmpăr, înainte de a se opri vagonul. Dar soarele palid de început de toamnă îi încetini mersul după primii paşi.

Era un amurg de o largă şi gravă splendoare, cum aveau să mai fie multe în acel an. Frunzele teilor mureau anemiate, de ceară. După lanțul automobilelor, întrecîndu-se în vîrtej, fîlfîiau multicolore eşarfe de mătase. Copiii alergau fugărind cercurile pe nisipul stropit. Sabina îşi spuse că dacă va trece pe aici mîine sau peste douăzeci de ani, aceiaşi copii se vor afla la aceeaşi joacă, hîrjonindu-se şi fugărindu-se

cu aceeaşi larmă. Nu prinzi de veste cînd au fost înlocuiţi, îndată ce un ciclu dispare, sînt alţii care din urmă răsar. Şi-i păru anapoda şi glumeaţă ideea că aşa, cu pulpele goale şi cu obrajii asudaţi, tîrîţi de-o aripă de guvernante şi zgîlţîiţi pe înfundate, se hârjonesc acum bancherii avizi de mîine, cărturarii miopi, persona-giile simandicoase şi solemne, canaliile şi victimele, doamnele cu ifose, fericiţii şi nefericiţii de mîine.

Îşi zîmbi singură la aceste gînduri care-i mijiseră prin minte şi care poate nu erau atît de năstruşnice şi de înveselitoare, cum i-au părut întîi. Aşa sare ea cu gîndul, nestatornic, de la una la alta. Şi aşa descopere ea după o clipă ceva melancolic şi întristător în tot ce-o făcuse să zîmbească numai cu o clipă înainte. Să fie semn de nestatornicie aceasta? Sau ce? Va cerceta în ea mai tîrziu, să introducă o disciplină mai severă în toate. Nu vrea să-şi pregătească o viaţă deşartă, din nimicuri, ca Ana.

Pe urmă hotărî cu începere chiar de a doua zi să-şi alcătuiască un program strict: dimineaţa şi noaptea să citească pentru examene; după-amiază să vină întotdeauna aici, ca să-şi împrospăteze gîndul, sîngele şi plămînii.

Va începe de mîine. Curios cum îi revine stăruitor ca niciodată cuvîntul acesta: mîine! Numai de-ar fi şi mîine, şi poimîine, şi toate după-amiezile pînă la sfîrşitul lui septembrie tot aşa de senine şi calde!

Toate după-amiezile şi asfinţiturile lui septembrie au fost

în acel an atît de senine, şi blînde, şi calde, încît, mulți n-aveau să le uite pînă la sfîrşitul vieții, povestind ea despre o minune nespusă şi rară. Dar nimeni n-avea să mai vadă nici mîine, şi nici poimîine, şi niciodată pe veci, printre frunzele de ceară, în soarele molatic şi bun, fluturînd rochia albastră de acum.

Sabina păşea uşor, prin intervalele de lumină şi de umbră, după cum scăpăta apusul oblic printre vîrfuri de crengi. S-ar fi spus că lumina şi umbra îi aştern înainte, pe nisip, tot atîtea imateriale bariere, să-i reteze mersul. Sabina nu le vedea, nu le simțea. Erau mai fragile decît firele de funigei.

Găsi portița de fier dată în lături. Casa lui Iordan Hagi-Iordan, monumentală şi albă, se afla în fundul unei grădini imense, celebră în tot Bucureştii. Aici, înaintînd pe trotuarul de lespezi roşcate, lumina şi umbra zvîrlite printre zăbrelele grilajului păreau c-o biciuie mai înverşunat, s-o oprească, cu vergi de raze şi de întunerec. Sabina zîmbi de jocul acesta, care-o lovea inofensiv şi alintat peste obraz, peste gene, în ochi.

Îşi încruntă voioşia numai cînd îi apăru înainte Nicki Hagi-Iordan. Sărise pe fereastră, fiindcă scurtase aşa din drum, şi se opri în fața ei, cu picioarele răşchirate şi cu mîinile lui lungi, spînzurînd aproape de genunchi.

— Mă ierți, domnişoară Sabina, că am ieşit aşa, numai în sviter, fără haină? Sîntem încălziți rău de tot. Facem o bombă grozavă de adio! Păcat că lipseşte şi Nellu. Jucăm pocher şi am ajuns la al optulea cocktail...

Sabina primi confirmarea în obraz: răbufneala mirosului de alcool.

Ea nu-l putea suferi, cu privirea lui falsă şi cu buzele lui vinete şi groase, ca două umede lipitori. Un adevărat fiu al lui Iordan Hagi-Iordan! Întotdeauna i s-a părut monstruos şi absurd că o ființă atît de diafană ca Viorica poate avea un asemenea tată şi un asemenea frate.

Gesturile lui Nicki Hagi-Iordan erau epileptice. Gesticula stenografic. Cantitatea de spirturi ingurgitată îl făcuse încă şi mai respingător, dînd obrazului o culoare pămîntie şi ochilor verzi un turbure murdar, ca verdele troscotului.

Se împiedică de treptele peronului şi rîse, restabilindu-şi anevoie echilibrul. Se mustră fără prea mare severitate:

— Te-ai cam amețit, dragă Nicki! M-ai făcut de rîs!

Apoi, în răcoarea de catedrală a holului, se reculese.

— Viorica e sus. Eu rămîn aci cu băieții! Sus mai sînt şi nişte domnişoare. Adică vorba vine domnişoare! În sfîrşit, nepoatele doamnei Elvira Elefterescu cele trei greații!...

Sabina urcă scările pe covorul moale, bucuroasă că a scăpat de el atît de repede.

— Domnişoară Sabina! o chemă din urmă Nicki Hagi-Iordan.

Sabina se opri cu mîna pe bara lucie, întorcînd capul să-l privească în jos. Întrebă retezat:

— Cee?

— Domnişoară Sabina, ştii că nu-mi prea place cum te porţi cu mine, aşa ca o ducesă! Eu numai de aceasta regret că plec. Că nu m-ai înţeles! Eu am crezut întotdeauna că...

Sfîrşitul se înecă într-un sughiţ. Sabina ajunsese sus.

Nicki intră în camera unde-l aşteptau tovarăşii. Din uşă îi încredinţă pe toţi, plescăind limba în cerul gurii, că sora lui Nellu Lipan are nişte pulpe de te scoate din minţi.

— Cele mai frumoase picere din Bucureşti! Mă guguştiucilor, mă! Acuma mă uitam cînd urca scările. M-a luat ameţeala. Halal dă cine-o pune laba pe ea!...

Se întrista. Destăinui că l-a lovit cea mai mare nenorocire care putea să i se întîmple în acest ceas. Mabel l-a procopsit cu o boală urîtă.

— Spurcăciunea! Tocmai acum, cînd plec cu Viorica în străinătate şi cînd mă pregăteam de trai, ostrogoţilor, să dau iama prin franţuşte...

Prietenii îl copleşiră cu sfaturi şi cu reţete, dar mai ales îl consolară cu pahare.

Cele trei graţii, Lola, Lulu şi Lili, au întîmpinat-o pe Sabina cu o zgomotoasă surpriză, sărutînd-o, îmbrăţişînd-o şi pipăind-o atît de stăruitor şi îndelung, încît Sabina simţi aceeaşi repulsie de adineaori, cînd privirea lui Nicki Hagi-Iordan se tîrîse pe corpul ei, lipicioasă ca o dîră de melc.

— Ne pregăteam să plecăm, Sabina! Dar fiindcă ai venit tu, nu putem rezista. Mai stăm!

Viorica se uită la Sabina, consternată. Înțelegerea între ele fusese să rămînă singure în această ultimă seară. Acum ştiau că nu vor izbuti uşor.

— Eşti delicioasă aşa arămie! declară Lulu.

— Parcă ai mai crescut, Sabina! constată Lola.

— Nu porți soutien-gorge? Uitați-vă la dînsa, nu poartă *soutien-gorge* şi ce sîni pietroşi are! se miră Lili.

— Vrei ceai? Lichior? Vrei să trimitem jos să ne expedieze băieții un transport de cocktail? îşi asumă Lulu atribuții de gazdă.

— Sabina, eu, dacă aş fi bărbat, aş săvîrşi orice pentru tine! Aş ucide, aş fura, m-aş ucide!...

Toate trei, cu țigări groase între buze şi cu glas răguşit, o asaltau cu întrebări, n-aşteptau răspunsuri, o îndemnau să stea lîngă dînsele pe divan, clădind pernele pufoase, gesticulînd şi întrerupîndu-se una pe alta cu o ațîțare crescîndă.

Viorica Hagi-Iordan, ca să-şi descarce scîrbirea acestei privelişti, luă cravaşa din cui şi biciui scurt, pe spinare, ogarul alb şi nevinovat, care se afla întotdeauna încolăcit la picioarele ei. Ogarul o privi cu o mustrare omenească în ochi. Viorica zvîrli cravaşa şi îl dezmierdă. Pe urmă se aşeză la pian, ca aşa cel puțin să întoarcă spatele celor trei

mutre desfigurate de o patimă de mult scăpată din frîul oricărei stăpîniri de sine.

Prietenia ei cu Sabina se născuse şi dura tocmai fiindcă lîngă această copilă cu şase ani mai tînără, loială, firească şi fără ascunzişuri, găsea o reconfortare. Prezența Sabinei o ajuta să lupte cu tot ce vedea, cu tot ce ştia şi presimțea că se întîmplă în juru-i, între un asemenea tată şi un asemenea frate.

Dar o apărase această prezență, mai cu seamă de ea însăşi.

Căci şi în sîngele ei se afla ceva din sîngele lui Iordan Hagi-Iordan. Nu fusese cruțată nici dînsa de acelaşi venin, filtrat în substanța vieții. Oricine ar fi ghicit aceasta, urmărind cum gura ei, cu toată finețea străvezie a figurii, capătă cîteodată o crispație urîtă şi crudă: aceeaşi care dădea înfățişare bestială lui Iordan Hagi-Iordan şi lui Nicki Hagi-Iordan. Acum se biruise. Dar după ce luptă!

Cu trei ani în urmă şi ea scoborîse povîrnişul pînă la fund. Departe de țară şi de ochii care o cunoşteau aici numai într-un singur fel. Neaşteptat, ca într-o năprasnă, urmase somnambulic într-o noapte, în camera lui, unul din acei aventurieri ai lumii pe care nimeni nu-i ştia precis de unde au venit şi unde vor sfîrşi. Toate s-au întîmplat la Cannes. Iar cînd dansatorul cu ochi migdalați — care poate era într-adevăr mlădița blazonată, cum spunea, sau numai un dansator de profesie — cînd a plecat spre alte Palasuri, la alt cazino cu ruletă, după altă femeie, n-a lăsat-o singură. A lăsat-o cu o consolare. I-a transmis

prafurile şi fiolele, de unde oricine îşi poate urzi în cîteva clipe paradisul artificial. Cu acestea a trăit trei ani, în afară de viață şi de legi, ca deşteptarea de a doua zi să-i fie mai acră. În locul dansatorului a fost altul, şi pe urmă altul, şi apoi căderi tot mai repezi, din care nici amintirea nu mai păstrează decît nehotărîte, dar pline de spaimă umbre.

I-a trebuit o voință cum nimeni n-ar bănui că se poate încorda într-o făptură atît de şubredă, ca astăzi să se ridice din nou spre o lumină împăcată, dintr-un adînc populat cu atît de spasmodice vedenii. Ea ştia că aceasta a fost cu putință numai şi numai fiindcă de cîte ori o atrăgeau iarăşi afund chemarea întunericului, prezența Sabinei o tonifica, înviorînd-o ca un şipot rece cu apa proaspătă a vieții. În jurul ei toate conspiraseră să-i sugrume ultima zbatere. Toți dimprejur, din casă, prietene, văzduhul respirat, şi încă mai viclean decît toate şi mai tenace, îndemnul lăuntric al sîngelui, care nu era numai al ei, ci şi acel al unui asemenea tată şi al unui asemenea frate.

Prin Sabina se săvîrşise minunea.

Ea săvîrşise minunea.

Iar acum, cînd medicii o trimiteau să-şi vindece pieptul mistuit încă de arşița infernului de unde s-a întors, singura mîhnire e că se îndepărtează de Sabina, îi pare că pleacă singură şi ingrată, cum nu se mai uită îndărăt convalescenții la sanatoriul alb care le-a redat viața şi de care nu mai au nevoie.

Viorica Hagi-Iordan gîndea la toate acestea, iar degetele alergau pe clapele de fildeş, furată de cîntecul cîntat numai pentru Sabina, fiindcă îl ştia al ei, preferat între toate.

Îşi amintea dimineața rece de iarnă, cu soarele sclipind în albul diamantin al zăpezii. Dimineața cînd s-au cunoscut la patinaj. Copacii ninşi transfigurau grădina într-un fantastic peisaj de basm pentru copii. Sabina apăruse lunecînd pe oglinda de gheață, lin şi vertiginos, în haina albă, ca o pură încorporare a tot ce zăpada şi iarna evocă în orice închipuire, tînăr, proaspăt, feciorelnic şi înviorător. Din ceasul dintîi s-au împrietenit.

De atunci, numele ei, gîndul la ea şi prezența ei i-au rămas nedespărțite de senzația aceasta de alb, luminos şi pur. E cum ar intra deodată dintr-o lume hîdă şi respingătoare într-o magie ninsă, de unde hîrzenia şi mîhnirile, şi teama de bezna de unde sosea au dispărut printr-un îndurător miracol.

Se opri. În sfîrşit, Lola, Lulu şi Lili s-au hotărît să plece. Le întovărăşi cu vagi făgăduieli să le trimită cărți poştale ilustrate.

Veni la Sabina şi, aşezîndu-se alături, îi prinse încet mîinile.

Ogarul se culcă la picioarele lor.

Se priviră în ochi lung. Şi înotară umezi ochii de miozotis şi ochii de antracit. Cum se aflau alături, păreau că s-au

căutat şi că s-au găsit, mînate numai de o poruncă irezistibilă a contrastelor. Lîngă Sabina, cu sănătatea ei tînără şi fragedă, Viorica Hagi-Iordan, pală şi morbidă, în rochie argintie, cu cearcănele viorii sub ochi şi cu buzele ofilite, arăta ca o înduioşătoare salvată de la înec, peste care au bîntuit toate furtunile oceanelor. Că firava ei ființă biruise genunile să iasă la liman era încă de mirare.

— Povesteşte, Sabina, ce-ai făcut tu!

— Povesteşte, Viorela, ce-ai să faci tu!...

Mai mult decît spusa cuvintelor, îşi ascultau glasul. Şi mai mult decît învăluirea glasului, prietenia lor s-ar fi mulțumit şi numai cu prezența, cu simțămîntul acela de siguranță şi de întregire, care le întărea încrederea în ele însăşi de cîte ori se aflau împreună. Poate prietenia nu este decît aceasta. O prezență care se întregeşte cu altă prezență. Prietenii de obicei se caută, iar cînd s-au găsit adeseori tac.

Ele erau însă şi femei. N-ar fi ştiut să tacă. Au povestit, aşadar. Au rîs. Şi-au adus aminte de întîmplări trecute şi au plăsmuit întîmplări viitoare. S-au întristat, şi genele li s-au umezit de înduioşări. Şi-au mărturisit secrete, şi au jurat solemn să le păstreze. Deşi Sabina, aşa de „sărăcuță în toate” cum era, n-avea nici măcar un secret al ei. Deşi secretele celeilalte erau într-o mare măsură din cele care nu se pot mărturisi. Şi nici nu le mărturisise vreodată Sabinei, ca să nu-i cutremure şi să nu-i spurce tinerețea virginală din ochi, din glas, din tresăltările rîsului.

Toate treceau ca în orice întîlnire de prietenie, care pentru prietenia lor mai au încă înainte o viață întreagă, de multe şi atît de importante nimicuri. Viorica Hagi-Iordan avea să se întoarcă la primăvară. Atunci vor lega firul rupt. Nimic nu putea fi tulbure şi îndoielnic între ele. Totul era simplu, fiindcă acum şi Viorica Hagi-Iordan învățase să fie simplă.

— Şi n-ai să mai începi niciodată? îi strînse mîinile Sabina. Mă tem pentru tine...

— Sabina, e singurul lucru de care acum nu mă mai tem. Tu nu ştii tot. Nici nu poți bănui din ce lume m-am întors. Sînt lucruri care nu se pot spune şi nu ți le-am spus. De altfel, mi-am făcut singură dovada cea mai bună. Se află aci, în sertar, închise toate, toate ororile acelea. Mi se părea că niciodată n-o să am provizii destule. Le-am avut aci! Cheia e aci! Oricînd aş fi putut să deschid. O singură dată. Aceasta e grația pe care şi-o acordă toți, o dată, o singură dată, ca a doua zi să reînceapă, şi a treia zi, şi după aceea pînă la ruinarea totală. Ce vrei mai bună dovadă? Sînt vindecată, Sabina mea! Acum şi gîndul mi dezgustă...

— Oricum ar fi, cred că tot e mai bine să le arunci, ororile acelea, cum le spui tu. Să nu le iei cu tine...

— Ce copilă eşti, Sabina! Dar, oricînd, dacă m-ar prinde iar nebunia, oricînd aş găsi cum să-mi refac rezerva la loc. Tu nu ştii la ce abjecte viclenii ajungi şi de cîtă josnicie devii capabilă! Ai un exemplu. Spectrul celui care a fost principele Anton Muşat...

Se ridică în haina argintie şi se îndreptă spre sertar. Ogarul păşi după dînsa şi se opri, privind-o cuminte în ochi.

— Am să fac o faptă generoasă, Sabina. Îmi pare bine că mi-am amintit. Le împachetez toate şi le trimit principelui Anton. Pentru dînsul totuna e! Vindecarea nu mai există. Nici nu i-ar folosi să se mai deştepte. Ar fi prea înspăimîntător pentru el. I le trimit. Au să-i vină fără să ştie de la cine şi de ce. E mai bine aşa decît să le cerşească...

Viorica Hagi-Iordan deschise sertarul şi aruncă pe masă cutiile, una cîte una. Erau multe şi de toate înfăţişările. De argint şi de email. De aur şi de sidef.

— Cum vezi, o farmacie întreagă, Sabina. Să extermini un pension. Aci cocaină, cocaină, tot cocaină. Aci eroină. Aceasta e cea mai teribilă. De zece ori mai puternică decît morfina. Cu efectul instantaneu. Şi după un ceas de nălucire mincinoasă, cu deşteptarea aceea îngrozitoare, cînd nu ştii ce-ai făcut, ce s-a întîmplat, ce-ai putut să accepţi! Numai aşa ai să-ţi explici şi unele drame inexplicabile pentru alţii. Ruina de om care-a ajuns principele Anton Muşat. Drama de la „Arizona-bar”, despre care s-a scris şi în ziare, fără să spună totul. Acea doamnă frumoasă, tînără numai de douăzeci de ani, crescută în pensioane, care în lipsa soţului din Bucureşti îşi lăsase copilul de leagăn acasă şi venise cu un prietin, uşor de înţeles ce fel de prietin, ca să petreacă o noapte la faimosul bar. La trei după miezul nopţii, rochia de paiete inflamabile aprinzîndu-se

de la flacăra brichetei ca o torță! Ea arzînd de vie, pe rug! Bărbatul, prietenul care o întovărăşise, închizîndu-se într-o cabină de toaletă şi zburîndu-şi creierii. Amîndoi căutaseră paradisul în asta! scutură Viorica Hagi-Iordan o cutioară. Şi paradisul lor s-a încheiat cu oroarea de-atunci. Acestea tu nu le poți şti, Sabina. Fericită eşti că n-ai să le ştii niciodată!

Sabina admiră filigrana cutiilor, gravurile subțiri din argint, emailul şi încrustațiile. Deschise o cutie. Alta. Îi părea cu neputință să admită că rămăşițele acestea de pudră albă de pe fundul unor cutioare cît jucăriile conțin condensată o atît de fatală putere, să schimbe destinele şi să nălucească viețile.

— Le adun toate! vorbi Viorica Hagi-Iordan. Îi aflu adresa principelui Anton Muşat şi le trimit. N-are să ştie de unde-i vin. Cred că, aşa cum e, are să-i fie indiferent. Dar sînt sigură că în toată viața lui, el, care s-a risipit în patru vînturi şi şi-a plătit orice plăcere, cred că n-a avut fericirea pe care are s-o simtă acum. Tu nu-ți imaginezi ce înseamnă să-ți lipsească acestea, cînd nu te mai poți lipsi de ele! Aci e fericirea lui, pentru două luni cel puțin. Ceea ce nu mai spera niciodată. Un cadou de la un fost camarad, necunoscut şi evadat. Am devenit patetică! adaogă Viorica Hagi-Iordan după o pauză, în care timp privise în întunericul lăsat în urmă.

Se întoarse la divan. Povestiră iar nimicuri fără vreo

însemnătate, numai de dragul de a-şi auzi glasul. Ogarul adormi la picioare şi scînci uşor prin somn.

Noaptea cuprindea odaia. Viorica aprinse o singură lumină albăstrie în capsula abajurului de mătase.

Fiindcă pomeniră despre alergările de a doua zi, cele mai însemnate din tot anul, Sabina mărturisi că n-a fost niciodată la curse.

— Cum e posibil? Adevărat, Sabina? se miră Viorica Hagi-Iordan, care în scurta ei existență de pînă acum epuizase toate desfătările. Dar aceasta e ceva absurd! Ah! Dă-mi voie puțin să mă gîndesc. Mîine urma să mă duc după-amiază la o mătuşă plicticoasă şi surdă, să-mi iau rămas bun. Am să contramandez corvada. Inventez un pretext. Şi mergem împreună la curse. O să ne amuzăm nebuneşte. Aceasta da! Nebunie inofensivă, in aer liber, soare, mulțime, tribune! Ai să strîngi şi tu pumnii, să te ridici în picioare şi să urmăreşti cu ochii calul tău, pe care l-ai ales. Te învăț şi să pariezi, fiindcă altfel n-are nici un haz! Cum de n-ai avut curiozitatea să vezi pînă acum cursele?

— Poate curiozitate am avut, Viorela. Dar m-am învățat de mult să-mi limitez dorințele. Cu cine m-aş fi dus?

— Şi eu, care de atîtea ori mă plictiseam, fiindcă n-aveam cu cine merge! Aşteaptă să căutăm în ziar. Să vedem ce cai aleargă şi să facem pronosticurile noastre.

Viorica Hagi-Iordan aduse un ziar şi începură să discute

cu aprindere. Pentru Sabina, orice asemenea plăcere împlinită însemna un prea rar şi mare eveniment. Ceru sfat ce rochie să îmbrace. Deciseră la ce oră să se întîlnească. În ce fel să-şi asorteze pălăriile. Cum să evite pe cele trei graţii, Lulu, Lola şi Lili, care le-ar fi stricat tot cheful. Dumineca de a doua zi căpătă deodată importanţa unei date memorabile în existenţa Sabinei, săracă în peripeţii, cum era ea „sărăcuţă în toate". Se bucură copilăreşte că mîine va fi şi ea în sfîrşit una din acele fiinţe privilegiate, pe care le vedea de două ori pe săptămînă, depărtîndu-se în întrecerea grăbită a automobilelor, spre un mare spectacol al capitalei.

Viorica Hagi-Iordan îşi aminti alte alergări de cai, de la Longchamps, Auteuil, Maisons-Lafitte, Vincennes.

Sabina se gîndi că în viaţa ei de viitoare profesoară obscură nu are să le vadă pe acelea niciodată...

Dar ea se mulţumea cu atît de puţin!

Servitoarea veni să anunţe pe cineva. Viorica Hagi-Iordan sări bucuroasă în picioare:

— Să mai spui, Sabina, că nu există providenţă! E tocmai mătuşa mea, despre care-ţi vorbeam. Te las un sfert de oră, cît stau cu dînsa în salon. Am să-i ascult resemnată toată cronica Bucureştilor. Nici nu-ţi imaginezi cîte cancanuri cunoaşte din auzite o femeie surdă! Născocesc ceva să mă scuz că nu pot veni mîine şi-am rămas cu toată după-amiaza a noastră. Să fi vrut, şi nu s-ar fi putut întîmpla mai bine! Cîntă ceva pînă ce mă întorc.

Iar de la uşă:

— Vezi, că rămîi cu acestea de aci! arătă cutioarele de pe măsuța de toaletă. Nu ți-o da în gînd cumva să încerci şi tu? Bob, stai aci cu Sabina şi păzeşte-o! porunci în glumă ogarului, care se ridicase, venind după dînsa pînă la uşă.

Ogarul se întoarse şi se culcă supus la picioarele Sabinei.

— Ce filozof cuminte eşti tu, Bob! îl dezmierdă Sabina, jucîndu-se cu urechile lui mătăsoase. Nu te miri de nimic, nu doreşti nimic, nu vrei nimic. Îți spune: haide, mergi! Îți spune: stai, rămîi!...

Pe urmă, Sabina se ridică să se ducă la pian. Trecînd, se opri la cutioarele de argint, de sidef, de fildeş. Luă între degete una, să-i admire filigrana neagră în argintul mat. O deschise. De ce-i spusese să nu cumva...

Ea e atît de stăpînă pe dînsa! Aproape tot aşa de înțelept resignată ca Bob!

Zvîrli cutia. Cutia se rostogoli şi se deschise. Praful se risipi pe lemnul mesuței. Îl culese cu o lamă de unghii şi îl turnă cuminte înapoi. De ce-i spusese să nu cumva...

O singură dată, ce-ar putea să însemne? A dus lama la nări şi aspiră praful de cristal.

Un praf, şi nimic mai mult! O senzație dezagreabilă chiar. Nările şi buzele, lemnificate. Se poate numai aceasta o voluptate atît de ucigaşă, cum exagerează toți?

Mai aspiră o dată.

Şi încă.

Apoi luă cutia şi se întoarse la divan.

Ogarul o privea poate cu o blajină, dar neputincioasă dezaprobare în ochi. Vedea că şi această prietenă a stăpînei ține acum aceeaşi cutioară în mînă şi aceeaşi unghie de fildeş la nări, cum îşi văzuse de atîtea ori stăpîna, cînd era atît de neînțeleasă, cu mînii şi cu accese de înveseliri fără pricină. Atunci cînd nici el nu mai ştia dacă mîna se întinde să ia cravaşa sau să-l alinte.

Sabina trase o pernă sub cot. Mai aspiră încă, aşteptînd. De ce-i spusese să nu cumva...

E într-adevăr o senzație ciudată, dar nu atît de neplăcută cum i s-a părut la început. S-ar spune o dematerializare. Corpul eliberat de ghiulele de plumb care-l atîrnă greu la pămînt. Şi gîndul planînd euforic. Nu un gînd! Două, o sută, o mie! O mie de gînduri! Un tumult de gînduri!...

Perdeaua se îndepărtă ireală, îndată prefăcută în pînză purpurie de navă. Iar lumina albastră e un soare fantastic, dintr-un alt cer, cu alte constelații. Se aude un clipotit argintiu de valuri. Ca un sunet delicat şi îndepărtat de zale, cum sună valurile seara în nisipul de scoici pe plaja mării, de unde s-a întors ea cu pielița bronzată. Dar e altă mare. Cu totul altă mare, sub alt cer, din celălalt emisfer. Nava care o duce a intrat într-o mare calmă de miraj. S-a apropiat de ostrovul rotund de corali, care nu era adineaori, şi a apărut ca un inel de logodnă al oceanului. Ce bizari

copaci! Se văd întîi în apă, cu vîrful în jos. Par crescuți vertical, în adînc, cu rădăcinile în aer Numai pe urmă ridici ochii, să-i vezi şi pe cei de aievea cu jerbele de frunze lucioase în vîrf. Şi deodată, furtuna aceasta din senin! A sosit neaşteptat, din cine ştie ce depărtări. Nava a început să se legene pe creste spume-goase de talazuri! Prea mult! Încă o dată dacă mai izbeşte sus, are să trosnească lemnul. A şi trosnit! Ce bine e că a învățat să înoate astă-vară! Iar apa ce caldă e! Se văd la fund, în transparența adîncă, animale şi plante de feerice culori. O lume cum n-a ştiut niciodată că există Dar mîinile au rămas împietrite. Nu le poate mişca, țintuite de-o vrajă rea. Se duce la fund. Lin. Lin. Pe deasupra, trec peşti cu zvîcnite suveici de aur, sînt crini aplecîndu-se s-o primească, o stea străvezie de mare pluteşte legănat ca şi dînsa, lin, lin. Aici este tot basmul divin din copilărie, scufundat cu toate minunile închipuirii de atunci. Erau aici, şi nu le ştia. Dar prea în adînc a ajuns!

N-are să mai iasă niciodată la suprafață. E acum captiva mării. Ajunge! Cine are s-o mai elibereze vreodată de aici? A fost destul numai să se gîndească la asta, că cineva a şi înotat pînă la dînsa. S-a scufundat, a prins-o uşor de mijloc, o ridică. O poartă pe brațele lui tari. Ce înotător frumos şi puternic, cu trup de aramă, cum sînt graturile din atlasuri! Un înotător de la antipozi, din cei care culeg din fundul oceanului scoicile cu mărgăritare. Numai de n-ar fi un săl-batic! Ce gînd i-a dat? Toți oamenii de aici sînt simpli şi blînzi, ca într-o asemenea natură paradisiacă, unde totul

e albastru de mare, de cer, de arbori. A aşezat-o pe nisipul cu umbre albastre. Pe nisipul cald. S-a aplecat în genunchi deasupra ei, să simtă dacă mai respiră. Ea îi surîde recunoscătoare. Îi surîde recunoscătoare. Nu! Dar ce înseamnă aceasta? Ce vrea omul acesta? Omul acesta hidos, dintr-o dată altul, cu buzele vîscoase ca melcul vîscos, astupîndu-i gura, să nu poată striga? Ce vrea omul acesta hidos? De ce soarele albastru deodată s-a stins? Cu un fulger roşu, a iluminat şi s-a stins. Ce vrea? Iar braţele ei de ce nu i se supun?...

Viorica Hagi-Iordan, prin uşa deschisă a salonului, îl văzuse pe Nicki trecînd pe lîngă pereţi, cu mersul lui balansat şi prelins.

Voise să-l cheme.

Pe urmă, doamna bătrînă şi surdă o întrebase ceva, la care nu înţelegea răspunsul. Îşi aduse din nou aminte, cînd iar l-a surprins întorcîndu-se şi închizînd uşa. Ochii piezişi şi paşii de pîndă vicleană i-au strecurat o senzaţie nelămurită de nelinişte, cum mai simţise numai într-o noapte, de mult, potopită de întuneric în cîmp, la ţară. cînd era o fetiţă şi s-a rătăcit în marginea pădurii. Tot aşa i se părea atunci că umbre de oameni sau de fiare, sau numai închipuiri, înaintau tupilate pe linia neagră a zării încărcate de o ameninţare necunoscută. Strigă:

— Nicki!

— Da! Da! Imediat vin! răspunse Nicki şi nu mai veni.

Doamna cea surdă voia să afle tot itinerariul călătoriei.

Viorica uită definitiv impresia apăsătoare şi de altfel nu nouă. Nu întîia oară mersul lui Nicki, noaptea, o frapase prin această prelingere suspectă pe lîngă ziduri, căutînd ungherele întunecoase, ca răufăcătorii...

Abia după ce a petrecut doamna pînă la automobil şi se întorcea, se întrebă din nou: „Unde-o fi Nicki? De ce n-a venit?” Prietenii îl aşteptau jos. Deci nu era cu dînşii, cum a crezut.

Urcă scările în fugă, mînată deodată de-o presimțire absurdă. Deschise uşa şi, cînd văzu întunerecul, într-o fulgerare de-o singură clipă înțelese că a ajuns prea tîrziu

Răsuci butonul luminii. Nicki se ridică şi-i stătu înainte, cu brațele lui lungi şi cu fruntea plecată în pămînt, legănîndu-se pe tălpi, ca un urs surprins de lumină în cavernă.

Cînd a pus mîna pe cravaşa? Cînd a păşit pînă la cuiul unde atîrna şi cînd s-a răsucit atît de repede să înceapă a lovi? Biciul de piele şuieră, izbind pînă la sînge obrazul.

— De ce-ai făcut aceasta? Ah! De ce-ai făcut aceasta?

Cravaşa tăia vărgi roşii, iar el se trăgea înapoi, legănîndu-se pe picioarele scurte, cu mîinile spînzurate, fără să se apere. Cu spatele ajuns în perete, se opri. Cravaşa tăia înainte. Iar acum gura celei care lovea avea acelaşi rictus teribil ca buzele celui lovit: semnul lui Iordan Hagi-Iordan.

— De ce-ai făcut aceasta? Ah! Bestie! De ce-ai făcut aceasta?

Cravaşa reteza aerul şuierător.

EPILOG

I WANT TO BE HAPPY ! [31]

Nu i se vedea fața.

O rochie albastră, o cîrpă. O umbră răpusă de copilandră într-o zdreanță de rochie albastră, căzută pe pragul ferestrei. Deasupra, perdeaua neagră a fîlfîit, ca două aripi întunecate care se închid. Aşa le strînge arhanghelul negru de cîte ori poposeşte aşteptînd.

---

[31] Vreau să fiu fericit! (engl.).

Nu i se vedea fața Sabinei. Nu i se vedeau ochii.

S-ar fi părut că priveşte afară. Sus poate: cerul cu soare molatec ca mierea, cum va dura în toate amintirile din toamna aceasta. Jos poate: năvalnicul iureş al străzii întrecîndu-se s-ajungă mai repede la alergarea de cai. Ieri se bucura, fiindcă ştiuse că şi ea avea să se afle printre voioasele nerăbdări de acolo.

Astăzi ochii nu mai privesc în lumea aceasta. Iar fața-i rămîne ascunsă.

În camera de aici n-au fost niciodată flori. În camera lui Costea, rebelul tribului Lipan.

E o cameră despuiată, tristă severă, cu perdele de pînză neagră la geam, ca draperiile din porțile caselor unde-a murit un om. O cameră unde n-au intrat decît două femei. O dată, una desprinsă într-o noapte din întunerec şi ceață. Ea trecut să nu lase în urmă nici numele. Alta se întoarse acum în ceață şi în întunerec. Şi al ei nume, încă viu, încet, treptat, se va şterge. Pentru vecii vecilor, încet, treptat se va şterge, să nu mai rămînă nimic, nimic să nu mai rămînă.

A fost o fată care iubea florile, lumina şi rîsul. E o față ascunsă în palme. Doi umeri zgribuliți, depărtîndu-se încet în ceața şi întunerecul unde toate se îneacă. De unde nimeni nu se mai întoarce.

Ea a iubit întotdeauna florile. În camera aceasta n-au fost niciodată flori.

Scrîşneşte alături aceeaşi placă de patefon. E cîntecul la modă în acel an, repetat pînă acum de o sută de ori, cu aceeaşi hilară şi inumană explozie de talgere şi cimbal.

Îl ştie. Chiar ea l-a cîntat la clavir nu mai departe de ieri.

I want to be happy !

Vreau să fiu fericită*!*

Stăpînii de jos sînt plecați. Sluga a rămas cu singura placă neîncuiată. Şi-a adus patefonul sus şi cîntă. Cîntă, lăsînd să se răsucească aceeaşi placă de-o sută de ori... *I want to be happy* ! În iarna aceasta avea să se ducă la cel dintîi bal. Îşi şi plăzmuise în minte rochița ieftină şi totuşi încîntătoare a celui dintîi bal.

I want to be happy ! A fost pe marginea apei urîte astă-noapte. Apa curgea cleioasă, cu tinichele la fund şi oase, cu stîrvuri şi viermi.

Ea a iubit întotdeauna, încă înainte de a o vedea şi de-a o cunoaşte. Ea a iubit întotdeauna apa adîncă şi vastă a mării, unde înota departe în larg, să revină la țărm cu fața în sus, alintată de val, cu tot cerul deasupra boltit. Ea iubea gheața străvezie a lacurilor în gerul cu promoroacă din toiul iernii. Tipsia lucie, pe-al cărei scînteietor cleştar luneci în zbor şerpuit, în spirale, cu aripile subțiri de oțel ale patinelor la picioare.

Era hotărîtă! Şi laş a cuprins-o spaima mîlului de la fund, cu tinichele şi oase, cu stîrvuri şi viermi.

A fost între linii ferate, cu verzi constelații descinse în catran, între cabluri şi sîrmă. Un tren a trecut, şi alt tren.

Ea a iubit întotdeauna clipa cînd trenul porneşte lin şi încet din gară, spre munți şi oraşe, peste poduri sonore şi ape, spre țări pe care niciodată nu le-a văzut şi niciodată ea n-are să le vadă de-acum, niciodată!

Era hotărîtă! Şi laş a cuprins-o cutremurat amintirea cărnii strivite, în balta de sînge negru, în noaptea cînd trenul o aducea în oraşul acesta întîi.

A fost printre copacii pădurii, unde un singur cordon de la cingătoare ajunge s-atîrne un cadavru într-o creangă, trei palme deasupra planetei.

Ea a iubit întotdeauna pădurea cu umbra aromată de mintă şi saltul elastic al veveriței, din ramură în ramură: un joc.

În luna imensă şi nepămînteană, o cucuvaie cu aripi moi a zburat. Da! A zburat dintr-un ram, sinistru şi drept, în lumina rotundă, ca într-o gravură spăimoasă din cărțile basmelor cu strigoi şi ruini fantome, care o îngrozeau cînd era mică şi le arunca să alerge la joacă, în soare, în lumină, la rîs, şi cîntări, şi viață. La viața care-o chema şi se făgăduia nesfîrşită.

Era hotărîtă! Şi laş a cuprins-o fiorul ochilor mîncați de furnici, limba rînjită vînăt spre lună.

Oriunde a fost, tot ce-a iubit a respins-o. Totul era hîd şi

neprimitor. Toate altfel de cum le ştia şi cum îi erau dragi. Ce străine şi neprimitoare toate! Cînd s-au schimbat, Doamne, cînd? Ea ce le-a făcut şi cu ce-i vinovată față de ele, să-i fie deodată atît de duşmane şi neprimitoare toate? Paşii s-au împleticit sfîrşit, mîinile i-au căzut frînte. Mîinile ridicate spre cerul cu nepăsătoarele stele, să ceară pentru o ultimă, crudă tărie.

— Eu lovesc întotdeauna aici!

Gîndul i-a tresărit scurt, la arma neagră şi plată din sertarul de atunci. Rotund şi rece în tîmplă, s-a deşteptat amintirea țevii lipite, cînd s-a retras cu spaimă şi poate cu un presentiment:

— Eu lovesc totdeauna aici!

Gîndul acela şi acea amintire i-au mînat apoi paşii împleticiți de la toate cîte n-au vrut şi nu s-au îndurat s-o primească. I-au mînat paşii împleticiți într-acoace, pe străzi şi pe străzi, pe treptele scărilor, pînă şi în camera goală de-atunci, care ea singură o aştepta şi-a primit-o. Nici măcar uşa închisă cu cheia să-i pună o împotrivire. A apăsat mînerul, a împins uşor, s-a deschis, a intrat.

— Eu lovesc întotdeauna aici!

Da, camera goală, unde n-au fost niciodată flori, o aştepta.

Acum nu i se vedea fața.

O zdreanță albastră, căzută în pervazul ferestrei.

Deasupra perdeaua şi-a închis înalt aripile întunecate.

Aşa le strînge arhanghelul negru de cîte ori a sosit la chemare şi aşteaptă.

I want to be happy !

S-a întors de la fereastră, de sub aripa neagră a perdelei. Dar fața tot nu i se vede. Nici nu mai este o față din această lume!

Iată patul alături, cu pătura aspră! Pat de cazarmă, cu margini de fier.

În camera aceasta n-au fost niciodată flori. E numai pe masă, scos din sertar, revolverul mic, negru şi plat.

Jucăria morții.

Ea n-a strivit în viață nici o furnică. Ca şi fratele ei, rebelul, stăpînul jucăriei de-a moartea, ea n-a strivit în viață nici o furnică. Îi era atît de dragă, şi scumpă, şi sacră viața! Mai avea încă atîtea de văzut, de simțit, de spus, de trăit într-o viață care ți-e hărăzit s-o trăieşti o singură dată în tot universul, şi ție, ca şi unei umile furnici strivite sub talpă! Altfel, de ce s-ar fi retras dînsa atunci cu atîta spaimă cînd Costea i-a pus în joacă țeava rotundă şi rece la tîmplă? În joacă, spunînd:

— Eu lovesc întotdeauna aici!

Viața nu-i joacă. Nici moartea.

Oțelul cît de rece e şi acum! Tot aşa ca atunci. Îl încălzeşte cu mîna ei, la pieptul ei, din sîngele vieții ei, care acuşi nu va mai fi...

E un pat cu pătură aspră şi cu pernă tare, de cazarmă. Cînd te-ai aşezat cuminte pe pătura aspră, cu capul pe perna tare de cazarmă, pregătindu-te pentru un somn lung şi cuminte, cînd priveşti în tavan să-ți aduni gîndurile din urmă pentru somnul cel fără de vise, prin ochii de pe-acum păienjeniți, cît de ciudate se conturează petele umezelii pe tencuiala de sus! Seamănă cu o hartă din atlasurile de şcoală, pe care le copia pe-un caiet de şcoală o şcolăriță cu uniforma neagră de satin, cu guleraş alb scrobit şi cu ochii umed lucioşi de galoşi Tretorn. A existat oare îndeaievea vreodată şcolărița aceea de-atunci? Poate toate nu sînt decît un vis monstruos! Poate că a adormit în patul de-acasă şi visează că se află în patul acesta, din camera unde n-au fost niciodată flori. Ce hartă să fie acolo, sus? Conturul unui atol din mările tropicale, care perfid te-ademeneşte la năluciri.

Nu, nu-i vis! Ajunge!

În camera aceasta n-au fost niciodată flori.

N-are să tragă în tîmplă. Aici, sub sîn, unde bate cald şi mărunt ceasornicul inimii. Ea n-a strivit nici o furnică. Dar mîna acum nu-i tremură.

I want to be happy !

A fost numai atît?

Iordan Hagi-Iordan s-a urcat în automobil, cu hainele lui cadrilate, care-i dau înfăţişare de turist american devenit miliardar după ce-a săpat în tinereţe la cărbuni. A aprins o ţigare groasă de foi. Fără musteţile gigante, rînjetul care-i dezveleşte dinţii puternici, albi şi intacţi, e din ce în ce mai feroce. Nu ştii dacă rîde ori dacă nu-i gata să muşte.

După ce automobilul a pornit şi după ce a închis geamul de la mijloc, să n-audă şoferul, s-a întors către prietenul cu faţa lividă şi cu şuviţa subţire de păr căzută pe frunte:

— Bine că se sfîrşi şi cu dandanaua asta! Îţi spun drept că mi-a făcut mare năduf.

— Te cred! încuviinţă celălalt. Abia scăpaşi de una, şi dai peste alta. Colac peste pupăză!

— Chiar colac peste pupăză! Noroc că-i scosesem paşaport dinainte. Tot avea să plece cu Viorica peste cîteva zile. L-am îmbarcat în tren şi l-am expediat azi dimineaţă. Peste un an, cînd se întoarce, totul va fi uitat demult şi definitiv.

— Fără doar şi poate! încuviinţă iarăşi celălalt. Ăsta e un oraş lipsit de memorie!

— Cu atît mai bine pentru noi! rînji Iordan Hagi-Iordan. Ce ne-am face să mai aibă şi memorie? Vai şi-amar! Ne-ar costa dublu, triplu...

După o pauză, plimbîndu-şi cu limba havana groasă dintr-o latură a maxilarelor în cealaltă, întrebă în continuarea preocupărilor sale:

— Cu javrele de la ziare ai aranjat să le-astupi gura şi să nu latre?

— Nici o grijă!

— Cit au înghițit?

— Sumulițe mărunte, cu rabat! Tarif redus. Rabat cincizeci la sută. Cine are interes acum să dea amploare unui scandal mai mult sau mai puțin monden în ajunul împrumutului? Toți au să-nghită păpică de-acolo din gros! Țara plăteşte! Diversiuni sînt destule şi mai comode pentru toți. În fond, Lipan ce mai reprezintă? Nimic. Un cadavru. Spanac!...

— Lipan! pufni pe nări un colac de fum Iordan Hagi-Iordan. După cîte zile fripte îmi făcu mie acest imbecil, pot spune că nu regret nimic. Îi veni şi lui plata, cu vîrf şi îndesat! Nicki parcă ar fi fost într-un gînd cu mine. I-a tras un colac peste pupăză lui Lipan, s-o pomenească toți Lipanii în mormînt pînă la învierea d-apoi! Ceea ce e mai nostim e că Nicki mai era şi bolnav, canalia! Aşa că o făcu lată rău! Mă, ăsta o să mă lase de căruță, canalia!

Epitetul a fost repetat cu o indignare ocrotitoare, aproape admirativă.

— Şi domnişoara Viorica? Cînd pleacă, în cazul acesta? mai întrebă omul livid, cu şuvița de păr ruginiu căzută pe frunte.

— Domnişoara Viorica! Domnişoara Viorica! Cine le mai înțelege pe femei? Acum nu mai pleacă. M-au plictisit mofturile astea! I-a stricat obrazul băiatului cu cravaşa.

— Pe ce motiv!

— Istericale femeieşti! Era prietină cu pupăza lui Lipan. Mi-a făcut scene şi mie. Că de asta-mi arde! Mă!...

— Zi!

— Mă, ar trebui să-ți aduci nepotul ăla de prin străinătate! Cum ziceai că-i spune? Lazaride şi mai cum?

— Lazaride, ca pe mine, şi Nicki, ca pe Nicki al tău...

— Hm! Sper că nu seamănă în toate cu Nicki al meu, fiindcă, avînd în vedere cazul în speță, se schimbă chestia.

— Seamănă cu mine! vru să-l liniştească în această privință celălalt.

Iordan Hagi-Iordan se întoarse pe pernele automobilului şi privi peste umăr la omul cu fața verzuie a intriganților de melodramă, izbucnind în rîs:

— Din lac în puț! Mă, dacă seamănă cu tine la mutră, poți să te ştergi pe bot! Ce, fata mea e o pupăză dă alea? A ajuns la mezat?

Celălalt izbucni şi el în hohot de rîs:

— Seamănă la doxă, nu la mutră! Cînd o să-l vezi şi o să-l cunoşti, ai să te exprimi altfel, nenişorule!

— Pretinzi că are fason?

— Oho!

— Şi ceva în cap?

— Oho! Scapără de deştept! Carieră! Prim-secretar de legaţie, mîine ministru plin, poimîine ambasador. Scapără, ţi-o spun!

— Să scapere atunci! Să lase niţel diplomaţia, să-şi ceară un concediu şi să poftească la nenea, la vedere! Ţi-l cîntăresc eu cîte parale face în doi timpi şi trei mişcări. Iar dacă îmi lasă impresie bună, batem palma! Să intre pe fir, să înceapă mişcările de împresurare. Cevaşi curte, cevaşi poezele şi alte alea. Că altfel, cu Viorica nu merge! Îţi spusei că nici eu n-o mai înţeleg. Şi eu vreau să se termine povestea asta şi s-o văd la casa ei. Prea mă joacă tontoroiul! Mai joace tontoroiul şi pe altul! Mie mi s-a acrit...

— Atunci, de acord?

— Nu te repezi! De acord numai principial şi condiţionat. Dacă... Dacă răspunzi la ceea ce am eu în cap! Şi dacă răspunde la ce-o fi avînd Viorica în cap! încolo, şi mie nu-mi displace ideea să ne înrudim. Strîngem rîndurile şi consolidăm capitalurile! Un ginere în diplomaţie e şi el un capital pe vremurile astea ale împrumuturilor cu căldăruşa prin străinătate. Îl trimitem pe undeva, plocon! Ministru la Londra, în America, în Belgia, unde se fierb toate chestiile petrolului din lume, direct la sediul central al societăţilor cu care mai avem de luptat. Că avem de luptat, mă, luptă grea, cu caiafe mai abraşe decît Gică Elefterescu! Vorba-i să facă impresie bună Vioricăi şi să cîştige el mai întîi lupta acolo! Aia-i piesa!...

Viorica Hagi-Iordan nu mai pleca. Era în camera cu perdelele trase. Cu toate cutioarele în sertarul de la căpătîi, să-i fie la îndemînă. Nu le-a mai trimis. Nu le mai trimite. Acum îi trebuiesc ei.

Firul subțire care o ținea la suprafața luminii s-a rupt. I-a dat drumul din nou în adînc, unde se scufundă cu o acră voluptate în zvîrcolirile cu pline de spaimă vedenii. A şi început.

E cu haina argintie mototolită pe trup, între pernele fierbinți, cu cearcănele viorii mîncîndu-i iarăşi toată figura, cu buzele în care pecetea cea veche a reapărut, cum se redeschide o rană vînătă: semnul lui Iordan Hagi-Iordan.

Ogarul s-a depărtat de la picioarele ei. E în celălalt colț. Ştie că de acum iarăşi n-are să mai poată ghici cînd mîna se ridică să apuce cravaşa şi cînd să-l dezmierde.

Perdelele sînt trase.

Noaptea a rămas închisă înlăuntru.

I want to be happy !

Cîntecul metalic al patefonului sună lugubru în camera unde se află o moartă.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru se uită cu o încruntare spre peretele unde dincolo cîntecul se dezlănțuise ca o farsă macabră de ventriloc.

— Ar trebui să înceteze! Sînt animale fără simțire!

Costea n-a auzit. El priveşte patul cu pătura aspră, care înveleşte pînă la bărbie trupul celei ce pare într-adevăr că doarme cuminte şi palidă numai fiindcă era atît de obosită. Acuşi, cînd se va deştepta, are să arunce pătura urîtă şi aspră, să sară în picioare şi, cu o piruetă de-a ei, să izbucnească în hohotul ei tresăltat:

— Aşa e că ți-am tras o spaimă, Costea? Acum hai să facem ordine aici! Aici n-au fost niciodată flori!

Dar amăgirea aceasta nu mai e cu putință. Iar Costea Lipan priveşte la trupul neclintit, cu ochii uscați, fără de lacrimi. Priveşte cu ochi lărgiți şi fără lacrimi. În ei se citeşte însă că ochii aceia nu vor uita. Nu vor ierta.

Mihai Pop-Spătaru îşi caută mănuşile, pălăria. Nu mai are nimic de făcut aici. Poate ar vrea să ştie numai un singur lucru şi nu-i vine să întrebe. Îi pare că undeva, chipul acesta imobil, în recea şi marea lui împăcare, de undeva, de mult, îi este cunoscut. Altfel! Acesta şi parcă nu acesta. Dacă i-ar vedea ochii, e sigur că şi-ar aminti. Dar ochii sînt pentru totdeauna acoperiți de pleoape, să nu mai primească toate luminile lumii: ochii fără astîmpăr, cu luciul de antracit. Ochii de atunci, de galoşi Tretorn.

Atinge cu mîna umărul lui Costea:

— Era iubită?

— Nu. Soră!

Poate s-a înşelat. El a văzut atîtea şi-a uitat atîtea! Făcu pînă la uşă cîțiva paşi. Se întoarse. Cum putea să lase copiii aceştia aici, în singurătatea lor, cu oribilul cîntec de dincolo?

I want to be happy !

Îl prinse de braț şi îl duse la fereastră:

— Nu sta alături. Nu privi! Aceasta distruge nervii. Nu mai ținea minte, acum nu mai ținea minte că aproape cu aceleaşi vorbe odată, într-o noapte, pe acelaşi tînăr, un copilandru atunci, îl mustrase fiindcă lăsa o copilă să ia cunoştință de înfățişarea plină de oroare a morții, care lui de mult nu-i mai spunea nimic, nici nou, nici vechi, nici plin de oroare.

— Costea! Cum poate face cineva aceasta?

Acum Sabina ştia şi ea cum poate face cineva aceasta şi ce înseamnă aceasta.

Cîntecul s-a oprit brusc. S-a oprit căscînd o tăcere imensă, parcă şi mai cu neputință de suportat decît odioasa şi hilara explozie de talgere şi cimbale, mereu şi mereu aceeaşi şi aceeaşi, chiuind acelaşi nesaț al vieții:

— Vreau să fiu fericită*!*

Doctorul Mihai Pop-Spătaru a plecat. A vrut să spună: „Aici ar trebui aprinsă o lumînare de ceară!Şi puse cîteva flori, după datină.” Dar n-a spus nimic. A tăcut şi-a plecat.

Costea a rămas la fereastră.

Calea Victoriei răsuna de clamoarea mulțimii care se întoarce de la cea mai strălucită cursă de cai, cu cele mai extravagante surprize la pariuri din acel an, în cel mai triumfal amurg din acea toamnă. E o fîlfîire nebună de eşarfe în urma automobilelor, o întrecere biciuită de echipagii, o larmă hohotitoare de glasuri, care şi ele vor să fie fericite. Risipindu-se pînă aici, în camera unde n-au fost niciodată flori şi unde, pe patul cu pătura aspră, se află o moartă pentru „Faptul divers" de mîine.

Perdeaua smulsă de mîna lui Costea şi-a deschis în lături larg aripile întunecate. Aşa le desface arhanghelul negru de cîte ori, după ce-a poposit, porneşte aiurea unde-i chemat.

Pe cerul nemărginit albastru, două brațe întinse descătuşează în sfîrşit plînsul. Dar nu ştii ce vor. Poate imploră lumina de sus. Poate blestemă viermuirea deşartă de jos. Poate amenință şi pecetluiesc un legămînt.

Cerul era înalt şi gol..:

Calea Victoriei la Cercul Militar

B-dul Kiseleff

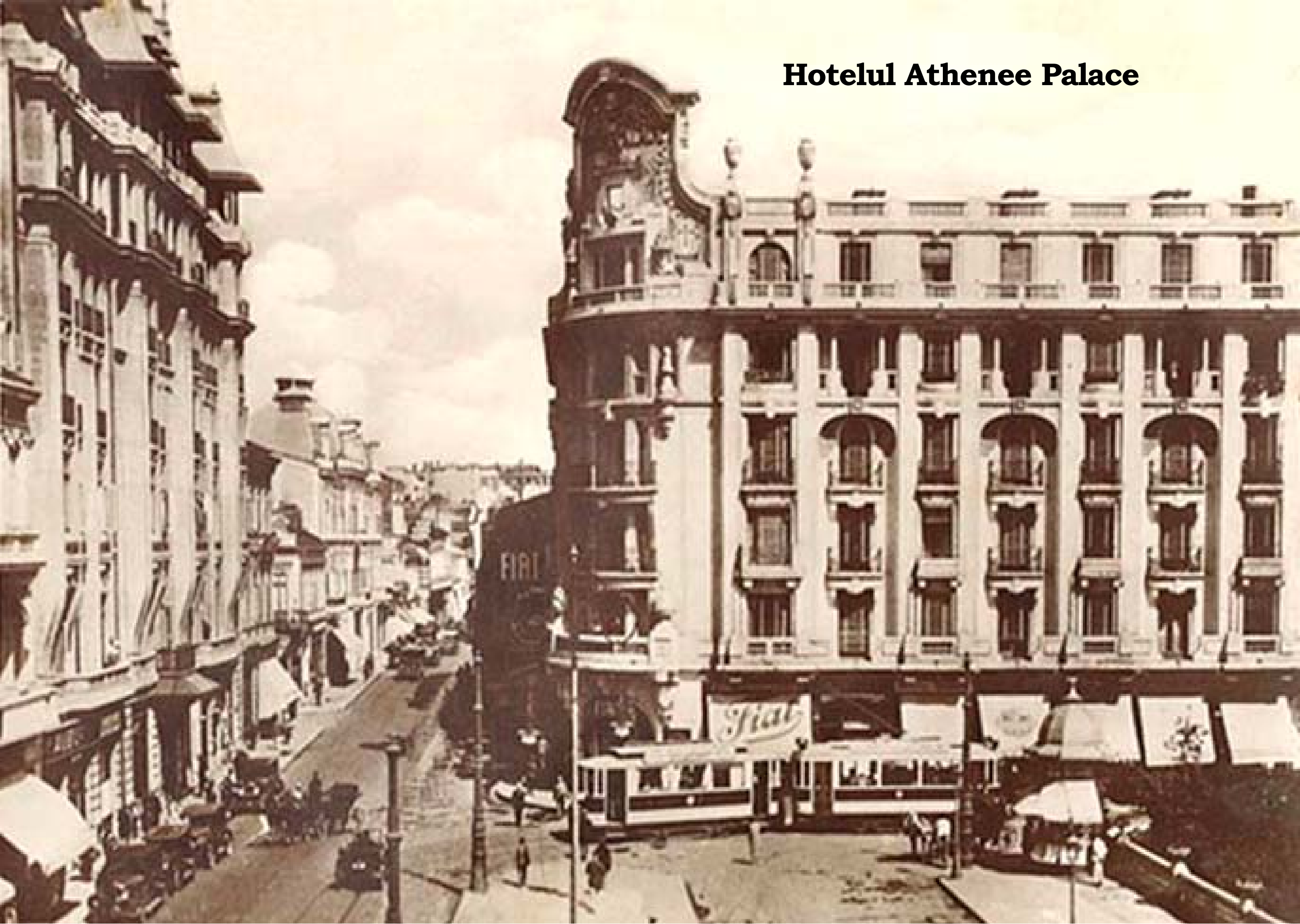
Arcul de triumf

P-ța Victoriei, Ministerul Afacerilor Externe

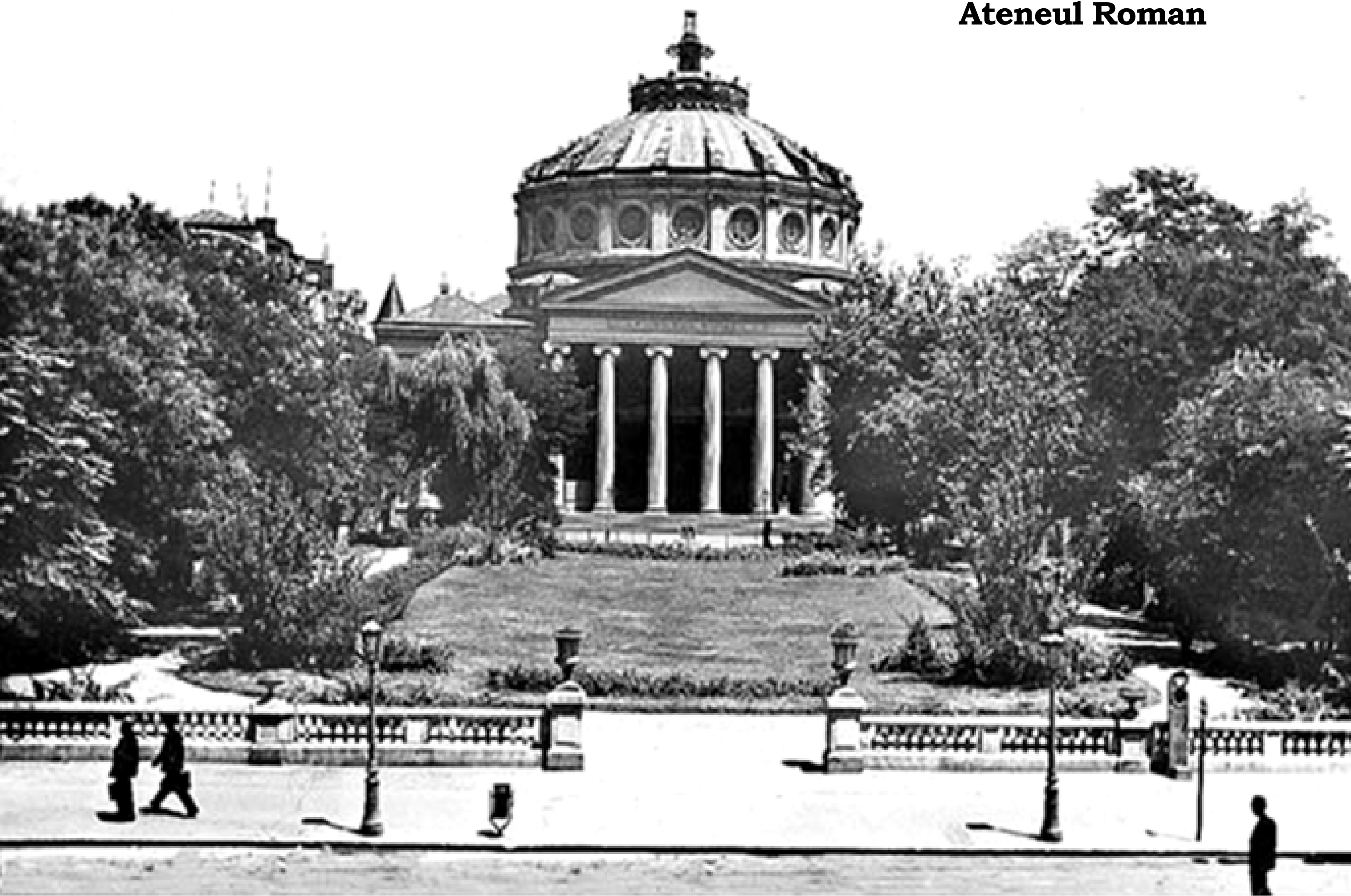
P-ța Romană,
Academia de Studii Superioare,
Comerciale şi Industriale

Hotelul Athenee Palace

Ateneul Roman

Palatul Regal

P-ța Palatului, statuia - Regele Carol I

Palatul Fundației Universitare Carol I

Calea Victoriei

Hotelul Louvre

Casa Capşa

Cercul militar

Palatul Casei de Economii şi Consemnaţiuni
vedere aeriană

Palatul Casei de Economii şi Consemnaţiuni

Piața senatului

Podul Izvor

Facultatea de Ştiinţe - Izvor

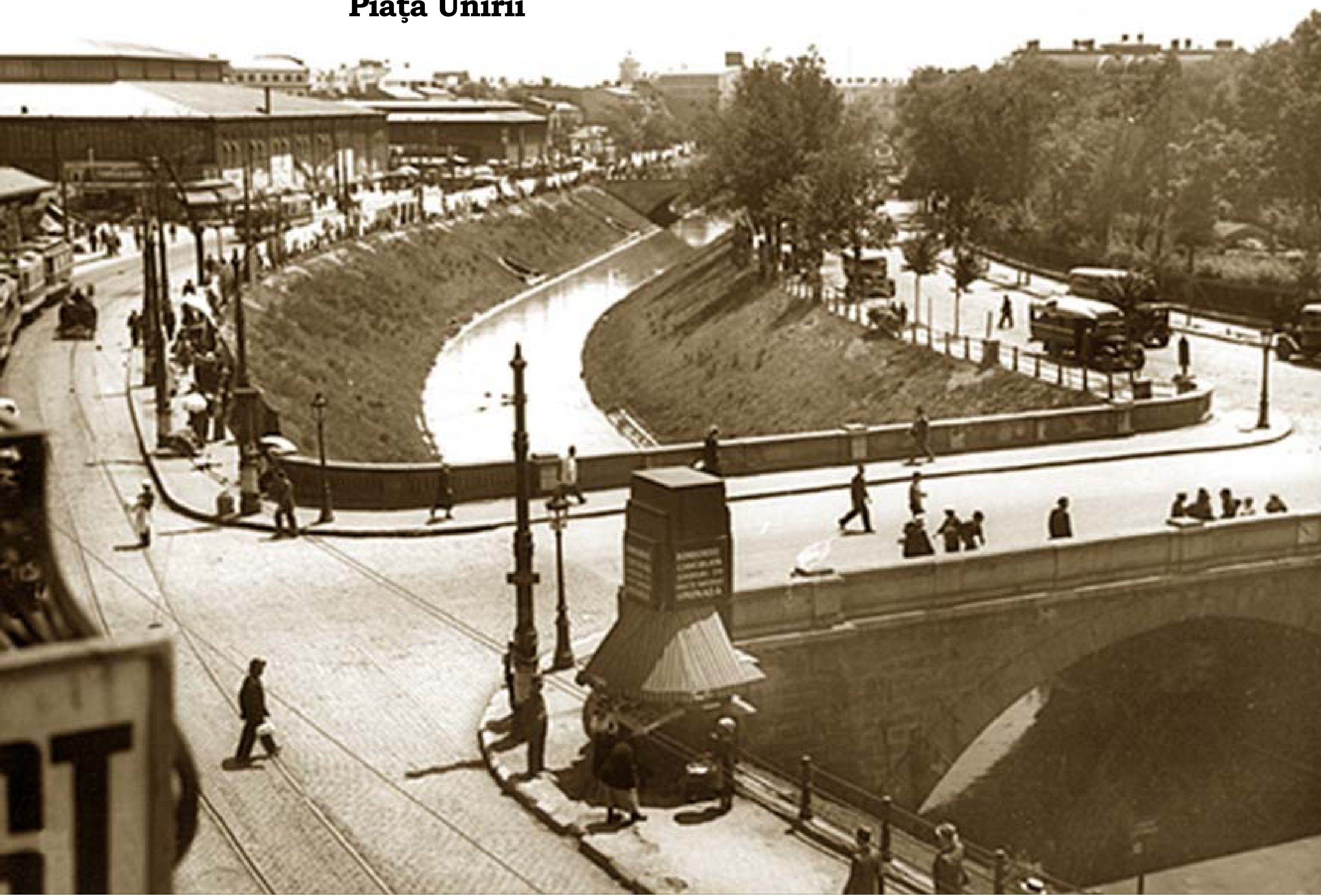

Cămin studenţesc - Izvor

Palatul de justiție

Piața Unirii

Dealul Mitropoliei, vedere dinspre Piața Unirii

Piaţa Unirii, Hanul lui Manuc

Strada Lipscani

Strada Şelari

Universitatea

Universitatea

Piața Teatrului

Intrarea Teatru Național

Cişmigiu

Gara de Nord

